

Suomen turvallisuuden murros

Turvallisuuskäsitteen laajentuminen Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa vuosina 1995 - 2012

Eetu Pernu
Pro gradu -tutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

SUOMEN TURVALLISUUDEN MURROS

- **Turvallisuuskäsitteen laajentuminen Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteissa vuosina 1995 - 2012.**

Eetu Pernu
Pro gradu -tutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja Marja Keränen
Joulukuu 2014
Sivumäärä: 141

Suomen turvallisuus on ollut voimakkaan murroksen kynnyksellä Euroopan unionin aikakaudella. Kun Suomen haluttiin vielä 1990-luvulla pidättäytyä kansainvälisen turvallisuuspoliittisen yhteistyön ulkopuolella, niin on se suhtautunut viimeistään Lissabonin sopimuksen hyväksymisen myötä hyvin positiivisesti kansainvälisen turvallisuuspoliittisen yhteistyön kehittämiseen. Muutos Suomen turvallisuuden käsittämisen laajentumisessa on tutkielmani mukaan ollut hyvin merkitsevän luonteinen.

Suomen turvallisuuskäsitteen identifikaation muutosta EU -jäsenyyden aikakaudella tutkivan pro gradu tutkielmani rakenne pohjautuu kahteen analyysiin. Ensimmäisessä perustelen laajasti tutkimushypoteesiani, jonka mukaan Suomi on sisäistänyt turvallisuuskäsitteeseensä eurooppalaisia, laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen mukaisia arvoja. Tutkielman toisen analyysin metodi perustuu Kenneth Burken identifikaatioanalyysin ja Barry Buzanin turvallisuustutkimuksen teorioihin. Tutkimusaineistonani käytän Suomen vuosien 1995, 1997, 2001, 2004, 2009 & 2012 valtioneuvoston teettämiä turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekoja.

Metodin avulla pyrin etsimään aineistosta erityisesti sellaisia turvallisuusretoriikalle tyypillisiä piileviä piirteitä, joilla turvallisuuden käsittämiseen on voitu vaikuttaa pitkän aikavälin tarkastelussa. Analyysin tavoitteena on eritellä sellaista turvallisuusretoriikan luonnetta, jolla käsitettä on kunkin selonteon kielenkäytössä pyritty käyttämään. Analyysi on luonteeltaan kvalitatiivinen ja se keskittyy vahvasti laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen sotilaalliseen turvallisuuden muutosten määrittämiseen, koska tutkimusaineiston selonteot analysoivat pääsääntöisesti tällä sektorilla syntyneitä muutoksia. Tutkielman lopuksi kokoa tutkimustuloksissa yhteen sellaiset hypoteesin kannalta merkittävät turvallisuuden käsittämisen muutokseen vaikuttaneet keinot, joiden voidaan katsoa selittävän turvallisuuskäsitteen muutosta vuosina 1995 – 2012. Lähtökohtaisesti keinoja löytyi varsin kattavasti, minkä voidaan katsoa osaltaan vahvistaneen tutkimushypoteesini paikkansa pitävyyttä.

Avainkäsitteet: Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, identifikaatioteoria, laaja- ja kokonaisvaltainen turvallisuuskäsitys, turvallisuus, turvallisuusargumentointi

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	1
1. TUTKIMUKSEN TAUSTAT	6
1.1 Suomen turvallisuuden murros.....	6
1.2 Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka.....	7
1.3 Yleisen mielipiteen kehitys.....	13
1.4 Aiheen valinta ja tutkimuksen ajankohtaisuus.....	18
2. SUOMEN TURVALLISUUDEN MURROS	22
2.1 Laaja ja kokonaisvaltainen turvallisuuskäsitys.....	22
2.2 Eurooppalaisten arvojen turvallistuminen	24
2.3 Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan laajentuminen.....	25
2.4 Tutkimushypoteesi.....	28
3. TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMETODI.....	30
3.1 Tutkimusaineisto.....	30
3.2 Tutkimusmetodi	31
3.3 Aineiston rajaus	34
4. TURVALLISUUDEN IDENTIFIKAATIOANALYYSI.....	36
4.1 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 1995	36
4.2 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 1997	46
4.3 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2001	57
4.4 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004	71
4.5 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009	86
4.6 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2012	101
4.7 Tutkimustulokset	117
5. PÄÄTELMÄT	134
Lähdeluettelo	142

JOHDANTO

Euroopan komission uusi puheenjohtaja Jean Claude Juncker kommentoi ennen marraskuussa alkanutta virkakauttaan Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita seuraavasti: *”Tarvitsemme parempia mekanismeja, joilla voidaan ennakoida tapahtumia riittävän varhain ja määrittää nopeasti yhteisiä ratkaisuja. EU:n ulkoisten toimien välineet on koottava yhteen tehokkaammin. Kauppapolitiikka, kehitysapu, osallistuminen kansainvälisiin rahoituslaitoksiin ja EU:n naapuruuspolitiikka on yhdistettävä ja aktivoitava noudattamaan yhteistä logiikkaa.”* (Kysymyksiä ja vastauksia, 2014)

Suomen turvallisuuspolitiikan muutos Neuvostoliiton aikaisesta sulkeutuneesta turvallisuudesta on kehittynyt läpi 1990-luvun ja erityisesti Euroopan unionin jäsenyyden myötä kohti laajennettuja turvallisuuskäsitteellisiä arvoja hitaasti mutta harkitusti. Kun Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995, maan turvallisuus- ja puolustuspolitiikka oli pitkän Neuvostoliiton varjossa olon jälkeen suuren murroksen kynnyksellä. Valtioneuvoston teettämä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko linjasi Suomen uudeksi tavoitteeksi osallistumisen kansainvälisen yhteistyön valmiuden parantamiseen YK:n ja Etyjin päätöksillä toteutettavaa kriisinhallintaa varten. Jotta Suomi voisi kantaa näistä syntyvää uutta vastuuta, haluttiin, että se luo valmiudet aiempia vaativampien humanitaaristen ja rauhanturvatehtävien toteuttamiseen. (Selonteko 1995)

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan muuttunut linjaus aiheutti EU-jäsenyyden alkuvaiheilla kuitenkin vielä suuria ongelmia. Muun muassa täysipainoinen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ei ollut vielä lainsäädännöllisistä syistä johtuen täysin mahdollista, koska Suomi ei voinut osallistua sellaiseen kriisinhallintaan, joka edellytti rauhaan pakottamista tai sotilaallisen voiman käyttöä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan (emt. 24). Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintalinjaa sävyttivät vahvasti usein perinteisiksi käsitetyt sotilaallisen liittoutumattomuuden ja puolueettomuuden mukaiset turvallisuusarvot: *”Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhaiten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja*

ylläpitämällä uskottavaa itsenäistä puolustusta. Suomen kansallinen puolustuskyky vahvistaa myös Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteistä turvallisuutta.” (emt. 4-5)

Kun vuosituhanen vaihteeseen saakka sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja puolueettomuuteen perustuva Suomen uskottava puolustusratkaisu oli tavallinen ja yleisesti hyväksytty määritelmä Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittiseksi linjaukseksi, niin nyt liki 20 vuotta myöhemmin tilanteen voidaan nähdä muuttuneen merkittävästi. Ulkoasianvaliokunta totesi keväällä 2013 sotilaalliseen liittoutumattomuuteen perustuneen ratkaisun olleen silloisessa tilanteessa jo täysin mahdotonta, koska Suomen katsottiin olleen hyvin riippuvainen monista kansainvälisistä turvallisuus- ja puolustuspoliittisista yhteistyömuodoista. (Uusi Suomi, 8.5.2013) Tämän 20 vuoden nopean muutoksen vuoksi lähdän pro gradu -tutkielmani ensimmäisessä analyysissä perustelemaan tutkimushypoteesiani, jonka mukaan Suomen turvallisuuden määritelmä on laajentunut Euroopan unioniin liittymisen myötä. Etenkin puolustuksellisten liittojen muodostamisen mahdollisuudesta ja kansainväliseen turvallisuusyhteistyöhön osallistumisesta on tullut merkittävä osa Suomen turvallisuuskäsitteen määritelmää.

Tutkielman ensimmäisessä, taustoittavassa kappaleessa esittelen Neuvostoliiton romahtamista seurannutta Suomen turvallisuuspolitiikan murrosvaihetta, Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittymistä sekä yleisen mielipiteen muodostumista unionin yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kohtaan Suomessa ja koko Euroopan unionissa. Kappaleen lopuksi esitän perusteita sille, miksi Suomen turvallisuuden tutkiminen on maan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen erityisluonteen vuoksi mielenkiintoista ja ajankohtaista juuri nykyisessä tilanteessa. Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittymisen esittelen varsin tarkasti aina vuoden 1993 Maastrichtin sopimuksesta viimeisimpiin Eurooppa-neuvoston kokouksiin saakka. Kiinnitän erityistä huomiota Lissabonin sopimuksen avunantovelvoitteeseen ja tähän liittyen Suomen turvallisuuspoliittiseen erityisasemaan Natoon kuulumattomana EU - jäsenvaltiona.

Eurobarometri -kyselytutkimuksista kerättyjä mielipidemittaustuloksia EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kohtaan hyödynnän tukiessani argumenttia, jonka

mukaan laajempi turvallisuus olisi Barry Buzanin ajatusten mukaan ”turvallistettu” osaksi Suomen turvallisuuskäsitettä. Kappaleen viimeisessä osiossa perustelen tutkimukseni ajankohtaisuutta sillä, että Yhdysvaltain turvallisuusstrategian painopisteen siirtyminen Euroopasta Aasian ja Tyynen valtameren alueelle on perustellusti ollut vaikuttamassa Euroopan yhtenäisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan palaamiseen Euroopan unionin asialistalle vuosina 2012 - 2014.

Suomen turvallisuuden murros -kappaleen analyysin kautta esitän tutkimukseni hypoteesin, jonka mukaan Suomi on sisäistänyt turvallisuusajattelunsa eurooppalaisia, laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen mukaisia turvallisuusajatuksia. Suomeen nämä ajatukset ovat hypoteesin mukaan levinneet EU:n välittämänä; yhteinen unioni on tarjonnut Suomen kaltaiselle pienelle jäsenvaltiolle mahdollisuuden vaikuttaa enemmän kansainvälisen vakauden turvaamiseen ja osallistua tämän tavoitteen toteuttamiseksi moniin erilaisiin ja vaativiinkin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin.

Tutkimusaineistoni turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot vuosilta 1995, 1997, 2001, 2004, 2009 ja 2012 toimivat hyvänä tutkimusaineistona, koska vuodet 1995-2001 tarjoavat esimerkin Suomen sotilaallista liittoutumattomuutta korostaneesta turvallisuusretoriikasta, vuodet 2001-2004 tarjoavat esimerkin Suomen turvallisuuspolitiikan siirtymisestä eurooppalaisen laajan turvallisuuden arvojen piiriin, ja vuodet 2004-2012 tarjoavat esimerkin laajaa turvallisuutta korostaneesta turvallisuusretoriikasta. Muutos on hypoteesin mukaisen ennako-oletuksen mukaan siis tapahtunut EU-jäsenyyden aikana ja mukaillut pitkälti unionin yhteisen politiikan kehittämistavoitteita. Erityisesti Brysselin turvallisuusstrategia vuodelta 2003 oli Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan muutokselle hyvin merkitsevä, sillä Suomen vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko linjautui pääsääntöisesti tämän unionin yhteisen strategian kanssa. (Forsberg, Jortikka-Laitinen, Lähdevirta, Savola & Tiilikainen, 2006, 46)

Tutkimushypoteesini perusteella teen tutkielman toisessa analyysissä turvallisuuskäsitteen identifikaatioanalyysin Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisista selonteista. Analyysin tutkimusmetodi perustuu Kari Palosen ja Hilikka Summan ”*Pelkkää Retoriikkaa*” (1996), Gary Woodwardin ”*The Idea of Identification*” (2003) ja Diane

Davisin ”*Identification: Burke and Freud on Who You Are*” (2008) teoksiin arvioitaessa Kenneth Burken identifikaatioteoriaa hänen *A Rhetoric of Motives* (1969) -teoksensa pohjalta. Identifikaatioanalyysin aineiston rajaaminen perustuu Suomen laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden sotilaallisen sektorin muutoksien piirteisiin, sillä tutkimusaineistoni selonteot keskittyvät vahvasti niihin, ja sotilaallisen sektorin muutokset ovat myös Suomessa olleet laajan turvallisuuden muihin sektoreihin verrattuna ilmeisempiä.

Identifikaatioanalyysillä pyrin löytämään keinoja, joilla tätä laajempaa turvallisuuden käsittämistä on Barry Buzanin ajatusten mukaisesti pyritty ”turvallistamaan” osaksi Suomen turvallisuutta. Kun tällaisen turvallisuuden ”turvallistamisen” voidaan usein katsoa tapahtuneen pitkällä aikajänteellä, saattaa se Buzanin mukaan jäädä normaalin poliittisen prosessin ulkopuolelle, jolloin asiaan vaikuttaminen on heikommin politiikan vaikutusmahdollisuuksien piirissä. Tällöin uhkakuvien ja turvallisuusuhkiksi nousseiden ongelmien pohtiminen siirtyy yleensä suppean asiantuntija- ja virkamieshallinnon harteille. (Buzan & Waever&Wilde, 1998, 12-13)

Veikko Heinosen tutkimuksen mukaan tämä tilanne on usein vallinnut myös Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa, jota on perinteisesti pidetty epäpoliittisena valtiojohdon tai viranomaisten vastuualueena. Muutos kansallisessa ja kansainvälisessä politiikassa on 1990-luvulla myötä siirtänyt Suomen turvallisuuspolitiikan valtioneuvoston selontekojen aikakauteen, minkä voidaan nähdä haastaneen perinteisen turvallisuuspolitiikan tapoja samalla rohkaisten kaikkia poliittisia toimijoita ja kansalaisia ottamaan tasaveroisesti kantaa turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. (Heinonen, 2011, 249) Kun linjaus on muuttunut voimakkaasti viimeisen 20 vuoden aikana, siinä tapahtuneiden muutoksien taustalla piilevien syiden ja keinojen etsiminen on hyvin mielenkiintoinen lähtökohta tutkimukseni toiselle analyysille. Lähtökohtaisesti tutkimukseni kannalta ei siis olekaan suurta merkitystä sillä, mitkä toimijat tähän muutokseen ovat yleensä pyrkinet.

Tämän tutkimustavoitteen saavuttamiseksi hyödynnän identifikaatioanalyysissäni Barry Buzanin turvallistamisen ajatusten lisäksi myös Kenneth Burken identifikaatioteoriaa, joka tarjoaa hyvät työkalut turvallisuuskäsitteen piilevien ”salakavaluuksien” tutkimukselle,

koska muutoksen takaa löytyvä retorinen harkinta perustuu Burken mukaan aina pohjimmiltaan suostuttelevalle kielenkäytölle. Tätä suostuttelevuutta on hänen mukaansa usein kutsuttu virheellisesti pahaksi tieteeeksi tai taikuudeksi, kun ei ole kyetty löytämään kielellisiä vastauksia tilanteeseen, jossa ihmisillä ei ole ollut keinoja tai kykyjä nähdä tilanteessa vallitsevia kielellisiä motiiveja. (Burke, 1969, 43) Analyysini pohjautuu vahvasti turvallisuuden laajentamisen motiiviin, mutta toisaalta vahvistaa ensimmäisen analyysin kautta rakennettua hypoteesia löytäessään sellaisia retorisia keinoja, joilla voidaan osaltaan selittää tätä muutosta.

Turvallisuuskäsitteen muutoksen keinojen etsiminen on Buzanin mukaan demokraattisesti mielekästä, koska kansallisella tasolla asioiden turvallistamisen menetelmän voidaan katsoa tarjonneen keinot opposition hiljentämiselle sekä tarjonneen voimakkaan työkalun erilaisten uhkakuvien hyväksikäytölle, jotta jokin ongelma voitaisiin ratkaista tai päättää vähemmän demokraattisen valvonnan puitteissa. Buzanille ajatus siitä, että ”mitä enemmän turvallisuutta, sen parempi”, ei siis pidä paikkaansa. Hänen mukaansa turvallisuus tulisi nähdä demokratiassa negatiivisena ja epäonnistuneena tapana käsitellä kutakin ongelmaa. (Buzan ym. 1998, 29) Burken ajatustenkin mukaan turvallisuuspuheen retorinen teho ei aina perustu puheen vakuuttavuuteen tai taidokkaaseen argumentointiin; sen sijaan toisarvoiset tekijät kuten toisto, jatkuva tietyn viestin vahvistaminen tai viestivälineiden tekninen tehokkuus merkitsevät usein enemmän kuin puheen varsinainen retorinen taidokkuus. (Burke, 1969, 26, Palosen ja Hilkan (toim.), 1996, 59 mukaan) Tutkielmani tavoite on paljastaa ja tuoda esille tällaisia Buzanin ja Burken ajatusten pohjalta etsittäviä turvallisuusretoriikan pitkäjänteisiä epädemokraattisia piirteitä, joiden kautta Suomen turvallisuuskäsitettä on hypoteesini mukaisesti pyritty laajentamaan.

1. TUTKIMUKSEN TAUSTAT

1.1 Suomen turvallisuuden murros

Suomen vuoden 1995 ensimmäisen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon nimi *”Turvallisuus muuttuvassa maailmassa”* kuvaa tutkimaani Suomen turvallisuuden murroksen asetelmaa. Suomelle oli uudessa tilanteessa erityisen tärkeää, ettei Eurooppaan syntyisi enää kylmän sodan kaltaisia ”uusia jakolinjoja”. Suomen katsottiin uudessa tilanteessa vahvistaneen ja selkiyttäneen kansainvälistä asemaansa ja tavoitelleen suomalaisten turvattua tulevaisuutta rauhan, yhteistyön ja syventyvän yhdentymisen maailmassa. Uuden Euroopan unionin jäsenyyden katsottiin vahvistaneen Suomen turvallisuuden perustaa ja tarjonneen Suomelle keskeisen vaikutuskanavan turvallisuuspoliittisten etujensa ajamiseen ja vastuunkantoon uudessa kansainvälisessä turvallisuuspoliittisessa ympäristössään.. (Selonteko, 1995, 4)

Suomen turvallisuuden haluttiin rakentuvan laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden arvojen varaan sekä kunnioittavan Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön sekä Euroopan neuvoston yhdessä sopimia turvallisuuspoliittisia arvoja ja periaatteita: *”Turvallisuuspolitiikka ei koske muuttuvassa maailmassa ainoastaan sotilaallisia kysymyksiä vaan kaikkia ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Turvallisuus rakentuu entistä enemmän tiivistyvälle kansainväliselle yhteistyölle.”* (emt. 4)

Selonteossa haluttiin lähteä kehittämään Suomen valmiuksia kansainvälisen kriisinhallinnan suhteen muiden Pohjoismaiden, WEU:n ja Naton kanssa toteutettavaa kriisinhallintaa varten. Vuonna 1995 operaatioiden tuli vielä kuitenkin olla YK:n tai ETY -järjestön hyväksymiä, ja Suomi piti tiukasti kiinni oikeudestaan päättää tapauskohtaisesti näihin operaatioihin osallistumisesta. Suomi ei voinut osallistua operaatioihin, jotka edellyttivät rauhaan pakottamista tai voimakeinojen käyttämistä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan. Suomi halusi tiukasti pitää vielä kiinni puolueettomasta ja sotilaallisesti liittoutumattomasta turvallisuus- ja puolustuspolitiikastaan: *”Suomi edistää*

muuttuvissa oloissa parhaiten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä uskottavaa ja itsenäistä puolustusta. Suomen kansallinen puolustuskyky vahvistaa myös Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteistä turvallisuutta.” (emt. 4)

Euroopan unionin katsottiin muuttaneen Suomen turvallisuuspoliittista ympäristöä ja tarjonneen pienelle maalle mahdollisuuden kasvattaa valmiuksiaan yhdessä toteutettavaa kansainvälistä turvallisuuspoliittista yhteistyötä varten: *”Suomi toimii Euroopan unionin lujittamiseksi demokraattisten valtioiden yhteenliittymänä, jossa otetaan tasavertaisesti huomioon kaikkien jäsenten edut. Vahva unioni lisää Suomen vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisen turvallisuusjärjestyksen rakentamisessa.”* (emt. 4-5) Tämä Euroopan unionin ja erityisesti sen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen rakenteen kehitys on ollut viimeisen 20 vuoden aikana hyvin nopeaa, eikä sen vaiheita yleisesti tiedetä kovin laajasti. Siksi esittelenkin seuraavaksi EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehitysvaiheet vuoden 1993 Maastrichtin sopimuksesta Euroopan unionista (jäljempänä ”Maastrichtin sopimus”) alkaen aina nykypäivään saakka.

1.2 Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) on ollut merkitsevässä osassa määriteltäessä Suomen nykyistä turvallisuuskäsitettä. Maastrichtin sopimus (1993) määritteli ensimmäistä kertaa Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (ETPP) osaksi unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa: *”Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka käsittää kaikki Euroopan unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, mukaan lukien asteittain määriteltävä yhteinen puolustuspolitiikka, joka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää.”* (SEU, 17 artikla, teoksessa Forsberg ym. 2006, 13)

Uuden ETPP:n merkitys liittyi ennen kaikkea niiden Euroopan unionin toimeenpanemien kriisinhallintatehtävien mahdollistamiseen, joille luotiin oma sotilaallinen kriisinhallintavälineistö 1990-luvun lopussa. Yhteistä turvallisuuspolitiikkaa tarkennettiin myös vuonna 1999, kun Amsterdamin sopimus asetti EU:lle niin kutsutut Petersbergin tehtävät sotilaallisten kriisinhallintatehtävien määrittämiseksi. Näitä olivat humanitaariset

ja pelastustehtävät, rauhanturvaaminen, sekä taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa ja rauhanpalauttamisessa. Lähtökohtaisesti kriisinhallintaoperaatioiden toimeenpano tapahtui Länsi-Euroopan unionin (WEU) avulla, joka siirrettiin EU:n alaiseksi toimijaksi. Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan seuraava kehitysaskel oli unionin yhteinen voimavaratavoite, ”Helsinki Headline Goal”, jolla jäsenvaltiot lupasivat omia sotilaallisia voimavarojaan unionin yhteiseksi kriisinhallintavälineistöksi. Helsingin vuoden 1999 huippukokous sopi myös sotilaallisen kriisinhallintavalmiuksien rinnalle luotavasta siviilikriisinhallintajärjestelmästä. (Forsberg ym. 2006, 15)

Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä alettiin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kaikki jäsenvaltiot eivät olleet yhtä halukkaita osallistumaan yhteisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Ongelman ratkaisemiseksi päätettiin kehittää ”pysyväksi rakenteelliseksi yhteistyöksi” kutsuttu menetelmä, jonka avulla halukkaat jäsenvaltiot pystyivät mm. kehittämään unionin yhteiskäyttöön tarjottuja sotilaallisia voimavaroja. (emt. 16) Kun unionin uuden perustuslakisopimuksen kehitys ei lopulta edennyt toivotulla tavalla, ei nopean toiminnan kehittämisessä jääty odottelemaan sopimuksen kautta syntyvää rakenteellista yhteistyötä, vaan sitä edistettiin unionin neuvostossa jo vuonna 2004, kun nopean toiminnan taisteluosastojen perustaminen hyväksyttiin osana unionin yleistavoitetta 2010. Päätöksen mukaan unionille tuli luoda alustava nopean toiminnan kyky vuoteen 2005 mennessä ja lopullinen nopean toiminnan valmius vuoteen 2007 mennessä. Puolustusmateriaaliyhteistyötä edistettiin myös perustuslakisopimuksen ulkopuolella, kun Euroopan puolustusvirasto (EDA) perustettiin vuonna 2004. Virasto tarjosi ensimmäistä kertaa keinot jäsenmaiden yhteisille puolustusmateriaalihankinnoille. (emt. 16-17)

Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan seuraava merkittävä kehitysaskel oli Brysselissä vuonna 2003 hyväksytty uusi turvallisuusstrategia, ”*Turvallisempi Eurooppa oikeudenmukaisemmassa maailmassa.*” Tämän kehittäminen oli tarpeen, koska unionin uskottavuus yhtenäisenä kansainvälisenä turvallisuussektorin toimijana joutui koetukselle Irakin sodan aiheuttaman jäsenvaltioiden kahtiajakautumisen takia. Jäsenvaltiot suhtautuivat Yhdysvaltojen johtamaan sotilasoperaatioon kaksijakoisesti, eikä unionilla ollut mitään yhtenäistä sanottavaa sen

suhteen, miten kriisiin pitäisi suhtautua. (Forsberg ym. 2006, 30) Jäsenvaltiot jakaantuivat suhtautumisensa puolesta atlanttisiin ja eurooppalaisiin maihin: Iso-Britannian ohella Espanja, Portugali, Italia, Tanska, sekä useimmat silloiset EU-jäsenyyttä hakeneet kymmenen hakijamaata antoivat tukensa Yhdysvaltain johtaman liittouman hyökkäykselle, kun taas Saksa, Ranska ja Benelux -maat vastustivat operaatiota. (emt. 21)

Operaatio ei saanut myöskään YK:n myöntämää mandaattia, koska Ranska ja Venäjä katsoivat Yhdysvaltain Irakin joukkotuhoukseista esittelemien todisteiden olleen riittämättömiä. Sota aiheutti Euroopan unionille ja sen riittämättömälle turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle merkittävän uskottavuusvajeen, ja Brysselin turvallisuusstrategialla haluttiin luoda uusi ja yhteinen pohja EU:n turvallisuuspolitiikan kehittämiseksi. (emt. 30) Strategian mukaan laajamittainen hyökkäys jotain jäsenvaltiota vastaan olisi hyvin epätodennäköinen, ja se keskittyikin vastaamaan uudenlaisiin, ”laajempiin” turvallisuusuhkiin, joiden katsottiin muuttuneessa turvallisuusympäristössä olevan luonteeltaan ”*monimuotoisempia, näkymättömämpiä ja arvaamattomampia*”. Nämä uudet uhkakuvat jaettiin viiteen osioon:

Terrorismi: terrorismi vaarantaa ihmishenkiä, aiheuttaa suuria kustannuksia, pyrkii vahingoittamaan yhteiskuntiemme avoimuutta ja suvaitsevuutta sekä muodostaa kasvavan strategisen uhan koko Euroopalle.

Joukkotuhoukseiden leviäminen: tämä nähtiin mahdollisesti suurimpana uhkana unionin turvallisuudelle.

Alueelliset konfliktit: esimerkiksi Kashmirissa ja Korean niemimaalla esiintyvien konfliktien kaltaisten tilanteiden nähtiin voivan vaikuttaa Euroopan etuihin suoraan tai välillisesti.

Toimintakyvyttömät valtiot: huonon hallinnon, hallinnon korruption, vallan väärinkäytön, heikkojen instituutioiden ja vastuuvollisuuden puuttumisen nähtiin voivan rappeuttaa valtioita sisältä päin.

Järjestäytynyt rikollisuus: Eurooppa nähtiin järjestäytyneen rikollisuuden yhtenä ensisijaisimmista kohteista. Isoksi ongelmaksi koettiin erityisesti rajat ylittävä huumausaine-, nais- ja asekauppa, sekä laitton maahanmuutto. (Turvallisempi Eurooppa, 2003, 4-5)

Euroopan unionin johtamat kriisinhallintaoperaatiot ovat myös yleistyneet voimakkaasti vuoden 2003 jälkeen. EU oli aiemmin keskittynyt kuluttamaan Naton ja Yhdysvaltain tuottamaa turvallisuutta, mutta Brysselin strategian jälkeen sille pyrittiin kehittämään omat kriisinhallintaoperaatiot mahdollistavat valmiudet ja rakenteet.

Euroopan perustuslakisopimuksen epäonnistumista seurannut pohdintatauko päättyi Portugalissa järjestetyn hallitustenvälisen konferenssin myötä vuonna 2007. Uudessa Lissabonin sopimuksessa päätettiin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sekä Euroopan perustamissopimuksen muuttamisesta (Faktatietoa Euroopan unionista). Joulukuussa vuonna 2009 voimaan astuneella sopimuksella pyrittiin vahvistamaan unionin kansainvälisen roolin uskottavuutta seuraavien menetelmien muodossa:

EU:n demokraattisuutta ja avoimuutta lisätään vahvistamalla Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien asemaa, lisäämällä kansalaisten mahdollisuuksia ilmaista mielipiteensä ja selkeyttämällä tehtävänjakoa EU:n ja jäsenvaltioiden välillä.

EU:n tehokkuutta parannetaan yksinkertaistamalla työskentelymenetelmiä ja äänestyssääntöjä, tehostamalla ja modernisoimalla toimielimiä 27 jäsenvaltion EU:n tarpeisiin ja parantamalla EU:n kykyä toimia sille nykypäivänä tärkeimpien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Oikeuksien, arvojen, vapauden, solidaarisuuden ja turvallisuuden Eurooppa pyritään saamaan aikaan edistämällä EU:n arvoja, sisällyttämällä perusoikeuskirja EU:n ensisijaiseen lainsäädäntöön, ottamalla käyttöön uusia solidaarisuutta edistäviä järjestelmiä ja parantamalla EU-kansalaisten suojelua.

EU:n asemaa maailmanlaajuisena toimijana parannetaan kokoamalla yhteen unionin ulkopoliittiset välineet, joita tarvitaan sekä suunniteltaessa uusia politiikkoja että päätettäessä niistä. Lissabonin sopimuksen ansiosta EU pystyy viestimään selkeästi eri puolilla maailmaa olevien kumppaneidensa kanssa. Se voi valjastaa käyttöönsä EU:n taloudelliset, humanitaariset, poliittiset ja diplomaattiset vahvuudet, kun se edistää EU:n etuja ja arvoja ympäri maailman ottaen samalla kuitenkin huomioon jäsenvaltioiden erityiset intressit ulkosuhteissa. (Sopimus 2000-luvun Euroopalle)

Neljäs menetelmä on tutkielmani kannalta mielenkiintoisin. Sopimuksen myötä ETPP muuttui ”yhtenäiseksi” turvallisuus- ja puolustuspolitiikaksi (YTPP). Tämän toteutumiseksi EU:lle valittiin uusi ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka toimi myös komission varapuheenjohtajana, vahvistaen EU:n ulkoisten toimien vaikutusta, yhtenäisyyttä ja näkyvyyttä. Lissabonin sopimuksen myötä EU:sta tuli myös oikeussubjekti, mikä antoi sille kansainvälisellä tasolla aiempaa enemmän neuvotteluvoimaa. (emt.)

Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen EU:n turvallisuusstrategiaa tarkennettiin uudelleen vuonna 2008. Brysselin strategiassa mainittujen uhkakuvien rinnalle nostettiin muun muassa tietoverkkoturvallisuutta ja energiavarmuutta uhkaavat tekijät, sekä ilmastonmuutos. (Selvitys EU:n turvallisuusstrategiasta, 2008, 5-6) Ehkä suurimmaksi tavoitteeksi nostettiin kuitenkin pyrkimys EU:n yhtenäisyyden lujittamiseen paremman

institutionaalisen koordinoinnin ja strategisemman päätöksenteon menetelmien avulla. Näihin tavoitteisiin toivottiin mahdollistuvan Lissabonin sopimuksen tuomien uudistusten myötä. (emt. 9) Tämä oli hyvin oleellista pyrittäessä edistämään unionin yhteisten sotilaallisten kriisinhallintavalmiuksien kehittämistä.

Lissabonin sopimuksen tuoma unionin yhtenäinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ei tuonut unionille vielä kuitenkaan kaikkien toivomaa uskottavuutta. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan syvenemistä hidastivat monet vielä nykyäänkin ilmenevät ongelmatekijät. Näistä ensimmäinen koski jäsenvaltioiden hyvin erilaisia puolustusjärjestelmiä. Puolustusvoimien ammattilaistumisesta oli Euroopassa tullut vahva suuntaus vasta vuosituhannen vaihteessa, jolloin mm. Suomi oli jäänyt asevelvollisuuteen perustuvan puolustusratkaisunsa kanssa EU -jäsenmaiden selkeään vähemmistöön. (Forsberg ym. 2006, 20) Vuoden 1995 jälkeen yleisestä asevelvollisuudesta ovat luopuneet Alankomaat (1997), Belgia (1995), Bulgaria (2007), Espanja (2002), Italia (2005), Kroatia (2008), Latvia (2006), Liettua (2009), Portugali (2004), Puola (2010), Ranska (2002), Romania (2007), Ruotsi (2010), Saksa (2011), Slovakia (2005), Slovenia (2004), Tšekki (2004) ja Unkari (2004). EU-maista yleinen asevelvollisuus säilyi vain Suomessa, Norjassa, Tanskassa, Virossa, Itävallassa ja Kreikassa. (YLE.FI, 13.9.2013)

Toinen unionin puolustusratkaisujen moninaisuusongelma liittyy jäsenvaltioiden puolustusvoimien fyysisen koon vaihteluun, joka ulottuu aina Iso-Britannian yli 200 000 sotilaan armeijasta vain muutamien tuhansien sotilaiden armeijoihin. Kolmas ongelma liittyy puolustusmenoihin suhteessa bruttokansantuotteisiin; kun Kreikka kuluttaa puolustukseensa 4,1% BKT:staan, niin esimerkiksi Irlanti ja Luxemburg käyttävät ainoastaan alle yhden prosentin. Absoluuttiselta volyymiltaan suurimmat puolustusbudjetit ovat Iso-Britannian 2,4% BKT:sta ja Ranskan 2,6% BKT:sta. (Forsberg ym. 2006, 20)

Mahdollisesti kaikkein suurin YTPP:n kehittämistä hidastava ongelma on kuitenkin jäsenvaltioiden erilainen valmius osallistua kansainvälisiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Suurten jäsenmaiden laajat puolustusresurssit sekä erityisesti Ranskan ja Iso-Britannian aiemmat suurvalta-asetat ovat luoneet niille hyvin laajat mahdollisuudet osallistua kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Toisaalta esimerkiksi

Saksan historia on muodostanut pidäkkeen sen laajemmalle osallistumiselle, kun jokainen osallistuminen on aina vaatinut liittoparlamentin erillisen hyväksynnän. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat omalta osaltaan erottautuneet keskimääräistä suuremmalla kriisinhallintapanoksellaan. (emt. 20-22) Toimivan YTPP:n luominen näin moninaisten jäsenvaltioiden unionille on mm. näiden ongelmien takia osoittautunut yleisesti hyvin vaikeaksi.

Keskustelu Lissabonin sopimuksen avunantovelvoitteesta ilmentää myös hyvin jäsenvaltioiden puolustusratkaisujen moninaisuuden synnyttämiä ongelmia. Varsinkin Suomessa poliittinen keskustelu velvoitteen sitovuudesta oli Suomen liittoutumattomuuden tuoman erityisaseman vuoksi hyvin mielenkiintoinen. Lissabonin sopimuksen (28a artiklan 7. kohdan) mukaan jäsenvaltion joutuessa alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, on muilla jäsenvaltioilla velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämän ei kuitenkaan katsottu vaikuttavan tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen. Avunantovelvoitteen sitoumusten oli myös oltava Naton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, jolloin Nato oli jäsenvaltioilleen edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin. (Tiilikainen, 2008, 9)

Valtioneuvostolle vuonna 2008 teetetyssä selonteon mukaan avunantovelvoite ei lähtökohtaisesti koskisi Suomea yllättävän hätätilanteen syttyessä, koska sopimus jättäisi Suomen aseman Natoon kuulumattomana maana hyvin kyseenalaiseksi. Euroopan unionin yhteisen puolustuksen katsottiin lepäävän yleensäkin varsin heikolla pohjalla, sillä EU:lla ei olisi hätätilanteissa käytettävissään selkeitä yhteiseen puolustukseen tarkoitettuja instituutioita, kuten esimerkiksi Natolla olisi. Tällöin ilmaus ”kaikin käytettävissä olevin keinoin” ei juridisessa mielessä sido varsinaisiin toimenpiteisiin. Selonteossa velvoitteelle esitetään sen sijaan enemmän tulevaisuuteen suunnattuja tavoitteita ja merkityksiä. Unionin puitteissa tapahtuvan yhteistyön katsottiin jo nykymuodossaan johtaneen sellaiseen jäsenmaiden keskinäiseen riippuvuuteen, jossa yhteen jäsenvaltioon kohdistuneen hyökkäyksen voisi perustellusti katsoa johtavan yhteisiin puolustuksellisiin toimenpiteisiin. Tämän ohella oikeudellisen velvoitteen katsottiin tuottaneen omaa lisäarvoaan erityisesti unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä

ajatellen. Avunantovelvoitteen liittymisen unionisopimukseen katsottiin ajallaan tarjoavan lisäperusteen unionin puolustuspoliittisen yhteistyön syventämiselle entisestään. (Tiilikainen, 2008, 39)

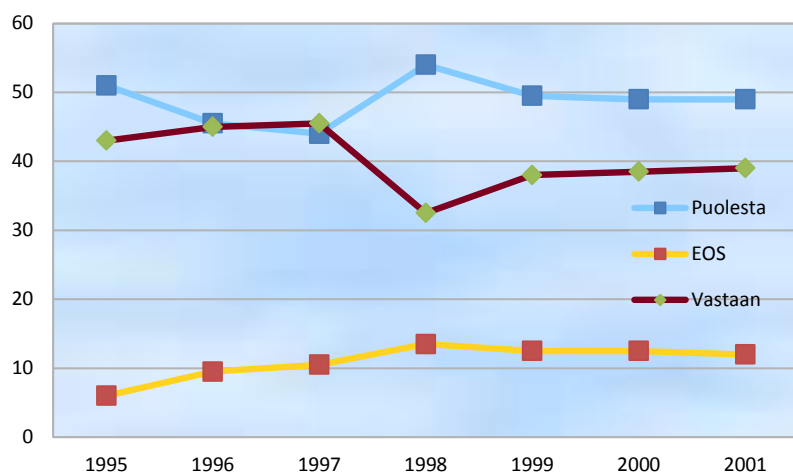
Tätä ajatusta tukee myös se, että Lissabonin sopimukseen sisällytettiin edelleen myös Maastrichtin sopimuksen tuoma mahdollisuus yhteisen puolustuksen kehittämistä. Sotilaallisen kriisinhallinnan merkitystä korostettiin myös aiempaa voimakkaammin Lissabonin sopimuksen 28 a artiklassa seuraavasti: *”Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin. Unioni voi käyttää niitä unionin ulkopuolella toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhanturvaamisesta, konfliktinestosta ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti. Nämä tehtävät toteutetaan jäsenvaltioiden käyttöön asettamia voimavaroja käyttäen.”* (Lissabonin sopimus, 2007, 28 a artikla) Uusi yhtenäinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka aiheutti kuitenkin käytännön toteutuksen tasolla kokonaisuudessaan suuren pettymyksen, ja sen kehittäminen koki hiljaiselon aikakauden aina vuoteen 2012 saakka.

1.3 Yleisen mielipiteen kehitys

Selvitin tutkielmaani varten sekä Suomen että EU-kansalaisten yleisen mielipiteen kehityksen EU:n yhteisestä ulko- ja puolustuspolitiikasta vuosilta 1995-2001 sekä vuosilta 2002-2013. Vastaavaa taulukkoa ei ollut valmiiksi käytettävissä, joten kukin taulukkojen 1-6 lukema on keskiarvo vuoden kahden eurobarometri -kyselytutkimuksen tuloksista.

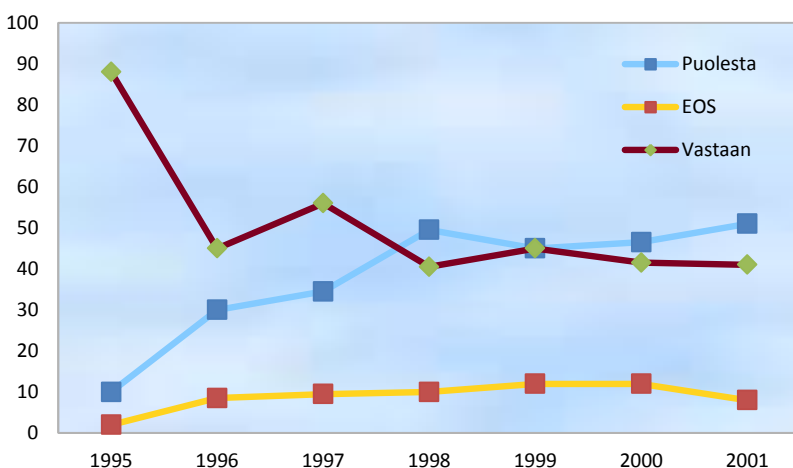

TAULUKKO 1: Eurobarometreilla mitattu EU:n yhteisen ulkopolitiikan kannatus Suomessa vuosina 1995-2001 (lähteet. s. 148 - 150)

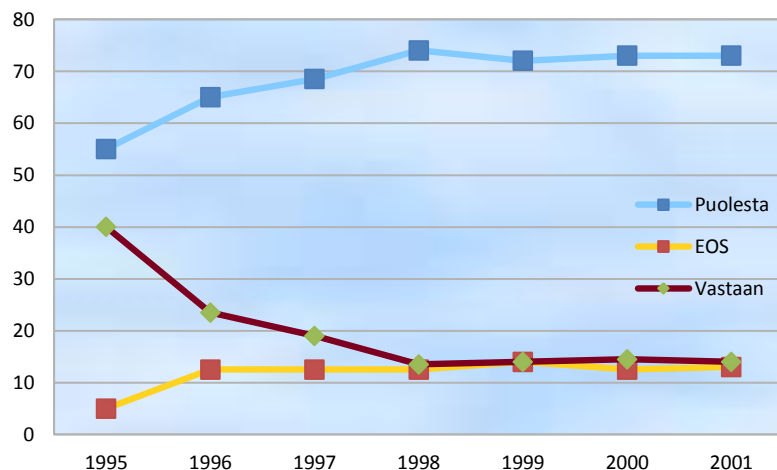
Vuosi	Puolesta	EOS	Vastaan
1995	51,00%	6,00%	43,00%
1996	45,50%	9,50%	45,00%
1997	44,00%	10,50%	45,50%
1998	54,00%	13,50%	32,50%
1999	49,50%	12,50%	38,00%
2000	49,00%	12,50%	38,50%
2001	49,00%	12,00%	39,00%

TAULUKKO 2: Eurobarometreilla mitattu EU:n yhteisen puolustuspolitiikan kannatus Suomessa vuosina 1995-2001 (lähteet. s. 148-150)

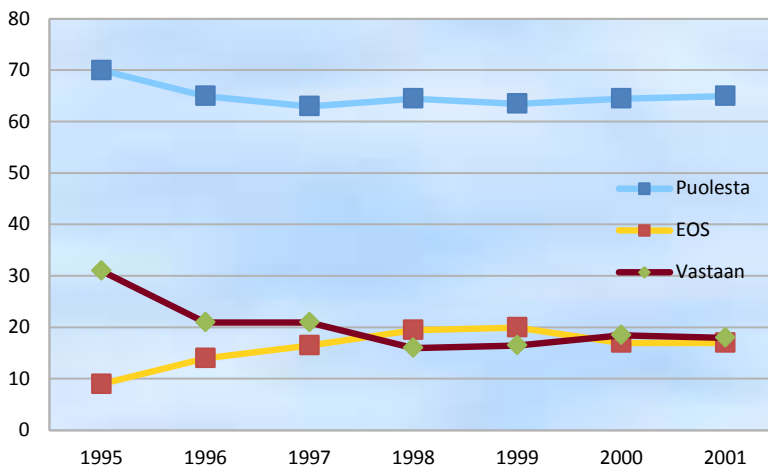
Vuosi	Puolesta	EOS	Vastaan
1995	10,00%	2,00%	88,00%
1996	30,00%	8,50%	45,00%
1997	34,50%	9,50%	56,00%
1998	49,50%	10,00%	40,50%
1999	45,00%	12,00%	45,00%
2000	46,50%	12,00%	41,50%
2001	51,00%	8,00%	41,00%

TAULUKKO 3: Eurobarometreilla mitattu EU:n yhteisen ulkopolitiikan kannatus koko EU:ssa (EU 15) vuosina 1995-2001 (lähteet s. 148-150)

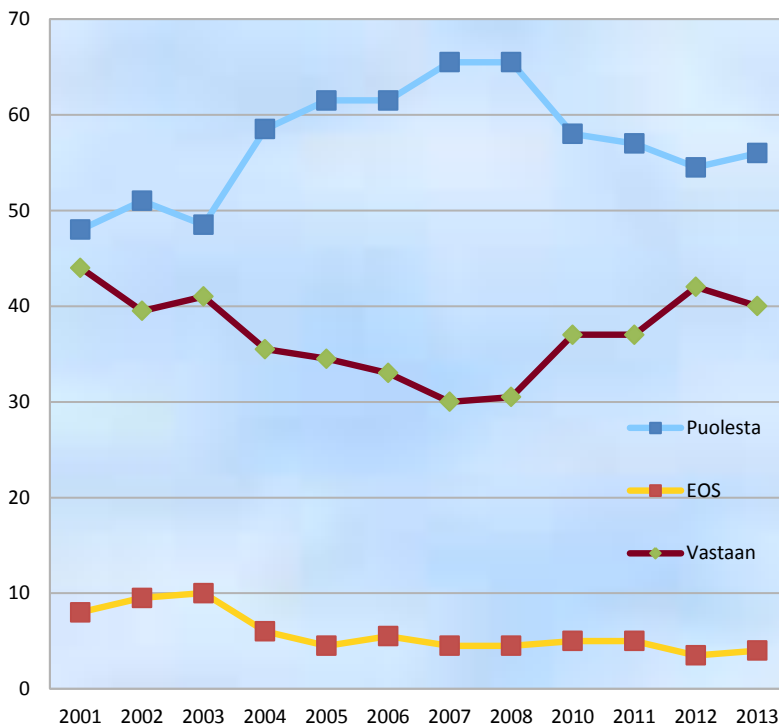
Vuosi	Puolesta	EOS	Vastaan
1995	70,00%	9,00%	88,00%
1996	65,00%	14,00%	21,00%
1997	63,00%	16,50%	21,00%
1998	64,50%	19,50%	16,00%
1999	63,50%	20,00%	16,50%
2000	64,50%	17,00%	18,50%
2001	65,00%	17,00%	18,00%

TAULUKKO 4: Eurobarometreilla mitattu EU:n yhteisen puolustuspolitiikan kannatus koko EU:ssa (EU 15) vuosina 1995-2001 (lähteet s. 148-150)

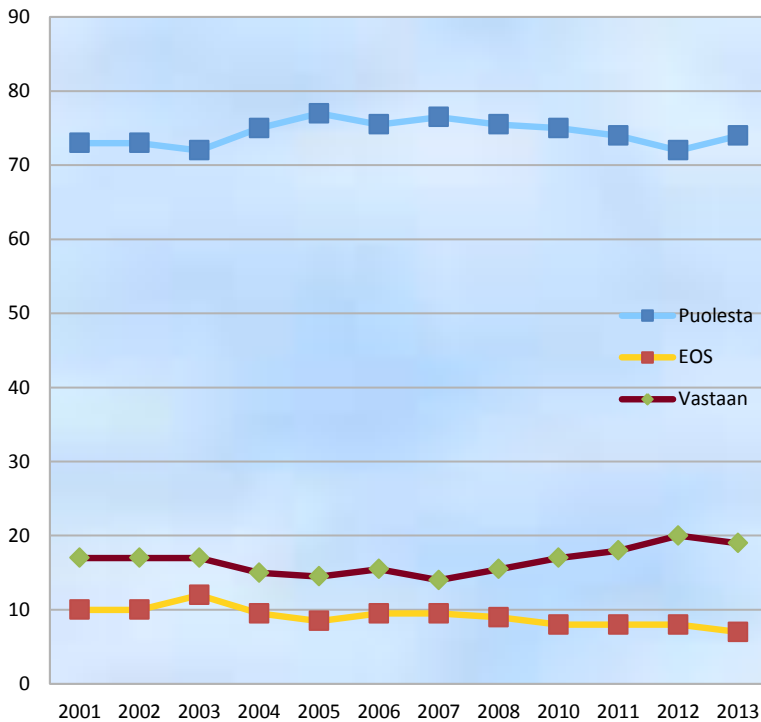
Vuosi	Puolesta	EOS	Vastaaan
1995	55,00%	5,00%	40,00%
1996	65,00%	12,50%	23,50%
1997	68,50%	12,50%	19,00%
1998	74,00%	12,50%	13,50%
1999	72,00%	14,00%	14,00%
2000	73,00%	12,50%	14,50%
2001	73,00%	13,00%	14,00%

TAULUKKO 5: Eurobarometreilla mitattu EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannatus Suomessa vuosina 2002-2013 (lähteet s. 151-155)

Vuosi	Puolesta	EOS	Vastaaan
2001	48,00%	8,00%	44,00%
2002	51,00%	9,50%	39,50%
2003	48,50%	10,00%	41,00%
2004	58,50%	6,00%	35,50%
2005	61,50%	4,50%	34,50%
2006	61,50%	5,50%	33,00%
2007	65,50%	4,50%	30,00%
2008	65,00%	4,50%	30,50%
2010	58,00%	5,00%	37,00%
2011	57,00%	5,00%	38,00%
2012	54,50%	3,50%	42,00%
2013	56,00%	4,00%	40,00%

TAULUKKO 6: Eurobarometreilla mitattu EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannatus koko EU:ssa vuosina 2002-2013 (lähteet s. 151-155)

Vuosi	Puolesta	EOS	Vastaan
2001	73,00%	10,00%	17,50%
2002	72,00%	11,50%	16,50%
2003	72,00%	12,00%	17,00%
2004	75,00%	9,50%	15,00%
2005	77,00%	8,50%	14,50%
2006	75,50%	9,50%	15,50%
2007	76,50%	9,50%	14,00%
2008	75,50%	9,00%	15,50%
2010	75,00%	8,00%	17,00%
2011	74,00%	8,00%	18,00%
2012	72,00%	8,00%	20,00%
2013	74,00%	7,00%	19,00%

Suomessa sekä yhteisen ulko-, että puolustuspolitiikan vastustus heikkenivät voimakkaasti vuosien 1995-1998 ajanjaksolla; yhteisen ulkopoliitiikan vastustus laski 43 % → 32,5 % ja kannatus nousi muutamalla prosenttiyksiköllä ja yhteisen puolustuspolitiikan vastustus laski 88 % → 40,50 %, ja kannatus nousi 10 % → 49,50 %. Vuosien 1999 - 2001 välillä mielipiteet pysyvät pitkälti samalla tasolla: yhteistä ulkopoliitiikkaa kannatti noin 49 % ja vastusti noin 38 % suomalaisista ja yhteistä turvallisuuspolitiikkaa kannatti noin 47 % ja vastusti 43 % suomalaisista. Koko EU:n tasolla vastustus oli lähtökohtaisesti Suomessa kaikkein voimakkainta.

Koko EU:n (EU15) tasolla yhteisen ulkopoliitiikan kannatus heikkeni vuoden 1995 jälkeen, mutta jäi kuitenkin vuosina 1996-2001 tasaisesti 65 % kannatuksen ja 18 % vastustuksen tasolle. Yhteisen puolustuspolitiikan kannatus taas kasvoi koko EU:ssa vuoden 1995 jälkeen voimakkaasti vuosina 1995-1998; 55 % → 74 %, kun vastustus laski 40 % → 14 %. Sekä yhteisen ulko-, että puolustuspolitiikan kannatus säilyivät tasaisina vuosina 1999- 2001. Molempien kannatus oli koko EU:ssa Suomeen verrattuna huomattavasti korkeampaa.

Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannatuksessa suurin muutos Suomessa tapahtui vuosina 2003-2007, jolloin se kasvoi 48,50 % → 65,50 % ja vastustus heikkeni 41 % → 30 %. Vuosina 2008-2012 kannatus kuitenkin heikkeni jälleen 65 % → 54,50 % ja vastustus kasvoi 30,50% → 42 %. Vuoden 2003 jälkeistä yhteiseen turvallisuuspolitiikkaan myönteisesti suhtautuvaa yleisen mielipiteen kehitystä voidaan osaltaan selittää Brysselin turvallisuusstrategialla ja tähän vuotta myöhemmin yhdentyneellä Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen toimintalinjan tavoitteilla.

Vuoden 2008 jälkeistä kehitystä voidaan perustellusti selittää eurokriisin herättämällä epäluulolla Euroopan unionin toiminnan uskottavuuteen. Kun yhtenäinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on vuosien 2012-2014 aikana noussut takaisin EU:n asialistalle, ovat yhtenäisen politiikan kannatuslukemat hieman jälleen alkaneet nousta. Koko EU:n tasolla sama myönteisyys näkyy vuosien 2003-2007 lukemissa: yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannatus kasvoi 72 % → 76,50 % ja vastustus laski 17 % → 14 %.

Vaikka Suomen kansainvälisen turvallisuusaseman ja sotilaallisen kriisinhallinnan yhteistyömuotoja on viimeisen noin 20 vuoden aikana laajennettu, ovat EU-tason yhteiset turvallisuus- ja puolustuspoliittiset linjaukset saaneet Suomessa ainoastaan niukan enemmistön kannatuksen. ”Suomen turvallisuuden murros” -kappaleessa esiteltävän hypoteesin mukaan turvallisuuden laajentaminen ei ole vaatinut yhtä laajaa poliittista hyväksyntää kuin jonkin tavallisemman politiikan muuttaminen. Tällöin uuden turvallisuus- ja puolustuspoliittisen toimintalinjan muutoksen heikon enemmistön kannatuslukemat eivät olisi kuitenkaan olleen merkittävässä roolissa muutosta toteutettaessa.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen keskustelun jäsentäminen, seuraaminen ja toimijoiden tavoitteiden ymmärtäminen on ollut esimerkiksi Veikko Huovisen väitöskirjan, ”*Suomalaisen turvallisuuspolitiikan tila*”, mukaan tavallisille kansalaisille alan erikoistuneesta kielestä johtuen hyvin vaikeaa. Kuten jo todettua, turvallisuuspolitiikan retoriikkaan sisältyy paljon itsestäänselvyyksinä pidettyjä kanonisoituneita käsitteitä, joilla on historiansa kautta paljon painoarvoa ja argumentointipotentialia, mutta joiden merkitykset voivat eri ajanjaksoina ja eri yhteiskuntapiireissä olla hyvin eri tavalla ymmärrettyjä. (Heinonen, 2011, 16) Kun

turvallisuuden määrittely on tapahtunut pitkällä aikajänteellä, saattaa se Buzanin ajatusten mukaan jäädä normaalin poliittisen prosessin ulkopuolelle, jolloin se on heikommin politiikan vaikutusmahdollisuuksien piirissä. Tällöin uhkakuvien ja turvallisuusuhkiksi nousseiden ongelmien pohtiminen siirtyisi yleensä suppean asiantuntija- ja virkamieshallinnon harteille. (Buzan ym. 1998, 12-13) Hallinnon käyttämä turvallisuusretoriikka ei siis aina heijasta yleisiä käsityksiä turvallisuudesta, minkä vuoksi on mielenkiintoista verrata, kuinka se rinnastuu kansalaisten yleiseen mielipiteen kehitykseen.

1.4 Aiheen valinta ja tutkimuksen ajankohtaisuus

Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen asema ei ole siis EU:ssa kovin tavanomainen. Suomi on yksi kuudesta Natoon kuulumattomasta EU:n jäsenvaltiosta (Suomi, Ruotsi, Irlanti, Itävalta, Kypros ja Malta), ja sen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen asema on Lissabonin sopimuksen avunantovelvoitteen aikakaudella hyvin monimutkainen. Sijainti Naton ja Venäjän välimaastossa sekä Suomen ja Venäjän historia aiheuttavat turvallisuuspolitiikalle muitakin erityisluonteisia piirteitä. Heinonen esittää Suomen sitoutuneen valtiotoimijana jo tiukasti EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, minkä vuoksi se on joutunut sopeuttamaan turvallisuusinfrastruktuuriaan tämän järjestelmään ja standardeihin.

Tämä on kuitenkin ollut vaikeaa, koska Suomi toteuttaa Heinosen mukaan turvallisuuspolitiikkaansa ikään kuin kahdella raiteella kulkien. Ensinnäkin se osallistuu aktiivisesti EU:n yhteiseen kriisinhallintapolitiikkaan sekä asettaa sen puitteissa voimavarojaan Naton nopean toiminnan joukkojen (NRF:n) käytettäväksi. Tämän ohella se vastaa kuitenkin omasta turvallisuudestaan ja puolustuksestaan itsenäisesti. Ratkaisu poikkeaa yleisestä eurooppalaisesta mallista ja muodostaa myös unionin yhtenäistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kehittämistä pohdittaessa merkittävän taloudellisuus- ja logistiikkakysymyksen. (Heinonen, 2011, 174)

Tutkielmani on juuri nyt ajankohtainen mm. siksi, että unionin yhtenäinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen nousi jälleen vuonna 2012 ajankohtaiseksi poliittiseksi

kysymykseksi. Eurooppa -neuvoston silloinen puheenjohtaja Herman van Rompuy totesi joulukuussa 2012 neuvoston käyneen YTPP:stä hyvän keskustelun, joka ei olisi ollut ennen tätä samalla tasolla mahdollinen sitten vuoden 2008: *”Halusin tuoda sen takaisin asialistallemme monestakin syystä. Ensimmäkin Eurooppaan kohdistuvat turvallisuushaasteet ovat vain kasvaneet muutaman viime vuoden aikana, ja maidemme on otettava entistä enemmän vastuuta rauhan ylläpitämisestä lähialueellamme ja laajemminkin. Äskettäiset kriisinhallintaoperaatiot, muun muassa Libyassa ovat myös paljastaneet joitakin puutteita, jotka olisi nyt korjattava. Kaikki tämä tapahtuu tietenkin samaan aikaan, kun taloudellisen tilanteen vuoksi on entistä kiireellisempää kehittää tarvittavia voimavaroja mahdollisimman kustannustehokkaasti.”* (van Rompuyn kommentit, 14.12.2007, 1)

Se, että Yhdysvaltain puolustuspoliittinen strategia on kääntynyt Euroopan sijasta Aasian ja Tyynen valtameren alueelle, on selkeästi vaikuttanut siihen, että turvallisuuspolitiikka on jälleen saatettu neuvoston asialistalle. Yhdysvaltojen entisen puolustusministerin, Robert Gatesin, vuonna 2011 pitämä puhe tiivistää hyvin Yhdysvaltain kokemat epäkohdat Euroopan silloisessa puolustuspoliittisessa kehityksessä, jossa Nato-maiden puolustusmenot vähenivät jatkuvasti ja niiden turvallisuus oli täysin riippuvainen Yhdysvaltojen myöntämästä Naton turvallisuustakuusta. Jäsenvaltiot olivat hänen mukaansa jakaantuneet maihin, jotka ovat erikoistuneet ”pehmeisiin” eli humanitaarisiin tehtäviin, ja maihin, jotka suorittavat ”kovia” taistelutehtäviä. (Gates, 10.6.2011)

Gates toivoi, että Euroopan valtiot alkaisivat ainakin tehostaa puolustusvoimiensa toimintaa ja painotti sitä, miten *”lopulta kunkin valtion tulee kantaa vastuullisesti reilu osansa yhteisestä puolustuksesta.”* Gates viimeistelee puheensa mahtipontisella tavalla vaatimalla selkeitä tavoitteita ja toimia Euroopan poliittiselta johdolta: *”Vielä ei ole liian myöhäistä saattaa Euroopan puolustusorganisaatioita ja turvallisuussuhteita oikealle tielle. Tämä vaatii kuitenkin maanosan poliittisilta johtajilta johtajuutta, jota ei voi houkutella, vaatia tai määrätä Atlantin toiselta puolelta.”* (emt.)

Puheen taustalta on hyvä tarkastella Yhdysvaltain turvallisuuspolitiikan kehittymistä. Yhdysvaltojen puolustusministeri Leon Parnetta ilmoitti tammikuussa 2012 maan uudesta

puolustusstrategiasta, jolla se tulisi leikkaamaan puolustusmenoistaan 487 miljardia dollaria seuraavan 10 vuoden aikana. Strategia käänsi Yhdysvaltain ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteen Euroopasta Aasiaan ja Tyynen valtameren alueelle. Strategian ensimmäinen säästötoimenpide oli poistaa kaksi noin 3000-5000 sotilaan prikaatia Euroopasta. (Reuters, 12.01.2012) Yhdysvaltojen uuden strategian julkaisu on tutkielmani ajankohtaisuuden kannalta hyvin mielenkiintoinen, sillä Euroopan unionin yhtenäinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP) nousi takaisin EU:n asialistalle vain muutamaa kuukautta myöhemmin.

Vuoden 2012 Eurooppa-neuvoston kokous sai jatkoa joulukuussa 2013, kun EU-johtajat kokoontuivat keskustelemaan 1) YTPP:sta, 2) talous- ja rahaliitosta sekä talous- ja sosiaalipolitiikasta ja edelleen 3) laajentumisesta, muuttoliikkeestä ja energiasta (Eurooppa-neuvosto, 19.12.2013). Unionin YTPP:lle asetettiin monia erilaisia kehittämistavoitteita. Neuvoston päätelmät kiinnittivät huomiota Gatesin puheen ajatuksiin todetessaan, että puolustusbudjetteja on yleisesti tiukennettu Euroopassa, mikä rajoittaa kykyä kehittää, käyttää ja ylläpitää maanosan sotilaallisia voimavaroja. Euroopan puolustustarvikemarkkinoiden hajanaisuuden katsottiin muun muassa vaarantavan Euroopan puolustus- ja turvallisuusteollisuuden kestävyyttä ja kilpailukykyä. (Eurooppa-neuvoston päätelmät, 19. - 20.12.2013, 2)

Jotta tähän pystyttäisiin, haluttiin jäsenmaiden ylläpitävän puolustusvalmiuksiin sijoitettavaa tarvittavaa investointien tasoa. Eurooppa-neuvosto toivoi kaikkien jäsenvaltioidensa syventävän puolustusyhteistyötään parantamalla valmiuksiaan toteuttaa operaatioita ja hyödyntämällä yhteistyön kautta saavutettavia synergiaetuja. Tavoitteena oli kehittää tarvittavia siviili- ja sotilasvoimavaroja ja tukea näitä entistä yhdennetympään, kestävämpään, innovatiivisempaan ja kilpailukykyisempään Euroopan puolustusteollisen ja teknologisen välineistön avulla. (emt. 2) Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi Eurooppa-neuvosto esitti ensisijaisia toimia, jotka jaettiin kolmeen eri ryhmään: YTPP:n tehokkuuden, näkyvyyden ja vaikuttavuuden lisäämiseen, suorituskykyjen kehittämisen tehostamiseen ja Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseen. (emt. 3)

Euroopan parlamentin silloisen puhemiehen, Martin Schulzin puhe tiivistää osuvasti Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan kohdistuneet haasteet. Kylmän sodan päättymisen jälkeen EU-jäsenvaltioiden puolustusbudjettien katsottiin olleen jatkuvien leikkausten kohteena. Schultz korosti myös sitä, että kun Yhdysvallat vaati Eurooppaa myös tuottamaan, eikä vain kuluttamaan turvallisuuden voimavaroja, täytyi Euroopan ottaa suurempaa vastuuta omasta turvallisuudestaan. Jotta tilanteeseen voitaisiin saada muutos, tulisi unionin lähteä luomaan itselleen asianmukaisia instituutioita siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan menetelmin toteutettavien operaatioiden mahdollistamiseksi. (Schulz, 19.12.2013)

Kokonaisuudessaan Euroopan unionin tasolla vaikuttaisi vallinneen selkeä yhteisymmärrys siitä, miten yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa oli lähdettävä kehittävään aiempaa voimakkaampien keinojen ja menetelmien avulla. Seuraavassa ”Suomen turvallisuuden murros” -kappaleessa siirryn tutkielman ensimmäiseen analyysiin, jossa pyrin rakentamaan tutkielmani tutkimushypoteesin. Määrittelen tarkasti laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen, esitän Suomen turvallisuuspolitiikassa tapahtuneita käytännön muutoksia ja perusteita sille, miksi nämä laajat turvallisuuspoliittiset arvot ovat hypoteesini mukaan levinneet Suomen turvallisuuspolitiikkaan pääsääntöisesti Euroopan unionin välityksellä.

2. SUOMEN TURVALLISUUDEN MURROS

2.1 Laaja ja kokonaisvaltainen turvallisuuskäsitys

Laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen katsotaan nykyään kuvastavan länsimaiden omaksumaa modernia turvallisuusajattelua. Susanna Eskolan mukaan laajan ja kapean turvallisuuskäsityksen välinen näkemysero ei ole turvallisuuden tutkimuksessa kuitenkaan ainoa käsitteen jaottelu. Perinteinen, valtion sotilaalliseen turvallisuuteen keskittyvä tutkimus kohtaa muutospainetta monelta suunnalta. Turvallisuuden tutkimuksessa on vahvistunut ajattelutapa, jossa pyritään kyseenalaistamaan turvallisuusajattelussa vaikuttavia itsestäänselvyksiä ja etsimään uudenlaisia tapoja tutkia ja edistää turvallisuutta. (Eskola, 2008, 1)

Osa tutkijoista on pyrkinyt enemmän irrottautumaan turvallisuuden käsitteestä kuin laajentamaan sen käyttöä. Turvallisuutta ei Eskolan mukaan tulisi aina nähdä myöskään pelkästään positiivina käsitteenä, vaan se voidaan nähdä myös negatiivisena vallankäytön välineenä. Turvallisuudesta ei siis ole mahdollista rakentaa sellaista yleistä määritelmää, jonka kaikki hyväksyisivät. Käsitys turvallisuudesta rakentuu pitkän ajan kuluessa ja erilaisten ajattelutapojen ohjaamana, joten sitä on turha pyrkiä asettamaan mihinkään jähmeään muottiin, koska sen tulee nähdä muuttuvan maailman mukana. (emt. 2)

Turvallisuuden monitulkintaisuudesta huolimatta Barry Buzanin kokonaisvaltainen ja laaja käsitys turvallisuudesta tarjoaa monia erilaisia turvallisuuden määrittelyn vaihtoehtoja ja kuvastaa hyvin Euroopassa vallalla olevia nykyaikaisia turvallisuusarvoja. Buzan jaottelee turvallisuuden viiteen eri sektoriin: sotilaalliseen, poliittiseen, taloudelliseen, yhteiskunnalliseen ja ympäristölliseen turvallisuuteen. Sotilaallinen turvallisuus käsittää perinteisen aseistetun konfliktin mahdollisuuden. Poliittinen turvallisuus sisältää valtion institutionaalisen vakauden ja sen hallinnon sekä turvaa järjestelmän legitimitettiin näitä instituutioita tukevien ideologioiden avulla. Taloudellinen turvallisuus takaa pääsyn maan voimavaroihin, ylläpitää vakaata markkina- ja rahoitustilannetta sekä synnyttää taloudellisesti tarvittavaa hyvinvointia. Yhteiskunnallinen turvallisuus käsittää järjestelmän

jatkuvuuden, kielen, kulttuurin, kansallisen identiteetin ja tapojen turvaamisen. Ympäristön turvallisuus keskittyy paikallisen ja planeettojen biosfäärin turvaamiseen, josta kaikki muut ”ihmisten tuotokset” ovat riippuvaisia. (Buzan ym. 1998, 7-8)

Huomioitaessa sektorijaottelun tarkoituksen eriyttää nämä viisi eri turvallisuuden sektoria, voidaan Buzanin mukaan odottaa kahta asiaa. Ensimmäinen on se, että jaottelu helpottaa löytämään erilaisia yksiköitä ja arvoja, jotka ovat tunnuksenomaisia ja turvallisuuskäsitykseen juurtuneita tekijöitä aina kulloisellakin sektorilla. Toiseksi selviytymisen luonne ja uhka vaihtelevat sektorien ja toimijoiden välillä. Toisin sanottuna turvallisuus on yleinen termi, jolla on selvä merkitys, joka muuttaa kuitenkin jatkuvasti muotoaan. Turvallisuus tarkoittaa selviytymistä ulkopuolisista uhkista, mutta näiden uhkien määrittely on se tekijä, joka vaihtelee eri sektorien välillä. (emt. 27)

Buzan tarkastelee turvallisuutta korostaen sen sosiaalista näkökulmaa ja sitä, miten ihmiset ”turvallistavat” uhkia. (Stone, 2009, 2) Raitasalon ja Sipilän mukaan Buzanin turvallistaminen merkitsee jonkin asian esittämistä uhkana, joka vaatii hätäkeinoja ja oikeuttaa ohittamaan normaalit poliittiset menetelmät, jolloin voitaisiin siirtyä normaalin politiikan yläpuolelle toteuttamaan jonkinlaista ”erityispolitiikkaa” (Raitasalo & Sipilä, 2007, 3). Poliittisten ongelmien turvallistaminen on hyvin yleistä, koska ongelman turvallistaminen on voimakas poliittinen työkalu. Toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa syntyy jatkuvasti yhteistä ymmärrystä niihin itseensä kohdistuvista uhkista, joihin tulisi pystyä varautumaan, ja joita voidaan toisaalta lähteä myös hyödyntämään.

Tutkimusaiheeni kannalta turvallistamiselle on hyvin oleellista se, miten yksittäinen toimija joutuu globalisoituvassa maailmassa muotoilemaan omat uhkakäsityksensä osana laajempaa kansainvälistä uhkakuvapolitiikkaa. (emt. 5) Suomen turvallisuutta määriteltäessä Suomi voi itse luoda turvallisuuspolitiikkansa perusteet, mutta se ei voi tehdä sitä valitsemisessaan olosuhteissa. Lähtökohtaisesti myös Suomi osallistuu kansainvälisen poliittisen turvallisuuden käsitettä määrittävään poliittiseen prosessiin. (emt. 6-7)

2.2 Eurooppalaisten arvojen turvallistuminen

Tutkimushypoteesini mukaan Euroopan unionin turvallisuuspolitiikka perustuu selkeästi laajoihin ja kokonaisvaltaisiin käsityksiin turvallisuudesta, jotka ovat levinneet unionin välityksellä myös Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan. Suomen omat turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot vahvistavat tätä käsitystä, sillä jo vuoden 1995 selonteko näkee Suomen kansainvälis-poliittisen turvallisuusasetelman muuttuneen, minkä vuoksi maan turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle lähdettiin rakentamaan uudenlaisia päämääriä ja tavoitteita: *”Turvallisuuspolitiikka ei koske muuttuvassa maailmassa ainoastaan sotilaallisia kysymyksiä vaan kaikkia ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Turvallisuus rakentuu entistä enemmän tiivistyvälle kansainväliselle yhteistyölle.”* (Selonteko 1995, 4)

Suomi oli juuri liittynyt juuri Euroopan unioniin, eikä Suomen turvallisuuden arvoperustan katsottu olleen unionin yhteisellä tasolla. Selonteko pohjusti uuden selontekomenettelyn merkitystä seuraavasti: *”Sitoutuminen (EU:n) yhteiseen demokraattiseen arvoperustaan ohjaa aiempaa merkittävämmällä tavalla Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisia ratkaisuja ja Suomen suhtautumista kansainvälisiin kiistoihin ja ongelmiin. Suomi harjoittaa muuttuvissa oloissa turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu laajaan ja kokonaisvaltaiseen turvallisuuden käsitteeseen ja nojautuu kasvavaan ja syvenevään kansainväliseen yhteistyöhön.”* (emt. 6)

Vuoden 1995 selonteko rakentui siis omin sanoin laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen varaan. Lisäksi se tunnusti sen, että unionin yhteisillä päätöksillä on aiempaa merkittävämpi vaikutus Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin. Heinosen mukaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selontekojärjestelmä aloitti uuden aikakauden, jolloin turvallisuus- ja puolustuspoliittinen linjaus ei ollut enää ainoastaan turvallisuuden hallinnointia, vaan lisäksi ”Suomen kansainvälis-poliittista asemointia eurooppalaiseen yhteyteen ja länsimaiseksi demokraattiseksi valtioksi.” Sitoutuminen yhteisiin arvoihin kuten demokratiaan, ihmisoikeuksiin, perusvapauksiin, vähemmistöjen oikeuksiin, oikeusvaltioperiaatteeseen, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja taloudelliseen vastuuseen toimii Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana. (Selonteko 1995, 6; Heinonen, 2011, 127 mukaan)

Lähtökohtaisesti EU:n voidaan perustellusti nähdä olleen vaikuttamassa Suomen turvallisuutta laajentaneiden arvojen leviämiseen Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa keskustelussa.

2.3 Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan laajentuminen

Uuden Euroopan unionin jäsenyyden katsottiin siis vahvistaneen Suomen turvallisuutta ja tarjonneen sille keskeisen vaikutuskanavan etujensa ajamiseen ja vastuun kantamiseen kansainvälisissä suhteissa. Turvallisuuspoliittiset muutokset eivät siis tutkielman teoriapohjan mukaisesti tapahdu nopeasti, ja Suomen turvallisuusretoriikka osoittautuikin tutkimusaineistoni alkuvuosina varsin ristiriitaiseksi Suomen liittoutumattomuutta ja puolueettomuutta korostavan näkökulman ja laajempaa kansainvälistä kriisinhallintaosallistumista puolustavien argumenttien välillä.

Tämä Suomen turvallisuuden määrittelyn ristiriita tuokin tutkimukseeni mielenkiintoisen näkökulman. Selontekojen retoriikasta on luettavissa se, minkälaisia puutteita lainsäädäntö aiheutti kriisinhallinnan toteuttamiselle. Suomi ei voinut esimerkiksi vielä täysipainoisesti osallistua kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallinnan toteuttamiseen: *”Suomi päättää kaikissa tilanteissa itse omasta osallistumisestaan humanitaarisiin tai rauhanturvaoperaatioihin. Suomi osallistuu ainoastaan YK:n tai ETYJ:n päätöksellä toimeenpantaviin kriisinhallintatoimiin. Operaatiot voidaan toteuttaa joko YK:n tai ETYJ:n tai niiden erikseen valtuuttaman muun organisaation kuten WEU:n johtamina. Suomi ei osallistu sellaiseen kriisinhallintaan, joka edellyttää rauhaanpakottamista tai sotilaallisen voiman käyttöä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan.”* (Selonteko 1995, 24)

Vuoden 1995 tilanne oli Suomelle hyvin uudenvuodenlainen, ja selonteko myöntää, että turvallisuuden muutoksen jatkuessa Suomen olisi arvioitava turvallisuuspoliittisten valintojensa toimivuutta ja kokonaisratkaisun tehokkuutta uudelleen (emt. 44). Vuoden 1995 selonteko tiivistää loppupäätelmissään Suomen turvallisuuspolitiikan ongelmatekijät hyvin kattavalla tavalla: *”Kansallisen puolustustehtävän ohella Suomen on luotava ja parannettava valmiuksia sotilaallisesti vaativampiin ja monipuolisempiin kansainvälisiin*

rauhanturva- ja kriisinhallintatehtäviin osallistumiseen. Kriisinhallintavalmius on nähtävä kasvavana osana puolustuspolitiikan kokonaisuutta ja uutena turvallisuuspolitiikan välineenä sekä myös puolustuskyvyn vahvistumisena.” (emt. 45) Suomen kriisinhallintavalmiuksia lähdettiin nopeasti kehittämään EU:hun liittymisen myötä. Valtioneuvosto teki joulukuussa 1995 esityksen rauhanturvalain uudistamisesta, jolla haluttiin muuttaa Yhdistyneiden Kansakuntien ja Etyjin rauhanturvatoimintaan tarkoitettua lakia (514/84, rauhanturvaamislaki) siten, että ”asiaa koskevassa päätöksenteossa voitiin ottaa huomioon rauhanturvatoiminnan toteuttamistapoja koskettanut viimeaikainen kansainvälinen kehitys”.

Valtioneuvosto totesi rauhanturvatoiminnan laajentuneen viime vuosina ja käsittävän selvästi uudenlaisia operaatioita. Uudella lainmuutoksella haluttiin erityisesti mahdollistaa Suomen osallistuminen humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen tähtäävään rauhanturvatoimintaan. Uusi laki mahdollisti Suomen osallistumisen YK:n tai Etyjin päätöksellä toimeenpantavaan rauhanturvatoimintaan riippumatta siitä, minkä kansainvälisen järjestön tai järjestelyn toimesta niitä järjestettäisiin. Uuden lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattiin kuitenkin valtiotason toimijoihin kohdistuvat sotilaalliset pakotetoimenpiteet. (Hallituksen esitys, 185/1995 vp.)

Laki 1465/1995, 1 §

Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen.

Tätä lakia ei sovelleta YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan nojalla kohdistettaviin sotilaallisiin pakotetoiimiin osallistumiseen eikä muuhun rauhanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan. (Laki 1465/1995)

Seuraavan kerran rauhanturvalain varsinaista sisältöä muutettiin 18. elokuuta vuonna 2000, kun lain kahden kappaleen väliin lisättiin seuraava muotoilu: *”Tämä laki koskee soveltuvin osin myös suomalaisen rauhanturvaamisorganisaation osallistumista humanitaariseen avustustoimintaan tai sen suojaamiseen YK:n erityisjärjestön tai viraston pyynnöstä.”* (Laki 750/2000, 1 §)

Euroopan unionin vuoden 2003 yhteistä turvallisuusstrategiaa voidaan pitää Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannalta jonkinlaisena muutospisteenä. Tutkimusaineistoni vuonna 2004 julkaistussa selonteossa todettiin Suomen toimineen jo suoraan EU-turvallisuusstrategian mukaisesti, ja myös laajamittaisen sotilaallisen uhkan väistymisen tunnustamisen ja uusien kansainvälisten uhkatekijöiden korostamisen voidaan katsoa olleen selkeästi linjassa EU:n yhteisen turvallisuusstrategian kanssa. (Forsberg ym. 2006, 46)

Euroopan unionin uusi turvallisuusstrategia ja kesäkuussa 2004 perustetut nopean toiminnan valmiusjoukot aiheuttivat strategian ohella lisäpainetta Suomen rauhanturvaamislainsäädännön edelleen uudistamiselle. Hallituksen esityksessä laiksi sotilaallisesta kriisinhallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi todetaan vuodelta 1984 peräisin olevan rauhanturvaamislain uudelleentarkastelun olleen välttämätöntä kansainvälisessä kriisinhallintayhteistyössä tapahtuneen muutoksen vuoksi. Uuden lain tuli varmistaa Suomen osallistuminen jatkossakin nykyaikaiseen kriisinhallintatoimintaan, ja sillä haluttiin myös tehostaa Suomen mahdollisuuksia osallistua niin YK:n, Etyjin, EU:n tai jonkin muun kansainvälisen järjestön tai maaryhmän toimeenpanemiin kriisinhallintaoperaatioihin. (HE 5/2006 vp)

Laki 211/2006 1 §

Tässä laissa säädetään Suomen osallistumisesta kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, kriisinhallintaan liittyvästä koulutus- ja harjoitustoiminnasta sekä kriisinhallintahenkilöstön asemasta.

Suomi voi osallistua Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston valtuuttamaan tai poikkeuksellisesti muuhun kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jonka tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen taikka humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen tai siviiliväestön suojaaminen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen (*sotilaallinen kriisinhallinta*).

Tässä laissa tarkoitetun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla YK, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), Euroopan unioni (EU) taikka muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä.

Tätä lakia ei sovelleta Suomen osallistumiseen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan nojalla toteutettaviin sotilaallisiin toimiin. (Laki 211/2006)

Suomi oli vuodesta 1956 alkaen osallistunut noin 30 rauhanturvaamisoperaatioon, ja yhteensä noin 47 000 suomalaista oli tuolloin palvellut rauhanturvaamistehtävissä eri puolilla maailmaa. (HE 5/2006 vp) Uusi laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta aloitti Suomen rauhanturvaamisoperaatioiden historiassa uuden EU -johtoisten sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden aikakauden, johon suomalaiset ovat osallistuneet aktiivisesti vuoden 2006 jälkeen. Suomi osallistuu nykyään lisäksi myös 200 sotilaan jääkärikomppaniallaan Ruotsin, Suomen, Norjan, Viron ja Irlannin muodostamaan pohjoismaiseen taisteluosastoon (Nordic Battle Group), jonka kokonaisvahvuus on noin 2200 sotilasta. Vuodesta 2006 alkaen Suomi on myös ollut hyvin sitoutunut EU:n toteuttamaan kriisinhallintaan ja keskittynyt politiikassaan kehittämään muun muassa taisteluosastojen laajempaa hyödyntämistä sekä edistämään yhteisien puolustushankintojen toteutumista.

2.4 Tutkimushypoteesi

Tässä kappaleessa olen pyrkinyt esittelemään laajasti Buzanin turvallistamisen ajatuksia, taustatietoja Euroopan unionin turvallisuudesta ja siitä, miten Suomi on unioniin liittymisensä myötä alkanut vähitellen mukaila näitä Euroopan unionin yhteisen laajan turvallisuuden mukaisia arvoja. Esittelemäni mielipidemittaustulokset ovat tutkielmani kannalta oleellisia, koska Suomi on hypoteesini mukaan pyrkinyt EU-jäsenyyden kautta syntyneessä uudessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa omaksumaan Euroopassa yleisesti hyväksytyjä laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden mukaisia arvoja. Koska tämä on tapahtunut ilman kansalaisten laajaa yleistä hyväksyntää, voidaan hypoteesini mukaan uusien arvojen nähdä tulleen turvallistetuksi osaksi suomalaista turvallisuuskäsitettä.

Turvallistamisen seurauksena syntyvä ratkaisu saattaa Buzanin mukaan jossain tapauksissa byrokratisoitua. Tämä on tavallisinta turvallisuuden sotilaallisella sektorilla, jolla valtiot ovat jo pitkään vastanneet sotilaallisen pakottamisen ja hyökkäyksen uhkiin pysyvillä byrokraatioilla, menettelytavoilla ja sotilaallisilla instituutioilla. Tällaisissa tilanteissa ei Buzanin mukaan tarvita turvallistamiseen vaadittua draamaa, vaan turvallisuuden määritelmä luo jo itsessään ongelmaan vastaamisen kiireellisyyden periaatteen. Tällöin ei ole ollut tarvetta toistaa ongelman sisältöä, koska pelkästään puolustuskäsitteen käytöllä on

voitu implikoida turvallisuuden kieliopissa tällaisen ongelman ensisijaisuudesta. Kun turvallisuuskäsitettä tutkitaan ensimmäisiä, tavallisia ja byrokraattisia argumentteja pidemmälle, voidaan Buzanin mukaan löytää ärsyttäviä turvallisuusargumentteja toistavia rakenteita, jotka ovat niin vakiintuneita, että niitä on alettu pitää jopa jonkinlaisina itsestäänselvyyksinä. (Buzan ym. 1998, 27-28)

Tällaiset keinot ovat juuri niitä, joihin kiinnitän tutkimuksessa erityistä huomiota. Kansainvälisen tason turvallistamisessa ongelmat on Buzanin mukaan nostettu niin tärkeiksi, että niistä halutaan ensisijaisesti keskustella kaikkein tärkeimpien johtajien toimesta. Kansallisella tasolla tällainen turvallisuuden idealisointi ei ole hyväksi, koska se antaa poliittisia keinoja opposition hiljentämiselle ja tarjoaa voimakkaan työkalun erilaisten uhkien hyväksikäytölle, jotta jokin ongelma voitaisiin ratkaista vähemmän demokraattisen valvonnan puitteissa. (emt. 29) Oleellista ei ole se, kuka turvallisuuskäsitteen laajentamiseen on pyrkinyt, vaan tutkimuksen tavoitteena on paljastaa sellaisia turvallisuuskäsitteen ymmärtämistä laajentaneita metodin määrittelemiä tekijöitä, joiden avulla Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista keskustelua voitaisiin kehittää avoimempaan ja demokraattisempaan suuntaan.

3. TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMETODI

3.1 Tutkimusaineisto

Kylmän sodan päättyminen, YYA-sopimuksen raukeaminen ja EU-jäsenyys vaikuttivat suomalaisen turvallisuuspoliittisen keskusteluilmapiirin avautumiseen. Sotilaallisen uhkan todennäköisyyden vähennyttyä on keskustelu laajasta turvallisuudesta ja turvallisuusympäristön uusista uhkakuvista alkanut voimistua. Kansallisen ja sotilaallisen turvallisuuden ohella suomalaisessa yhteiskunnassa alettiin yhä enenevässä määrin puhua sekä kansainvälisestä että sisäisestä turvallisuudesta ja ei-sotilaallisista uhkakuvista. Tämä kehitys johti 1990-luvun puolivälissä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selontekomenettelyn luomiseen. Tutkimusaineistonani käytän näitä valtioneuvoston teettämiä turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekoja, joita on julkaistu tutkimusjaksoni aikana kuusi kertaa; vuosina 1995, 1997, 2001, 2004, 2009 ja 2012. Limnellin mukaan selontekomenettely on linjannut voimakkaasti Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa 1990-luvun puolivälistä alkaen. Selonteon asema linjanvetäjänä ja poliittisen tahdonilmaisun välineenä on Limnellin mukaan samalla myös merkinnyt kasvanutta halua vaikuttaa turvallisuuspolitiikan sisältöön, etenkin laajentuneen turvallisuuskäsityksen ja avartuneen keskusteluilmapiirin myötä. (Limnell, 2008, 1-2)

Turvallisuusympäristön muutoksen ohella sisäpolitiikka ja vaalikausien mittaiset monipuoluepohjaiset hallitukset normalisoivat Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa 1990-luvulla. Toisaalta avoimemmassa ilmapiirissä konsensuksen voi Limnellin mukaan ajatella syntyvän juuri kriittisen ja vaihtoehtoja esille tuovan keskustelun myötä, sillä onhan Suomessa perinteisesti pyritty laajaan yksimielisyyteen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta. (emt. 2) Vuoden 1997 selonteon mukaan turvallisuuspolitiikka onkin Suomessa perinteisesti käsitetty sellaiseksi politiikan alueeksi, jota ei tule jättää tavallisen politikoinnin armoille, vaan maan turvallisuus vaati johdonmukaisen ja tehokkaan toimintalinjan. (Selonteko 1997, 8) Limnellin mukaan selontekojen voidaan nähdä pyrkineen rauhoittamaan Suomen vilkasta turvallisuuspoliittista keskustelua, minkä johdosta selontekojen linjaukset on voitu nähdä myös jopa kansallisen turvallisuuspoliittisen keskustelun rajoina (Limnell, 2008, 3). Tämän

vuoksi juuri turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteon tarjoavat hyvän aineiston Suomen turvallisuuskäsitteen tutkimukselle.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selontekomenettely on viimeaikoina synnyttänyt myös varsin laajaa kritiikkiä sen monista puutteista johtuen. Limnellin mukaan selontekomenettelyn merkittäviä heikkouksia ovat muun muassa sen epäloogisuus, mikä johtuu osittain puolustusministeriön ja ulkoministeriön vastakkainasettelusta. Tämä kaksinainen luonne on johtanut selontekojen ristiriitaisuuksiin siitä johtuen, että ulkoasiainkunta vastasi vuosien 1995 ja 1997 selontekojen mietinnöistä, kun taas puolustusvaliokunta vastasi vuosien 2001 ja 2004 selontekojen mietinnöistä. (emt. 4) Toinen ja ehkä ajankohtaisempi Limnellin nostama selontekojen kohtaama ongelmatekijä koskee sitä, miten suuriakin turvallisuuspoliittisia muutoksia ehtii nykyään tapahtua neljän vuoden selontekokausien aikana. Tämä oli hänen mukaansa ongelmallista myös sen vuoksi, miten Suomen turvallisuusarvion muuttaminen vain yhden selontekokauden aikana on usein ollut poliittisesti vaikeaa, koska muutokset saattaisivat vaikuttaa yleiseltä tasolta katsottuna liian radikaaleilta.

Limnell esittää myös, että jos turvallisuusympäristö arvioitaisiin valtioneuvoston toimesta nykyistä selontekokäytäntöä useammin, kyettäisiin turvallisuuspoliittista keskustelua kohdistamaan ajankohtaisempiin asioihin, vähentämään selontekojen instituutiokeskeistä analyysiä sekä luomaan selkeämpi yhteys toimintalinjan ja todellisuudessa vallitsevan turvallisuuspoliittisen tilanteen välille. (emt. 5-6) Tutkimus on tällä hetkellä siis aineistonsa puolesta ajankohtainen sen vuoksi, ettei selontekomenettelyllä ole tulevaisuudessa enää välttämättä nykyisen tilan kaltaista asemaa Suomen turvallisuutta ja turvallisuuskäsitettä määrittämisessä.

3.2 Tutkimusmetodi

Buzanin mukaan onnistunut puhe on kielitaidon ja yhteiskunnan arvojen yhdistelmä. Oleellista onnistuneelle turvallisuusretoriikalle on rakentaa jostain ulkopuolisesta uhasta rakentuva turvallisuusvaje, jota voidaan onnistuneella puheella lähteä käyttämään hyväksi etsimällä uhan synnyttämille ongelmille omien intressien mukaisia ratkaisukeinoja. Jotta

tässä voidaan onnistua, täytyy puhujan seurata turvallisuuden kielioppia ja tämän turvallisuuden sektorin ”murretta”. (Buzan ym. 1998, 32-33) Näiden ajatusten pohjalta analysoin tutkielmassani Suomen turvallisuuskäsitteen identifikaation muutosta ja pyrin tätä kautta löytämään muutokseen vaikuttaneita onnistuneen turvallisuuspuheen aikaansaamia retorisia keinoja ja menetelmiä. Rakennan tutkimusaineiston analyysimallin Kenneth Burken *A Rhetoric of Motives* (1969), Kari Palosen ja Hilikka Summan ”*Pelkkää Retoriikkaa*” (1996), Gary Woodwardin ”*The Idea of Identification*” (2003) ja Diane Davisin ”*Identification: Burke and Freud on Who You Are*” (2008) teosten ajatusten pohjalta.

Burken mukaan me omaamme yksilöinä huikean valikoiman symbolisia resursseja, jotka mahdollistavat sen, että voimme pohtia toisen henkilön kokemuksia sekä tunnistaa nämä myös omiksemme (Woodward, 2003, 2). Burke on kiinnostunut poliittisen vallan ja kielikuvien keskinäisessä yhteydessä siitä, miten kulttuurissa ”symboliseen järjestykseen luonnollisiksi iskostetut kielikuvat edustavat ja ylläpitävät poliittista valtaa.” (Palonen&Hilkka (toim.), 1996, 53) Retoriikka ei tällöin perustu mihinkään menneeseen yhteiskunnan tilaan vaan kielen retoriikan realistiseen toimintoon, jolla luonnostaan symboleihin reagoivat olennot lisäävät yhteistyön muotojaan (Burke, 1969, 43). Retoriikka on Burkelle suostuttelun taidetta ja tutkimusta vaihtelevissa tilanteissa käytettävissä olevista suostuttelun keinoista (emt. 46). Burke seuraa Aristoteleen linjaa retoriikan suostuttelevuuden osalta, mutta argumentoi myös, että suostuttelun mahdollisuuden kaikkein tärkein ehto olisi niin sanottu identifikaatio. Se tarkoittaa retoriikan pyrkimystä omien ja yleisön intressien samaistamiseen niin, että suostuttelevuus kävisi mahdolliseksi. (Palonen & Hilikka (toim.), 1996, 58)

Burkelle retoriikan ensisijaisena tavoitteena ei ole voittaa argumenttia, vaan pyrkiä tuottamaan yhteys yleisöön siirtämällä suostuttelevan kohtaamisen mielikuva kaksintaistelusta kaksipuoliseen ”seurusteluun” (Davis, 2008, 124). Tätä tilannetta Burke kuvaa termillä ”*longinus*”, joka tarkoittaa sellaista riemua, missä yleisö ei ainoastaan tunne vastaanottavansa puhetta, vaan kokee myös osallistuvansa väittelyyn puhujan kanssa (Burke, 1969, 58). Lainaten Aristoteleen aforismia, jonka mukaan ”ei ole vaikeaa kehua ateenalaisia ateenalaisten keskuudessa”, Burke toteaa, että jaettujen hyvän luonteen ja yhteisten teemojen elementtien etsiminen tarjoaa yksinkertaisimman suostuttelun

tapausesimerkin. (Woodward, 2003, 25) Suostuttelu onnistuu ainoastaan silloin, kun puhuja kommunikoi kuulijoiden kielellä, eleillä, äänensävyillä, yhteiskunnallisella järjestyksellä, kuvilla, asenteilla ja ideoilla, identifioiden omia tapojansa kuulijoiden tapojen kanssa. Jotta puhuja voisi muuttaa yleisön mielipidettä yhdessä suhteessa, pitää hänen silloin tuottaa vallitsevaa mielipidettä jossain toisessa asiassa. (Burke, 1969, 55)

Turvallisuuden kieliopissa puhujan ja yleisön välille syntyvän ”longinuksen” on kuitenkin katsottu usein olevan vaillinaista, koska turvallisuus on nähty politiikan alueena, joka on perinteisesti jätetty normaalin politikoinnin ulkopuolelle tietyn asiantuntijapiirin päätettäväksi. Turvallisuskäsitteen muutos vaikuttaa syntyneen pitkällä aikavälillä ja harkitusti. Burkelle kaikki tällainen retorinen harkinta perustuu aina pohjimmiltaan suostuttelevalle kielenkäytölle. (Burke, 1969, 43) Retoriikka on olemukseltaan ei-harmonisten tilanteiden ilmiö ja siinä on aina vähintäänkin vaivihkaista puolueellisuutta tai jonkinlaisia valtapyrkimyksiä. Juuri näiden retoriikkaan sisäänrakennettujen piirteiden havainnollistaminen on Burken identifikaatioprojektin ydin. (Palonen & Hilikka (toim.), 1996, 57)

Kun hypoteesini mukaan Suomen turvallisuskäsitettä on pyritty laajentamaan laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden sotilaallisen sektorin arvojen mukaiseksi, haluan identifikaatioteorian varaan rakennetun tutkimusmetodini avulla pyrkiä paljastamaan näitä muutoksien takaa löytyviä valtapyrkimyksiä. Burken mukaan retorinen teho ei läheskään aina perustu vakuuttavuuteen tai taidokkaaseen argumentointiin, vaan sellaiset argumentoinnin näkökulmasta toisarvoiset tekijät, kuten toisto, jatkuva tietyn viestin vahvistaminen tai viestintävälineiden tekninen tehokkuus merkitsevät usein paljon enemmän kuin varsinaiset retoriset taidot. Retoriikan tutkijan tulisi kiinnittää huomiota mieluummin identifikaatioiden kokonaisuuteen ja niiden vakiintuneeseen toistamiseen ja kertautumiseen kuin yksittäisiin rajattuihin puheisiin tai esityksiin. (Burke, 1950, 26, Palosen & Hilkan (toim.) mukaan, 1996, 59) Analyysin tavoitteena on siis oppia ymmärtämään turvallisuuden määrittelyssä käytettyä murretta ja tutkia turvallisuuden käsittämiseen vaikuttaneita piileviä vaikutuskeinoja ja turvallisuusargumentteja. Erityistä huomiota kiinnitän tällöin edellä esiteltyihin toistorakenteiden varaan rakentuviin turvallisuusargumentaatiomenetelmiin, joiden merkityksiin ja päämääriin tulen myöhemmin kiinnittämään huomiota tutkimukseni päätelmissä.

3.3 Aineiston rajaus

Seuraan tutkimuksessani selontekojen omaa rajausta siinä mielessä, miten niissä keskitytään sotilaallisen turvallisuussektorin muutoksiin. Muita turvallisuushaasteita käsiteltiin vain, jos niillä oli Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisen kannalta merkitystä (Selonteko 1997, 8). Tämän aineiston jaottelun mukaisesti olen toteuttanut aineiston seulomisen Burken identifikaatioanalyysistä rakentamani kvalitatiivisen menetelmän pohjalta. Aineiston seulomisessa olen lähtökohtaisesti etsinyt sellaisia retorisia katkelmia ja lainauksia, jotka ovat näkemykseni mukaan olleet merkittäviä Suomen turvallisuuden määrittelylle, Suomen kohtaamille uhkakuville, puolustusvoimille asetetuille tehtäville ja Suomen kansainväliselle turvallisuuspoliittiselle ympäristölle. Koska metodini mukaisesti löydösten kontekstisidonnaisuus on laadullisesti toteutetulle retoriselle analyysille tärkeää, pyrin tuomaan analyysivaiheen yhteyteen laajan koonnin kulloiseenkin analyysiosioon vaikuttaneista suorista lainauksista, joihin tekemäni päätelmät ovat perustuneet. Nämä lainaukset on erotettu selkeästi muusta tekstistä ja niihin voi halutessaan kiinnittää huomiota, jos jonkin tekemäni analyysipäätelmän suhteen ilmenee epäselvyyksiä.

Tutkimusaineiston jaottelua varten rakensin Buzanin ja Burken ajatuksien pohjalta kolmeosaisen identifikaatioanalyysin mallin. Ensimmäisessä osassa tutkin, miten Suomen kansainvälis-poliittinen asetelma on määritelty kunakin vuonna ja erittelen Suomen turvallisuuteen keskeisimmin vaikuttaneita kansainvälisiä turvallisuussektorin toimijoita. Rajasin toimijoiden suhteen käsittelyn Euroopan unionin, Naton, YK:n ja Venäjän roolien tarkasteluun. Aloitan analyysini tästä, koska Suomen turvallisuus määrittyy tutkielman teoriataustan mukaisesti aina turvallisuusympäristönsä mukaisessa kehityksessä. Toisessa osassa esittelen tarkemmin turvallisuutta käsitteenä sen uhkien, ominaisuuksien ja tehtävien näkökulmista. Uhat rakentuvat pääsääntöisesti ensimmäisen osan määrittelemiini kansainvälispoliittisiin uhkakuviin. Tehtävät ja ominaisuudet määrittävät sitten tarkemmin sitä, kuinka Suomen turvallisuus tulisi yleisesti ymmärtää. Toiselle osalle on hyvin oleellista se, millaisia vaatimuksia ensimmäisen osan turvallisuuteen liittyvät kansainvälis-poliittisen kentän tekijät ovat turvallisuuskäsitteen kehittämiseksi asettaneet.

Analyysin kolmas vaihe erittelee hypoteesini mukaista ristiriitaa kahden turvallisuuden käsittämisen näkökulman välillä: ensimmäinen korostaa Suomen ”uskottavan puolustuksen” varaan rakentuvaa puolueetonta ja sotilaallisesti liittoutumatonta turvallisuus- ja puolustuspoliittista ratkaisua ja toinen korostaa laajempaan kansainväliseen kriisinhallintaan osallistumista ja pyrkii avaamaan mahdollisuuksia Suomen puolueettomuuden ja liittoutumattomuuden kyseenalaistamiselle. Kappaleen viimeisessä osassa erittelen lyhyesti tekemieni löydösten perusteella turvallisuuskäsitteen identifikaation kehityksen muutoksia ja pohdin tarkemmin erilaisten turvallisuusargumentointitapojen rakenteita ja tavoitteita, joiden kautta siirryn tutkielman viimeisessä osassa löydettyjen menetelmien myötä johdettuihin päätelmiin.

4. TURVALLISUUDEN IDENTIFIKAATIOANALYYSI

4.1 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 1995

Kansainvälis-poliittinen turvallisuusasetelma. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko, ”*turvallisuus muuttuvassa maailmassa*” vuodelta 1995, pyrki selkiyttämään Suomen kansainvälistä turvallisuusasetelmaa Neuvostoliiton romahtamisen johdosta syntyneen murroksen jälkeen. Selonteon päälinjaus oli se, että Suomen turvallisuus voitaisiin parhaiten taata yhtenäisessä Euroopassa, jossa ei olisi vanhoja eikä uusia jakolinjoja. Suomen katsottiin kylmän sodan jälkeisessä murroksessa vahvistaneen ja selkiyttäneen kansainvälistä asemaansa, ja tavoitteeksi oli asetettu suomalaisten turvattu tulevaisuus rauhan, yhteistyön ja syventyvän yhdentymisen maailmassa. Vahvan Euroopan unionin katsottiin lisänneen Suomen vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisen turvallisuusjärjestyksen rakentamisessa. (Selonteko 1995, 4-5).

Sotilaallisen tilanteen katsottiin muuttuneen kylmän sodan jälkeen siten, että suursodan uhka oli purkautunut, varusteluja oli alettu vähentää ja avoimuutta lisätä. (emt. 5) Kansainvälisen yhteisön katsottiin parantaneen valmiuksiaan puuttua erilaisiin kriiseihin ja selkkauksiin poliittisin keinoin. Selonteon mukaan sotilaalliset kriisinhallintakeinot täydentävät tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan Suomen poliittisia keinoja ja tähtäävät samalla kestävien poliittisten ratkaisujen edistämiseen. (emt. 20) Selonteko korostaa kuitenkin sitä, että Suomen kyky huolehtia alueensa turvallisuudesta ja koskemattomuudesta oli muuttuneesta tilanteesta huolimatta edelleen yhtä tärkeää kuin aiemminkin. (emt. 5)

Keskeiset toimijat. Suomen turvallisuuden rakentumisen keskeisimmiksi kansainvälisiksi toimijoiksi määritellään YK, EU, NATO ja Venäjä. Suomen turvallisuuspoliittiseksi tavoitteeksi esitettiin toimivaa kansainvälistä turvallisuusjärjestystä, joka perustuisi YK:ssa, Etyjissä ja Euroopan neuvostossa sovittujen yhteisten arvojen ja periaatteiden kunnioittamiseen sekä yhteiseen toimintaan näiden arvojen ylläpitämiseksi. Suomen

haluttiin edistävän demokraattista turvallisuutta kansallisista ja pohjoismaisista lähtökohdista sekä Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kautta. (emt. 4) Uusien Eurooppaa uhkaavien turvallisuusongelmien katsottiin vaativan yhteisiä välineitä ristiriitojen ennaltaehkäisemiseksi ja syntyvien selkkausten hallitsemiseksi. Konfliktihallinnan parantamisen katsottiin edellyttävän riittävän varhaista ennakkovaroitusjärjestelmää sekä kriisinhallintaan käytettäviä nopean toiminnan kykyjä. Kansainvälisen yhteisön toivottiin kykenevän yhdistämään poliittisen ja sotilaallisen sekä inhimillisen ulottuvuutensa ja käyttävän taloudelliseen tukeen liittyviä välineitään ja mekanismejaan näiden konfliktien ja kriisien hallinnoimiseen. (emt. 11)

Euroopan unionin jäsenyyden katsottiin vahvistaneen Suomen turvallisuuden perustaa ja tarjonneen Suomelle keskeisen vaikutuskanavan etujensa ajamiseen ja vastuun kantamiseen kansainvälisissä suhteissaan. (emt. 4) Euroopan puolustusyhteistyön kehittymisen ei katsottu olevan ajankohtaista vielä vuonna 1995, koska sellaisen kehityksen katsottiin edellyttävän silloisen Naton järjestelmän tilalle syntyvän uudenlaisen turvallisuussuhteen järjestämistä Euroopan ja Yhdysvaltain välille. (emt. 32-33) Naton katsottiin säilyttäneen perustehtävänsä jäsenmaidensa yhteisen puolustuksen hoitamisessa ja tähän valmistautumisessa. Länsi-Euroopan puolustusliitto (WEU) sisälsi myös turvallisuustakuun, mutta kun sillä ei ollut käytössään erillistä sotilaallista voimaa, sen yhteinen puolustus hoidettiin käytännössä Naton kautta, joka nähtiin pitkälti puolustusliittokeskustelun merkittävimpänä toimijana, ja sen laajentumiskysymys hallitsi Euroopan eri areenojen turvallisuuspoliittista keskustelua.

Nato oli laajentanut reunaehtojaan uusien jäsenmaiden ottamiseksi joulukuussa 1994. Suomen näkökulma Naton laajentumiseen oli, että laajentumisen tulisi vahvistaa myös koko Euroopan turvallisuutta, eikä se saisi luoda uusia turvallisuuspoliittisia jakolinjoja, jotka voisivat uhata maanosan vakautta. Tällä lisäyksellä pyrittiin kiinnittämään huomiota Naton ja Venäjän välisten suhteiden kehittymiseen, koska Venäjän katsottiin vastustavan Naton laajentumista tai vähintään laajentumisen nopeaa toteuttamista. Venäjän mukaan läntisen sotilasliiton laajentuminen kohti sen rajoja olisi rohkaissut demokratian vastaisia ja äärikansallisia voimia Venäjällä, eikä olisi näin ollen ottanut huomioon Venäjän turvallisuusetuja. (emt. 32-33)

Venäjän muutoksen ja sen sitoutumisen yhteisiin arvoihin ja rakenteisiin katsottiin kuitenkin olevan ”ratkaisevan tärkeää” Euroopan uuden ja yhtenäisen turvallisuusjärjestyksen kehitykselle. Venäjän toivottiin ratkaisevan sisäiset ongelmansa, sekä suhteensa muihin entisiin Neuvostoliiton alueen maihin demokratian periaatteiden ja yhteisten kansainvälisten normien mukaisesti. Yhtenäisen turvallisuusjärjestyksen kehittymisen katsottiin olevan riippuvainen siitä, noudattaisiko Venäjä kansainvälisiä velvoitteitaan, vai eristäytyykö se muusta Euroopasta. (emt. 10)

Keskeiset termit. Suomen turvallisuuden käsite rakentui vahvasti laajaan ja kokonaisvaltaiseen turvallisuuden käsitykseen: *”Suomi harjoittaa muuttuvissa oloissa turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu laajaan ja kokonaisvaltaiseen turvallisuuden käsitteeseen ja nojautuu kasvavaan ja syvenevään kansainväliseen yhteistyöhön.”* (emt. 6) Suomen turvallisuutta määritellään paljon eurooppalaisiin ”yhteisiin arvoihin” perustuvilla käsitteillä.

- *”Suomen tavoitteena on toimiva kansainvälinen turvallisuusjärjestys, joka perustuu Yhdistyneissä Kansakunnissa, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä ja Euroopan neuvostossa sovittujen yhteisten arvojen ja periaatteiden kunnioittamiselle ja yhteiselle toiminnalle niiden ylläpitämiseksi. Suomi edistää demokraattista turvallisuutta kansallisista ja pohjoismaisista lähtökohdista ja Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kautta.”* (emt. 4)

Suomi halusi jakaa jopa eurooppalaisia, Etyjissä ja Euroopan neuvostossa sovittuja yhteisiä arvoja ja periaatteita sekä toimia yhdessä näiden arvojen turvaamiseksi. Näkökulma ilmenee selonteon retoriikassa monina Euroopan yhteisiä arvoja tukevissa muodoissa: *”Euroopan unionin yhteiset arvot ja periaatteet...”* (emt. 4), *”Euroopan unionin yhteinen demokraattinen arvoperusta* (emt. 6), *”yhteistyövaraisen turvallisuuden edistäminen Euroopassa... unionin yhteinen turvallisuus”* (emt. 39), *”Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteinen turvallisuus”* (emt. 45) ja *”toimintakykyinen ja yhtenäinen Euroopan unioni”* (emt. 40). Unionin jäsenyyden katsottiin tarjoavan Suomelle tehokkaan keinon ajaa tavoitteitaan vaikutusvaltaisen ja kehittyvän valtioiden yhteenliittymän jäsenenä. Lisäksi *”Euroopan unionin jäsenyys oli tullut selonteon mukaan Suomen kansainvälisen identiteetin osaksi.”* (emt. 6)

Toinen keskeisiin termeihin liittynyt huomio koski Pohjois-Eurooppaa ja EU:ta uhkaaviin turvallisuusongelmiin vastaamisessa toistuvasti vakauttavien keinojen retoriikalla.

- *"Jakamattoman Euroopan tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että muutosta ja uudistuksia tuetaan ja **vakaata** kehitystä edistetään demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja markkinatalouden pohjalta. Tärkeänä tekijänä on alueellinen yhteistyö ja yhteistyö naapurimaiden kesken. Suomen erityisenä tavoitteena on Pohjois-Euroopan **vakauden** ja turvallisuuden edistäminen."* (emt. 4)
- *"Suomen puolustusratkaisu lujittaa Pohjois-Euroopan **vakautta**."* (emt. 31)
- *"Suurvaltojen keskinäinen turvallisuusetujen kunnioitus luo **vakautta** pohjoisille alueille."* (emt. 31)
- *"Naton ja Venäjän keskinäinen turvallisuusetujen kunnioitus ylläpitää **vakautta** Pohjois-Euroopassa."* (emt. 44)
- *"Suomen itsenäinen puolustus ja uskottava puolustuskyky tukevat Pohjois-Euroopan **vakaan** tilanteen säilyttämistä ja vahvistamista. Ruotsin liittoutumattomuus ja ympäristöön nähden vahva puolustuskyky edistävät samalla tavalla Suomen lähialueen **vakautta**. Norjan johdonmukainen puolustuspolitiikka ja Yhdysvaltain Naton puitteissa Norjalle antamat turvallisuustakuut ovat olennainen osa Pohjois-Euroopan sotilaallisesti **vakaata** tilannetta."* (emt. 31)

Tällainen vakauden toistaminen on hyvä esimerkki Burken määrittelemästä vakiintuneesta ja toistuvasta kertautumisesta (huom. esimerkeissä esitetään vain osan tavoista, joilla termejä käytetään). Toistolla pyrittiin pohjustamaan jonkinlaista "vakaapolitiikkaa", joka määritellään selonteon loppupäätelmissä seuraavasti:

- *"Vakaapolitiikan alalla Suomi on laajasti sitoutunut kansainväliseen yhteistyöhön ja Suomella on runsaasti institutionaalisia vaikutusmahdollisuuksia. Suomen on vahvistettava resurssejaan ja kehitettävä valmiuksiaan vakaapolitiikkaan, joka demokratian vahvistumisen, oikeusvaltion vakiintumisen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä taloudellisten uudistusten kautta luo kansainvälistä perusturvallisuutta. Alueelliseen puolustukseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja liikekannallean perustuva puolustusjärjestelmä tarjoaa parhaan keinon Suomen oman turvallisuuden takaamisen ja Pohjois-Euroopan alueellisen vakauden edistämiseen."* (emt. 45)

Suomen erityiseksi tavoitteeksi selonteossa esitetään Pohjois-Euroopan vakauden ja turvallisuuden edistäminen. (emt. 4) Korostamalla Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen vakauden merkitystä koko Euroopan unioniin nähden Suomen turvallisuuden määrittelyä pyritään jossain määrin pitämään vielä etäällä eurooppalaisesta turvallisuuspolitiikasta.

- *"Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhaiten **Pohjois-Euroopan vakautta** pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä uskottavaa itsenäistä puolustusta. Suomen kansallinen puolustuskyky vahvistaa myös Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteistä puolustusta."* (emt. 5)
- *"Suomen keskeisenä tavoitteena on yhteistyön laajentaminen ja **vakaan tilanteen ylläpitäminen Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella**. Suomi edistää tätä tavoitetta parhaiten pysyttelymällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä itsenäistä puolustusta."* (emt. 4)

Uskottava puolustuskyky sekä turvallisuuspolitiikan vakauden kieli on liitetty toistavilla rakenteilla niin vahvasti yhteen, että kielenkäyttö päätyy implikoimaan sitä, miten uskottavan puolustuksen varaan rakentuvaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen ratkaisuun puuttuminen voisi vaarantaa jopa Suomen ja sen lähialueiden ”vakaan” tilanteen. Kun Suomi edistää alueen vakauden turvaamista ”parhaiten” pysyttäytymällä sotilaallisesti liittoutumattomana, implikoidaan sotilaallisen liittoutumisen harkitseminen tällöin mahdollisesti huonompana tai jopa uhkaavana ratkaisumallina.

Kolmas ja ehkä tunnetuin Suomen turvallisuuden määrittelyn keskeinen ja myös hyvin yleisesti toistuva määritelmä koskee Suomen uskottavaa, puolueetonta ja liittoutumatonta puolustuskykyä.

- ”**Suomen uskottava itsenäinen puolustuskyky on tärkeä panos unionin yhteiseen turvallisuuteen.**” (emt. 39-40)
- ”**Suomen puolustuskyvyn on turvattava se, että Suomen alue ei joudu sotilaallisten spekulatioiden kohteeksi eikä sotilaallisen voiman käytöllä uhkaaminen tule kysymykseen sotaa pienemmissäkään kriiseissä. Uskottava puolustus ehkäisee ennalta hyökkäysaikeet ja alueellisen koskemattomuuden loukkaukset.**” (emt. 31)
- ”**Suomen uskottavan puolustuskyvyn säilyttäminen vaatii pitkäjänteistä joukkojen ja materiaalin kehittämistä, jossa tähtäin on kymmenen-kahdenkymmenen vuoden päässä.**” (emt. 31)
- ”**Suomen itsenäinen puolustus ja uskottava puolustuskyky tukevat Pohjois-Euroopan vakaan tilanteen säilyttämistä ja vahvistamista.**” (emt. 31)
- ”**Kansallisen puolustuksen alalla Suomen tilanne on vakaa. Turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa puolustuskykyä on kehitettävä ajantasaisen ja pitkän aikavälin turvallisuusarvion pohjalta.**” (emt. 45)

Uskottavan puolustusratkaisun määritelmällä on perinteisesti pyritty luomaan yhteys Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden argumentteihin. Sillä implikoidaan yleensä turvallisuusargumenttia, jossa Suomi pyrkii turvaamaan alueensa niin, ettei se joutuisi sotilaallisten spekulatioiden kohteeksi, eikä sotilaallisella voimankäytöllä uhkaaminen tulisi kysymykseen sotaa pienemmissäkään kriiseissä: ”*Uskottava puolustus ehkäisee ennalta hyökkäysaikeet ja alueellisen koskemattomuuden loukkaukset.*” (emt. 31)

Uhat. Selonteon mukaan ”Suomen turvallisuus voidaan taata parhaiten yhtenäisessä Euroopassa, jossa ei ole vanhoja eikä uusia jakolinjoja. Turvallisuusongelmat tulee ratkoa yhteistyöllä, yhteisesti sovittujen käyttäytymissääntöjen mukaisesti ja kaikkien valtioiden

täysivaltaisen tasavertaisuuden pohjalta.” (emt. 4) Suomi ei halunnut Euroopan sotilaallisen murroksen luovan uusia turvallisuusongelmia tai epätasavertaisuutta. Selonteon mukaan ”Kaikkien Euroopan turvallisuudesta vastuussa olevien valtioiden tulee yhteistyöllä vähentää sotilaallisten selkkausten mahdollisuutta, lujittaa vakautta ja edistää poliittista luottamusta.” (emt. 34) Jakolinjojen syntymisen estämisellä pyrittiin kiinnittämään huomiota erityisesti Neuvostoliiton romahtamisen seurauksiin. Neuvostoliitto oli romahtanut vuonna 1991, ja Nato oli selkiyttänyt jäsenmaaksi liittymisehtojaan vuonna 1994, ja monet Itä-Euroopan maat harkitsivat liittymistä, jota Venäjä vastusti varsin suorasanaisesti. Venäjän synnyttämät jakolinjat olivat merkittävä uhka Suomen turvallisuudelle.

Eurooppaan kohdistuvat ”laajat” uhat nähtiin myös ongelmina, joista syntyneet turvallisuusongelmat tuli ratkoa yhteistyöllä, yhteisesti sovittujen käyttäytymissääntöjen mukaisesti ja kaikkien valtioiden täysivaltaisen tasavertaisuuden pohjalta. Vaikka Suomen oma kansallinen turvallisuuspoliittinen tilanne nähtiin toimivana ja vakaana, toivottiin selonteossa kansainvälisen ”vakauden” turvaamisen mahdollisuuksissa tapahtuvan kehitystä.

- *”Kansallisen puolustuksen alalla Suomen tilanteen katsottiin olevan vakaa. Turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa puolustuskykyä oli kehitettävä ajantasaisen turvallisuusarvion pohjalta. Tämä vaati puolustusvoimien toimintaedellytysten pitkäjänteistä kehittämistä. Alueelliseen puolustukseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja liikekannallepanoon perustuva puolustusjärjestelmä tarjosi parhaan keinon Suomen oman turvallisuuden takaamiseen ja Pohjois-Euroopan alueellisen vakauden edistämiseen. Suomen uskottavan itsenäisen puolustuskyvyn katsottiin vahvistavan myös Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteistä turvallisuutta.”* (emt. 45)

Kansallisesti Suomen turvallisuusratkaisut nähtiin hyvinä, mutta uskottavaa puolustuskykyä oli kehitettävä ”ajantasaisen turvallisuusarvion pohjalta”, ja puolustusvoimien toimintaedellytyksiä oli kehitettävä pitkäjänteisesti. Vaikka yhteistyövarainen turvallisuuspolitiikka oli tärkeää, katsottiin Suomen kyvyn huolehtia alueensa turvallisuudesta ja koskemattomuudesta olevan kylmän sodan jälkeisissä oloissa vähintään yhtä tärkeää kuin aiemminkin (emt. 31).

Ominaisuudet. Turvallisuuspolitiikan katsottiin olevan suuressa murroksessa, eikä turvallisuus ”koskenut muuttuvassa maailmassa ainoastaan sotilaallisia kysymyksiä vaan

myös kaikkia sellaisia ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttivat suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen” (emt. 4).

- ”Uusien turvallisuusongelmien ratkaiseminen vaati laajaa ja kokonaisvaltaista turvallisuuden käsitettä ja kansalaisten ja valtioiden tietoisuutta sen edellyttämästä toiminnasta. Turvallisuuteen kuuluu poliittisten ja sotilaallisten puolten ohella ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja oikeusvaltion vakiintuminen sekä taloudellinen yhteistyö ja keskinäinen solidaarisuus ympäristön suojelemiseksi.” (emt. 11)

Suomen turvallisuus noudatti siis laajaa ja kokonaisvaltaista käsitystä turvallisuudesta. Euroopan uusi turvallisuusasetelma oli synnyttänyt uudenlaisia uhkia, joiden ratkaisemiseksi uudella turvallisuus- ja puolustuspoliittisella selontekomenettelyllä pyrittiin luomaan Suomen yleinen linjaus, joka määrittäisi Suomen turvallisuuteen kohdistuvat haasteet ja sen kehittämisen tavoitteet. Vaikka oletettaisiin Suomen tavoitelleen samaistumista yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin, katsottiin Euroopan kansallisvaltioiden silti pitävän kiinni oikeudestaan ja velvollisuudestaan omaan kansalliseen puolustukseensa, jonka ne pystyivät järjestämään joko erillisenä puolustuksena tai sitten yhteisenä sotilasliiton puitteissa rakennettavana puolustuksena. (emt. 30-31) Myös Suomen turvallisuusratkaisun katsottiin lähtökohtaisesti olevan Suomen oma oikeus ja velvollisuus.

- ”Turvallisuuspolitiikan tuli palvella Suomea kansalaisyhteiskuntana, itsenäisenä valtiona ja kansainvälisen yhteisön jäsenenä. Sen tuli tarjota mahdollisuuksia vaikuttaa Suomea koskeviin kansainvälisiin ratkaisuihin ja suojautua Suomen turvallisuuteen kohdistuvia riskejä ja uhkia vastaan. Sen tuli kattaa laajan turvallisuuskäsityksen mukaisesti ulkoiset tekijät, jotka vaikuttivat suomalaisen yhteiskunnan arvojen ja tavoitteiden saavuttamiseen.” (emt. 5)

Tehtävät. ”Suomen turvallisuuspolitiikan tehtävänä oli itsenäisyyden säilyttäminen, yhteiskunnan perusarvojen turvaaminen ja Suomen poliittisen toimintakyvyn takaaminen. Tavoitteena oli suomalaisen yhteiskunnan arvojen ja rakenteiden turvaaminen ulkoisilta uhilta, ja niiden kehittäminen suomalaisten ilmaiseman tahdon mukaisesti.” (emt. 43) Puolustuskäytöllä oli turvattava se, ettei ”Suomen alue joudu sotilaallisten spekulatioiden kohteeksi, eikä sotilaallisen voiman käytöllä uhkaaminen tule kysymykseen sotaa pienemmissäkään kriiseissä. Uskottavan puolustuksen katsottiin ennaltaehkäisevän hyökkäysaikeet ja alueellisen koskemattomuuden loukkaukset.” (emt. 31)

Kuten totesin, Suomen kansallinen turvallisuustilanne nähtiin vakaana, eivätkä ”Euroopan

sotilaallisen tilanteen muutokset olleet aiheuttaneet tarvetta tarkistaa Suomen puolustusratkaisua, joka perustui koko valtakunnan kattavaan alueelliseen puolustukseen ja yleisen asevelvollisuuden tuottamaan suureen reserviläisarmeijaan. Puolustusratkaisun ovat sanelleet alueen laajuus, vähäinen väestömäärä ja voimavarojen rajat. Alueellinen puolustusjärjestelmä ei ollut suunnattu ketään vastaan, vaan toimi vakautta ja turvallisuutta lisäävänä tekijänä.” (emt. 31) Vaikka vallitseviin käsityksiin kansallisista turvallisuudelle ja puolustukselle asetetuista tehtävistä oltiinkin tyytyväisiä, katsottiin uuden kansainvälisen yhteistyön merkityksen kasvamisen kuitenkin asettaneen puolustusvoimille myös uusia tehtäviä.

- *”Suomen on luotava ja parannettava valmiuksia sotilaallisesti vaativampiin ja monipuolisempiin kansainvälisiin rauhanturva- ja kriisinhallintatehtäviin osallistumiseen. Kriisinhallintavalmius on nähtävä kasvavana osana puolustuspolitiikan kokonaisuutta ja uutena turvallisuuspolitiikan välineenä myös puolustuskyvyn vahvistumisena.” (emt. 45)*

Kehittyneen kansainvälisen kriisinhallintavalmiuden argumentoitiin vahvistavan myös Suomen kansallista puolustuskykyä. Kokonaisuudessaan kriisinhallinnan merkityksen argumentointi oli kuitenkin vielä vuoden 1995 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa hyvin ongelmallista perinteisen uskottavan puolustuksen varaan rakentuvan Pohjois-Euroopan vakautta lisäävän Suomen liittoutumattoman ja puolueettoman turvallisuus- ja puolustuspoliittisen ratkaisun retoriikan rinnalla.

Puolueettoman ja sotilaallisesti liittoutumattoman puolustusratkaisun merkityksen korostuminen. Vaikka Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tavoitteena oli lähteä osallistumaan entistä laajemmin kansainvälisen rauhan ja vakauden turvaamiseen, oli perinteinen itsenäiseen ja sotilaallisesti liittoutumattomaan puolustusratkaisuun perustuva retoriikka voimakkaasti esillä vuoden 1995 selonteossa. Suomen puolustusratkaisun tukema Pohjois-Euroopan vakaus ja tuolloiset rauhanturvalait olivat turvallisuuden kieliopin mukaan ristiriidassa laajemman sotilaalliseen yhteistyön varaan perustuvan kansainvälisen kriisinhallinnan osallistumisen kanssa.

- *”Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhaiten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä uskottavaa itsenäistä puolustusta. Suomen kansallinen puolustuskyky vahvistaa myös Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteistä turvallisuutta.” (emt. 5)*
- *”Euroopan murroksen jatkuessa Suomi noudattaa sotilaallista liittoutumattomuutta. Suomi on luonut uskottavan itsenäisen puolustuskyvyn, jota kohtaan tunnetaan*

kansainvälistä luottamusta. Suomen puolustusratkaisu lujittaa Pohjois-Euroopan vakautta.” (emt. 31)

Suomen silloiseen puolustusratkaisuun oltiin siis hyvin tyytyväisiä. Liittyminen Euroopan unioniin aiheutti kuitenkin puolueettomuuden ja sotilaallisen liittoutumattomuuden kannalta ristiriitaisuuksia muun muassa Maastrichtin sopimuksen (1993) sisältämän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan pykälän osalta.

- *”Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka käsittää kaikki Euroopan unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, mukaan lukien asteittain määriteltävä yhteinen puolustuspolitiikka, joka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää.” (SEU, 17. artikla)*

Selonteon esittämä suhtautuminen tähän artiklaan osoittaa hyvällä tavalla Suomen turvallisuusretoriikassa vallinneet ristiriitaisuudet; Suomi oli allekirjoittanut sopimuksen, joka määritteli Euroopan unionin olevan kehittymässä ainakin kohti ”asteittain määriteltävää yhteistä puolustuspolitiikkaa”, mutta katsoi kuitenkin, ettei ollut tehnyt asian suhteen turvallisuuspoliittisia varauksia ja aikoi noudattaa edelleen ”pidättäytyvää” asennoitumista sotilaalliseen liittoutumiseen.

- *”Liittyessään unionin jäseneksi Suomi ei ole tehnyt turvallisuuspoliittisia varauksia sen perustamissopimusten tai Maastrichtin sopimuksen velvoitteisiin. Suomi on liittynyt unioniin sotilaallisesti liittoutumattomana maana, joka osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomiseen ja toteuttamiseen. Toimintakykyinen unioni on Suomen edun mukaista.” ... ”Suomi noudattaa pidättäytyvää asennoitumista sotilaalliseen liittoutumiseen. Suomen tekemät ratkaisut eivät sisällä sotilaallisia turvallisuustakuita, eikä muita yhteiseen puolustukseen liittyviä velvoitteita.” (Selonteko 1995, 39)*

Kansainvälisen kriisinhallinnan turvallistaminen. Selonteko myöntää kuitenkin puolustamansa puolueettomuuspolitiikan vanhanaikaisuuden ja pyrkii korostamaan myös kansainväliseen yhteistyöhön perustuvaa turvallisuuspoliittista ratkaisua. Esimerkiksi puolueettomuuspolitiikan ei katsottu olleen enää käyttökelpoinen toimintalinja.

- *”Idän ja lännen kahtiajaon päättymisen jälkeen puolueettomuuspolitiikka, jota Suomi noudatti kylmän sodan aikana, ei ole käyttökelpoinen toimintalinja. Suomi pyrki kylmän sodan aikana välttämään poliittisia ja eritoten sotilaallisia sidonnaisuuksia, jotka voisivat vetää Suomen mukaan suurvaltojen ristiriitoihin. Uusissa olosuhteissa Suomen toimintalinjana on aktiivinen osallistuminen kansainväliseen poliittiseen ja turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön turvallisuusongelmien estämiseksi ja ratkaisemiseksi.” (emt. 39)*

Suomi ei voinut täysin sitoutua turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön, mutta asetti tämän itselleen kuitenkin tavoitteeksi. Suomen esitettiin jo sitoutuneen yhteisiin eurooppalaisiin

arvoihin, ja EU:n puolustusulottuvuuden ensisijaisten tavoitteiden kriisinhallinnan valmiuden kehittämisestä argumentoitiin olleen myös Suomen turvallisuusetujen mukaisia.

- *”Suomen panos konflikteja ennaltaehkäisevään toimintaan ja kriisinhallintaan vahvistaa unionin toimintakykyä yhteistyövaraisen turvallisuuden edistämiseksi Euroopassa. Suomen uskottava itsenäinen puolustuskyky on tärkeä panos unionin yhteiseen turvallisuuteen. Suomi osallistuu rakentavasti unionin puolustuskysymyksen käsittelemiseen, jota koskevat ratkaisut tehdään yksimielisesti jäsenmaiden kesken. Suomi lähtee siitä, että Suomen ja muiden jäsenmaiden edut voidaan sovittaa yhteen tässä kysymyksessä.”* (emt. 40)

Suomi osallistui jo muiden pohjoismaiden, WEU:n ja Naton kanssa kansainvälisen yhteistyön valmiuden parantamiseen YK:n ja ETY -järjestöjen päätöksellä toteutettavaa kriisinhallintaa varten. Suomen lainsäädäntö aiheutti kuitenkin kriisinhallintavalmiuden kehittämiseksi vielä suuria ongelmia. Selonteko implikoi kuitenkin sellaiseen ajatusmalliin, jonka mukaan aiemmat Suomen kriisinhallintavalmiudet eivät ole olleet riittäviä, jotta Suomi olisi voinut kantaa osansa kansainvälisestä kriisinhallintavastuusta.

- *”Voidakseen kantaa vastuunsa kriisinhallinnassa Suomen on luotava valmiudet aiempaa vaativampia humanitaarisia ja rauhanturvatehtäviä varten. Suomi ei osallistu operaatioihin, jotka edellyttävät rauhanpakottamista tai voimakeinojen käyttämistä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan.”* (emt. 4-5)

Vuonna 1995 Suomi piti kiinni oikeudestaan päättää itse omasta osallistumisestaan humanitaarisiin ja rauhanturvaoperaatioihin. (emt. 24) Suomen esitettiin kuitenkin olleen halukas muuttamaan suhtautumistaan kansainvälistä sotilaallista yhteistyötä kohtaan.

- *”Suomi tukee sotilaallisen avoimuuden lisäämistä. Suomi osallistuu kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön, joka tähtää yhteistoimintavalmiuden luomiseen yhteisiä kriisinhallintatoimia varten.”* (emt. 31)

Selonteon näkemyksen mukaan Suomen kansallinen puolustus ja sotilaallinen kriisinhallinta voitiin ”sitoumusten ja käytännön yhteistoiminnan tasolla” erottaa toisistaan. Myös tämä ilmentää hyvin vuoden 1995 turvallisuuspolitiikan kokemaa ristiriitaisuutta. Lainsäädännön estäessä rauhanpakottavien ja muiden voimakeinojen käyttämisen konfliktin osapuolia vastaan oli ristiriitaista vaatia sotilaallisten kansainvälisten rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävien osallistumisvalmiuden parantamista.

- *”Sotilaallinen liittoutumattomuus ei estä osallistumasta kansainväliseen kriisinhallintayhteistyöhön Suomen oman tahdon ja kyvyn mukaisesti. Kansallisen puolustustehtävän ohella Suomen on luotava ja parannettava valmiuksia sotilaallisesti vaativampiin ja monipuolisempiin kansainvälisiin rauhanturva- ja kriisinhallintatehtäviin osallistumiseen. Kriisinhallintavalmius on nähtävä kasvavana osana puolustuspolitiikan kokonaisuutta ja uutena turvallisuuspolitiikan välineenä sekä myös puolustuskyvyn vahvistumisena.”* (emt. 45)

4.2 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 1997

Kansainvälis-poliittinen turvallisuusasetelma. Suomen vuoden 1997 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko, ”Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus”, arvioi laajasti kylmän sodan jälkeistä turvallisuuspoliittista muutosta, uusia turvallisuushaasteita, sekä niiden kansainvälisen yhteistyön kautta toteutettavaa hallintaa. Uuden Euroopan unionin jäsenyyden merkitys oli ehkä vuoden 1995 selontekoa korostetumpi, mutta muuten valtioneuvoston selonteko ei yleensä nähnyt tapahtuneen sellaisia muutoksia, jotka olisivat vaatineet vuoden 1995 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen linjan muuttamista.

- ”Selonteon antamisen jälkeen ei Suomen turvallisuusympäristössä ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka edellyttäisivät eduskunnan hyväksymän turvallisuuspoliittisen peruslinjan tarkastamista.” (Selonteko 1997, 7)

Suomen kansainvälis-poliittinen turvallisuusasetelma oli vuonna 1997 määritelty sellaiseksi, että Suomeen ei kohdistunut enää suursodan uhkaa. Tämän vuoksi tai tämän tilalle haluttiin tuoda alueellisten selkkausten ja kansainvälisten kriisitilanteiden tuomia uhkatekijöitä.

- ”Asevoimien tehtäviä ovat muokanneet turvallisuusympäristön muutokset, kuten suursodan uhan väistyminen ja alueellisten selkkausten lisääntyminen.” (emt. 27)
- ”Yleinen kriisien kuva on muuttunut monivaihteiseksi. Sotilasliittojen vastakkainasettelun poistuttua on nopeasti syttyvän suursodan uhka Euroopassa selkeästi pienentynyt. Tilalle ovat tulleet eskaloitumisherkät alueelliset kriisit, joihin sisältyy usein suurvaltojen etunäkökohtia.” (emt. 49)

Turvallisuus oli selonteon mukaan muuttumassa laajemman käsityksen mukaiseksi, jossa erityisesti Euroopan unioni painotti rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävien valmiuksien kehittämistä.

- ”Laajaa käsitystä turvallisuudesta toteutetaan paljolti samanlaisena koko Euroopassa. Valtiot ja kansainväliset järjestöt suuntaavat voimavaroja vakauden vahvistamiseen ja ristiriitojen ennaltaehkäisyyn samoin kuin varautumiseen kriisien hallintaan. Tämä on varsinkin Euroopan unionin painopisteitä. Kansalliset asevoimat ja kansainväliset sotilasorganisaatiot kehittävät valmiuksiaan rauhanturva- ja kriisinhallintatehtäviin.” (emt. 6)

Keskeiset toimijat. ”Suomen näkökulmasta Euroopan unioni, Venäjä ja Nato ovat Euroopan turvallisuuskehityksen keskeisimmät tekijät. Ne ovat kaikki muutoksen tilassa ja vaikuttavat turvallisuuteen ja vakauteen Suomen lähialueella Pohjois-Euroopassa.” (emt. 4) EU:n ja Naton merkitys Suomen turvallisuudelle olivat hyvin korostetussa asemassa.

Uuden Euroopan unionin jäsenyyden katsottiin vahvistaneen Suomen kansainvälistä asemaa ja tarjonneen sille yhteisvastuuseen perustuvan turvallisuuspoliittisen turvan. Suomen katsottiin tukevan EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistamista ja osallistuvan ”rakentavasti” unionin turvallisuus- ja puolustusulottuvuuden kehittämiseen.

- ”Euroopan unionin jäsenyys on selkiyttänyt ja vahvistanut Suomen kansainvälistä asemaa. Vaikka jäsenyyteen ei sisälly turvallisuustakuuta, siihen kuuluu yhteisvastuuseen perustuva suoja. Suomi tukee EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistamista ja osallistuu rakentavasti unionin turvallisuus- ja puolustusulottuvuuden kehittämiseen.” (emt. 4)

Suomen EU:ta koskevaan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan avoimempiin kehittämistavoitteisiin vaikutti osaltaan joulukuussa 1995 muutettu rauhanturvaamislaki, joka mahdollisti Suomen osallistumisen YK:n ja Etyjin valtuuttamiin rauhanturvaoperaatioihin. Euroopan unionin kriisinhallintavalmiuksien kehittämisen merkitys korostui myös vuoden 1996 hallitusten välisen konferenssin myötä, jonka päätöksellä oli määrä luoda perusteet Euroopan unionin laajentumiselle sekä kehittää unionin turvallisuuspoliittista uskottavuutta, joka perustuisi turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistumiseen sekä muuhun poliittiseen ja taloudelliseen painoarvoon. EU:n oikeus- ja sisäasioita koskeneessa konferenssissa luotiin päätöksiä muun muassa henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta, turvapaikkapolitiikasta, rajavalvonnasta sekä poliisiyhteistyöstä. Euroopan unionille määriteltiin jossain mielessä turvallisuuspoliittisen roolin tavoitteet vuoden 1996 konferenssissa.

- ”HVK:n päätösten on määrä luoda perusta Euroopan unionin laajentumiselle, joka tähtää vakiintuneen demokratian vyöhykkeen laajentamiseen Euroopassa. Unionin on perustettava turvallisuuspoliittinen vaikutuksensa toimintakykynsä vahvistumiseen sekä poliittiseen ja taloudelliseen painoarvoon.” (emt. 11)
- ”EU:n oikeus- ja sisäasioita koskevassa hallitusten välisessä yhteistyössä on tehty päätöksiä muun muassa henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta, turvapaikkapolitiikasta, rajavalvonnasta, poliisiyhteistyöstä sekä muista jäsenvaltioiden yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä oikeudelliseen yhteistyöhön liittyvistä kysymyksistä.” (emt. 16)

Unionin katsottiin monessa suhteessa olleen keskeisin Suomen turvallisuussektorin toimija, mutta tämän harjoittamalla turvallisuus- ja puolustuspolitiikalla oli vielä puutteita, mikä osaltaan korosti Naton turvallisuuspoliittista asetelmaa. Jugoslavian kriisin katsottiin heikentäneen EU:n päätöksenteko- ja toimintakykyä. Unionin katsottiin olleen syrjässä kriisistä tehdyistä ratkaisuksista, koska sillä ei ollut toimivaltaa sotilaallisessa kriisinhallinnassa.

- ”Entisen Jugoslavian kriisi osoitti, että poliittiset erimielisyydet heikentävät unionin päätöksenteko- ja toimintakykyä kriisinhallinnassa. Unioni oli syrjässä ratkaisuista myös sen vuoksi, että sillä ei ole toimivaltaa sotilaallisessa kriisinhallinnassa, ja että WEU:n itsenäisyys NATOn rinnalla on jäänyt vähäiseksi.” (emt. 16)

Suomen katsottiin lähestyneen voimakkaasti Natoa vuosien 1994 - 1997 aikana, jolloin tämä oli muuttanut rooliaan laajemman turvallisuuspoliittisen ja vakauspolitiikan välineeksi, joka pyrki vastaamaan uuden turvallisuusympäristön tuottamiin haasteisiin. Suomi oli liittynyt Naton rauhankumppanuusohjelmaan toukokuussa 1994 ja halusi pyrkiä yhteistyön kautta saavutettavaan sotilaallisen yhteistoimintakykynsä parantamiseen ja vaikutusmahdollisuuksiensa vahvistamiseen kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

- ”Suomi liittyi (NATOn) rauhankumppanuusohjelmaan toukokuussa 1994 ja tukee sen kehittämistä. Rauhankumppanuuden avulla Suomi pyrkii sotilaallisen yhteistoimintakykynsä parantamiseen ja vaikutusmahdollisuuksiensa vahvistamiseen kriisinhallintayhteistyössä.” (emt. 24)
- ”NATO on muuttumassa pelkästä kollektiivisen puolustuksen järjestöstä laajan turvallisuuspoliittisen yhteistyön ja vakauspolitiikan välineeksi koko ETYJ -alueella.” (emt. 11)

Euroopan unionin ja Naton ohella YK:n katsottiin myös kehittäneen omaa kansainvälistä turvallisuuspoliittista rooliaan. Sen katsottiin kehittäneen ennaltaehkäisevän diplomatian sekä humanitaarisen, poliittisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan välineitään. Se oli tukenut alueellisten ratkaisujen vahvistamista erilaisten kiistojen selvittelyssä. Vaikka Etyj ja muut instituutiot olivat toimineet uudessa turvallisuusympäristössä rinnan YK:n kanssa, katsottiin YK:n turvallisuusneuvoston aseman kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistäjänä säilyneen ennallaan.

- ”Yhdistyneet Kansakunnat (YK) on kasvavien tehtävien paineessa kehittänyt ennaltaehkäisevän diplomatian sekä humanitaarisen, poliittisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan välineitä. YK on tukenut alueellisten järjestelyjen vahvistamista kiistojen selvittelyssä. Euroopassa ETYJ ja muut instituutiot ovat toimineet yhteistyössä ja rinnan YK:n kanssa. YK:n turvallisuusneuvoston asema kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistäjänä on säilynyt entisellään.” (emt. 9-10)

Venäjän merkitys Suomen turvallisuudelle ilmeni sen suhteen, miten selonteossa arvioitiin entisten Neuvostoliiton alaisten maiden pyrkimyksiä kohti läntistä integraatiota. EU- ja Nato-jäsenyyksien tavoittelun katsottiin hallitsevan Keski-Euroopan ja Baltian maiden turvallisuuspolitiikkaa. Nämä maat suhtautuivat Venäjään turvallisuusongelmana ja halusivat tiivistää keskinäistä yhteistyötään helpottaakseen pääsyään läntiseen integraatioon.

- ”Keski-Euroopan ja Baltian maiden pyrkimykset saavuttaa Euroopan unionin ja NATO:n jäsenyys hallitsevat niiden turvallisuuspolitiikkaa. Jäsenyys ehdot ohjaavat niiden ratkaisuja vähemmistö- ja rajakysymyksissä ja naapurisuhteissa sekä suhtautumisessa Venäjään turvallisuusongelmana. Valtiot hakevat tukea EU:lta ja NATO:lta ja pyrkivät täyttämään niiden jäsenvaatimukset. Ne tiivistävät keskinäistä yhteistyötään helpottaakseen pääsyään läntiseen integraatioon.” (emt. 13)

Keskeiset termit. Selonteon käyttämät keskeiset termit olivat luonnollisesti hyvin samantyyllisiä kuin kaksi vuotta aiemmin julkaistussa selonteossa. Suomen turvallisuutta haluttiin edelleen rakentaa voimakkaasti eurooppalaisen arvomaailman varaan. Yhteisten arvojen kuvattiin rakentuneen YK:n, Etyjin ja Euroopan neuvoston määrittämien arvojen ja normien pohjalta.

- ”Turvallisuuspoliittisen asetelman muuttuessa Suomen perustavoitteena säilyy yhteisen turvallisuuden lujittaminen koko Euroopassa ja Suomen lähialueella YK:n, ETYJin ja Euroopan neuvoston arvojen ja normien pohjalta.” (emt. 44)

Suomen uskottavan ja kansallisen puolustuskyvyn jatkuva toistaminen oli myös hyvin voimakkaasti läsnä vuoden 1997 selonteossa.

- ”Suomi on luonut **uskottavan kansallisen puolustuskyvyn**, jota kohtaan tunnetaan kansainvälistä luottamusta. Euroopan sotilaallisen tilanteen muutokset eivät ole aiheuttaneet tarvetta tarkistaa Suomen puolustusratkaisua. Yleiseen asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustusjärjestelmään perustuva ratkaisu on edelleen taloudellisin ja toimivin malli, jonka avulla koko Suomen aluetta kyetään **uskottavasti puolustamaan**.” (emt. 5)
- ”Suomella on sekä poliittinen tahto että taloudelliset edellytykset ylläpitää **uskottavaa kansallista puolustuskykyä**.” (emt. 4)
- ”**Uskottava puolustuskyky** on turvallisuuspolitiikan kehittämisen välttämätön osa.” (emt. 5)
- ”Eduskunta korosti selontekoon antamassaan vastauksessa vakauspolitiikan merkitystä pitkäjänteisen turvallisuuspolitiikan perustana, tuki Suomen osallistumista laajenevaan kriisinhallintayhteistyöhön ja painotti **uskottavan itsenäisen puolustuksen** ylläpitämistä muuttuvassa sotilaspoliittisessa asetelmassa.” (emt. 7)
- ”Periaatelinjaus edellyttää vahvan ja **uskottavan puolustuksen** ylläpitämistä.” (emt. 40)
- ”Suomen **uskottava itsenäinen puolustuskyky** tukee unionin ja sen jäsenvaltioiden yhteistä turvallisuutta.” (emt. 43)
- ”Suomen turvallisuuspolitiikan perustana on **uskottava kansallinen puolustus**.” (emt. 46)
- ”**Uskottava kansallinen puolustuskyky** on perusedellytys kummassakin vaihtoehdossa.” (emt. 47)
- ”Lähtökohtana on, että Suomella on sekä poliittinen tahto että taloudelliset edellytykset ylläpitää sellaista **kansallista puolustuskykyä, joka muodostaa uskottavan** kynnyksen sotilaallista voiman käyttöä tai sillä uhkaamista vastaan.” (emt. 47)
- ”**Uskottava puolustuskyky** on turvallisuuspolitiikan kehittämisen välttämätön osa.” (emt. 48)
- ”Suomen turvallisuuspolitiikan perustana on **uskottava kansallinen puolustuskyky**.” (emt. 49)

- ”Suomen kaltaisen pinta-alaltaan suuren maan **uskottava puolustaminen** edellyttää kuitenkin joukkojen määrän säilyttämistä suhteellisen suurena.” (emt. 53)
- ”Puolustushaarojen ja aselajien yhteistoimintaa on kehitettävä siten, että puolustusvoimat muodostaa yhtenäisesti toimivan, **uskottavan kokonaisuuden.**” (emt. 61)
- ”Väestön suojaamiseen sotatoimien vaikutuksilta on varauduttava koko valtakunnan alueella. Yhteiskunnan kriisinkestokyky on siten oleellinen osa **uskottavaa puolustusta** sotilaallisen suorituskyvyn rinnalla.” (emt. 61)
- ”Suomi on luonut **uskottavan kansallisen puolustuskyvyn**, jota kohtaan tunnetaan kansainvälistä luottamusta.” (emt. 77)
- ”Se on edelleen taloudellisin ja toimivin malli, jonka avulla koko Suomen aluetta kyetään **uskottavasti puolustamaan.**” (emt. 77)
- ”**Uskottava puolustus** ehkäisee ennalta hyökkäysaiheet ja alueellisen koskemattomuuden loukkaukset.” (emt. 77)
- ”Puolustusjärjestelmää kehitetään alueellisen puolustusperiaatteen pohjalta päämääränä turvallisuusympäristöön nähden **uskottava suorituskyky.**” (emt. 78)
- ”Suomen turvallisuuspolitiikan ja sen kehittämisen perustana on **uskottava puolustus.**” (emt. 91)
- ”**Uskottava puolustuskyky** vahvistaa Suomen turvallisuuspoliittista toimintavapautta - mahdollisuutta tehdä itsenäisiä valintoja ja valvoa omia etuja Euroopan turvallisuustilanteen muuttuessa.” (emt. 91)

Vuoden 1997 selonteossa alettiin käyttää myös yhteistyövaraista turvallisuuspolitiikkaa tukevaa termistöä. Siirryttiin muun muassa puhumaan hyvin toistuvien rakenteiden yhteistyövaraisesta turvallisuudesta ja yleensä EU -jäsenmaiden yhteisvastuusta, kun vuoden 1995 selonteko ei käyttänyt kertaakaan termiä yhteisvastuu ja mainitsi yhteistyövaraisen turvallisuuden vain kaksi kertaa.

- ”Vaikka jäsenyyteen ei sisälly sotilaallisia turvallisuustakuita, siihen kuuluu **yhteisvastuuseen** perustuva suoja.” (emt. 4)
- ”Tältä kannalta on ensiarvoinen merkitys sillä, onko valtio taloudellisesti omilla jaloillaan, kantaako se **vastuunsa** kansainvälisen yhteisön velvollisuuksista tai kykeneekö se turvaamaan poliittisen itsenäisyytensä ja alueellisen koskemattomuutensa.” (emt. 7)
- ”HVK harkitsee enemmistöpäätösten käyttöönottoa ja **yhteisvastuun** vahvistamista YUTP:ssa sekä joustavuuden periaatteen soveltamista yhteisessä toiminnassa.” (emt. 16)
- ”Jäsenyys on lisännyt Suomen vaikutusmahdollisuuksia ja laajentanut Suomen **vastuuta** koko Euroopan kattavassa vakauspolitiikassa.” (emt. 42)
- ”Suomi tukee unionin päätöksentekokyvyn ja jäsenvaltioiden keskinäisen **yhteisvastuun** vahvistamista.” (emt. 43)

Turvallisuutta rakennettiin jälleen toistavalla rakenteella ”yhteisvastuulliseksi” turvallisuudeksi, joka liittyy seuraavaan ”yhteistyövarainen turvallisuus” –termiin.

- ”Suomi tukee Venäjän uudistuskehitystä ja sitoutumista **yhteistyövaraiseen turvallisuuteen.** Venäjään liittyvien turvallisuusongelmien hallinta ja sotilaallinen vakaus ovat Suomelle naapurimaana erityisen tärkeitä kysymyksiä.” (emt. 4)
- ”Kansainvälisellä yhteistyöllä on kylmän sodan jälkeen voitu vahvistaa turvallisuutta ja ylläpitää vakautta samalla kun muutos on jatkunut. **Yhteistyövarainen turvallisuus** on toimiva menettely niin kauan kuin hallitukset näkevät sitoutumisen **yhteisesti sovittuihin** sääntöihin palvelevan oman maansa etuja. **Luottamus yhteistyön** merkitykseen on viime

vuosina vahvistunut. Jokainen hallitus on kuitenkin viime kädessä vastuussa turvallisuudesta omille kansalaisilleen. Kansallinen varautuminen ristiriitoihin on yhtä olennainen osa vakautta ja turvallisuutta kuin **sitoutuminen kansainväliseen turvallisuusyhteistyöhön.**” (emt. 7)

- ”Suomi osallistuu **turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön** ja tähtää sen tehostamiseen. Tavoitteena on Euroopan **yhtenäistymiskehityksen turvaaminen** ja turvallisuusympäristön vakauttaminen.” (emt. 9)
- ”Entisen Jugoslavian pakolaisongelma on luonut **uusia yhteistyömuotoja** ja nostanut esille kysymyksen taakan jakamisesta EU:n jäsenvaltioiden kesken mahdollisissa vastaavissa tilanteissa.” (emt. 13)
- ”Taloudellinen ja poliittinen yhdentyminen sitoo jäsenvaltiot **keskinäiseen yhteistyöhön, riippuvuuteen ja yhteisvastuuseen**, tekee syventyessään sodat niiden välillä mahdottomiksi ja rakentaa turvallisuutta demokratian ja hyvinvoinnin pohjalle.” (emt. 15)
- ”Kahdenvälisten suhteiden, alueellisen yhteistyön ja EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kautta Suomi tukee Venäjän uudistuskehitystä ja sitoutumista **yhteistyövaraiseen turvallisuuteen.**” (emt. 21)
- ”Suomi korostaa **yhteistyötä ja yhteisvastuuta** kansainvälisen turvallisuuden rakentamisessa.” (emt. 42)

Uhat. Selonteon esittämät uhat rakentavat voimakkaasti laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden mukaisia uhkatekijöitä. Yksikään maa ei voi taata turvallisuuttaan yksin, ja selonteko myöntääkin, että turvallisuuskäsite, vakauden ja uusien turvallisuusuhkien merkityksen korostaminen olivat tarkoituksellista turvallisuuden tärkeysjärjestyksen muuttamista. Ongelmat ovat ”uusia”, esim. terrorismiin, järjestäytyneeseen rikollisuuteen, huumeiden levitykseen, laittomaan asekauppaan tai joukkotuhoaseisiin liittyvän teknologian leviämiseen liittyviä ongelmia. Suomen turvallisuutta uhkasi myös laittomaan maahantuloon ja väestöliikkeisiin liittyvät ilmiöt. Uudenlaisien ongelmien katsottiin aiheuttaneen ”haasteita valtioiden väliselle yhteistyölle”. Uudet haasteet asettivat erityisvaatimuksia sotilaalliselle kriisinhallinnalle kylmää sotaa seuranneessa turvallisuustilanteessa. Laajentuneen turvallisuuspoliittisen yhteistyön katsottiin luoneen uudenlaiset edellytykset kriisinhallinnan muotojen uudistamiselle.

- ”Euroopan oloissa yksikään maa ei voi taata turvallisuuttaan yksin. Ristiriitoja ja konflikteja ei voida hallita, ellei tartuta niiden syihin. Suomi on painottanut turvallisuuspolitiikan yhteistyövaraisuutta jo kylmän sodan ajoista lähtien. Laaja turvallisuuskäsite, vakauden ja uusien turvallisuusuhkien merkityksen korostaminen, on tarkoituksellista tärkeysjärjestyksen muuttamista.” (emt. 6)
- ”Kansainvälinen yhteisö on tunnustanut yhteiseksi haasteekseen uudet turvallisuusongelmat kuten terrorismin, järjestäytyneen rikollisuuden, huumeiden levityksen, laittoman asekaupan ja joukko-tuhoaseisiin liittyvän teknologian leviämisen. Uhkana ovat myös laittomaan maahantuloon ja ihmissalakuljetukseen kuuluvat ilmiöt sekä hallitsemattomat väestöliikkeet. Niitä ovat myös pahenevat ympäristöongelmat, erityisesti ydinkatastrofien vaara ja ydinaseiden purkamisen tuottamat ongelmat sekä taistelu luonnonresursseista kuten vedestä ja öljystä. Ongelmat ovat luonteeltaan sekä kansallisia että poikkikansallisia, mutta ne muodostavat aina haasteen valtioiden väliselle yhteistyölle.” (emt. 13)

- *”Konfliktien luonteen muuttuminen asettaa kasvavat vaatimukset sotilaalliselle kriisinhallinnalle kylmän sodan jälkeisessä tilanteessa. Laajentuva turvallisuuspoliittinen yhteistyö valtioiden ja kansainvälisten organisaatioiden kesken on luonut samanaikaisesti edellytykset kriisinhallinnan muotojen uudistamiselle.” (emt. 29)*

Ominaisuudet. Turvallisuuden perustekijöitä olivat sotilaallinen liittoutumattomuus, itsenäinen puolustus ja Euroopan unionin jäsenyys. EU -jäsenyys oli ikään kuin tuonut uuden päämäärän, jossa Suomen turvallisuuspolitiikassa pyrittiin takaamaan poliittinen toimintakyky kansainvälisten suhteiden muutoksessa. Mutta vaikka Euroopan valtiot pyrkivätkin ratkaisemaan turvallisuusongelmansa yhteistyössä, ne pitivät kuitenkin kiinni vuoden 1995 tavoin oikeudestaan ja velvollisuudestaan kansalliseen puolustukseen.

- *”Suomen turvallisuuspolitiikan perustekijöinä ovat sotilaallinen liittoutumattomuus, itsenäinen puolustus ja Euroopan unionin jäsenyys. Suomen turvallisuuspoliittiseen asemaan vaikuttavat keskeisesti Venäjä ja sen naapuruus, Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen tilanne sekä NATOn ja Venäjän suhteiden kehitys.” (emt. 42)*
- *”Euroopan valtiot pyrkivät ratkaisemaan turvallisuusongelmansa yhteistyössä, mutta pitivät samalla kiinni oikeudestaan ja velvollisuudestaan kansalliseen puolustukseen.” (emt. 47)*

Suomen puolustuksen tuli ennalta ehkäistä maahan kohdistuva sotilaallinen voimankäyttö, ja suoran sotilaallisen uhan poistumisesta huolimatta maan kyky huolehtia alueen turvallisuudesta ja koskemattomuudesta oli vuoden 1995 tavoin yhtä tärkeää kuin aiemminkin.

- *”Sotilaallisesti liittoutumattomana maana Suomi päättää itse puolustukseen käytettävistä voimavaroista sekä sotilaallisia toimista eri tilanteissa. Suunnittelussa ja puolustusvalmisteluissa varaudutaan kaikkiin sotilaallisiin uhkatilanteisiin painostuksesta laajamittaiseen hyökkäykseen. Näin luodaan ennalta ehkäisevä kynnyksellinen voiman käyttöä tai sillä uhkaamista vastaan. Puolustuksen uskottavuus osoitetaan jo rauhan ajan valmiudella ja valmisteluilla.” (emt. 54)*
- *”Suomen kyky huolehtia alueensa turvallisuudesta ja koskemattomuudesta on kylmän sodan jälkeisissä oloissa yhtä tärkeää kuin ennenkin. Suomi on luonut uskottavan kansallisen puolustuskyvyn, jota kohtaan tunnetaan kansainvälistä luottamusta. Suomen puolustusratkaisu lujittaa osaltaan Pohjois-Euroopan vakautta. Suomen puolustuksen peruslähtökohdina säilyvät sotilaallinen liittoutumattomuus, turvallisuusympäristön arvioituun kehitykseen suhteutettu itsenäinen puolustuskyky sekä kansakunnan voimavaroihin sopeutetut puolustusmenot.” (emt. 77)*

Suomen turvallisuuden katsottiin riippuvan sekä ulkoisista tekijöistä että Suomen omasta kyvystä edistää arvojaan ja etujaan. Selonteon mukaan turvallisuutta oli nyt lähdettävä rakentamaan sekä yhteisten että kansallisten järjestelyjen varaan. Suomen oman turvallisuuden katsottiin vahvistuvan, kun se vaikutti ja sopeutui omaan toimintaympäristöönsä. EU-jäsenyys oli lisännyt Suomen vaikutusmahdollisuuksia ja laajentanut Suomen vastuuta koko Euroopan kattavassa vakauspoliitikassa. Näitä

mahdollisuuksia haluttiin kuitenkin erityisesti käyttää lujitettaessa Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuutta. Tämän alueen turvallisuuden katsottiin jatkossakin olevan Suomen kansainvälisen turvallisuuspoliittisen toiminnan painopisteala.

- ”Suomen turvallisuus riippuu sekä ulkoisista tekijöistä että Suomen omasta kyvystä edistää arvojaan ja etujaan. Turvallisuutta on rakennettava sekä yhteisten että kansallisten järjestelyjen varaan. Suomi vahvistaa turvallisuuttaan sopeutumalla ja vaikuttamalla toimintaympäristöönsä. Suomi korostaa yhteistyötä ja yhteisvastuuta kansainvälisen turvallisuuden rakentamisessa.” (emt. 42)
- ”EU -jäsenyys on lisännyt Suomen vaikutusmahdollisuuksia ja laajentanut Suomen vastuuta koko Euroopan kattavassa vakauspolitiikassa. Samalla EU-jäsenyys on vahvistanut Suomen kykyä toimia turvallisuuden lujittamiseksi Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. Tämä on tulevaisuudessakin Suomen toiminnan painopisteala.” (emt. 42)

Tehtävät. Suomen turvallisuuspolitiikan päämäärä oli itsenäisyyden säilyttäminen, yhteiskunnan perusarvojen turvaaminen sekä poliittisen toimintakyvyn takaaminen kansainvälisten suhteiden muutoksessa. Tämä haluttiin toteuttaa jälleen uskottavan puolustuksen keinoin, joilla haluttiin estää ”alueelliset koskemattomuuden loukkaukset ja viime kädessä hyökkäykset maata vastaan”. Suomen tuli kyetä estämään alueensa hyödyntäminen jotain toista osapuolta vastaan, ja puolustuskyvyllä oli ennalta estettävä Suomeen kohdistuva sotilaallisella voimalla uhkaaminen. Turvallisuuspolitiikan tavoitteena oli edelleen ylläpitää uskottavaa puolustusvalmiutta, jolla voitaisiin kaikissa tilanteissa turvata valtionjohdon toiminta, estää alueen hyväksikäyttö ja taata maan itsenäisyys. Hätätilanteessa Suomi voisi pyytää apua kansainväliseltä yhteisöltä, mutta avun saaminen olisi ollut epävarmaa, koska Suomi ei kuulunut sotilaallisten turvallisuustakuiden piiriin.

- ”Suomen turvallisuuspolitiikan päämääränä on itsenäisyyden säilyttäminen, yhteiskunnan perusarvojen turvaaminen ja poliittisen toimintakyvyn takaaminen kansainvälisten suhteiden muutoksessa.” (emt. 42)
- ”Sotilaallinen liittoutumattomuus asettaa korkeat vaatimukset Suomen puolustuskyvyille. Suomen on kyettävä torjumaan alueellisen koskemattomuuden loukkaukset ja viime kädessä hyökkäykset maata vastaan. Suomen on myös pystyttävä estämään alueensa hyväksikäyttö kolmatta osapuolta vastaan. Puolustuskyvyn on ennalta estettävä sotilaallisen voiman käytöllä uhkaaminen ja Suomen alueen joutuminen sotilaallisten toimien kohteeksi.” (emt. 47)
- ”Puolustusvalmiuden tavoitteena on turvata kaikissa tilanteissa valtionjohdon toiminta, estää alueemme hyväksikäyttö ja taata maan itsenäisyys. Uskottava puolustus ehkäisee ennalta hyökkäysaiheet ja alueellisen koskemattomuuden loukkaukset.” (emt. 77)

Puolueettoman ja sotilaallisesti liittoutumattoman puolustusratkaisun merkityksen korostaminen. Suomen sotilaallisen ja puolueettoman puolustusratkaisun merkitys oli edelleen hyvin korostetussa asemassa vuoden 1997 selonteossa. Suomen katsottiin luoneen

kansallisen puolustuskyvyn, jota kohtaan tunnettiin kansainvälistä luottamusta. Suomen sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja yleiseen asevelvollisuuteen perustuvaa uskottavaa puolustusratkaisua ei ollut syytä lähteä muuttamaan. Suomella katsottiin olevan sekä poliittinen tahto että taloudelliset edellytykset ylläpitää uskottavaa kansallista puolustuskykyään. Suomi ei kaivannut sotilasliittojen turvatakuita ja Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden katsottiin tukevan Pohjois-Euroopan vakautta, vaikka tätä ei enää vuoden 1997 selonteossa toistettu yhtä toistuvasti kuin kaksi vuotta aiemmin.

- *”Suomi on luonut uskottavan kansallisen puolustuskyvyn, jota kohtaan tunnetaan kansainvälistä luottamusta. Euroopan sotilaallisen tilanteen muutokset eivät ole aiheuttaneet tarvetta tarkistaa Suomen puolustusratkaisua. Yleiseen asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustusjärjestelmään perustuva ratkaisu on edelleen taloudellisin ja toimivin malli, jonka avulla koko Suomen aluetta kyetään uskottavasti puolustamaan.” (emt. 5)*
- *”Puolustuksella on keskeinen merkitys Suomen turvallisuuspolitiikassa. Suomella on sekä poliittinen tahto, että taloudelliset edellytykset ylläpitää uskottavaa kansallista puolustuskykyä. Suomeen ei kohdistu uhkia, joiden ehkäisemiseen tai torjumiseen sotilasliiton turvallisuustakuut olisivat tarpeen. Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus tukee Pohjois-Euroopan vakautta.” (emt. 4)*

Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja uskottavan puolustusratkaisun katsottiin niin vahvistavan kansainvälistä turvallisuutta kuin olevan jopa edellytys sille. Uskottavaa kansallista puolustusta piti kehittää turvallisuusympäristön kehityksen mukaan, mutta sotilaallisesti liittoutumattomana maana Suomi päätti yhä edelleen itse puolustukseen käytettävistä voimavaroista sekä sotilaallisista toimista eri tilanteissa.

- *”Puolustusratkaisu on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeinen osatekijä. Vallitsevissa oloissa Suomi tukee Pohjois-Euroopan ja koko Euroopan vakautta pysyttämällä sotilasliittojen ulkopuolella sekä ylläpitämällä ja kehittämällä turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa kansallista puolustusta.” (emt. 48)*

Kansainvälisen kriisinhallinnan turvallistaminen. Puolustuksen kehittämiseksi katsottiin kuitenkin kohdistuvan uusia velvoitteita, ja kansainvälisen kriisinhallinnan ja sotilaallisen yhteistyön katsottiin jo olevan uusi puolustusvoimille kohdistunut velvoite. Euroopan unionin jäsenyyden katsottiin vahvistaneen Suomen kansainvälistä asemaa, ja Suomi halusi tukea EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistamista ja osallistua rakentavasti unionin turvallisuus- ja puolustuspoliittisen ulottuvuuden kehittämiseen. Suomi halusi myös pyrkiä Naton rauhankumppanuusohjelman ja WEU:n kautta sotilaallisen yhteistoimintakykynsä parantamiseen ja vaikutusmahdollisuuksiensa vahvistamiseen kansainvälisessä kriisinhallintayhteistyössä. Turvallisuutta haluttiin rakentaa sekä yhteisten että kansallisten järjestelyjen varaisesti, ja Suomi korosti yhteistyötä ja yhteisvastuuta kansainvälisen turvallisuuden rakentamisessa.

- ”Turvallisuusympäristön lisäksi puolustuksen kehittämiseen vaikuttavat arviot mahdollisen sodan kuvasta ja sotilaallisen voiman käytöstä kansainvälisessä kriisinhallinnassa, puolustuksen nykytilasta sekä kansallisen toimintaympäristön kuten yhteiskunnan ja talouden kehityksestä. Kansainvälisen kriisinhallinnan edellyttämä sotilaallinen yhteistyö on uusi velvoite puolustusvoimille.” (emt. 49)
- ”Euroopan unionin jäsenyys on selkeyttänyt ja vahvistanut Suomen kansainvälistä asemaa. Vaikka jäsenyyteen ei sisälly turvallisuustakuita, siihen kuuluu yhteisvastuuseen perustuva suoja. Suomi tukee EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistamista ja osallistuu rakentavasti unionin turvallisuus- ja puolustusulottuvuuden kehittämiseen.” (emt. 4)
- ”Suomi liittyi NATO:n rauhankumppanuusohjelmaan toukokuussa 1994 ja tukee sen kehittämistä. Rauhankumppanuuden avulla Suomi pyrkii sotilaallisen yhteistoimintakykynsä parantamiseen ja vaikutusmahdollisuuksiensa vahvistamiseen kriisinhallintayhteistyössä.” (emt. 24)
- ”Euroopan unionin jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuuspoliittista asemaa ja nostaa kynnystä kohdistaa Suomeen painostustoimia. Aktiivinen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintayhteistyöhön NATO:n rauhankumppanuusohjelman ja WEU:n puitteissa parantaa Suomen sotilaallista yhteistoimintakykyä ja lisää siten välillisesti Suomen turvallisuutta.” (emt. 47-48)
- ”Suomen turvallisuus riippuu sekä ulkoisista tekijöistä että Suomen omasta kyvystä edistää arvojaan ja etujaan. Turvallisuutta on rakennettava sekä yhteisten että kansallisten järjestelyjen varaan. Suomi vahvistaa turvallisuuttaan sopeutumalla ja vaikuttamalla toimintaympäristöönsä. Suomi korostaa yhteistyötä ja yhteisvastuuta kansainvälisen turvallisuuden rakentamisessa.” (emt. 42)

Suomen toivottiin myös osallistuvan uusiin kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin, joiden katsottiin vahvistavan Suomen sotilaallista yhteistoimintakykyä ja parantavan siten myös sen puolustusvalmiutta. Euroopan unionissa Suomi halusi painottaa sotilaallisen kriisinhallinnan olevan osa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

- ”Kansainvälinen sotilaallinen yhteistoiminta on kasvava osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Osallistuminen kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin vahvistaa Suomen sotilaallista yhteistoimintakykyä ja parantaa siten sen puolustusvalmiutta.” (emt. 4)
- ”Suomi lisää valmiuttaan osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan kehittämällä rauhanturva- ja kriisinhallintatoiminnan organisointia, joukkojen koulutusta, varustusta ja yhteistoimintakykyä.” (emt. 45)
- ”Euroopan unionissa Suomi painottaa sotilaallisen kriisinhallinnan olevan osa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomi on ilmoittanut YK-valmiusjoukkonsa sekä WEU:n valmius-joukkoluetteloon että Naton rauhankumppanuusohjelmaan. Näihin on ilmoitettu myös kansainväliseen apuun tarkoitetut pelastushallinnon muodostelmat.” (emt. 46)

Vuoden 1997 selonteko hylkää jo Euroopan unionin jäsenyydestä koituneiden muutosten vuoksi vanhat puolueettomuuden ajatukset, koska unionin jäsenenä Suomi ei voi olla puolueeton Euroopan unionin ja kolmannen osapuolen välisessä konfliktissa, ja koska jäsenyys oli vahvistanut Suomen turvallisuuspoliittista asemaa ja nostanut kynnystä kohdistaa Suomeen ulkopuolisia painostustoimia.

- *”Suomi tukee unionin päätöksentekokyvyn ja jäsenvaltioiden keskinäisen yhteisvastuun vahvistamista. Unionin jäsenenä Suomi ei voi olla puolueeton Euroopan unionin ja kolmannen osapuolen välisessä konfliktissa. Toisaalta Euroopan unionin jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuuspoliittista asemaa ja nostaa kynnyistä kohdistaa Suomeen painostustoimia. Suomen uskottava itsenäinen puolustuskyky tukee unionin ja sen jäsenvaltioiden yhteistä turvallisuutta. Toimintakykyinen unioni vastaa Suomen turvallisuussetuja.” (emt. 43)*

Ristiriidat. Suomen asema kansainvälisenä turvallisuustoimijana on monissa määrin hyvin ristiriitainen. Selonteko välittää toisaalta sellaista kuvaa, jonka mukaan Suomen silloinen turvallisuuspoliittinen asema ei kaipaisi välttämättä muutosta. Suomen nähtiin liittyneen EU:n jäsenmaaksi sotilaallisesti liittoutumattomana maana, joka voi osallistua tasavertaisesti ja täysipainoisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomiseen ja toteuttamiseen. Sotilaallisen liittoutumattomuuden ei katsottu estävän Suomea olemasta mukana sotilaallisessa kriisinhallinnassa ”kykynsä ja tahtonsa mukaisesti”.

- *”Suomi on liittynyt Euroopan unioniin sotilaallisesti liittoutumattomana maana, joka osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomiseen ja toteuttamiseen. Suomi on voinut osallistua tähän työhön tasavertaisesti ja täysipainoisesti.” (emt. 43)*
- *”Sotilaallinen liittoutumattomuus ei estä Suomea olemasta mukana sotilaallisessa kriisinhallinnassa kykynsä ja tahtonsa mukaisesti. Osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön kriisien ennalta ehkäisemiseksi, rajoittamiseksi tai lopettamiseksi vastaa Suomen omia turvallisuussetuja ja vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa. Sotilaallinen yhteistyö vaativissa ja monipuolisissa kriisinhallintaoperaatioissa tukee samalla Suomen oman puolustusvalmiuden kehittämistä.” (emt. 45)*
- *”Suomi harjoittaa osallistuvaa turvallisuuspolitiikkaa ja valitsee siihen oman asemansa kannalta sopivia osallistumismuotoja. Euroopan unioni on Suomen keskeinen vaikutuskanava.” (emt. 48)*

Suomen haluttiin kuitenkin arvioivan liittoutumattomuutensa ja sotilaallisen yhteistyön toimivuutta Euroopan turvallisuusasetelman muuttuessa. Suunnitteilla olevan talous- ja rahaliiton katsottiin syventävän EU:n integraatiota ja vahvistavan yhteisvastuuseen perustuvaa turvallisuutta.

- *”Suomi arvioi liittoutumattomuuden ja sotilaallisen yhteistyön toimivuutta Euroopan turvallisuusasetelman muuttuessa ja osana Euroopan unionin kehitystä. Uskottava puolustuskyky on turvallisuuspolitiikan kehittämisen välttämätön osa.” (emt. 5)*
- *”EU-jäsenyyteen ei sisälly sotilaallisia turvallisuustakuita, mutta siihen kuuluu yhteisvastuuseen perustuva suoja. Unionin perustana on käsitys siitä, että unionin ja sen jäsenvaltioiden turvallisuus ovat erottamattomat. EU:n turvallisuusvaikutus riippuu unionin taloudellisesta voimasta ja poliittisesta yhtenäisyydestä. Talous- ja rahaliitto syventää EU:n integraatiota ja vahvistaa yhteisvastuuseen perustuvaa turvallisuutta.” (emt. 43)*

Keskusteluun yhteisestä puolustuksesta suhtauduttiin vielä hyvin varauksellisesti ja ristiriitaisesti. Toisaalta todettiin, että vuoden 1996 HVK:n saavuttama yhteisymmärrys EU:n kriisinhallintaroolista ja yhteisestä puolustuksesta ei vaikuttaisi Suomen asemaan

sotilaallisesti liittoutumattomana maana. Samalla kuitenkin rakennettiin pohjaa Euroopan turvallisuustilanteessa tapahtuvalle muutokselle, jonka mukaan ainakin yhteisen puolustuksen toteutuminen riippuisi pitkällä aikavälillä jäsenvaltioiden yhdentymistavoitteista, turvallisuusympäristön muutoksesta sekä Yhdysvaltain ja Naton aseman kehityksestä Euroopassa.

- ”Yhteinen puolustus säilyy asialistalla unionisopimukseen kirjattuna yhdentymistavoitteena. Sen toteutuminen pitkällä aikavälillä riippuu jäsenvaltioiden yhdentymistavoitteista, turvallisuusympäristön muutoksesta sekä Yhdysvaltain ja NATOn aseman kehityksestä Euroopassa.” (emt. 17)
- ”HVK:n tuloksena on odotettavissa yhteisymmärrys EU:n kriisinhallintaroolista ja vahvistus yhteisen puolustuksen tavoitteelle. Nämä ratkaisut eivät vaikuta Suomen asemaan sotilaallisesti liittoutumattomana maana” (emt. 43)

Kansainvälisen turvallisuuspoliittisen asetelman koettiin olevan tilanteessa, jossa yhteistyövarainen turvallisuus oli vahvistunut, koska luottamus yhteistyön merkitykseen oli edellisvuosina kasvanut voimakkaasti. Seuraavassakin lainauksessa heijastuu kuitenkin yhä pieni epäily ja ristiriitaisuus kansainvälistä sotilaallista yhteistyötä kohtaan. Tähän on liitetty ajatus siitä, että jokainen hallitus olisi kuitenkin viime kädessä vastuussa turvallisuudesta omille kansalaisilleen.

- ”Kansainvälisellä yhteistyöllä on kylmän sodan jälkeen voitu vahvistaa turvallisuutta ja ylläpitää vakautta samalla kun muutos on jatkunut. Yhteistyövarainen turvallisuus on toimiva menettely niin kauan kuin hallitukset näkevät sitoutumisen yhteisesti sovittuihin sääntöihin palvelevan oman maansa etuja. Luottamus yhteistyön merkitykseen on viime vuosina vahvistunut. Jokainen hallitus on kuitenkin viime kädessä vastuussa turvallisuudesta omille kansalaisilleen. Kansallinen varautuminen ristiriitoihin on yhtä olennainen osa vakautta ja turvallisuutta kuin sitoutuminen kansainväliseen turvallisuusyhteistyöhön.” (emt. 7)

4.3 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2001

Kansainvälis-poliittinen turvallisuusasetelma. Kesäkuussa 2001 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko, ”Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka”, arvioi tarkistusluonteisesti Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, kun seuraava pitkäjänteinen arvio oli määrä laatia viimeistään vuodeksi 2004 (Selonteko 2001, 3). Siispä vuoden 2001 selonteon päälinjaus oli vielä kahden edellisen selonteon kaltainen. Tämän selonteon valmistelussa oli tapahtunut kuitenkin merkittävä muutos, kun puolustusneuvosto oli lakkautettu 1.3.2000, ja neuvoston tehtävät oli jaettu valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiselle valiokunnalle.

Vuoden 2001 selonteko piti edelleen laajamittaisen sotilaallisen konfliktin uhkaa niin Euroopassa kuin Suomessakin hyvin vähäisenä.

- *”Kylmän sodan päättymisen käynnistämät muutokset Euroopan turvallisuuspoliittisessa tilanteessa ovat luonteeltaan syvällisiä ja pysyviä. Laajamittaisen sotilaallisen konfliktin uhka Euroopassa säilyy vähäisenä.”* (emt. 3)
- *”Mikäli turvallisuuspoliittinen kehitys jatkuu nykyisen kaltaisena, Suomeen kohdistuva laajamittainen hyökkäys on epätodennäköinen. Siltä varalta, että toimintaympäristön kehitys kääntyy uhkaavaan suuntaan, Suomi ylläpitää puolustusjärjestelmää, jonka avulla voidaan torjua maahantunkeutuminen.”* (emt. 36)

Selonteko tukee myös vuoden 1997 selonteon näkemystä, jonka mukaan Suomen turvallisuusympäristö oli pitkällä aikavälillä laajentunut. Kansainvälisestä kriisinhallinnasta oli tullut yhä tärkeämpää, ja Suomi halusi osallistua aktiivisesti kansainväliseen kriisinhallintayhteistyöhön ja vahvistaa näin sekä kansainvälistä että kansallista turvallisuuttaan.

- *”Puolustusvoimien kansainvälinen toiminta on laajentunut ennakoitua enemmän ja nopeammin. Toiminnan painopiste on ollut eurooppalaisen kriisinhallintakyvyn kehittämisessä.”* (emt. 7)
- *”Uskottavan puolustuksen ylläpito ja kehittäminen edellyttävät pitkäjänteisesti suunniteltua rahoitusta. Puolustuskyvyn ylläpito ei voi merkittävästi vaihdella taloudellisten suhdanteiden mukaan, vaan kehittämistä on tarkasteltava ensisijaisesti turvallisuusympäristön pitkän aikavälin kehityksen ja Suomen turvallisuuspoliittisten tavoitteiden perusteella.”* (emt. 6)
- *”Kansainvälinen yhteisö on ryhtynyt voimakkaasti kehittämään sekä sotilaallista että siviilikriisinhallintakykyään 1990-luvun kriisien kokemusten perusteella. Konfliktien ennaltaehkäisyyn on paneuduttava aiempaa painokkaammin. Suomi osallistuu aktiivisesti kriisinhallintayhteistyöhön ja vahvistaa näin sekä kansainvälistä että kansallista turvallisuutta.”* (emt. 7)

Kansainvälisen riippuvuuden ja globalisaation myötä laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen mukaisten ”uudenlaisten” riskien ja uhkien katsottiin edelleen uhkaavan kansainvälisen riippuvuuden ja globalisaation varaan rakentuvien yhteiskuntien turvallisuutta. Näiden uhkien johdosta alueelle saattaisi syntyä ”uusia” alueellisia ja paikallisia konflikteja.

- *”Uusia alueellisia ja paikallisia konflikteja sekä humanitaarisia kriisejä saattaa sytyä niin Euroopassa kuin sen ulkopuolella. Kansainvälisen riippuvuuden ja globalisaation myötä yhteiskunnat ovat tulleet entistä haavoittuvammiksi kansalliset rajat ylittävälle uudenlaisille riskeille ja uhkille.”* (emt. 4)

Keskeiset toimijat. Suomen turvallisuuden kannalta keskeisimmät toimijat olivat vuoden 2001 selonteon mukaan edelleen Euroopan unioni, Nato, Venäjä ja YK. EU:n roolia rakennettiin ehkä keskeisemmäksi, kun se oli saanut uutta painoarvoa poliittisten ja

taloudellisten uudistusten lisäksi myös turvallisuuspoliittisena toimijana uusien kriisinhallintavälineidensä ansiosta. Unionin piirissä haluttiin kehittää kykyä turvallisuusongelmien ennaltaehkäisyyn ja laajan turvallisuuden vahvistamiseen, ja EU:n haluttiin rakentavan turvallisuuttaan myös alueidensa ulkopuolella. Euroopan unionin merkityksen Suomen turvallisuuspoliittisten etujen ja päämäärien toteuttamisessa katsottiin lisääntyneen entisestään. Yhteisvastuuseen perustuvan unionin katsottiin ehkäisevän mahdollisten kriisien syttymistä ja parantaneen Suomen kykyä selviytyä niistä. Suomi piti tärkeänä, että EU:n kriisinhallintaa toteutettaisiin unionin ”kokonaisvaltaisen keinovalikoiman pohjalta”. Suomen näkemyksen mukaan EU:n yhteisen kriisinhallinnan luomisella voitiin parantaa unionin uskottavuutta kansainvälisenä toimijana. Kokonaisuudessaan EU-näkemys säilyi muutoin ennallaan, mutta omien kriisinhallintavälineiden luonnilla haluttiin nyt luoda unionille uutta kansainvälistä uskottavuutta.

- ”Kansainvälisessä toimintaympäristössä jatkuu Euroopassa kylmän sodan jälkeinen demokraattinen uudistus- ja vakauseritys, missä Euroopan unionilla on keskeinen merkitys. EU saa lisää painoarvoa paitsi poliittisena ja taloudellisenä, myös turvallisuuspoliittisena toimijana hankkimalla uusia välineitä käyttöönsä kriisien hallitsemiseksi. Unionin piirissä kehitetään samalla kykyä turvallisuusongelmien ennaltaehkäisyyn ja laajan turvallisuuden vahvistamiseen. Unionin laajentuminen parantaa olennaisesti hyvinvoinnin ja turvallisuuden edellytyksiä nykyisen unioni-alueen ulkopuolella ja se on keskeinen väline Euroopan vakauttamiseksi ja yhtenäistämiseksi.” (emt. 3)
- ”Euroopan unionin merkitys Suomen turvallisuuspoliittisten etujen ja päämäärien toteuttamisessa on entisestään lisääntynyt. Yhteisvastuuseen perustuva, vahva unioni tukee turvallisuutta, ehkäisee mahdollisten kriisien syntymistä ja parantaa Suomen kykyä selviytyä niistä. Unionin toimintakyvyn vahvistaminen säilyy Suomen Eurooppa-politiikan peruslinjana. Unionin jäsenenä Suomi edistää lähialueiden ja Euroopan vakaata kehitystä ja turvallisuutta.” (emt. 4-5)
- ”Suomi pitää tärkeänä, että EU:n kriisinhallintaa toteutetaan unionin kokonaisvaltaisen keinovalikoiman pohjalta. Sotilaallisen kriisinhallinnan tulee perustua unionin itsenäiseen päätöksentekoon sekä vahvistaa unionin yhteisvastuuta ja identiteettiä. Sen tulee täydentää yhdessä siviilikriisinhallinnan kanssa unionin poliittista ja taloudellista toimintakykyä. Kriisinhallintavalmiuksien luominen parantaa myös unionin uskottavuutta kansainvälisenä toimijana.” (emt. 33)

Naton suhteen Suomi piti tärkeänä jatkossakin osallistumista Nato-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin. Nato katsottiin luoneen ”uuden kylmän sodan jälkeisen roolin” sotilaallisen kriisinhallintavalmiuden ylläpitäjänä ja ainoana sotilaallisesti vaativien kriisinhallintatehtävien ja sotilaallisen pakottamisen kyvykkäänä toteuttajana. Washingtonissa vuonna 1999 hyväksytyn Naton huippukokouksen päätöksen mukaisesti Naton perussopimuksen 5. artiklan mukainen jäsenmaiden alueen yhteinen puolustus säilyi liittokunnan strategian päätehtävänä, mutta kriisinhallinta ja vuonna 1994 käynnistetty

rauhankumppanuusohjelma oli nostettu liittokunnan ydintehtävien joukkoon, ja Naton toimintakonsepti haluttiin sopeuttaa ”uusiin vaatimuksiin”.

- ”Suomi pitää tärkeänä jatkossakin osallistumista Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin. Suomi pyrkii tiiviimpään yhteistyöhön Naton ja sen jäsenmaiden kanssa Natossa toteutettavassa operaatioiden suunnittelussa ja niitä koskevassa päätöksenteossa silloin, kun Suomi lähettää joukkoja Nato -johtoiseen operaatioon. Perinteinen YK-rauhanturvaamiskoulutus ja rauhankumppanuusohjelman koulutus yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi.” (emt. 9)
- ”Naton kylmän sodan jälkeinen uusi rooli keskeisenä sotilaallisen kriisinhallintavalmiuden ylläpitäjänä ja operaatioiden toteuttajana säilyy. Kansainvälisistä järjestöistä ainoastaan Natolla on tällä hetkellä kykyä suoriutua sotilaallisesti vaativista kriisinhallintatehtävistä ja sotilaallisesta pakottamisesta.” (emt. 19)
- ”Naton huippukokouksessa Washingtonissa vuonna 1999 hyväksytyyn päätöksen mukaisesti liittokunnan toiminta-ajatus ja tehtävät sopeutettiin uusiin vaatimuksiin. Järjestön perustamissopimuksen 5.artiklan mukainen jäsenmaiden alueen yhteinen puolustus säilyy päätehtävänä liittokunnan strategisessa konseptissa, mutta myös kriisinhallinta ja vuonna 1994 käynnistetty rauhankumppanuustoiminta on nostettu ydintehtävien joukkoon.” (emt. 20)

Selonteko linjasi Suomen osallistuvan vuosittain noin kahteensataan Naton rauhankumppanuusohjelman puitteissa toteutettuun harjoitukseen tai tapahtumaan. Näiden ohella Suomi osallistui Nato -johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin Bosniassa ja Kosovossa. Suomi piti Natoa keskeisenä euroatlanttisen alueen sotilaallisena turvallisuusjärjestönä ja halusi jatkossakin osallistua sen sellaisiin kriisinhallintaoperaatioihin, joilla oli YK:n tai Etyjn toimeksianto. Nato oli siis kehittynyt vuoden 1997 jälkeen yhä enemmän kansainväliseksi kriisinhallintatoimijaksi perinteisen puolustusliittoumansa ohella.

- ”Suomi osallistuu vuosittain noin kahteensataan Pfp-ohjelman puitteissa toteutettuun harjoitukseen tai tapahtumaan. Lisäksi Suomi osallistuu NATO-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin Bosniassa ja Kosovossa (SFOR ja KFOR).” (emt. 20)
- ”Suomi pitää NATOa keskeisenä euroatlanttisen alueen sotilaallisena turvallisuusjärjestönä. NATOsta on kehittynyt merkittävä kriisinhallintajärjestö ja se harjoittaa laajaa yhteistyötä liittokuntaan kuulumattomien kumppanimaiden kanssa. Suomi osallistuu NATOn piirissä (Pfp, EAPC) käytävään turvallisuusyhteistyöhön. Suomi on valmis vastakin tapauskohtaisesti tehdyin päätöksin osallistumaan NATOn johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin, joilla on YK:n tai EtyJin toimeksianto.” (emt. 34)

Arvostus YK:ta kohtaan oli säilynyt ennallaan, ja Suomi halusi jatkossakin panostaa voimavaroja sen toimintaan ja tukea sen pyrkimyksiä kansainvälisen kriisinhallintatoiminnan tehostamiseen. YK:n hyväksi puoleksi määriteltiin se, miten sen toimivaltuudet ulottuvat kaikkialle maailmaan ja miten vastuu kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta oli yleisesti tunnustettu koko maailmassa. Selonteko kuitenkin pahoittelee sitä, että YK:n turvallisuusneuvosto ei kuitenkaan ollut kyennyt tekemään päätöksiä

kaikista viimeaikaisista kriisitilanteista. Tämän vuoksi YK:n uskottavuuden katsottiin heikentyneen 2000-luvulle tultaessa EU:n ja Naton rinnalla, joista selonteossa puhutaan huomattavasti laajemmin.

- *”Suomi panostaa jatkossakin voimavaroja Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaan ja tukee YK:n asemaa kansainvälisten turvallisuusongelmien ratkaisemisessa.”* (emt. 4)
- *”Osallistuminen YK:n rauhanturvaamistehtäviin on jatkossakin tärkeää. Suomi tukee pyrkimyksiä YK:n kriisinhallintatoiminnan tehostamiseksi.”* (emt. 8)
- *”Yhdistyneet Kansakunnat on ainoa kansainvälinen järjestö, jonka turvallisuuspoliittiset toimivaltuudet ulottuvat kaikkialle maailmaan. YK:n peruskirjassa määritetty turvallisuusneuvoston ensisijainen vastuu kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta on yleisesti tunnustettu. Viidestätoista jäsenmaasta koostuva turvallisuusneuvosto ei ole kuitenkaan kyennyt tekemään päätöksiä kaikissa kriisitilanteissa.”* (emt. 17)

Vuoden 1997 selonteon keskittyessä arvioimaan Venäjän roolia entisten Neuvostoliiton vallan alaisten maiden pyrkimyksissä kohti läntistä integraatiota arvioi vuoden 2001 selonteko sen sijaan enemmän Venäjän turvallisuuspolitiikan tulevaisuuden näkymiä. Venäjän katsottiin etsivän rooliaan kansainvälisenä turvallisuusvaikuttajana, kun se oli sopinut Naton kanssa kahdenvälisen suhdejärjestelyn ja oli jo lähettänyt joukkojaan Natojohtoisiiin operaatioihin SFORiin Bosniaan sekä KFORiin Kosovoon. Suomen toiveena oli, että Venäjästä kehittyisi vakaa, demokraattinen ja vauras valtio, joka sitoutuisi kansainväliseen yhteistyöhön Etyjin arvojen ja periaatteiden mukaisesti. Suomi tuki Venäjän uudistuskehitystä ja toivoi sen rakentavan vahvaa kumppanuutta Venäjän ja Euroopan välillä.

- *”Venäjä pyrkii kohti taloudellista uudistumista sekä järjestäytyneitä ja demokraattisia yhteiskunnallisia oloja. Sen sisäinen kehitys on vähitellen vakautumassa, mutta siihen liittyy yhä monia epävarmuustekijöitä. Venäjä etsii rooliaan kansainvälis- ja turvallisuuspoliittisena vaikuttajana.”* (emt. 20)
- *”NATO ja Venäjä solmivat vuonna 1997 kahdenvälisen suhdejärjestelyn, johon kuuluu keskinäisten suhteiden määrittämisen ohella konsultointimenettely ja yhteistyömekanismi. NATOn ja Venäjän pysyvän yhteisneuvoston lisäksi Venäjä on mukana myös EAPC:ssä. Venäjä on lähettänyt joukkoja sekä SFORiin Bosniaan että KFORiin Kosovoon. Kosovon ilmaiskujen aikana Venäjä jähdytti yhteistyönsä NATOn kanssa, mutta se on sittemmin käynnistetty uudelleen.”* (emt. 20)
- *”Suomi seuraa tarkasti Venäjän kehitystä ja sen vaikutusta Suomen lähialueiden turvallisuuteen ja vakauteen. Suomi toivoo, että kehityksen tuloksena on vakaa, demokraattinen ja vauras Venäjä, joka on sitoutunut kansainväliseen yhteistyöhön Etyjin arvojen ja periaatteiden mukaisesti. Kahdenvälisen suhteiden, erityisesti Venäjän kanssa harjoitettavan lähialueyhteistyön, muun alueellisen yhteistyön sekä EU:n yhteisen Venäjästrategian ja pohjoisen ulottuvuuden kautta Suomi tukee Venäjän uudistuskehitystä ja sitoutumista yhteistyöhön ja rakentavaan kumppanuuteen Euroopassa.”* (emt. 34)

Keskeiset termit. Euroopan jakamat Etyjissä sovitut yhteiset turvallisuuspoliittiset arvot olivat edelleen merkittävässä roolissa vuoden 2001 selonteossa. Valtioiden turvallisuuspolitiikkaa ohjasivat yhä enemmän yhteinen arvoperusta sekä samankaltaiset

yhteiskunnalliset ja taloudelliset tekijät. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena oli edistää jäsenmaiden turvallisuutta yhteisten arvojen ja etujen avulla. Kansainvälistä turvallisuutta haluttiin lujittaa YK:n ja Etyjin periaatteiden mukaisesti ja EU:n päätöksentekoa oli tehostettu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ottamalla nyt myös kriisinhallintatehtävät unionin toimivallan piiriin.

- ”Laajamittaisen sotilaallisen konfliktin uhka Euroopassa säilyy vähäisenä. Valtioiden toimintaa ohjaa entistä enemmän **yhteinen arvoperusta sekä samankaltaiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset tekijät.**” (emt. 10)
- ”EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) tavoitteena on **unionin yhteisten arvojen, etujen, riippumattomuuden ja koskemattomuuden turvaaminen sekä unionin jäsenmaiden turvallisuuden edistäminen.**” (emt. 17)

Sitoutuminen kansainvälisiin järjestöihin ja yhteiseen arvoperustaan rakensi myös EU:n, YK:n ja Etyjin puolesta Suomen turvallisuuspolitiikkaan kohdistuneita kansainvälisiä velvoitteita.

- ”Suomi kehittää kansallisia valmiuksiaan hyödyntäen rauhanturvaamistoiminnasta ja kansainvälisten järjestöjen kriisinhallintatoiminnasta saatuja kokemuksia. Kehittämisessä otetaan huomioon **Suomen kansainväliset velvoitteet EU:ssa, YK:ssa ja ETYJissä sekä osallistuminen NATO:n rauhankumppanuusyhteistyöhön.**” (emt. 7, emt. 57)

Suomen puolustusta rakennettiin vuoden 2001 selonteossa enää vain 12 yhteydessä ”uskottavaksi”. Uskottavaa puolustuskykyä haluttiin monessa yhteydessä ”ylläpitää ja kehittää”, mikä viesti osaltaan siitä, että olemassa olevassa puolustusmallissa oli kuitenkin puutteita.

- ”Suomen on taattava ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintakykynsä sekä säilytettävä uskottava puolustuskyky valtiollisen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi.” (emt. 4)
- ”Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja voidaan kiteyttää seuraaviin perustekijöihin: 1. Uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen.” (emt. 4, emt. 32)
- ”Selvitystyötä jatketaan pyrkimyksenä Suomen liittyminen sopimukseen vuonna 2006 ja jalkaväkimiinojen hävittäminen vuoden 2010 loppuun mennessä **uskottavasta puolustuskyvystä tinkimättä.**” (emt. 5, emt. 37)
- ”**Uskottavan puolustuksen** ylläpito ja kehittäminen edellyttävät pitkäjänteisesti suunniteltua rahoitusta.” (emt. 6)
- ”Suomen sisäisen **turvallisuuden ylläpitämiseksi** ulkorajat on kyettävä valvomaan **uskottavasti** ja EU:n vaatimukset täyttäen.” (emt. 10)
- ”Suomen on säilytettävä **uskottava puolustuskyky** valtiollisen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Uskottava puolustuskyky ehkäisee ennalta sotilaallisten turvallisuusuhkien syntymistä.” (emt. 36)
- ”Suomen harjoittama puolustuspolitiikka ja **uskottava puolustuskyky** tarjoavat valtionjohdolle keinoja ja välineitä säädellä kansallista puolustusvalmiutta aluevalvonnasta ja alueloukkausten torjunnasta kokonaisuutenaan puolustuksen kaikki voimavarat vaatimaan valtakunnan puolustukseen asti.” (emt. 37-38)

Turvallisuutta oli edelleen myös yhteisvastuullista, jolla vahvistuva unioni kykenisi ehkäisemään sillä mahdollisten kriisien syttymistä ja kasvattavan Suomen mahdollisuuksia niistä selviytymiseen.

- ”**Yhteisvastuuseen** perustuva, vahva unioni tukee turvallisuutta, ehkäisee mahdollisten kriisien syttymistä ja parantaa Suomen kykyä selviytyä niistä.” (emt. 4)
- ”**Yhteisvastuuseen** perustuva, vahva unioni tukee Suomen turvallisuutta, ehkäisee mahdollisten Suomea koskevien kriisien syttymistä ja parantaa Suomen kykyä selviytyä niistä.” (emt. 33)

Jos uskottavan puolustuksen termin yhteydessä Suomen puolustusratkaisulle rakennettiin puutteita, niin kansainvälinen turvallisuusyhteistyö tuntui olevan se asia, jota tuli vuonna 2001 sitten lähteä kehittämään.

- ”Suomi on sitoutunut osallistumaan täysipainoisesti Euroopan unionin kriisinhallintakyvyn kehittämiseen sekä EU:n ja Naton välisen yhteistyön tiivistymiseen. Suomi jatkaa rauhankumppanuusyhteistyötä Naton kanssa ja kehittää kriisinhallintavalmiuksiaan sen suunnittelu- ja arviointiprosessin (PARP) puitteissa.” (emt. 38)

Yleisesti yhteistyö tai turvallisuusyhteistyö mainittiin eri yhteyksissä yli 180 kertaa, joten tämän termin osalta voidaan helposti puhua yleisestä toistorakenteesta. Osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön haluttiin lisätä ja Suomi halusi kasvavasti noudattaa kansainvälisten järjestöjen turvallisuusarvoja. Suomi osallistui Naton kumppanuusyhteistyöhön ja kannusti valtioiden väliseen turvallisuusyhteistyöhön. Turvallisuusuhkaksi koettu Venäjä haluttiin sitoa myös eurooppalaisen turvallisuusyhteistyön piiriin. Lisääntyneen turvallisuusyhteistyön katsottiin parantavan pienien jäsenmaiden mahdollisuuksia ehkäistä ja reagoida syntyneisiin kriisitilanteisiin. Selonteon mukaan Suomi eli syvenevän yhteistyön maailmassa, jossa turvallisuuspoliittisen yhteistyön ja toimintakyvyn kehittäminen erityisesti kansainvälisessä kriisinhallinnassa parantaisi myös Suomen mahdollisuuksia taistella ulkoisia kriisejä ja uhkia vastaan.

- ”Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja voidaan kiteyttää seuraaviin perustekijöihin: 3. **Osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön turvallisuuden ja vakauden vahvistamiseksi.**” (emt. 4, emt. 32)
- ”**Turvallisuuspoliittista yhteistyötä ja toimintakykyä kehitetään** kansainvälistä kriisinhallintaa varten **Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) periaatteiden mukaisesti EU:ssa ja NATO:n kumppanuusyhteistyössä sekä muiden pohjoismaiden kanssa.**” (emt. 4)
- ”**Kansainvälinen ja Euroopan turvallisuus edellyttää** paitsi yhteistyötä sotien ja aseellisten konfliktien estämiseksi myös kansainvälisten poliittisten, taloudellisten, ekologisten ja informaatiouhkien torjuntaa.” (emt. 4, emt. 11)
- ”Kansainvälistä kehitystä leimaa pyrkimys **lisätä ja tiivistää valtioiden välistä yhteistyötä ja integraatiota.**” (emt. 12)

- ”Niiden torjunta edellyttää **monitahoista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.**” (emt. 13)
- ”**Lisääntynyt kansainvälinen turvallisuuspoliittinen ja kriisinhallintayhteistyö** parantaa kansainvälisen yhteisön mahdollisuuksia ehkäistä kriisejä ja reagoida niihin.” (emt. 14)
- ”EU:n vakaus- ja **yhteistyöpolitiikka**, Euroopan neuvoston tukihankkeet ja Euroopan turvallisuus- ja **yhteistyöjärjestön ETYJin** harjoittama kenttätoiminta sekä monelta osin myös NATO:n rauhankumppanuuden puitteissa harjoitettava **valtioidenvälinen yhteistoiminta** tähtäävät konfliktien estämiseen ennakolta.” (emt. 15)
- ”Unionin tavoitteena on Venäjän vakauden tukeminen ja sen saaminen mukaan eurooppalaisen ja **alueellisen yhteistyön** verkostoihin. EU:n ja Venäjän välinen kumppanuus- ja **yhteistyösopimus**, joka tuli voimaan 1997, tarjoaa hyvät ja laaja-alaiset puitteet **yhteistyölle** ja suhteiden kehittämiseksi.” (emt. 25)
- ”Euroopan unionin ja NATO:n jäsenvaltiot ovat harjoittaneet murroksessa olevaa Venäjää kohtaan **yhteistyöhakuista politiikkaa** ja pyrkineet lisäämään erilaisia yhteyksiä Venäjän kanssa. Suhteiden kehitysnäkymät ovat hyvät, jos Venäjä omasta puolestaan suhtautuu rakentavasti **yhteistyön kehittämiseen**” (emt. 26)

Yhteistyön toistaminen liittyi mahdollisesti laajan turvallisuuskäsityksen yleistymiseen, sillä yhteistyö liittyi selonteon monissa kohdin kriisinhallintaan ja oli muotoiltu ”laajapohjaiseksi yhteistyöksi”. Kansallisia puolustusrakenteita ja kansainvälistä ”yhteistyötä” kohtasi nyt myös rakennemuutos, joka vaatisi uusia yhteistyön kehittämisen toimenpiteitä.

- ”NATO säilyy keskeisenä Yhdysvaltain läsnäolon ja osallistumisen välineenä Euroopassa. Se vastaa jäsenvaltioidensa yhteisestä puolustuksesta ja edistää **laajapohjaista yhteistyötä** kriisinhallinnassa.” (emt. 11)
- ”Valtioiden, talouksien ja yhteiskuntien keskinäisen riippuvuuden kasvaessa paranevat samalla keinot puuttua yhteisesti turvallisuusongelmien syihin. Tämä edellyttää kuitenkin **laajapohjaisen yhteistyön kehittämistä.**” (emt. 11)
- ”**Turvallisuuspoliittisten muutosten seurauksena on käynnistynyt sekä kansallisiin puolustusjärjestelmiin että kansainväliseen yhteistyöhön heijastuva rakennemuutos.** Sen myötä puolustusjärjestelmiä kehitetään niin, että voidaan mahdollisimman nopeasti ja joustavasti reagoida myös kansainvälisiin kriiseihin. **Monimuotoinen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö** lisää valtioidenvälistä avoimuutta ja luottamusta sekä parantaa kansainvälisen yhteisön edellytyksiä välttää ja ratkaista sotilaallisia konflikteja.” (emt. 22)

Yhteistyötä käytettiin myös muutamaan otteeseen lyhenteenä kansainvälisestä turvallisuusyhteistyöstä tai kriisinhallintaa määriteltäessä.

- ”Suomen osallistuminen **kansainväliseen yhteistyöhön** konfliktien estämiseksi ja kriisien hallitsemiseksi vahvistaa Suomen omaa turvallisuutta.” (emt. 32)
- ”NATOsta on kehittynyt merkittävä kriisinhallintajärjestö ja se harjoittaa **laajaa yhteistyötä** liittokuntaan kuulumattomien kumppanimaiden kanssa. Suomi osallistuu NATO:n piirissä (PFP, EAPC) käytävään turvallisuusyhteistyöhön.” (emt. 34)
- ”Puolustusta tulee kehittää siten, että se vahvistaa Suomen mahdollisuuksia toimia joustavasti eri asteisissa ja nopeasti muuttuvissa kriisi- ja uhkatilanteissa sekä **osallistua kansainväliseen yhteistyöhön** niiden hallitsemiseksi.” (emt. 38)

Uhat. Vuoden 2001 selonteko jatkoi vuoden 1997 selonteon tyylisten uusien turvallisuusuhkien määrittelemistä. Suomen puolustusratkaisu määriteltiin vuonna 2001 seuraavien uhkamallien varaan:

- Alueellinen kriisi, jolla voi olla vaikutuksia Suomeen.
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus, johon voi liittyä sotilaallisella voimalla uhkaaminen sekä sen rajoitettu käyttö.
- Strateginen isku, jolla pyritään pakottamaan valtakunnan johto haluttuihin ratkaisuihin kohdistamalla lamauttavia toimia yhteiskunnan elintärkeisiin kohteisiin ja toimintoihin sekä puolustusjärjestelmään.
- Laajamittainen hyökkäys, jonka tavoitteena on strategisesti tärkeiden alueiden valtaaminen tai Suomen alueen hyväksikäyttö kolmatta osa puolta vastaan. (emt. 39)

Uhat liittyivät pääosin laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen sektoreihin ja koskivat sotien ja aseellisten konfliktien estämisen lisäksi myös kansainvälisten poliittisten, taloudellisten, ekologisten ja informaatiouhkien torjuntaa. Suomi halusi parantaa valmiuksiaan torjua näitä uusia turvallisuusriskejä ja kiinnittää sotilaallisten uhkatekijöiden lisäksi huomiotaan myös muihin turvallisuusriskeihin. Suomen turvallisuuspolitiikassa toivottiin uutta yhtenäistä ja uusiutuvaa näkemystä, jonka kautta uusia turvallisuusuhkia voitaisiin hallita paremmin.

- *”Kansainvälinen ja Euroopan turvallisuus edellyttää paitsi yhteistyötä sotien ja aseellisten konfliktien estämiseksi myös kansainvälisten poliittisten, taloudellisten, ekologisten ja informaatiouhkien torjuntaa. Suomi parantaa valmiuksiaan torjua näitä turvallisuusriskejä, erityisesti kansainvälistä rikollisuutta sekä ympäristöön ja terveyteen sekä suuronnettomuuksiin liittyviä riskejä, ydinturvallisuuteen liittyvät ongelmat mukaan luettuna. Suomi tehostaa kansallista toimintakykyään globalisaation seurausten ja myös muiden kuin sotilaallisten turvallisuusriskien hallinnassa. Globalisaatiota koskevaa tiedonhankinta- ja analysointikykyä vahvistetaan. Hallinnon eri sektoreiden toimintaa ja koordinoitua kehitetään uusien turvallisuushaasteiden hallitsemiseksi yhtenäisen ja uusiutuvan näkemyksen pohjalta.” (emt. 4)*

Ominaisuudet. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja kiteytettiin vuoden 2001 selonteossa seuraaviin perustekijöihin:

- 1) Uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen,
- 2) pysyttäytyminen vallitsevissa olosuhteissa sotilaallisesti liittoutumattomana ja
- 3) osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön turvallisuuden ja vakauden vahvistamiseksi YK:ssa, Etyjssä, EU:ssa ja Naton rauhankumppanuuden puitteissa samalla pohjoismaista yhteistyötä painottaen. (emt. 32)

Kun vuonna 1997 Suomen puolustusratkaisun keskeisiksi periaatteiksi oli määritelty

sotilaallinen liittoutumattomuus, itsenäinen puolustus ja Euroopan unionin jäsenyys, niin vuonna 2001 itsenäinen puolustus oli korvautunut alueellisella puolustusjärjestelmällä ja Euroopan unionin jäsenyys oli muutettu kokonaan omaksi kohdaksi. Osallistumisen Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan katsottiin täydentävän ja kehittävän Suomen kansallista turvallisuuspolitiikkaa.

- *”Suomen puolustusratkaisun keskeisiä periaatteita ovat uskottava kansallinen puolustuskyky ja sotilaallinen liittoutumattomuus sekä alueellinen puolustusjärjestelmä ja yleinen asevelvollisuus. Sotilaalliseen puolustukseen varaudutaan valtakunnan koko alueella.”* (emt. 38)
- *”Euroopan unionin merkitys Suomen turvallisuuspoliittisten etujen ja päämäärien toteuttamisessa on entisestään lisääntynyt. Osallistuminen unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan täydentää ja kehittää Suomen kansallista turvallisuuspolitiikkaa. Toimimalla aktiivisesti unionin jäsenenä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittyvällä sektorilla Suomi vahvistaa vaikutusvaltaansa kansainvälisissä asioissa ja edistää turvallisuustavoitteitaan.”* (emt. 33)

Maininta oikeudesta ja velvollisuudesta omaan kansalliseen puolustukseen oli hävinnyt vuoden 2001 selonteosta. Kansallisen puolustuksen merkityksen korostaminen oli muutenkin heikentynyt ja turvallisuuden määrittelyssä keskityttiin yhä enemmän Euroopan unionin kautta syntyviin turvallisuustilanteen muutoksiin. Kun vuonna 1997 EU-jäsenyyden nähtiin vahvistavan Suomen turvallisuuspoliittisen ympäristön eli Itämeren ja Pohjois-Euroopan alueen vakauspoliitiikkaa, niin vuonna 2001 unionin yhteisvastuullisen politiikan nähtiin jo yleensäkin hyödyttävän Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista asemaa.

- *”Yhteisvastuuseen perustuva, vahva unioni tukee Suomen turvallisuutta, ehkäisee mahdollisten Suomea koskevien kriisien syntymistä ja parantaa Suomen kykyä selviytyä niistä. Unionin toimintakyvyn vahvistaminen säilyy peruslinjana Suomen Eurooppa-politiikassa. Unionin jäsenenä Suomi edistää lähialueiden ja Euroopan vakaata kehitystä ja turvallisuutta. Suomi tukee unionin laajentumista, jolla on keskeinen merkitys Euroopan vakaudelle ja turvallisuudelle.”* (emt. 33)
- *”Turvallisuuspoliittisen yhteistyön ja toimintakyvyn kehittäminen YK:n ja ETYJin periaatteiden mukaisesti EU:ssa ja NATO:n kumppanuusyhteistyössä sekä muiden pohjoismaiden kanssa kansainvälistä kriisinhallintaa varten parantaa samalla kansallisia valmiuksia hallita Suomea koskevia kriisejä tai uhkia. Kansainvälinen yhteistoiminta tukee lisäksi Suomen kansallista varautumista yhteiskunnan toimintojen turvaamiseksi poikkeusoloissa.”* (emt. 32)

Tehtävät. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinjan mukaisesti Suomen turvallisuuden ja näin Suomen puolustuksen perustehtävät olivat uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen, pysyttäytyminen vallitsevissa olosuhteissa sotilaallisesti liittoutumattomana sekä osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön turvallisuuden ja vakauden lisäämiseksi (emt. 4). Puolustusvoimien keskeisimmiksi tehtäviksi lueteltiin alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen, valtakunnan

puolustaminen, yleiseen asevelvollisuuteen pohjautuvan sotilaskoulutuksen antaminen, sekä osallistuminen kansainväliseen rauhanturvatoimintaan (emt. 38). Kun vuoden 1997 selonteossa Suomen tuli säilyttää puolustuksen kautta itsenäisyys, yhteiskunnan perusarvot ja toimintakyvyt ”kansainvälisten suhteiden muutoksessa”, niin vuoden 2001 selonteossa Euroopassa ja sen ulkopuolella katsottiin olevan useita Suomen turvallisuuteen vaikuttaneita tekijöitä, jotka olisi otettava huomioon turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä. Muuten tavoitteet olivat säilyneet päälinjauksien puolesta edelleen ennallaan; puolustuksella tuli taata maan itsenäisyys, turvata kansalaisten elinmahdollisuudet, estää alueen hyväksikäyttö sekä turvata valtionjohdon toimintaedellytykset.

- *”Myönteisestä yleiskehityksestä huolimatta Euroopassa ja sen ulkopuolella on useita Suomen ja sen kansalaisten turvallisuuteen vaikuttavia epävarmuustekijöitä, jotka on otettava huomioon turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä. Suomen on taattava ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintakykynsä sekä säilytettävä uskottava puolustuskyky valtiollisen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi.”* (emt. 4)
- *”Puolustuksen päämääränä on kaikissa tilanteissa taata maan itsenäisyys, turvata kansalaisten elinmahdollisuudet, estää alueen hyväksikäyttö sekä turvata valtionjohdon toimintaedellytykset ja -vapaus.”* (emt. 38)

Osallistuminen rauhanturvatoimintaan oli vuoden 2001 selonteossa lisätty puolustusvoimien uudeksi tehtäväksi. Tämän tärkeys perusteltiin sillä, miten kansallisen ja kansainvälisen toiminnan tavoitteet tukisivat toisiaan entistä selvemmin; kriisinhallintakyvyn kehittämisen katsottiin yleisesti palvelevan myös kansallista puolustusta. Suomi osallistui uusien lakiansa voimin entistä aktiivisemmin kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan tarjoten kansainvälistä valmiusjoukkoaan yhteisten kriisinhallintaoperaatioiden toteuttamista varten.

- *”Varautuminen kriisien hallintaan epävakailta alueilta rajojemme ulkopuolella on yksi puolustusvoimien tehtävistä. Kansallisen ja kansainvälisen toiminnan tavoitteet tukevat toisiaan entistä selvemmin. Rauhanturvaamislain uudistaminen on parantanut Suomen mahdollisuuksia osallistua kehittyvään kansainväliseen kriisinhallintaan. Suomi tarjoaa kansainvälistä valmiusjoukkoa YK:n käyttöön, pohjoismaiseen joukkopooliin sekä EU:n ja NATO:n kriisinhallintaoperaatioihin.”* (emt. 36-37)
- *”Sotilaallista kriisinhallintakykyä kehitetään eurooppalaisia ja YK:n kriisinhallintatavoitteita vastaavaksi. Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen kriisinhallintakyvyn kehittäminen palvelee myös kansallista puolustusta.”* (emt. 6)

Puolueettoman ja sotilaallisesti liittoutumattoman puolustusratkaisun merkityksen korostaminen. Kokonaisuudessaan puolueettomasta turvallisuuspoliittisesta ratkaisusta oli vuoden 2001 selonteossa jo käytännössä kokonaan luovuttu ja sotilaallisesti

liittoutumattoman puolustusratkaisun merkityksen korostuminen oli edellisvuosien selontekoihin verrattuna jo heikkenemässä. Sotilaallinen liittoutumattomuus mainittiin enää vain yhdessä yhteydessä.

- *”Suomen puolustusratkaisun keskeisiä periaatteita ovat uskottava kansallinen puolustuskyky ja sotilaallinen liittoutumattomuus sekä alueellinen puolustusjärjestelmä ja yleinen asevelvollisuus. Sotilaalliseen puolustukseen varaudutaan valtakunnan koko alueella.”* (emt. 38)

Vuonna 2001 Suomi eli kuitenkin vielä vanhan rauhanturvaamislain mukaisesti voinut osallistua täysivaltaisesti kansainvälisen sotilaallisen yhteistoiminnan harjoittamiseen: ”Suomi osallistuu vain sellaiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, joka perustuu YK:n tai Etyjin valtuutukseen. Lain mukaan Suomi ei osallistu YK:n peruskirjan 42 tai 51 artikloissa tarkennettuihin sotilaallisiin pakotetoihin.” (emt. 57) Suhtautuminen sotilaalliseen liittoutumattomuuteen oli jossain määrin kuitenkin muuttunut. Kun vuonna 1997 Suomen katsottiin tukevan ”Pohjois-Euroopan ja koko Euroopan vakautta pysyttämällä sotilasliittojen ulkopuolella, sekä ylläpitämällä ja kehittämällä turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa kansallista puolustusta.” (Selonteko 1997, 48), niin vuoden 2001 selonteossa suhtautuminen oli jo huomattavasti avoimempaa, ja Suomi halusi ”arvioida jatkuvasti” turvallisuuteensa vaikuttavia muutoksia. Suomen haluttiin tekevän valintansa itsenäisesti ja pyrkivän varmistamaan se, että sillä olisi hallussaan kaikki parhaat keinot huolehtiessa omasta turvallisuudestaan.

- *”Suomi arvioi jatkuvasti sotilaallisen liittoutumattomuuden sekä kriisinhallinta- ja muun turvallisuusyhteistyön toimivuutta Euroopassa, ottaen huomioon lähialueen turvallisuusasetelman muutokset ja Euroopan unionin kehityksen. Suomi tekee valintansa itsenäisesti ja pyrkii varmistamaan, että sillä on kaikissa tilanteissa parhaat mahdolliset keinot huolehtia turvallisuudestaan.”* (Selonteko 2001, 32)

Lähtökohtaisesti Suomen tuli kuitenkin säilyttää itsenäinen puolustuskyky valtiollisen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Tämän tavoitteen ei katsottu olleen muuttumassa, vaikka Suomen turvallisuuspoliittisen ympäristö olisi muuttunutkin. Lähtökohtaisesti Suomeen ei katsottu kohdistuvan erillistä sotilaallista uhkaa, josta huolimatta sen oli kuitenkin kaikissa tilanteissa kyettävä huolehtimaan oman alueensa koskemattomuudesta. Viime kädessä tämä tarkoitti sitä, että Suomen tuli kyetä torjumaan vieraan valtion pyrkimys voimaa käyttäen alistaa Suomi määräysvaltaansa.

- *”Suomen on säilytettävä uskottava puolustuskyky valtiollisen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Uskottava puolustuskyky ehkäisee ennalta sotilaallisten turvallisuusuhkien syntymistä. Toimintaympäristön kehityksen perusteella tämä tarve säilyy myös pidemmällä aikavälillä. Kansainvälisen kriisinhallinnan kehittäminen tukee Suomen puolustusta.”* (emt. 36)

- *”Suomeen ei näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa voida arvioida kohdistuvan erillistä sotilaallista uhkaa. Tästä riippumatta Suomen on kaikissa tilanteissa kyettävä huolehtimaan oman alueensa koskemattomuudesta. Suomen kansallinen puolustuskyky tähtää osaltaan vakauden ylläpitämiseen. Sen on kyettävä ehkäisemään ja viime kädessä torjumaan vieraan valtion pyrkimys voimaa käyttäen tai sillä uhaten alistaa Suomi määräysvaltaansa tai käyttää sen aluetta kolmatta osapuolta vastaan.” (emt. 36)*

Kansainvälisen kriisinhallinnan turvallistaminen. Suomen suhtautuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan oli muuttunut 18. elokuuta vuonna 2000, kun rauhanturvaamislakiin tehtiin seuraava lisäys: ”Tämä laki koskee soveltuvin osin myös suomalaisen rauhanturvaamisorganisaation osallistumista humanitaariseen avustustoimintaan tai sen suojaamiseen YK:n erityisjärjestön tai viraston pyynnöstä” (Laki 750/2000, 1 §). Muuten Suomi sai lain puitteissa osallistua vain sellaiseen YK:n tai Etyjin päätökseen perustuvaan rauhanturvatoimintaan, joka tähtäsi kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen. Suomi ei voinut lain puitteissa osallistua YK:n peruskirjan mukaisiin sotilaallisiin pakotetoiimiin tai muihin rauhaan pakottamiseksi katsottuun toimintaan. (Laki 1465/1995). Uuden turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjaus on kuitenkin monin osin lain rajausta avoimempi salliessaan Suomen osallistumisen YK:n, Etyjin, EU:n ja NATO:n toimeenpanemiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin.

- *”Suomi voi osallistua YK:n, ETYJin, EU:n tai NATO:n toimeenpanemiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin, joilla on YK:n turvallisuusneuvoston tai ETYJin valtuutus.” (emt. 32)*

Suomi katsoi, että kansainvälisten konfliktitilanteiden kitkemiseen oli paneuduttava aiempaa painokkaammin, koska tämä olisi inhimillisten ja taloudellisten kustannusten valossa olennaisesti tehokkaampaa. Sotilaallinen kriisinhallinta oli merkittävässä osassa tämän tavoitteen toteutumisessa ja sitä haluttiin edelleen kehittää, koska sen merkityksen katsottiin kasvavan tulevaisuudessa. Kansainvälisten kriisien ratkaisemisen katsottiin kokonaisuudessaan parantavan Suomen turvallisuusympäristöä ja tätä kautta myös Suomen turvallisuutta.

- *”Suomi katsoo, että konfliktien ennaltaehkäisyyn on paneuduttava aiempaa painokkaammin. Se on inhimillisiltä ja taloudellisilta kustannuksiltaan olennaisesti tehokkaampaa kuin puhkeamaan päässeen kriisin ja sen jälkihoidon edellyttämät toimet.” (emt. 32)*
- *”Kansainvälisen yhteisön kriisinhallintakykyä tulee kohentaa niin, että uudenlaiset ja muuttuvat kriisit kyetään ratkaisemaan ja niiden leviäminen estämään. Sotilaallista kriisinhallintakykyä on kehitettävä edelleen. Sotilaallista kriisinhallintaa tulee tarvittaessa käyttää konfliktien ennaltaehkäisyyn. Kriisitilanteen synnyttyä sotilaallisiin toimiin on turvaututtava vasta neuvottelutien ja muiden keinojen osoittauduttua riittämättömiksi.” (emt. 32)*

- *”Puolustuksen painopistettä on edelleen siirrettävä laajamittaisen hyökkäyksen torjuntakyvyn kehittämisestä strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyvyn vahvistamiseen. Toisena painopistesuuntana on kyky puolustusvalmiuden nostamiseen ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn tukemiseksi Suomea koskevilla kriisitilanteissa. Molemmat painopistealat parantavat samalla Suomen kykyä osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan, jonka merkitys edelleen kasvaa.”* (emt. 38)
- *”Kansainvälisten kriisien ratkaiseminen parantaa Suomen turvallisuusympäristöä ja tätä kautta myös Suomen turvallisuutta.”* (emt. 56)

Suomen suhtautuminen Euroopan unionin ja Naton kanssa harjoitettavaan sotilaalliseen kriisinhallintayhteistyöhön oli vuonna 2001 selvästi kääntynyt edellisiä selontekoja positiivisemmaksi. Kun vuoden 1997 selonteossa Suomi halusi pyrkiä Naton rauhankumppanuusohjelman ja WEU:n kautta sotilaallisen yhteistoimintakykynsä parantamiseen, niin nyt se oli jo sitoutunut EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämiseen. EU:n ja NATOn välisen tiiviin yhteistyön katsottiin olevan olennainen osa tätä kehitystä. Suomen haluttiin osallistuvan aktiivisesti järjestöjen kriisinhallintayhteistyöhön ja Suomella katsottiin olevan kansainvälisiä velvoitteita, joiden huomioiminen voitaisiin toteuttaa syvemmän kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön keinoin.

- *”Suomi on sitoutunut Euroopan unionin kriisinhallintakyvyn kehittämiseen ja pitää kehittämistyön tärkeänä perustana EU:n ja NATOn välistä tiivistä yhteistyötä. Rauhankumppanuusyhteistyötä NATOn kanssa jatketaan ja kriisinhallintavalmiuksia kehitetään suunnittelu- ja arviointiprosessin (PARP) puitteissa.”* (emt. 5, emt. 37)
- *”Suomi osallistuu aktiivisesti kriisinhallintayhteistyöhön ja kehittää kansallisia valmiuksiaan, ottaen huomioon Suomen kansainväliset velvoitteet EU:ssa, YK:ssa ja ETYJissä sekä osallistumisen NATOn rauhankumppanuusyhteistyöhön.”* (emt. 56)

Suhtautuminen sotilaalliseen liittoutumattomuuteen oli myös muuttunut sen suhteen, miten Suomi halusi osallistua Helsingissä 1999 päätetyn EU:n yhteisen joukkotavoitteen toteuttamiseen, jonka mukaan ”unionin johtamiin operaatioihin vapaaehtoisesti osallistuvien jäsenvaltioiden oli kyettävä vuoteen 2003 mennessä saattamaan 60 päivässä toimintavalmiuteen kaikkiin Petersbergin tehtäviin kykenevät joukot aina 50 000 – 60 000 sotilaan vahvuuteen saakka ja ylläpitämään niitä vähintään vuoden ajan.” (Eurooppa-neuvoston päätelmät 1999) Suomen kansainvälisen valmiusjoukon kehittämisellä tähdättiin siihen, että Suomi olisi valmis ja kykenevä osallistumaan näihin unionin laajentuviin kriisinhallintatehtäviin. Suomi piti kuitenkin kiinni tapauskohtaisesta oikeudesta osallistua operaatioihin osallistumisesta. Suomi katsoi, että EU voisi yhteisten voimavarojen kehittämisellä kerätä pitkällä aikavälillä itselleen lisää uskottavuutta, mikä olisi hyvin tärkeää sen itsenäiselle toimintakyvylle.

- ”Suomi osallistuu EU:n yhteisen joukkotavoitteen toteuttamiseen. Suomen kansainvälisen valmiusjoukon kehittäminen tähtää siihen, että Suomi on valmis ja kykenevä osallistumaan unionin kriisinhallintatehtäviin. Joukkojen ja voimavarojen asettaminen yksittäiseen operaatioon perustuu aina tapauskohtaiseen kansalliseen päätökseen. Suomi osallistuu myös unionin jäsenmaiden yhteisten voimavarojen kehittämiseen, mikä on tarpeen unionin itsenäiselle toimintakyvylle ja sen uskottavuudelle pitkällä aikavälillä.” (Selonteko 2001, 33)

Vuoden 2001 selonteossa on siirrytty turvallisuuden identifikaatiossa pois tilanteesta, jossa Suomi huolehtii turvallisuudestaan itse ja kansainväliset muutostekijät olisivat vain vaikuttaneet erillään olevan Suomen turvallisuuden määrittelyyn. Uskottavan puolustusratkaisun toistaminen oli heikentynyt ja sen tilalle oli jossain määrin tullut yhteistyöhön perustuvan turvallisuuden jatkuva toistaminen. Suomen turvallisuuden rakentaminen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja puolueettomuuden varaan oli käytännössä hävinnyt kokonaan. Suomen jäsenyyden Euroopan unionissa katsottiin nostaneen kynnystä kohdistaa Suomeen painostusta, sekä tarjonneen sille keinoja konfliktien selvittämiseksi ja mahdollisuuksia avun saamiseksi uusien uhkien torjuntaan. Kun vuoden 1997 selonteossa ”sotilaallinen liittoutumattomuus ei estänyt Suomea olemasta mukana sotilaallisessa kriisinhallinnassa kykynsä ja tahtonsa mukaisesti”, niin vuoden 2001 selonteko katsoi Suomen harjoittamansa kansainvälisen kriisinhallintatoiminnan voimin tehostavan uskottavaa, kansallista ja itsenäistä puolustuskykyään.

- ”Suomi varautuu turvallisuus- ja puolustuspolitiikassaan ensisijaisesti omaa maata koskeviin kriiseihin. Niiden ennalta ehkäisemisessä ja selvittämisessä on ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinoilla ja kansainvälisellä yhteistyöllä kasvava merkitys. Suomen jäsenyys Euroopan unionissa nostaa kynnystä kohdistaa Suomeen painostusta sekä tarjoaa Suomelle keinoja konfliktien selvittämiseksi ja mahdollisuuksia avun saamiseksi uhkien torjuntaan.” (emt. 36)
- ”Kriisinhallintayhteistyön kautta kertyy kokemusta, joka on hyödyksi kansallisen puolustuksen ja kriisivalmiuden ylläpitämisessä. Puolustusvoimien kansainvälisellä toiminnalla osoitetaan myös kansallisen puolustuskyvyn uskottavuutta.” (emt. 57)

4.4 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004

Kansainvälis-poliittinen turvallisuusasetelma. Kesäkuussa 2004 julkaistu Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko, ”Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka”, rakensi Suomen turvallisuutta edelleen voimakkaasti kokonaisvaltaisen ja laajan turvallisuuskäsityksen varaan ja Suomen turvallisuuden riippuvuuden kansainvälisestä turvallisuustilanteesta katsottiin jälleen voimistuneen.

Uudet ”laajat” turvallisuusuhat olivat keskeisiä Suomen turvallisuuteen vaikuttaneita tekijöitä. Tässä mielessä selonteko heijastelee voimakkaasti vuonna 2003 säädettyä Euroopan turvallisuusstrategiaa, joka kiinnitti erityistä huomiota näihin jäsenmaita kohtaaviin uudenlaisiin uhkatekijöihin. Vuonna 2004 ei myöskään erikseen mainita edellisten selontekojen tapaan sitä, ettei Suomeen kohdistu nykytilanteessa perinteistä sotilaallista uhkaa, vaan todetaan vain yleisesti koko unionin turvallisuusstrategian lähtökohta, jonka mukaan ”unioniin ei tällä hetkellä kohdistu perinteistä sotilaallista uhkaa”. Valtioiden välisen sodan mahdollisuus suljetaan muutenkin suoraan pois, eikä mainita erikseen mahdollisesti itsestään selvää huomiota, jonka mukaan niihin tulee kuitenkin edelleen jatkossa varautua, kuten esimerkiksi edellisessä selonteossa tehtiin: ”Suomi ylläpitää puolustusjärjestelmää, jonka avulla voidaan torjua maahantunkeutuminen” (Selonteko 2001, 36).

- *”Maailmanlaajuisten ongelmien, kehityskriisien ja alueellisten konfliktien merkitys turvallisuudelle on lisääntynyt. Suomen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden riippuvuus laajasta kansainvälisestä tilanteesta on globalisaation myötä voimistunut. Keskeisiä turvallisuuteen vaikuttavia uhkia ovat terrorismi, joukkotuhoaseiden leviämisen ja käytön uhka, alueelliset konfliktit ja sotilaallinen voimankäyttö, järjestäytynyt rikollisuus, huumeet ja ihmiskauppa, taloudelliset ja teknologiset riskit, ympäristöongelmat, väestönkasvu, väestöliikkeet ja epidemiat.”* (Selonteko 2004, 5)
- *”Unionin turvallisuusstrategia lähtee siitä, ettei unioniin tällä hetkellä kohdistu perinteistä sotilaallista uhkaa. Valtioiden välisen sodan mahdollisuus unionin sisällä on suljettu pois. Suursodan uhkaa ei ole nähtävissä muuallakaan laajan Euroopan alueella.”* (emt. 47)

Suomen suhtautuminen kansainväliseen turvallisuuteen oli nyt myös jossain määrin seuraileva ja Suomi halusi kehittää puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana, kuitenkin ”pohjoiseen Eurooppaan vaikuttavia muutoksia seuraten”. Puolustusvoimat olivat jo niin kutsutun ”rakennemuutoksen” keskellä, jolla selonteossa pyrittiin yleensä viittaamaan siihen, kuinka kansainvälisestä kriisinhallinnasta haluttiin kehittää kasvavampi osa Suomen puolustusvoimia ja sen turvallisuutta: Suomen tuli varautua siihen, että entistä monimuotoisemmalle ja vaativammalle kriisinhallinnalle tulee olemaan tulevaisuudessa yhä enemmän tarvetta. Tämä edellytti sitä, että Suomen tuli kehittää kriisinhallintavalmiuksiaan joustavammiksi, nopeammin reagoiviksi ja uuteen turvallisuustilanteeseen jatkuvasti sopeutuviksi. Tämän rakennemuutoksen jatkuvuuden hyödyt argumentoitiin niin, että osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan tukisi samalla sekä yhteistoimintakyvyn kehittämistä, että kansallisen puolustuksen uskottavuutta.

- ”Suomi kehittää puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana turvallisuusympäristönsä, erityisesti pohjoiseen Eurooppaan vaikuttavia muutoksia seuraten. Suomen on kaikissa tilanteissa kyettävä takaamaan maan itsenäinen toimintakyky. Uskottavalla kansallisella puolustuskyvyllä pyritään ehkäisemään turvallisuusuhkien syntyminen Suomen aluetta kohtaan. Puolustuskyky mitoitetaan siten, että koko maata puolustetaan, mitä varten lähtökohtina ovat yleinen asevelvollisuus ja alueellinen puolustusjärjestelmä. Uskottavan puolustusjärjestelmän kehittäminen edellyttää keskittymistä ydintoimintoihin ja puolustusvoimien rakennemuutoksen jatkamista.” (emt. 8)
- ”Suomi ylläpitää ja kehittää puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana turvallisuusympäristönsä muutoksia seuraten. Kansallisen puolustuksen kannalta Suomen lähialueilla on keskeinen merkitys.” (emt. 97)
- ”2010-luvun kansainvälisessä toimintaympäristössä on varauduttava siihen, että entistä monimuotoisemmalle ja vaativammalle kriisinhallintatoiminnalle on tarvetta. Tämä edellyttää Suomelta uusien toimintamuotojen omaksumista. Kriisinhallinta edellyttää nykyisin entistä suurempaa joustavuutta, reagointinopeutta ja jatkuvaa sopeutumista muuttuvaan turvallisuustilanteeseen. Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan tukee samalla yhteistoimintakyvyn kehittämistä ja kansallisen puolustuksen uskottavuutta. Kansainvälisessä kriisinhallinnassa käytetään pääosin samoja voimavaroja, joita on varattu kansalliseen puolustukseen.” (emt. 92)

Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko esitti toimintalinjansa uutena asiana myös siviili- ja sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisien keskinäisen synergian ja yhteistoiminnan kehittämisen. Suomi halusi pyrkiä kehittämään kriisinhallintaa molemmilla aloilla ja painotti operaatioiden tarkastelua kokonaisuutena.

- ”Suomi pyrkii kehittämään kriisinhallintaa sekä siviili- että sotilaallisen kriisinhallinnan alalla. Operaatioissa korostetaan siviili- ja sotilastoimintojen johdonmukaista käyttöä. Tämä edellyttää yhteisoperaatioissa siviili- ja sotilaallisten toimintojen tarkastelua kokonaisuutena ja hallinnonalojen suunnittelun, yhteistoiminnan ja valmiuksien kehittämistä sekä kansallisesti että kansainvälisesti.” (emt. 83)
- ”Siviilikriisinhallintaa kehitetään sekä unionin määrittelemillä painopistealoilla että unionin perustuslaillisessa sopimuksessa kirjattujen laajennettujen kriisinhallintatehtävien mukaisesti. Tavoitteena on edistää siviili- ja sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen keskinäistä synergiaa ja yhteistoimintaa.” (emt. 89)

Toisena merkittävänä uutena tekijänä selonteossa lähdettiin arvioimaan EU:n uuden perustuslakisopimuksen avunantovelvoitteen ja yhteisvastuulausekkeen merkitystä ja sitovuutta.

- ”Suomi katsoo, että perustuslailliseen sopimukseen sisältyvä avunantovelvoite vahvistaa merkittävästi unionin keskinäistä yhteisvastuuta.” (emt. 78)
- ”Lisäksi puolustussuunnittelussa otetaan huomioon varautuminen muiden viranomaisten tukemiseen EU:n yhteisvastuulausekkeen (solidaarisuuslauseke) edellyttämällä tavalla. Yhteisvastuulauseke luo unionille ja sen jäsenmaille velvollisuuden antaa apua terrori-iskun, luonnonkatastrofin tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi joutuneelle jäsenvaltiolle. Apua voidaan antaa kaikin käytettävissä olevin keinoin, sotilaalliset voimavarat mukaan lukien. Kukin jäsenmaa päättää itse antamansa avun sisällöstä ja laajuudesta.” (emt. 99)

Kolmas uusi piirre koski Suomen kriisinhallintakyvyn kehittämistä maan toimintaympäristön muutosten mukaisesti. Osallistumisen tuli säilyä vähintään nykyisellä tasolla, ja lisäksi Suomen tuli omaksua ”uusien toimintamuotoja” ja keskittyä osallistumismuotoja harkitessa toimien vaikuttavuuteen.

- *”Suomen sotilaallista kriisinhallintakykyä kehitetään toimintaympäristön muutosten mukaisesti, mikä edellyttää uusien toimintamuotojen omaksumista. Suomen osallistuminen säilyy ainakin nykytasolla. Osallistumismuotoja harkittaessa kiinnitetään erityistä huomiota osallistumisen vaikuttavuuteen.”* (emt. 83)

Keskeiset toimijat. Suomen turvallisuuden vaikuttavien keskeisten toimijoiden suhteet rakentuivat vuoden 2004 selonteossa niin, että YK:n toimintaedellytyksiä pyrittiin vahvistamaan sekä Etyjin, Euroopan neuvoston ja Naton tuomien keinojen puitteissa. Näiden ohella Suomi halusi edistää pohjoismaista ja lähialueensa yhteistyötä, jossa Venäjän rooli oli edelleen merkittävässä asemassa.

- *”Kansainvälisessä yhteistyössä Suomi edistää turvallisuutta Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaedellytyksiä vahvistaen sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, Euroopan neuvoston ja Naton rauhankumppanuuden puitteissa sekä muissa yhteyksissä. Suomi edistää pohjoismaista ja lähialueensa yhteistyötä.”* (emt. 77)

Euroopan unioni oli selonteon mukaan Suomen keskeisin turvallisuuspolitiikan kansainvälinen vaikuttamiskanava. Unionin katsottiin lisänneen painoarvoaan paitsi poliittisena ja taloudellisena, myös turvallisuuspoliittisena toimijana hankittuaan käyttöönsä uusia välineitä kansainvälisten kriisien hallitsemiseksi. Unionin kehittyvällä ulkoisella toimintakyvyllä haluttiin vahvistaa laajaa turvallisuutta ja tällä katsottiin myös välillisesti olevan Suomen turvallisuusasetusten mukaisia vaikutteita.

- *”Suomen keskeisin vaikuttamiskanava on Euroopan unioni. Unionin ulkoisen toimintakyvyn vahvistuminen on Suomen etujen mukaista.”* (emt. 87)
- *”Kansainvälisessä toimintaympäristössä jatkuu Euroopassa kylmän sodan jälkeinen demokraattinen uudistus- ja vakauseritys, missä Euroopan unionilla on keskeinen merkitys. EU saa lisää painoarvoa paitsi poliittisena ja taloudellisena, myös turvallisuuspoliittisena toimijana hankkimalla uusia välineitä käyttöönsä kriisien hallitsemiseksi. Unionin piirissä kehitetään samalla kykyä turvallisuusongelmien ennaltaehkäisyyn ja laajan turvallisuuden vahvistamiseen. Unionin laajentuminen parantaa olennaisesti hyvinvoinnin ja turvallisuuden edellytyksiä nykyisen unioni-alueen ulkopuolella ja se on keskeinen väline Euroopan vakauttamiseksi ja yhtenäistämiseksi.”* (emt. 3)

Unionin toimintakyvyn vahvistamista koskien Suomen haluttiin toimillaan vahvistavan EU:n roolia turvallisuusyhteisönä sekä kansainvälisenä toimijana. Unionin tuli kantaa vastuunsa kansainvälisestä vakaudesta edellisvuonna hyväksytyyn yhteisen turvallisuusstrategian esittelemien laajan turvallisuuden uhkien hallinnassa. Suomen haluttiin tukevan unionin itsenäistä kriisinhallintakykyä ja sen vahvistamista, ja tähän tuli

pyrkii EU:n ja Naton yhteistyötä kehittämällä. Suomen haluttiin myös toimivan EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tehokkuuden vahvistamiseksi.

- ”Suomi toimii Euroopan unionin vahvistamiseksi turvallisuusyhteisönä ja kansainvälisenä toimijana. Unionin tulee kantaa vastuuta kansainvälisestä vakaudesta ja turvallisuudesta Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2003 hyväksymän turvallisuusstrategian mukaisesti ja tehostaa ulkoista toimintakykyään.” (emt. 78)
- ”Suomi tukee unionin itsenäistä kriisinhallintakykyä ja sen vahvistamista. EU:n ja Naton yhteistyön kehittäminen on tärkeä perusta sen rakentumiselle ja käyttämiselle.” (emt. 78)
- ”Suomi toimii Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja siihen kuuluvan yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tehokkuuden vahvistamiseksi.” (emt. 78)
- ”Suomi osallistuu täysimääräisesti unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja toteuttamiseen. Unionin yhtenäisyys, keskinäinen yhteisvastuu ja yhteiset sitoumukset tälläkin alalla lisäävät Suomen turvallisuutta.” (emt. 78)

Naton suhteen Suomi halusi edistää jo vahvaa transatlanttista suhdetta Yhdysvaltoihin kahdenvälisesti, EU:n jäsenvaltiona sekä Naton rauhankumppanina. Suomi katsoi suhteen olevan merkittävän tärkeä Euroopan turvallisuudelle ja helpottavan kansainvälisten ongelmien ratkaisemista. Tästä johtuen Suomi halusi vahvistaa valmiuksiaan osallistua jatkossakin Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin ja mahdollistaakseen tämän Suomi halusi edistää yhteistyötä sotilaallisen yhteensopivuuden, joukkosuunnittelun ja voimavarojen kehittämisen osalta. Suomi halusi myös pitää liittokunnan jäsenyyden hakemista mahdollisuutena edelleen jatkossakin.

- ”Suomi pitää vahvaa transatlanttista suhdetta tärkeänä sekä Euroopan että kansainväliselle turvallisuudelle ja edistää sitä kahdenvälisesti, EU:n jäsenvaltiona sekä Naton rauhankumppanina.” (emt. 6)
- ”Suomi pitää vahvaa transatlanttista suhdetta tärkeänä sekä Euroopan turvallisuudelle että pyrittäessä ratkaisemaan kansainvälisiä ongelmia.” (emt. 79)
- ”Suomi vahvistaa valmiuksiaan osallistua jatkossa myös Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin. Tässä tarkoituksessa edistetään yhteistyötä sotilaallisen yhteensopivuuden, joukkosuunnittelun ja voimavarojen kehittämiseksi ja osallistutaan aiempaa laajemmin harjoitustoimintaan.” (emt. 80)
- ”Suomi seuraa jatkuvasti Naton muutoksen suuntaa, toimintakyvyn kehitystä ja järjestön kansainvälistä merkitystä. Liittokunnan jäsenyyden hakeminen säilyy Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan mahdollisuutena jatkossakin.” (emt. 80)

Huomionarvoista Naton roolin suhteen vuoden 2001 selontekoon nähden on Naton turvallisuuspoliittisen roolin alisteisuus Euroopan vuoden 2003 turvallisuusstrategialla vahvistuneelle roolille. Vuoden 2001 selonteko totesi Suomen pitäneen Natoa ainoana kansainvälisenä järjestönä, jolla oli kykyä suoriutua sotilaallisesti vaativista kriisinhallintatehtävistä ja sotilaallisesta pakottamisesta (Selonteko 2001, 19) ja Suomi piti sitä keskeisenä euroatlanttisen alueen sotilaallisena kriisinhallintajärjestönä (emt. 34).

Vuoden 2004 selonteossa tilanne on kuitenkin erilainen sen suhteen, miten Suomen yhteistyötä Naton kanssa haluttiin harjoittaa korostetummin EU - Nato -yhteistyönä, Suomen ollessa aktiivinen EU:n jäsenvaltio. Samalla kun EU haki rooliaan kansainvälisenä turvallisuuspoliittisena toimijana Brysselin turvallisuusstrategian myötä, ei Naton turvallisuuspoliittista roolia ehkä enää haluttu lähteä korostamaan.

- *”Suomi edistää transatlanttisia suhteita kahdenvälisesti Yhdysvaltain kanssa, aktiivisena EU:n jäsenvaltiona sekä Naton rauhankumppanina. Suomi pyrkii tukemaan nyt jo merkittävän transatlanttisen vuoropuhelun ja yhteistyön edelleen laajentamista ja tehostamista.”* (Selonteko 2004, 79)
- *”Suomi kehittää edelleen yhteistyötään Pohjois-Atlantin puolustusliiton kanssa osallistumalla aktiivisesti Naton rauhankumppanuustoimintaan ja EU-Nato -yhteistyöhön.”* (emt. 80)

Yhdistyneiden kansakuntien roolin suhteen selonteosta on luettavissa järjestön toimivuuteen liittyen skeptisiä ajatuksia. YK:n kerrotaan olevan jatkuvasti keskeinen kansainvälisen turvallisuuspolitiikan normien lähde ja neuvotteluareena ja sen katsottiin osoittautuneen tärkeäksi toimijaksi konfliktien ratkaisemisessa sekä kansainvälisten ongelmien hallinnassa. Toiminnan ei katsottu kuitenkaan olleen tehokasta ja YK:n uudistustyön jatkamisen katsottiin olevan välttämätöntä. Turvallisuusneuvoston veto-oikeuden tuoma asema korostetaan luonnollisesti suureksi ongelmaksi, mutta siihen ei katsottu olleen näköpiirissä mitään muutosta. Suomi tiedosti ongelmat ja tuki YK:n toiminnan uudistamishankkeita.

- *”Yhdistyneet Kansakunnat on jatkuvasti keskeinen kansainvälisen turvallisuuspolitiikan normien lähde ja neuvotteluforuumi sekä toimija. YK on osoittautunut tärkeäksi konfliktien ratkaisemisessa sekä globaalien ongelmien ja uusien uhkien hallinnassa. YK-järjestelmän rakenteiden ja asialistan uudistustyön jatkaminen on kuitenkin välttämätöntä. Järjestön sekä jäsenvaltioiden huomio on suunnattava yhä suuremmassa määrin käytännön toiminnan vaikuttavuuteen... Monilta osin uudistuspuaineet kohdentuvat turvallisuusneuvoston asemaan. Veto-oikeuden rajoittamisesta ei kuitenkaan ole näköpiirissä ratkaisua.”* (emt. 33)
- *”Suomi pyrkii monenkeskisen yhteistyön ja kansainvälisen oikeuden vahvistamiseen sekä globalisaation hallintaan turvallisuuden lisäämiseksi eriarvoisuutta ja syrjäytymistä vähentämällä. Suomi edistää YK:n toiminnan uudistamishankkeita.”* (emt. 77)

Neuvostoliiton romahtamisen merkitys pienentynyt ja selonteon Venäjälle omistettu kappale on nimetty ”Venäjän muutokseksi”. Tällä muutoksella haluttiin viitata siihen pyrkimykseen, jonka mukaan Venäjä suuntautuisi Eurooppaan yhteistyöhenkisesti ja halusi rakentaa toimijoiden välillä tasaveroista kumppanuutta. Selonteko huomioi myös vuoden 2001 tapaan Venäjän pyrkimyksen kohti uudistettuja ja järjestäytyneitä yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti demokraattisia oloja. Näiden uudistusten katsottiin määrittävän ajan myötä sen, millainen Venäjän kansainvälinen asema tulisi jatkossa olemaan. Näiden

tavoitteiden toteutumiseen katsottiin kuitenkin liittyvän vielä monenkaltaisia ongelmia ja toimivaan kansalaisyhteiskuntaan ja oikeusvaltioon Venäjällä oli selonteon mukaan vielä pitkästi matkaa.

- *”Venäjän kehitys on Suomen lähialueiden turvallisuuteen ja vakauteen vaikuttava keskeinen tekijä. Kahdenvälisissä suhteissaan Venäjään Suomi jatkaa ja vahvistaa laaja-alaista yhteistyötä.”* (emt. 81)
- *”Yhteiskunnallisten ja taloudellisten uudistusten eteneminen ja vakaa kehitys Venäjällä Putinin toisella presidenttikaudella on tärkeä tekijä Euroopan, Itämeren alueen ja Suomen turvallisuuden kannalta. Maan sisäinen vakaus edellyttää, että rinnan markkinatalousuudistusten kanssa yhteiskunnallisia uudistuksia edistetään avoimuutta ja demokratiaa vahvistavaan suuntaan.”* (emt. 65)
- *”Venäjän tuleva kansainvälinen asema, niin poliittisesti kuin sotilaallisesti, on sidoksissa sen talouden kehitykseen ja sisäisten uudistusten etenemiseen.”* (emt. 65)
- *”Venäjän peruspyrkimyksenä säilyy eurooppalainen yhteistyösuuntaus, jossa korostetaan tasaveroista kumppanuutta Euroopan unionin ja Venäjän välillä. Lähtymisprosesseihin kuten WTO-jäsenyyteen ja EU-yhteistyön syvenemiseen liittyy Venäjän sisällä vaikuttavien erisuuntaisten etujen vuoksi myös ongelmia... Poliittinen ja yhteiskunnallinen vakaus Venäjällä on erityisesti presidentti Putinin aikana kasvanut. Toimivaan kansalaisyhteiskuntaan ja oikeusvaltioon on kuitenkin vielä matkaa.”* (emt. 66)

Venäjän katsottiin myös edelleen pyrkivän eurooppalaiseen yhteistyösuuntaukseen, jossa korostetaan tasaveroista kumppanuutta Euroopan unionin ja Venäjän välillä. Venäjän katsottiin palanneen aktiiviseksi kansainväliseksi toimijaksi, joka korosti rooliaan suurvaltana ja tasavertaisena muidenkin johtavien valtioiden kumppanina. Poliittisella tasolla Venäjä jatkoi pyrkimyksiään erityissuhteiden luomiseen Euroopan unionin suurten maiden hallintojen kanssa ohi EU:n yhteisten rakenteiden.

- *”Venäjän peruspyrkimyksenä säilyy eurooppalainen yhteistyösuuntaus, jossa korostetaan tasaveroista kumppanuutta Euroopan unionin ja Venäjän välillä.”* (emt. 66)
- *”Venäjä on viime vuosina palannut aktiiviseksi kansainväliseksi toimijaksi, joka korostaa entistä voimakkaammin rooliaan suurvaltana ja tasavertaisena muiden johtavien valtioiden kumppanina. ... EU on Venäjälle strateginen kumppani käytännössä ennen muuta talouden alalla. Venäjän ulkomaankaupasta yli puolet suuntautuu laajentuneen unionin alueelle. EU:n riippuvuus Venäjältä saatavasta energiasta kasvaa. EU Pyrkii kehittämään yhteistyötä neljän yhteisen alueen pohjalta. Poliittisella tasolla Venäjä jatkaa pyrkimyksiään erityissuhteiden luomiseksi suurten EU-maiden korkeimman johdon kanssa ohi EU:n yhteisten toimintamuotojen.”* (emt. 66)

Keskeiset termit. Vuoden 2004 selonteossa ei enää mainita puolueettomuutta, vakauspolitiikkaa tai Pohjois-Euroopan vakautta kertaakaan. Yhteiset; eurooppalaiset tai transatlanttiset arvot olivat kuitenkin edelleen voimakkaasti läsnä uuden selonteon kielessä. Euroopan unionia määriteltiin kahteen otteeseen jopa omana arvoyhteisönään.

- *”Suomi pitää tärkeänä, että yhteistyö (Nato) toteutuu globaalien vastuun, **yhteisten perusarvojen** ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamisen hengessä.”* (emt. 6)
- *”Toimintaa ovat normitasolla ohjanneet **yhteiset** Euroopan turvallisuus- ja*

yhteistyöjärjestön (ETYJ) **periaatteet ja arvot** sekä Euroopan neuvoston standardit.” (emt. 31)

- ”Joulukuussa 2003 hyväksytyn EU:n turvallisuusstrategian tehtävänä on ohjata ja vahvistaa unionia globaalina toimijana, joka käyttää aiempaa yhtenäisemmin ja tehokkaammin laajaa välineistöään **yhteisten arvojensa ja yhteisen turvallisuutensa edistämiseksi.**” (emt. 47)
- ”Vuoden 1999 kesällä käynnistetty Kaakkois-Euroopan vakaussopimus tukee osaltaan **eurooppalaisen arvoyhteisön** ja taloudellisen sekä poliittisen kanssakäymisen vahvistamista alueella.” (emt. 44)
- ”Perustuslaillisen sopimuksen myötä unionin luonne **arvoyhteisönä** vahvistuu, mikä lisää EU:n uskottavuutta globaalina toimijana.” (emt. 48)

Suomen uskottavan kansallisen puolustusratkaisun jatkuva toistaminen oli myös heikentynyt voimakkaasti sitten ensimmäisten tutkittujen selontekojen; hokema mainittiin yhteensä enää vain 10 kertaa koko selonteossa.

- ”Suomen toimintalinja perustuu **uskottavaan kansalliseen puolustukseen**, yhteiskunnan toimivuuteen ja johdonmukaiseen ulkopolitiikkaan sekä vahvaan kansainväliseen asemaan ja aktiiviseen toimintaan EU:n jäsenenä.” (emt. 5, emt. 77)
- ”**Uskottavalla kansallisella puolustuskyvyllä** pyritään ehkäisemään turvallisuusuhkien syntyminen Suomen aluetta kohtaan.” (emt. 8, emt. 85)

Sotilaallisen liittoutumattomuuden toistamisesta oli myös lähes kokonaan luovuttu vuonna 2004. Asia mainittiin enää kolmeen otteeseen sellaisessa muodossa, mikä mahdollisti muutoksien tekemisen Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden toimintalinjaan, perustuen Suomen turvallisuusympäristön muutoksiin.

- ”Suomi ylläpitää ja kehittää **sotilaallisesti liittoutumattomana maana** puolustuskykyään turvallisuusympäristönsä muutoksia seuraten.” (emt. 8, emt. 85, emt. 97)
- ”Se koostuu ennen muuta viidestä länsieurooppalaisesta **sotilaallisesti liittoutumattomasta maasta (Suomi, Ruotsi, Itävalta, Irlanti ja Sveitsi)**, Länsi-Balkanin maista sekä Kaukasian ja Keski-Aasian maista.” (emt. 61-62)

Erilaiset ”vastuut” olivat vuonna 2004 hyvin keskeisiä termejä. Kansainvälinen tai globaali vastuu korostui muun muassa erilaisten kriisien ja muiden katastrofien ennalta ehkäisyssä. Kansainvälisten ongelmien ratkaisujen katsottiin edellyttävän yhteistä vastuuta, joka toteutettaisiin yhteisten arvojen mukaisesti.

- ”Suomi korostaa **kansainvälisen yhteisön vastuuta** kriisien ja humanitaaristen katastrofien ennalta ehkäisyssä sekä siviiliväestön suojelussa.” (emt. 5)
- ”Suomi pitää tärkeänä, että (transatlanttinen) yhteistyö toteutuu **globaalin vastuun**, yhteisten perusarvojen ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamisen hengessä.” (emt. 6)
- ”Ongelmien ratkaisuihin tarvitaan **yhteistä vastuuta** ja kaikkien valtioiden omistajuutta.” (emt. 31)
- ”Toimintalinjaan (Suomen) kuuluu **vastuun kantaminen kansainvälisestä turvallisuudesta** ja vakaudesta sekä rauhanomaisesta muutoksesta yhteisten arvojen ja periaatteiden mukaisesti.” (emt. 77)
- ”**Kansainvälisen yhteisön vastuuta** korostetaan aseelliseen väliintuloon johtavien tilanteiden ennaltaehkäisyssä.” (emt. 78)

Euroopan unionilla oli vuoden 2003 Brysselin turvallisuusstrategian jälkeen korostettu rooli. Uudella YTPP:lla haluttiin kantaa kasvavampi osa kansainvälisestä vastuusta ja vastata tehokkaammin muuttuviin kansainvälisiin uhkiin. Unionin ulkoisen toimintakyvyn kehittämällä haluttiin turvallisuusstrategian mukaisesti tuoda EU:n toiminnalle lisää uskottavuutta.

- ”EU on kehittänyt yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaansa kantaakseen **vastuuta kansainvälisestä turvallisuudesta** ja kyetäkseen vastaamaan muuttuviin uhkiin globaalina toimijana.” (emt. 53)
- ”**Euroopan unioni laajentaa vastuutaan** myös turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.” (emt. 74)
- ”**Unionin tulee kantaa vastuuta kansainvälisestä vakaudesta** ja turvallisuudesta Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2003 hyväksymän turvallisuusstrategian mukaisesti ja tehostaa ulkoista toimintakykyään.” (emt. 78)

Euroopan unionin kantamasta vastuusta käytettiin usein myös uuden perustuslakisopimuksen yhteisvastuulausekkeen mukaisesti yhteisvastuu-termiä: ”Unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi.” (emt. 56) Euroopan unionin yhteisvastuun katsottiin edelleen tukevan, lisäävän ja vahvistavan Suomen turvallisuutta.

- ”Perustuslailliseen sopimukseen sisältyvä avunantovelvoite vahvistaa unionin keskinäistä **yhteisvastuuta**.” (emt. 6)
- ”Kehittämistyö tulee kohdistumaan Sevillan Eurooppa-neuvoston viitoittaman operatiiviseen rajavalvontayhteistyöhön, erityisesti **yhteisvastuuseen** ja taakan jakamiseen jäsenvaltioiden kesken.” (emt. 46)
- ”Suomi katsoo, että perustuslailliseen sopimukseen sisältyvä avunantovelvoite vahvistaa merkittävästi unionin keskinäistä **yhteisvastuuta**.” (emt. 78)
- ”**Yhteisvastuuseen** ja keskinäisiin sitoumuksiin kaikilla aloilla perustuvan unionin jäsenyys **tukee Suomen turvallisuutta**.” (emt. 6, emt. 78)
- ”Unionin yhtenäisyys, keskinäinen **yhteisvastuu** ja yhteiset sitoumukset tälläkin alalla **lisäävät Suomen turvallisuutta**.” (emt. 78)
- **Yhteistoiminta EU:ssa sekä unionin yhteisvastuu vahvistavat myös Suomen sisäistä turvallisuutta**.” (emt. 84)

Uutena keskeisenä terminä vuoden 2004 selonteko käytti yhteistyövaraisuuden ja yhteistyön tilalla termiä ”monenkeskinen yhteistyö”. Tätä haluttiin lisätä Suomen naapuruussuhteissa ja YK:n toiminnassa. Euroopan unioni oli ottanut tämän myös strategiseksi tavoitteekseen, jolla pyrittiin rakentamaan monenkeskisen yhteistyön varaan rakentuva kansainvälinen turvallisuus- ja oikeusjärjestys. Monenkeskisen yhteistyön merkityksen ja vastuun maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisussa katsottiin korostuneen, joten termin voi nähdä välillisesti liittyvän myös laajaan ja kokonaisvaltaiseen käsitykseen turvallisuudesta; kansainväliset ongelmat voitaisiin ratkaista vain yhteistyön voimin.

- ”Siksi niihin vastaamisessa on keskeistä kahdenvälisen ja **monenkeskisen yhteistyön** lisääminen naapuruussuhteissa, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti sekä oikeudellisesti sitovien menettelytapojen vakiinnuttaminen.” (emt. 5, emt. 30)
- ”Suomi pyrkii **monenkeskisen yhteistyön**, YK:n ja kansainvälisen oikeuden vahvistamiseen sekä globalisaation hallintaan turvallisuuden lisäämiseksi eriarvoisuutta ja syrjäytymistä vähentämällä..” (emt. 5, emt. 77)
- ”Maailmanlaajuisien ongelmien ja alueellisten konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa korostuu **monenkeskisen yhteistyön**, erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) merkitys.” (emt. 30-31)
- ”Unionin strategisia tavoitteita ovat avainuhkiin vastaaminen, turvallisuuden ja vakauden rakentaminen lähialueilla sekä tehokkaan **monenkeskisen yhteistyön** varaan rakentuva kansainvälinen turvallisuus- ja oikeusjärjestys.” (emt. 47)
- ”**Monenkeskisen yhteistyön** merkitys ja vastuu maailmanlaajuisien ongelmien ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa korostuu.” (emt. 76)

Monenkeskinen yhteistyö liittyi EU:n harjoittamana myös tämän uuteen naapuruuspolitiikkaan, jonka maininta toistui tässä selonteossa hyvin usein. EU ja Nato toteuttivat avointa politiikkaa toiminnassaan omilla rajoillaan. EU:n laajentuminen aiheutti luonnollisesti naapuruuspolitiikalle uusia haasteita.

- ”Samalla EU ja Nato ovat jatkaneet kumppanuus- ja **naapuruuspolitiikkaa** niitä maita kohtaan, joille on avattu jäsenyyden näköala sekä muita naapurimaita ja -alueita kohtaan.” (emt. 31)
- ”Lisäksi EU vaikuttaa kumppanuus- ja **naapuruuspolitiikallaan** naapurialueiden vakautteen kestäväällä tavalla ja ulkoisen toimintakyvyn vahvistamisella pyrkii lisäämään maailmanlaajuisia turvallisuutta.” (emt. 42)
- ”EU:n laajentuminen vakauttaa uusien jäsenmaiden asemaa, mutta samalla unionin ulkoraja tulee lähemmäksi epävakaita alueita, mikä aiheuttaa haasteita unionin **naapuruuspolitiikan** kehittämiselle.” (emt. 44)
- ”Tähän on keskeisesti vaikuttanut Euroopan unionin integraation syveneminen sekä unionin laajentuminen ja **naapuruuspolitiikka** lähialueiden kanssa. EU:n yhdentymis- ja **naapuruuspolitiikan** jatkuminen on olennaista Euroopan ja sen lähialueiden turvallisuudelle.” (emt. 74)

Uhat. Suomen puolustuksen uhkamalleiksi määriteltiin seuraavat kolme tekijää, jotka olivat säilyneet kolmannen kohdan erilaista muotoilua lukuun ottamatta samoina sitten vuoden 2001 selonteon:

- 1) Alueellinen kriisi, jolla voi olla vaikutuksia Suomeen.
- 2) Poliittinen, taloudellinen tai sotilaallinen painostus, johon voi liittyä sotilaallisella voimalla uhkaaminen sekä sen rajoitettu käyttö.
- 3) Sotilaallisen voiman käyttö, joka voi olla strateginen isku tai strategisella iskulla alkava hyökkäys alueiden valtaamiseksi. (emt. 99)

Näiden tavallisten uhkamallien lisäksi selonteossa määritellään haasteeksi entisen itäblokin alueelta Suomeen ja EU:n alueelle kohdistuvien uusien uhkien ennaltaehkäisy ja torjunta. Näihin uusiin uhkiin Suomi halusi puuttua erilaisin ”laaja-alaisin keinoin”.

- ”Demokratiakehityksen ja taloudellisen vakauden lisäksi keskeisiä haasteita ovat IVY - alueen valtioiden kautta Suomeen ja unionin alueelle kohdistuvien uusien uhkien ennaltaehkäisy ja torjunta.” (emt. 81)
- ”Suomi edistää uusien rajat ylittävien ja globaalien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisyä ja torjumista laaja-alaisin keinoin.” (emt. 84)

Uhat olivat yleensäkin vaihtelevasti kaikilta laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen sektoreilta. Suomi toimi aktiivisesti EU:n terrorismin vastaisen toiminnan edistämiseksi, osallistui aktiivisesti yhteistyötön joukkotuhoukseiden leviämisen kitkemiseksi, kiinnitti huomiota järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja toimi aktiivisesti ympäristöuhkien ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa, jossa erityistä huomiota kiinnitettiin Itämeren kysymyksiin.

- ”Suomi toimii aktiivisesti Euroopan unionin terrorismin vastaisen toiminnan tehostamiseksi. Suomi valmistautuu EU:n perustuslaillisen sopimuksen yhteisvastuulausekkeen toimeenpanotapojen suunnitteluun unionissa ja kansallisesti.” (emt. 84)
- ”Suomi osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön joukkotuhoukseiden leviämisen estämiseksi ja asevalvonnan edistämiseksi. Eri sopimusjärjestelyjen kuten ydinsulkusopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on sekä tehostettava täytäntöönpano- ja valvontamenettelyjä että edistettävä sopimusvaltioiden velvoitteiden toimeenpanoa.” (emt. 84)
- ”Suomeen suuntautuvan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa vahvistetaan vastaamaan erityisesti Suomen lähialueilla tapahtuneisiin muutoksiin. Kansallista vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden estämistä, paljastamista ja selvittämistä tehostetaan lisäämällä poliisin ja muiden lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä ja uudistamalla toimivaltuuksia.” (emt. 85)
- ”Suomi toimii aktiivisesti sekä kansainvälisesti että kansallisesti ympäristöuhkien ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Keskeinen alue on ilmaston muutoksen vaikutusten ennakoiminen ja niihin varautuminen. Itämeren suojelua edistetään ja lähialueiden onnettomuusriskeihin varaudutaan. Suomi pyrkii lisäämään kansainvälisen merenkulun turvallisuutta Itämerellä ja erityisesti Suomenlahdella.” (emt. 85)

Ominaisuudet. Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen toimintalinjan 2. kohta, jonka mukaan Suomi pysyttäytyi vallitsevissa olosuhteissa sotilaallisesti liittoutumattomana, oli korvautunut vuonna 2004 muodolla, jonka mukaan Suomi ylläpitää ja kehittää puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana kuitenkin turvallisuusympäristönsä muutoksia seuraten. Muotoilu jätti paljon enemmän politikoinnin varaa, kun aiempi jyrkästi liittoutumisen poissulkeva vaihtoehto. Muuten vuoden 2004 toimintalinja perustui kuitenkin vuoden 2001 muiden kohtien tapaan uskottavaan kansalliseen puolustukseen ja aktiiviseen kansainvälisen vastuun kantamiseen.

- ”Suomi ylläpitää ja kehittää sotilaallisesti liittoutumattomana maana puolustuskykyään turvallisuusympäristönsä muutoksia seuraten.” (emt. 8, emt. 85, emt. 97)
- ”Suomen toimintalinja perustuu uskottavaan kansalliseen puolustukseen, yhteiskunnan toimivuuteen ja johdonmukaiseen ulkopolitiikkaan sekä vahvaan kansainväliseen asemaan ja aktiiviseen toimintaan Euroopan unionin jäsenenä. Toimintalinjaan kuuluu

vastuun kantaminen kansainvälisestä turvallisuudesta ja vakaudesta sekä rauhanomaisesta muutoksesta yhteisten arvojen ja periaatteiden mukaisesti.” (emt. 77)

Aktiivinen osallistuminen kansainväliseen turvallisuusyhteistyöhön oli siis edelleen hyvin tärkeää Suomen turvallisuudelle. Turvallisuhkien katsottiin olleen yhä haastavampia ja valtioiden rajoja ylittäviä, joten niihin vastaamisessa piti keskittyä kahdenvälisiin ja monenkeskisiin yhteistyömuotoihin. Suomen kannalta EU oli tämän toteuttamiseksi kaikkein keskeisin työkalu. Suomi halusikin kehittää unionin siviili- ja sotilaskriisinhallintaa kokonaisuutena niin, että nämä vastaisivat muuttuvia olosuhteita parantuneen nopeuden, joustavuuden ja yhteistoimintakyvyn osilta.

- ”Turvallisuusuhat ja haasteet ovat yhä enemmän valtioiden rajat ylittäviä. Siksi niihin vastaamisessa on keskeistä kahdenvälisen ja monenkeskisen yhteistyön lisääminen naapurussuhteissa, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti sekä oikeudellisesti sitovien menettelytapojen vakiinnuttaminen. Suomen kannalta merkittävintä tässä yhteydessä on Euroopan unionin toimintakyky ja vaikutus.” (emt. 5)
- ”Suomi painottaa unionin siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan kehittämistä ja suunnittelua kokonaisuutena. Voimavaroja tulee kehittää muuttuvia olosuhteita vastaaviksi nopeutta, joustavuutta ja yhteistoimintakykyä parantamalla.” (emt. 78)

Tehtävät. Puolustusvoimien tehtävä oli edelleen ehkäistä ennalta ja tarvittaessa torjua sotilaallisen voimankäytön mahdollisuus Suomea vastaan sekä kitkeä sellaisia alueellisia kriisejä, joilla voisi olla vaikutuksia Suomeen. Puolustusratkaisu perustui uskottavaan kansalliseen puolustuskykyyn ja sen päämääränä oli kaikissa tilanteissa turvata maan itsenäisyys. Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö oli edelleen osa puolustusvoimien tehtäviä ja maanpuolustuksen tuli vastata kansallisin voimavaroin ”kaikkiin sotilaallisiin kriiseihin ja uhkiin”.

- ”Puolustusvoimat varautuu ehkäisemään ennalta ja tarvittaessa torjumaan sotilaallisen voimankäytön Suomea vastaan. Puolustuksen suunnittelussa käytettävät kriisi- ja uhkamallit ovat alueellinen kriisi, jolla voi olla vaikutuksia Suomeen; poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus, johon voi liittyä sotilaallisella voimalla uhkaaminen sekä sen rajoitettu käyttö; ja sotilaallisen voiman käyttö, joka voi olla strateginen isku tai strategisella iskulla alkava hyökkäys alueiden valtaamiseksi.” (emt. 8)
- ”Suomen puolustusratkaisu perustuu uskottavaan kansalliseen puolustuskykyyn. Suomen puolustuksen päämääränä on kaikissa tilanteissa taata maan itsenäisyys sekä turvata kansalaisten elinmahdollisuudet ja valtionjohdon toimintavapaus. Maanpuolustuksella pyritään vastaamaan kansallisin voimavaroin kaikkiin sotilaallisiin kriiseihin ja uhkiin.” (emt. 97)

Seuraavassa analyysin osiossa esiteltävä kansainvälisen kriisinhallinnan ”kehittäminen” oli myös laskettu osaksi puolustusvoimien tehtäviä. Selonteko katsoi, että tulevaisuudessa kansainvälisen kriisinhallinnan merkitys tulee korostumaan yhä enemmän ja asevoimien

tehtäväkentän laajentuminen jatkuu edelleen. Uusien tehtävien lisääntymisestä huolimatta oman alueen puolustaminen hyökkäystä tai muuta uhkatekijää vastaan katsottiin säilyvän edelleen asevoimien keskeisimpänä ydintehtävänä.

- ”Tulevaisuudessa asevoimien tehtävissä korostuvat yhä enemmän kansainvälisen kriisinhallinnan merkitys ja toiminta oman alueen ulkopuolella. Asevoimaa voidaan käyttää myös yhteiskuntien suojaamiseksi epäsymmetrisiä uhkia vastaan, mikä laajentaa edelleen asevoimien tehtäväkenttää. Asevoimat toimivat yhteistyössä muiden turvallisuusviranomaisten kanssa muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen suojaamisessa ja kohteiden valvonnassa sekä tiedonvaihdoissa. Uusien tehtävien lisääntyessäkin asevoimien ydintehtävänä säilyy kyky puolustaa omaa aluetta hyökkäystä tai sen uhkaa vastaan.” (emt. 39)

Kansainvälisen kriisinhallinnan turvallistaminen. Vuoden 2004 selonteon osalta enää erittelee ”puolueettoman ja sotilaallisesti liittoutumattoman puolustusratkaisun merkityksen korostumista”, koska puolueettomuutta ei enää mainita ja sotilaallinen liittoutumattomuuskin on muotoilullaan avattu mahdollisille muutoksille: ”Suomi ylläpitää ja kehittää sotilaallisesti liittoutumattomana maana puolustuskykyään turvallisuusympäristönsä muutoksia seuraten.” (emt. 8, emt. 85, emt. 97) Edellisen selonteon tapaan sotilaallista liittoutumattomuutta ei kuitenkaan enää määritelty selkeästi osaksi Suomen turvallisuuspoliittista toimintalinjausta. Sotilaallista liittoutumattomuuden mallia ei siis enää pyritä argumentein juuri puolustamaan, vaan selonteossa esitellään ennemmin jo käynnissä olevan ”puolustusvoimien rakennemuutosta”. Rakennemuutoksen kautta seuraavaksi esitellään selonteon muotoiluja Suomen nykyisestä osallistumisesta kansainväliseen yhteistyövaraiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, sekä argumentteja ja tavoitteita, joiden mukaan tätä tulisi jatkossa kehittää yhä edelleen.

Vuoden 1997 selonteossa linjattiin Suomen puolustuksen kehittämisen perusteet vuoteen 2008 saakka ja tätä rakennemuutosta tarkistettiin vuonna 2001, jolloin päätettiin, että vuoden 2004 selonteon myötä luotaisiin uusi 2010-luvulle ulottuvan puolustuksen kehittämissuunnitelma, sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinjaus. Toimintalinjan esittämät muutokset keskittyivät kehittämään Suomen valmiuksia osallistua laajenevaan kansainväliseen kriisinhallintaan, joten puolustusvoimien rakennemuutos liittyi myös tähän voimakkaasti. Jotta puolustusratkaisu olisi jatkossakin uskottava, tuli Suomen keskittyä perinteisten puolustusvoimien tehtävien ohella myös tämän rakennemuutoksen jatkamiseen. Tälle oli tarvetta, koska Suomen uusi turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö ja uhkatekijät olivat monimuotoistuneet ja kansainväliselle yhteistoiminnalle oli lisääntyvästi tarvetta.

- ”Puolustuksen rakennemuutosta tarkistettiin vuonna 2001, jolloin aikaistettiin seuraavan, 2010-luvulle ulottuvan puolustuksen kehittämissuunnitelman laatimista ja samalla turvallisuus- ja puolustuspoliittista kokonaislinjausta vuoteen 2004.” (emt. 15)
- ”Uskottavan puolustusjärjestelmän kehittäminen edellyttää keskittymistä ydintoimintoihin ja puolustusvoimien rakennemuutoksen jatkamista.” (emt. 8, emt. 86)
- ”Toimintaympäristön ja uhkien monimuotoistumisesta, kansainvälisen yhteistoiminnan lisääntymisestä, teknologian kehittymisestä ja kallistumisesta sekä Suomen väestörakenteen kehityksestä johtuen uskottavan puolustusjärjestelmän kehittäminen edellyttää nykyistä voimakkaampaa keskittymistä ydintoimintoihin ja puolustusvoimien rakennemuutoksen jatkamista.” (emt. 98)

Suomi halusi uuden toimintalinjansa mukaisesti vahvistaa EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa puolustuspolitiikkaa ja osallistua täysimääräisesti yhteisen sen kehittämiseen ja toteuttamiseen (emt. 6). Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö oli tullut osaksi Suomen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa ja sen katsottiin osaltaan tukevan myös Suomen omaa kansallista puolustusta. Sotilaallisen puolustuksen kehittämisen kannalta tärkeää oli, että Suomi voisi toimia aktiivisesti Euroopan unionin muodostamassa turvallisuusyhteisössä. Se halusi säilyttää perinteiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisen vähintään nykyisellä tasolla ja valmistautui osallistumaan kehitteillä oleviin EU:n nopean toiminnan joukkoihin. Suomen puolustusratkaisun tuli myös vastata tehokkaasti kansallisen puolustuksen ohella myös muuttuvan turvallisuusympäristön haasteisiin. Näiden vuoksi Suomen puolustuksen kehittämisessä piti huomioida sodankäynnin muutos, kehittyvä teknologia sekä kansainvälinen yhteistoiminta.

- ”Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö on oleellinen osa Suomen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa ja se tukee Suomen omaa puolustusta. Sotilaallista puolustusta kehitetään niin, että Suomi voi toimia aktiivisena jäsenenä Euroopan unionin muodostamassa turvallisuusyhteisössä ja osoittaa tarvittavat sotilaalliset voimavarat unionin velvoitteiden edellyttämiin toimiin.” (emt. 86)
- ”Perinteiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja rauhanturvaamistoimintaan osallistuminen säilytetään vähintään nykytasolla, ja kiinnitetään erityisesti huomiota toiminnan vaikuttavuuteen. Suomi valmistautuu osallistumaan myös kehitteillä oleviin EU:n nopean toiminnan joukkoihin.” (emt. 93)
- ”Suomen puolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja uudistuvaan alueelliseen puolustusjärjestelmään. Puolustusjärjestelmä vastaa kustannustehokkaasti sekä kansallisen puolustuksen että muuttuvan turvallisuusympäristön haasteisiin ja vaatimuksiin. Puolustusvoimien organisaatiota ja puolustusmateriaalia kehitetään ottaen huomioon sodankäynnin muutos, kehittyvä teknologia ja kansainvälinen yhteistoiminta.” (emt. 97)

Suomen turvallisuuden identifikaatio määrittäytyi pitkälle sen ympärille, miten kansainvälisen yhteistyön osallistumismuotojen mahdollisuuksia piti lähteä kehittämään. Tämä kehittäminen oli vuoden 2004 selonteon ilmeisin Buzanin määrittelemä ärsyttävä toistoon perustuva turvallisuusargumentti. Seuraavaksi esiteltävät pätkät ovat vain pieni osa Suomen puolustuksen ja turvallisuuden kehittämissuunnitelmista. Helsingin Eurooppa-

neuvostossa vuonna 1999 asetetun sotilaallisia voimavaroja koskevan tavoitteen toteuduttua pääpiirteittäin oli unioni asettanut vuoden 2003 yhtenäisen turvallisuusstrategian myötä uusia tavoitteita sotilaallisen kriisinhallintakyvyn edelleen kehittämiseksi. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön menetelmällä unioni pyrki sotilaallisten voimavarojensa kehittämiseen niin, että se kykenisi toteuttamaan tulevaisuudessa entistä vaativampia kriisinhallintaoperaatioita. Unionin nopean valmiuden kykyä haluttiin kehittää ja jäsenvaltioiden toivottiin myös kehittävän kansallisia puolustusvalmiuksiaan yhteistyössä toistensa kanssa ja osana unionin kokonaisvoimavarojen kehittämistä.

- *"Helsingin Eurooppa-neuvostossa 1999 asetetun sotilaallisia voimavaroja koskevan yleistavoitteen (Headline Goal 2003) tultua pääpiirteittäin toteutetuksi, on unioni asettanut uusia tavoitteita sotilaallisen kriisinhallintakyvyn edelleen kehittämiseksi."* (emt. 50)
- *"Pysyvällä rakenteellisella yhteistyöllä pyritään joukkojen ja sotilaallisten voimavarojen kehittämiseen siten, että unioni kykenisi toteuttamaan tulevaisuudessa entistä paremmin ja entistä vaativampia kriisinhallintaoperaatioita. Yhteistyön osana kehitetään unionin nopean valmiuden kykyä jo nykyisen sopimuksen pohjalta. Tarkoituksena on, että pysyvän rakenteellisen yhteistyön puitteissa voimavaroja ilmoittavat maat kehittävät ja ylläpitävät kansallisia voimavarojaan yhteistyössä toistensa kanssa ja osana unionin kokonaisvoimavarojen kehittämistä."* (emt. 55)

Suomen linja oli pääpiirteittäin myös unionin yhtenäisen linjan mukainen. Suomen haluttiin kehittävän kykyään ja valmiuksiaan osallistua unionin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin, sekä osallistuvan uusien unionin nopean toiminnan joukkojen muodostamiseen. Suomi aikoi kehittää myös omia nopeasti kriisialueelle lähetettäviä, vaativaan toimintaan kykeneviä joukkojaan sekä osallistuvan aktiivisesti monikansalliseen sotilaalliseen harjoitustoimintaan. Suomen voimavarojen kehittämisen painopiste oli laadullisissa tavoitteissa ja monikansallisessa yhteistyössä.

- *"Suomi kehittää kykyään ja valmiuksiaan osallistua EU:n siviilikriisinhallintatoimintaan ja sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin mukaan lukien kehitteillä oleviin nopean toiminnan joukkoihin"* (emt. 6)
- *"Suomi kehittää kykyään ja valmiuksiaan osallistua EU:n kehittyvään siviilikriisinhallintatoimintaan sekä sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin laajentuvien Petersbergin tehtävien toteuttamiseksi."* (emt. 79)
- *"Tässä tarkoituksessa Suomi kehittää nopeasti kriisialueelle lähetettäviä, riittävästi koulutettuja ja varustettuja, vaativaan toimintaan kykeneviä joukkoja sekä osallistuu aktiivisesti monikansalliseen harjoitustoimintaan."* (emt. 7)
- *"Suomi kehittää monipuolisempia ja suorituskykyisempiä sotilaallisia voimavaroja ja osallistuu aktiivisesti monikansalliseen harjoitustoimintaan. Voimavarojen kehittämisen painopiste on laadullisissa tavoitteissa ja monikansallisessa yhteistyössä."* (emt. 83)

4.5 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009

Kansainvälis-poliittinen turvallisuusasetelma. Turvallisuuden määrittely kokonaisvaltaiseksi ja laaja-alaiseksi ei ollut muuttunut vuoden 2009 selonteossa. Laajalla turvallisuuskäsityksellä katettiin sellaiset turvallisuusuhkat, jotka saattoivat laajoiksi kehittyessään aiheuttaa vaaraa Suomen väestölle tai sen yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Tällaiset uhkatekijät olivat joko ihmisen aiheuttamia tai yhteiskuntaa uhkaavia tapahtumia, kuten sähköverkkojen laajoja toimintahäiriöitä ja luonnon ääri-ilmiöitä koskevia tapahtumia. Uudenlaisiin globalisaation haasteisiin vastaaminen edellytti tavoitteellista ja tehokasta hallintotapaa, vaikuttamista kansainvälisesti sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristön muutoksiin. Laaja-alaisiin uhkiin oli varauduttava osana eurooppalaisia ja maailmanlaajuisia yhteistyörakenteita, joiden avulla voitiin vahvistaa myös kansallista toimintakykyä. Kansallisella tasolla Suomen toiminnan tuli myös vahvistaa ja täydentää kansainvälisten toimijoiden työtä. Uhkiin vastaamisen katsottiin edellyttävän valtioilta kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jolloin niiden tuli panostaa kriisinhallintamenetelmien kansallisen suunnittelun, koordinoinnin ja voimavarojen suunnittelun tiiviimpään yhteensovittamiseen.

- *”Laaja turvallisuuskäsitys kattaa sellaiset turvallisuuskysymykset, jotka kehittyessään saattavat muodostua uhkiksi ja aiheuttaa merkittävää vaaraa tai haittaa Suomelle, väestölle tai suomalaisen yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Tällaiset laaja-alaiset turvallisuusuhkat ovat joko ihmisten aktiivista toimintaa, kuten esimerkiksi sotilaallisen voiman käyttö, terrorismi ja tietoverkkojen häirintä, tahattomia tapahtumia, kuten sähköverkon laajat toimintahäiriöt, tai luonnon ääri-ilmiöitä.”* (Selonteko 2009, 4)
- *”Globalisaation haasteisiin vastaaminen edellyttää tavoitteellista ja tehokasta hallintotapaa, vaikuttamista kansainvälisesti sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristön muutoksiin. Laaja-alaisiin uhkiin on varauduttava osana eurooppalaisia ja maailmanlaajuisia yhteistyörakenteita ja järjestöjä, joiden kautta voidaan muun muassa poliittisen, taloudellisen, sotilaallisen sekä tieteellisen ja teknologisen yhteistyön puitteissa vahvistaa kansallisia kykyjä.”* (emt. 50)
- *”Kriisit ja konfliktit edellyttävät kriisinhallintaorganisaatioilta ja osallistujavaltioilta kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista lähestymistapaa. Kriisinhallinnan ohella on huomioitava humanitaarisen avun ja kehitysavun keinot. Kansallisella tasolla Suomen toiminnan tulee vahvistaa ja täydentää kansainvälisten toimijoiden työtä. Kokonaisvaltainen lähestymistapa edellyttää kansallisen suunnittelun, koordinoinnin ja resursoinnin tiiviimpää yhteensovittamista.”* (emt. 84)

Kun vuoden 2004 selonteko lähti siitä, että Suomi säilyttää sotilaallisen liittoutumattomuuden puolustusratkaisunsa ”Pohjoiseen Eurooppaan vaikuttavia muutoksia seuraten”, niin vuoden 2009 selonteko toteaa suoremmin Suomen turvallisuuden kehityksen olevan tiiviisti yhteydessä kansainväliseen kehitykseen. Suomen katsottiin kantavan osansa maailmanlaajuisesta vastuusta ja pyrkivän vahvistamaan kansainvälisen

yhteisön kykyä vastata turvallisuusuhkiin. Tämän toteuttamiseksi selonteko otti uuden turvallisuusmääritelmän käyttöön, jossa ”puolustusjärjestelmän valmiutta säädeltiin turvallisuusympäristön tilannekehityksen” mukaisesti. Tämä edellytti hyvää ennakkovaroituskykyä, ajantasaista tilannekuvaa, jatkuvaa johtamisvalmiutta sekä suorituskykyisiä joukkoja ja turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tuli varautua erilaisiin tilannekehityksiin toimintalinjansa asettamien strategisten tavoitteiden täyttämiseksi.

- ”Suomen turvallisuuden kehitys on tiiviisti yhteydessä kansainväliseen kehitykseen. Suomi kantaa maailmanlaajuisista vastuuta ja pyrkii vahvistamaan kansainvälisen yhteisön kykyä vastata turvallisuusuhkiin.” (emt. 5)
- ”Puolustusjärjestelmän valmiutta säädellään turvallisuusympäristön tilannekehityksen mukaisesti. Tämä edellyttää hyvää ennakkovaroituskykyä, ajantasaista tilannekuvaa, jatkuvaa johtamisvalmiutta sekä suorituskykyisiä joukkoja.” (emt. 68)
- ”Suomi varautuu torjumaan maahan kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen. Tämä korostaa ennaltaehkäisykyvyn merkitystä. Puolustuskyky ja -valmius mitoitetaan siten, että tehtävät ovat toteutettavissa tilannekehityksen mukaisesti.” (emt. 92)

Vuoden 2004 selonteon tapaan vuoden 2009 selonteko korosti edelleen siviili- ja sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen keskinäistä synergiaa ja operaatioihin osallistumisen vaikuttavuutta. Moniulotteisempiin kriiseihin ja konflikteihin varautuminen edellytti Suomelta kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioitaisiin siviili- ja sotilaallisen toiminnan yhteensovittaminen. Myös Euroopan unionin siviili- ja sotilaallista kriisinhallintaa tuli Suomen näkemyksen mukaan lähteä kehittämään yhtenä kokonaisuutena. Synergian korostaminen liittyi toisaalta myös siihen, miten Suomi halusi kiinnittää huomiota osallistumisensa vaikuttavuuteen, jota voitiin tehostaa lisäämällä tämän synergian kautta saavutettavaa kriisinhallinnan keinovalikoimaa.

- ”Moniulotteisemmat kriisit ja konfliktit edellyttävät Suomelta aktiivista ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioidaan siviili- ja sotilastoimintojen yhteensovittaminen.” (emt. 52)
- ”Suomi painottaa tarvetta kehittää ja suunnitella unionin siviili- ja sotilaallista kriisinhallintaa kokonaisuutena unionin jäsenmaiden ja komission koko keinovalikoima huomioiden.” (emt. 82)
- Konfliktialueilla tarvitaan yhä useammin sekä sotilaallista että siviilikriisinhallintaa. Siviilikriisinhallinta ja sotilaallinen kriisinhallinta käyttävät erilaisia keinoja, mutta täydentävät toisiaan.” (emt. 86)
- ”Osallistumisessa keskitytään Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviin operaatioihin. Osallistumisen vaikuttavuuteen kiinnitetään huomiota.” (emt. 85)

Keskeiset toimijat. Suomi vaikutti ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ensisijaisesti Euroopan unionin jäsenenä, ja unionin jäsenyys oli keskeinen osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Suomen tavoitteena oli kehittää unionia entistä tehokkaammaksi ja yhtenäisemmäksi toimijaksi, koska tällä katsottiin olevan suora merkitys Suomen turvallisuuden ja

kansainvälisen aseman vahvistamiselle. Suomen tavoitteena oli siis luoda unionista mahdollisimman tehokas ja vaikuttava toimija kansainvälisessä politiikassa. Tähän pyrkiessään Suomi piti tärkeänä, että Lissabonin sopimus saataisiin voimaan mahdollisimman nopeasti.

- *"Suomi vaikuttaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ensisijaisesti Euroopan unionin jäsenenä. EU-yhteistyön eteneminen edellyttää Suomelta lisävahvistusta unionin toimielimissä."* (emt. 90)
- *Euroopan unionin jäsenyys on keskeinen osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa.. Suomen etujen mukaista on vahvistaa Euroopan unionin kansainvälistä roolia sekä unionin turvallisuutta. Euroopan turvallisuusstrategia määrittelee unionin turvallisuuspoliittiset haasteet ja tavoitteet.* (emt. 5)
- *"Suomi toimii kansainvälisesti vahvan ja toimintakykyisen Euroopan unionin kehittämiseksi ja pitää tärkeänä, että Lissabonin sopimus saataisiin voimaan mahdollisimman nopeasti."* (emt. 81)

Suomi halusi edelleen myös vahvistaa EU:n roolia turvallisuusyhteisönä sekä kansainvälisenä toimijana; unionin jäsenyyden katsottiin olevan Suomelle perustavanlaatuinen turvallisuuspoliittinen valinta. Suomi oli vahvasti sitoutunut EU:n integraatiokehitykseen ja jäsenyyden katsottiin vahvistavan Suomen turvallisuutta, jolloin kansainvälisesti vahvan, tehokkaan, vaikuttavan ja toimintakykyisen unionin katsottiin olevan myös Suomen etujen mukainen. Euroopan YTPP:n syvenemisen katsottiin vahvistavan unionin kansainvälistä roolia ja näin myös Suomen turvallisuutta. Suomi halusi toimia aktiivisesti ja täysimääräisesti EU:n YTPP:n kehittämiseen ja toteuttamiseen.

- *"Jäsenyys Euroopan unionissa on Suomelle perustavanlaatuinen turvallisuuspoliittinen valinta. Unionin jäsenenä Suomi on osa tiivistä poliittista liittoa, jonka jäseniä yhdistää vahva yhteenkuuluvuus ja tahto toimia yhdessä. Suomi on tähän vahvasti sitoutunut."* (emt. 58)
- *"Jäsenyys Euroopan unionissa vahvistaa Suomen turvallisuutta. Kansainvälisesti vahva ja toimintakykyinen unioni on Suomen etujen mukainen."* (emt. 58)
- *Suomi pyrkii kehittämään Euroopan unionia entistä tehokkaammaksi ja yhtenäisemmäksi toimijaksi. Tällä on suora myönteinen merkitys Suomen turvallisuudelle ja kansainväliselle asemalle. Suomen intressi on mahdollisimman tehokas ja vaikuttava unioni kansainvälisessä politiikassa."* (emt. 59)
- *"Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan syventäminen vahvistaa Suomen turvallisuutta. Suomi toimii unionissa aktiivisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi ja osallistuu sen toteuttamiseen täysimääräisesti."* (emt. 59)

Kokonaan uusi Suomen turvallisuuden määrittelyyn vaikuttanut tekijä vuoden 2009 selonteossa oli EU:n perustuslakisopimuksen ja sittemmin hyväksytyyn EU:n Lissabonin sopimuksen avunantovelvoitteen ja yhteisvastuulausekkeen merkityksien arvioiminen. Molempien velvoitteiden katsottiin vahvistavan unionin sisäistä turvallisuutta sekä jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Tätä kautta kummankin velvoitteen katsottiin myös tukevan Suomen turvallisuutta. Suomen todettiin jo muuttaneen lainsäädäntöään

avunannon mahdollistamiseksi toiselle EU -maalle yhteisvastuulausekkeen mukaisessa tilanteessa ja sen haluttiin myös arvioivan valmiuksiaan avunantovelvoitteen täytäntöön panemiseksi. Suomi oli valmis noudattamaan molempia velvoitteita sotilaallisilla panostuksillaan sen ollessa valmis antamaan virka-apua muille EU-maille yhteisvastuulausekkeen periaatteiden mukaisesti sekä pyrkivän kehittämään sotilaallista valmiutta voidakseen toimia näiden molempien unionin jäsenyyden edellyttämien velvoitteiden mukaisesti. Euroopan unionille ei katsottu kuitenkaan olevan kehitteillä yhteistä aluepuolustuskykyä suurimman osan EU-maista hoitaessa puolustuksensa Naton kautta.

- *"Velvoitteet yhteisvastuusta ja keskinäisestä avunannosta aseellisessa hyökkäystilanteessa vahvistavat unionin sisäistä turvallisuutta ja jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Kumpikin velvoite tukee myös Suomen turvallisuutta."* (emt. 53)
- *"Euroopan unionin yhteisvastuulauseke ja avunantovelvoite vahvistavat jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Suomi luo valmiudet avun antamiseen ja vastaanottamiseen yhteisvastuulausekkeen ja avunantovelvoitteen mukaisesti."* (emt. 82)
- *"Suomi on jo muuttanut lainsäädäntöään avunannon mahdollistamiseksi toiselle EU -maalle yhteisvastuulausekkeen mukaisessa tilanteessa. Suomen on arvioitava valmiuksiaan avunantovelvoitteen täytäntöönpanoon. Euroopan unionille ei kuitenkaan olla kehittämässä yhteistä aluepuolustuskykyä suurimman osan EU-maista hoitaessa puolustuksensa Naton kautta."* (emt. 54)
- *"Lissabonin sopimuksen yhteisvastuulauseke tehostaa unionin ja jäsenmaiden keinojen ja voimavarojen käyttöönottoa sekä vahvistaa jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Suomi toimii yhteisvastuulausekkeen mukaisesti."* (emt. 59)
- *"Euroopan unionin jäsenyys edellyttää Suomelta myös sotilaallista valmiutta keskinäisen avunannon velvoitteen ja yhteisvastuulausekkeen toteuttamiseen."* (emt. 93)
- *"Suomi on valmis antamaan sotilaallista virka-apua muille EU-maille yhteisvastuulausekkeen periaatteiden mukaisesti."* (emt. 95)

Suomen suhtautuminen Natoon oli vuoden 2009 selonteossa muuttunut yhteistyöhaluisempaan suuntaan. Naton katsottiin olevan poliittis-sotilaallinen liittokunta, joka on käytännön toiminnassaan ensisijaisesti kriisinhallintaorganisaatio. Kun Euroopan unionin YTPP oli vahvistumassa, katsottiin yhteistoiminnan Naton kanssa korostuvan entisestään; EU:n ja Naton katsottiin jäsenkuntiansa myötä olevan pitkälti päällekkäisiä organisaatioita. Suomi halusi Natoon kuulumattomana maana kehittää omia sotilaallisia kykyjään Naton standardien mukaisesti ja Suomi halusi kehittää kumppanimaille avoinna olevaa yhteistyötä ja osallistua aktiivisesti Nato -johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin.

- *"Nato on poliittis-sotilaallinen liittokunta, jonka olemassaolon perustana on Pohjois-Atlantin sopimus ja sen 5. artikla. Käytännön toiminnassaan Nato on ensisijaisesti kriisinhallintaorganisaatio. Se on jäsenilleen ja kumppaneilleen keskeinen yhteistyöjärjestö."* (emt. 66)
- *"Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistuessa yhteistoiminnan merkitys Naton kanssa korostuu entisestään. EU ja Nato ovat jäsenkunnaltaan pitkälti päällekkäisiä organisaatioita."* (emt. 54)

- ”Suomi kehittää omia sotilaallisia suorituskykyjään Naton standardien mukaisesti.” (emt. 54)
- ”Suomi osallistuu aktiivisesti kumppanimaille avoimena olevaan yhteistyöhön sekä kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämiseen. Suomi käy säännöllistä poliittista vuoropuhelua Naton kanssa ja osallistuu Nato -johtoiisiin kriisinhallintaoperaatioihin.” (emt. 66)

Selonteon Natoa koskeva arviointi oli kuitenkin hyvin erikoista, sillä siinä lähdettiin voimakkaasti arvioimaan mahdollisen Nato-jäsenyyden tuomia hyötyjä Suomen turvallisuuspolitiikalle. Eduskunnan seurantaryhmä totesi edellisvuonna julkaistussa raportissaan, ettei Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjauksia ollut syytä tarkistaa. Suomen todettiin edelleen olevan sotilasliittoon kuulumaton maa ja harjoittavan yhteistyötä Naton kanssa ja ylläpitävän mahdollisuutta hakea Naton jäsenyyttä. (emt. 68)

- ”On olemassa jatkossakin vahvoja perusteita harkita Suomen Nato-jäsenyyttä. Laaja poliittinen yhteisymmärrys on välttämätöntä ja kansalaismielipiteen huomioiminen tärkeää mahdollisesta jäsenyydestä päätettäessä.” (emt. 68)

Nato-jäsenyyttä kannatti kuitenkin selkeä vähemmistö kansasta, joten edellisiin selontekoihin verrattuna on hyvin erikoista, että vuoden 2009 selonteossa jäsenyyden tuomia hyötyjä lähdettiin arvioimaan hyvin laajasti. Suomen jäsenyydellä katsottiin muun muassa olevan heijastusvaikutuksia Pohjois-Euroopan ja tämän lähialueiden turvallisuustilanteeseen; jäsenyydellä katsottiin olevan ennaltaehkäisevä ja Suomen turvallisuutta vahvistava vaikutus. Jäsenyyden myötä Suomi saisi liittokunnan turvatakuut ja olisi velvoitettu auttamaan muita jäsenmaita, mikäli nämä joutuisivat hyökkäyksen kohteeksi. Euroopan unionin kriisinhallintayhteistyön mahdollisuuksien lisäksi Naton jäsenenä Suomi olisi täysivaltaisesti mukana liittokunnan päätöksenteossa ja kuuluisi myös Nato - Venäjä -neuvostoon. Yleisen taakanjaon ja poliittisten odotusten tuomat haitat Suomen katsottiin taas voivan päättää oman valintansa mukaan tapauskohtaisesti; Suomi voisi päättää operaatioihin osallistumisesta itsenäisesti, kuten aiemminkin. Suomen näkemyksen mukaan Naton tavoitteet kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden edistämiseksi olivat yhteensopivat Suomen ja Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kanssa. Selonteon Nato-ajatukset olivat näiden esimerkkien osoittamalla tavalla selvästi jäsenyydelle myönteisiä.

- ”Suomen mahdollisella Nato-jäsenyydellä olisi heijastusvaikutuksia turvallisuustilanteeseen Pohjois-Euroopassa ja lähialueilla.” (emt. 67)
- ”Ulkoministeriön Suomen mahdollista Nato-jäsenyyttä koskevan selvityksen mukaan jäsenyydellä olisi ennaltaehkäisevä, Suomen turvallisuutta vahvistava vaikutus. Nato-jäsenyys antaisi Suomelle liittokunnan 5. artiklan mukaiset turvatakuut. Samalla mahdollinen jäsenyys velvoittaisi Suomea auttamaan muita jäsenmaita, mikäli nämä joutuisivat hyökkäyksen kohteeksi.” (emt. 67)

- *”Mahdollista jäsenyyttä on syytä tarkastella sekä Suomen ulkopoliittisen aseman ja puolustuksen että kehittyvän kriisinhallintayhteistyön näkökulmasta. Euroopan unioni on luonut jäsenilleen tasavertaiset mahdollisuudet osallistua kriisinhallintayhteistyöhön. Naton jäsenenä Suomi olisi täysivaltaisesti mukana liittokunnan päätöksenteossa. Naton jäsenenä Suomi osallistuisi myös Nato - Venäjä –neuvostoon.” (emt. 67)*
- *”Toisaalta jäsenenä Suomeen kohdistuisi entistä voimakkaammin yleisen taakanjaon ja solidaarisuuden perusteella poliittisia odotuksia osallistua liittokunnan vastuulleen ottamiin kriisinhallintatehtäviin tai sen yksittäisten jäsenmaiden operaatioihin. Suomi päättäisi kuitenkin operaatioihin osallistumisesta itsenäisesti, kuten tähänkin asti. Naton ulkopuolellakin Suomi on voinut osallistua kriisinhallintaan tahtomallaan tavalla.” (emt. 67)*
- *”Suomi katsoo, että Naton tavoitteet kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden edistämiseksi ovat yhteensopivat Suomen ja Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kanssa.” (emt. 67)*

Yhdistyneissä kansakunnissa Suomen haluttiin vaikuttavan kansallisesti, Euroopan unionin jäsenenä sekä pohjoismaana. Suomen pyrkimyksenä YK:n toiminnassa oli yhtenäistää EU:n toimintaa, jolloin Suomi voisi olla epäsuorasti vaikuttamassa myös turvallisuusneuvostossa. (emt. 80) Toiveena oli, että unioni kasvattaisi näkyvyyttään ja yhtenäistäisi kannanmuodostusta myös YK:ssa, jossa sillä olisi merkittävä vaikutusvalta etenkin toimiessaan yhtenäisenä toimijana. Selonteko kuitenkin tiedosti edelleen YK:n puutteet ja Suomi halusi uudistaa ja tehostaa YK:n toimintaa. Tavoitteena oli rakentaa YK:sta laajaa turvallisuutta edistävä toimija, joka puuttuisi erityisesti laajan turvallisuuden mukaisiin ongelmiin. Suomen osallistumista YK:n kriisinhallintatoimintaan haluttiin myös vahvistaa, ja Suomen linjattiin osallistuvan jatkossakin YK:n kriisinhallintaoperaatioihin sotilas- ja siviilivoimavarojen turvin.

- *”Suomi toimii Euroopan unionin näkyvyyden ja kannanmuodostuksen tehostamiseksi myös YK:ssa. Unionilla on maailmanjärjestössä merkittävä vaikutusvalta etenkin sen toimiessa yhtenäisenä.” (emt. 60)*
- *”Suomi tukee YK:n uudistamista ja toiminnan tehostamista. Suomi edistää YK:ssa laajaa turvallisuutta, jolla vastataan muun muassa ympäristöongelmien, ruokakriisin, veden ja energian puutteen, muuttoliikkeiden, globaalien epidemioiden, rikollisuuden, köyhyyden, eriarvoisuuden, terrorismin ja suuronnettomuuksien kaltaisiin globaalihaasteisiin.” (emt. 80)*
- *”Osallistumista YK:n kriisinhallintatoimintaan pyritään vahvistamaan. Suomi on perinteisesti tukenut YK:n kriisinhallintatoimintaa ja osallistuu jatkossakin YK:n operaatioihin sotilas- ja siviilivoimavaroin.” (emt. 87)*

Venäjän katsottiin edelleen olevan Suomen turvallisuusympäristöön keskeisimmin vaikuttava toimija. (emt. 62) Venäjä aiheutti Suomelle monia erilaisia turvallisuusriskejä ja Suomen lähialueen turvallisuustilanteen kehitys oli voimakkaasti riippuvainen Euroopan unionin, Venäjän ja Naton suhteiden kehityksestä. Tällaisia uhkia olivat muun muassa merikuljetusten lisääntyminen, Venäjän asevoimien modernisaatio ja Suomen lähialueille sijoitetut ydinaseet sekä Euroopan unionin riippuvaisuus Venäjästä energiantoimittajana.

- ”Suomen lähialueen turvallisuustilanteen kehitys on myös riippuvainen Euroopan unionin, Venäjän ja Naton keskinäisten suhteiden kehityksestä. Merikuljetusten lisääntyminen, kysymys Barentsin meren luonnonvaroista ja lähialueen maiden sodan ajan joukkojen vähentyminen ovat tuoneet uudenlaisia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia haasteita lähialueillemme.” (emt. 55)
- ”Venäjä modernisoi asevoimiaan ja kalustoaan, mikä vaikuttaa myös Suomen lähialueella. Joukkojen määrää ei todennäköisesti lisätä, mutta asevoimien materiaalin laatu kehittyy ja suorituskyky paranee. Venäjän ydinaseita on sijoitettuina Suomen lähialueelle vastaisuudessakin.” (emt. 55)
- ”Euroopan unionin jäsenmaiden riippuvuus Venäjästä energiantoimittajana on merkittävä. Tällä voi olla turvallisuuspoliittisia heijastusvaikutuksia myös Pohjois-Euroopassa, mikäli Venäjä käyttää energiavarantojaan poliittisen vaikuttamisen ja painostuksen välineenä.” (emt. 56)

Suomen tavoitteena oli sitoa Venäjä kansainväliseen yhteistyöhön ja auttaa sitä kehittymään toimivaksi demokratiaksi, ihmisoikeuksia kunnioittavaksi oikeusvaltioksi ja markkinatalousmaaksi. Suomi tuki Venäjän WTO -jäsenyyttä ja toimi sen puolesta, että Euroopan unionin ja Venäjän välille saataisiin uusi perussopimus ja moderni vapaakauppasopimus.

- ”Suomen tavoitteena on Venäjän sitoutuminen kansainväliseen yhteistyöhön ja instituutioiden toimintaan globaalin vastuunsa tuntien ja kansainvälisen oikeuden periaatteita kunnioittaen. Suomen etu on Venäjän kehittyminen toimivaksi demokratiaksi, ihmisoikeuksia kunnioittavaksi oikeusvaltioksi ja markkinatalousmaaksi.” (emt. 61)
- ”Suomi tukee Venäjän WTO -jäsenyyttä ja toimii sen puolesta, että Euroopan unionin ja Venäjän välille saadaan aikaan uusi perussopimus ja moderni vapaakauppasopimus.” (emt. 62)
- ”Suomi toimii sen edistämiseksi, että unionin ja Venäjän välille kehittyisi toimiva kumppanuus.” (emt. 81)

Keskeiset termit. Vuoden 2009 selonteossa puolueettomuutta, vakauspolitiikkaa tai Pohjois-Euroopan vakautta ei vuoden 2004 tavoin enää mainittu lainkaan 90-luvun selontekojen tapaisesti. Selonteon käyttämä retoriikka lähti edelleen kuitenkin rakentamaan eurooppalaisten jakamaa yhteistä arvopohjaa. Euroopan unioni määriteltiin yhteisille arvoille perustuvaksi rauhan ja vakauden alueeksi ja Suomella ja Euroopan unionilla katsottiin olevan omat ennalta määritetyt arvonsa ja kantansa puhuttaessa kansainvälisestä turvallisuudesta.

- *Unioni tehostaa Euroopan naapuruuspolitiikan pohjalta itäisiä kumppanimaitaan koskevaa politiikkaansa ja pyrkii näin laajentamaan yhteisille arvoille perustuvaa rauhan ja vakauden aluetta.* (emt. 21)
- *Turvallisuusneuvoston jäsenyys vuosina 2013-14 on Suomelle merkittävä tavoite. Jäsenenä Suomi myötävaikuttaisi kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseen ja edistäisi Suomen ja Euroopan unionin arvoja ja kantoja.* (emt. 81)

Kun vuoden 2004 selonteko mainitsi uskottavan kansallisen puolustuskyvyn hokeman enää kymmenen kertaa, niin kansallisessa mielessä uskottavasta puolustuskyvystä puhuttiin

enää kolme kertaa. Mielenkiintoista oli myös se, että tässä selonteossa Suomi ylläpiti ja kehitti toimintaympäristöön nähden oikein mitoitettua, uskottavaa puolustuskykyä. Kun vuoden 2004 selonteossa sotilaallisen liittoutumattomuuden ratkaisua arvioitiin toimintaympäristön muutosten suhteessa, niin nyt uskottavuuttakin haluttiin arvioida toimintaympäristön muutosten mukaan. Lisäksi uskottavan puolustuskyky rinnastettiin nyt kansainväliseen yhteistyöhön siinä mielessä, että sen tuli nyt ottaa huomioon kansainvälinen sopimusjärjestelmä.

- ”Suomella on oltava oikein mitoitettu oman kansan ja ulkomaiden **uskottavaksi arvioima kyky ennaltaehkäistä ja torjua sotilaalliset uhkat.**” (emt. 93)
- ”Suomi ylläpitää ja kehittää **toimintaympäristöön nähden** oikein mitoitettua, **uskottavaa puolustuskykyä.**” (emt. 58)
- ”Suomi ylläpitää **uskottavaa kansallista puolustusta**, joka ottaa mahdollisimman hyvin huomioon **kansainvälisen sopimusjärjestelmän**, sekä varautuu torjumaan maahamme kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen.” (emt. 68)
- ”Puolustuspolitiikan keinoin edistetään valtion ja väestön turvallisuutta, tuetaan kansallista päätöksentekoa ja luodaan edellytykset **uskottavalle puolustuskyvyille.**” (emt. 91)

Vastuut olivat myös edelleen vuoden 2009 selonteossa keskeinen retorinen tapa, jolla pyrittiin mahdollisesti perustelemaan Suomen turvallisuudessa laajemman kriisinhallintapolitiikan harjoittaminen ja kehittäminen. Suomen haluttiin kantavan ”maailmanlaajuista vastuuta” ja pyrkivän kehittämään kansainvälisiä kriisinhallintakykyjä. YK ja Euroopan unioni kantoivat niin ikään oman ”vastuunsa”. Suomen toiveena oli myös vakauttaa oma lähialueensa saattamalla Venäjä oman ”globaalin vastuunsa” mukaiseen rooliin. Osallistumisen kansainvälisen vastuun turvaamiseen katsottiin vahvistavan myös Suomen omaa kansallista puolustuskykyä.

- Suomen turvallisuuden kehitys on tiiviisti yhteydessä kansainväliseen kehitykseen. Suomi kantaa **maailmanlaajuista vastuuta** ja pyrkii vahvistamaan kansainvälisen yhteisön kykyä vastata turvallisuushäiriöihin.” (emt. 5)
- YK:n turvallisuusneuvostolla on ensisijainen **vastuu** kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä.” (emt. 37)
- Euroopan unioni on ottamassa **vastuuta** yhä haastavammista sotilaallisista siviilikriisinhallintaoperaatioista.” (emt. 53)
- Suomen tavoitteena on Venäjän sitoutuminen kansainväliseen yhteistyöhön ja instituutioiden toimintaan **globaalin vastuunsa tuntien** ja kansainvälisen oikeuden periaatteita kunnioittaen.” (emt. 61)
- Osallistuminen kriisinhallintaan on osa Suomen turvallisuuden rakentamista ja **kansainvälistä vastuun kantamista**, ja se vahvistaa samalla kansallista puolustuskykyä.” (emt. 65)
- Kriisinhallinta on **vastuun kantamista** ja kansainväliseen yhteistyöhön osallistumista.” (emt. 84)

Kansainväliset vastuut synnyttivät keskeiseksi termiksi erilaisia velvoitteita. Esimerkiksi EU-jäsenyyden katsottiin velvoittavan Suomen osallistumaan myös sellaisten

turvallisuuspoliittisten kysymysten käsittelyyn, jotka eivät olisi kuuluneet vanhahtavan turvallisuuspoliittisen ajattelun mukaan Suomen prioriteetteihin. Velvoitteen termi juontuu selonteon retoriikassa mahdollisesti Lissabonin sopimuksen velvoitteista yhteisvastuusta ja keskinäisestä avunannosta. Suomi suhtautui varsin avoimesti kansainväliseen yhteistyöhön pitäen tärkeänä sitä, että valtiot sitoutuvat yhteisesti hyväksytyihin periaatteisiin ja velvoitteisiin turvallisuuden ja vakauden edistämiseksi.

- *EU-jäsenyys on tarjonnut Suomelle mahdollisuuksia sen välittömään turvallisuusympäristöön vaikuttamiseksi. **Jäsenyys velvoittaa** Suomen osallistumaan myös sellaisten kysymysten käsittelyyn, jotka eivät välttämättä kuuluneet perinteisen turvallisuuspoliittisen ajattelun mukaan Suomen prioriteetteihin.* (emt. 5)
- ***Velvoitteet yhteisvastuusta ja keskinäisestä avunannosta** aseellisessa hyökkäystilanteessa vahvistavat unionin sisäistä turvallisuutta ja jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. **Kumpikin velvoite** tukee myös Suomen turvallisuutta.* (emt. 54)
- *Suomi edistää tehokasta, kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja toimintakykyisiin instituutioihin nojaavaa monenkeskistä yhteistyötä. Suomelle on tärkeätä, että valtiot sitoutuvat yhteisesti hyväksytyihin periaatteisiin ja **velvoitteisiin** turvallisuuden ja vakauden edistämiseksi.* (emt. 80)

Euroopan unionin vuoden 2004 selonteon käyttämä yhteistoimintakyvyn hokema oli heikentynyt. Unionin toimintakykyä haluttiin kuitenkin edelleen lisätä ja EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa haluttiin vahvistaa. Suomi piti erityisen tärkeänä sitä, että Lissabonin sopimus saataisiin voimaan mahdollisimman nopeasti.

- *”Unionissa on ollut käynnissä jo vuodesta 2002 perussopimusten muutoshanke, jonka yhtenä tavoitteena on unionin ulkoisen toimintakyvyn ja päätöksenteon tehokkuuden lisääminen.”* (emt. 20)
- *”Suomi edistää toiminnallaan Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistumista ja toimintakykyä sekä kantaa omalta osaltaan globaalia vastuuta.”* (emt. 58)
- *”Suomi toimii kansainvälisesti vahvan ja toimintakykyisen Euroopan unionin kehittämiseksi ja pitää tärkeänä, että Lissabonin sopimus saataisiin voimaan mahdollisimman nopeasti.”* (emt. 81)

Monenkeskinen yhteistyö oli vuoden 2004 tapaan hyvin keskeinen tässäkin selonteossa. Kansainvälinen yhteistoiminta ei ollut yhteistyövaraista vaan ärsyttävän toistuvalla tavalla monenkeskistä. Monenkeskisiä organisaatioita olivat esimerkiksi EU, YK ja Nato. Yhdysvaltain katsottiin suhtautuneen viime aikoina YK:hon kriittisesti, koska "sen suhtautumisen monenkeskiseen toimintaan ja voimakeinoin tapahtuvaan kriisinhallintaan katsottiin eroavan eurooppalaisista käytännöistä. Kriisinhallintaa käytettiin yleensäkin tässä retoriikassa monenkeskisen yhteistyön synnyttämän keinovalikoiman pohjalta. Sitoutuminen monenkeskisen järjestelmän yhteisiin pelisääntöihin katsottiin olevan Suomelle hyvin tärkeää. Suomi korosti YK:ta kaikkein kattavimpana tällaisena monenkeskisen yhteistyön järjestönä.

- ”Monenvälisen järjestelmän toimintakyky on osoittautunut puutteelliseksi. Useat **monenkeskiset organisaatiot** kuten YK, Etyj, WTO, IMF ja Maailmanpankki eivät ole kyenneet uudistumaan riittävästi sopeutuakseen kylmän sodan jälkeiseen aikaan.” (emt. 28)
- ”Yhdysvallat on viime vuosina suhtautunut YK:hon kriittisesti. Sen suhtautuminen **monenkeskiseen toimintaan**, kansainvälisiin sopimuksiin ja voimankäytön oikeutukseen poikkeaa eurooppalaisesta käytännöstä.” (emt. 30)
- ”Turvallisuusympäristön kehityksen myötä Nato on muuttunut yhä selvemmin laaja-alaiseksi turvallisuuspoliittiseksi ja kriisinhallintaa harjoittavaksi **monenkeskiseksi järjestöksi**.” (emt. 40)
- ”**Monenkeskisen järjestelmän toimivuus** ja suurten maiden sitoutuminen **yhteisiin pelisääntöihin** ovat Suomelle tärkeitä.” (emt. 50)
- ”Suomi toimii **monenkeskisen yhteistyön** ja kansainvälisen oikeuden vahvistamiseksi. Suomi korostaa YK:ta kattavimpana **monenkeskisen yhteistyön** järjestönä.” (emt. 60)

Monenkeskinen yhteistyö toimi selonteossa myös määritelmänä EU:n toteuttamalle naapuruuspolitiikalle, jolla pyrittiin välittämään eurooppalaisia arvoja EU:n raja-alueille, jotta yhteisille arvoille perustuvaa rauhan ja vakauden aluetta voitaisiin laajentaa.

- ”Unioni tehostaa Euroopan **naapuruuspolitiikan** pohjalta itäisiä kumppanimaitaan koskevaa politiikkaansa ja pyrkii näin laajentamaan **yhteisille arvoille** perustuvaa rauhan ja vakauden aluetta.” (emt. 21)
- ”Suomi pitää tärkeänä Euroopan unionin **naapuruuspolitiikkaa**. Itäisen kumppanuuden syventäminen Ukrainan, Moldovan, Valko-Venäjän, Georgian, Armenian ja Azerbaizanin kanssa on tärkeitä. Itäisen kumppanuuden **monenkeskisen yhteistyön** tulee olla avointa kolmansien maiden, erityisesti Venäjän ja Keski-Aasian valtioiden, osallistumiselle kaikilla relevanteilla aloilla. Poliittinen ja taloudellinen yhteistyö Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maiden kehitystä sekä lähentää näitä **eurooppalaisiin arvoihin**.” (emt. 81-82)

Monenkeskisyyden ohella globaalien maailman valtiot olivat toistuvasti ”keskinäisriippuvaisia”. Keskinäisriippuvaisessa maailmassa uudet valtioita kohtaavat uhkat olivat luonteeltaan rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan laajoja, jolloin niiden hallinta vaati ”perinteisen turvallisuuspolitiikan keinojen” lisäksi uusia ratkaisutoimenpiteitä.

- ”**Keskinäisriippuvaisessa maailmassa** useat turvallisuushaasteet ja -uhkat ovat valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan laajoja; niiden hallinta vaatii perinteisen turvallisuuspolitiikan keinojen ja sotilaallisen puolustuksen lisäksi muita toimenpiteitä.” (emt. 4)
- Ilmastomuutos ja koko globaalia taloutta ravisteleva finanssikriisi osoittavat, miten voimattomia kansallisvaltiot ovat yksinään. Globalisaatio lisää **valtioiden keskinäisriippuvuutta**. Valtioiden rajat ylittäviä ongelmia ei voida ratkaista ilman yhteistyötä.” (emt. 28)

Uhat. Suomeen ei selonteossa arvioitu kohdistuvan sotilaallista painostusta tai voimankäyttöä ilman, että se olisi osa laajempaa kansainvälistä konfliktia. Sotilaallisen voimankäyttöä poliittisten tavoitteiden saavuttamisessa pidettiin kuitenkin mahdollisena. Puolustuksen lähtökohta oli se, ettei sotilaallisen voimankäytön tai sillä uhkaamisen

mahdollisuutta voitu kuitenkin sulkea pois. Muuten yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen uhkamallisto oli laadittu laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta. Keskinäisriippuvainen maailma oli kohdistanut Suomeen uusia uhkatekijöitä, jotka olivat luonteeltaan valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutukseltaan laajoja. Näille uhkille tyypillistä oli vaikea ennakoitavuus ja lyhyet varoitussajat, ja niiden ratkaisemisen katsottiin vaativan valtioiden harjoittamaa yhteistoimintaa.

- ”Suomeen ei arvioida kohdistuvan sotilaallista painostusta tai voimankäyttöä ilman, että se olisi osa laajempaa kansainvälistä konfliktia.”(emt. 66)
- ”Samalla on otettava huomioon, että sotilaallisen voiman käyttö poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi on edelleen mahdollista. Tämä heijastuu myös arvioon Suomen turvallisuusympäristöstä.”(emt. 5)
- ”Keskinäisriippuvaisessa maailmassa useat turvallisuushaasteet ja -uhkat ovat valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan laajoja; niiden hallinta vaatii perinteisen turvallisuuspolitiikan keinojen ja sotilaallisen puolustuksen lisäksi muita toimenpiteitä. Turvallisuushuille on tyypillistä vaikea ennakoitavuus ja lyhyet varoitussajat. Tämän vuoksi varautumisen ja uhkaan vastaamisen lisäksi on kiinnitettävä huomiota ennaltaehkäiseviin ja turvallisuutta edistäviin toimiin.” (emt. 4)
- ”Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen uhkamallisto on laadittu laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta, ja kuvatut uhkamallit muodostavat varautumisemme suunnittelun perustan.” (emt. 4)

Ominaisuudet. Suomen turvallisuuspoliittisessa linjauksessa ei ollut tapahtunut suuria muutoksia; Suomen tuli jatkossakin huolehtia omasta uskottavasta puolustuksestaan ja osallistua kehittyvään eurooppalaiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön. Lähtökohtana oli se, että koko maata pyrittäisiin puolustamaan ja puolustusjärjestelmän perustana säilyi yleinen asevelvollisuus. (emt. 68) Kun vuonna 2004 Suomi kehitti puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana, mutta turvallisuusympäristönsä muutoksia seuraten, niin nyt Suomen tuli ylläpitää ja kehittää toimintaympäristöön nähden oikein mitoitettua, uskottavaa puolustuskykyä. Tämä haluttiin mitoitaa siten, että tehtävät olisivat toteutettavissa ”tilannekehityksen mukaisesti”. Tällaisessa retorisessa muotoilussa Suomi ei ollut enää pelkästään eurooppalaisen turvallisuuskehityksen etäältä seuraaja, vaan oli myös osaltaan rakentamassa sitä.

- ”Suomi ylläpitää ja kehittää toimintaympäristöön nähden oikein mitoitettua, uskottavaa puolustuskykyä.” (emt. 58)
- ”Suomi varautuu torjumaan maahan kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen. Tämä korostaa ennaltaehkäisyn merkitystä. Puolustuskyky ja -valmius mitoitetaan siten, että tehtävät ovat toteutettavissa tilannekehityksen mukaisesti.” (emt. 92)

Tutkimusaineiston ensimmäisten selontekojen sotilaallisen liittoutumattomuuden hokemasta oli myös jo luovuttu ja tässä selonteossa siirryttiin laaja-alaisen turvallisuuskehityksen myötä käyttämään jo muotoa ”sotilasliittoon kuulumaton maa”.

Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi ei voinut käyttää puolustuksensa suunnittelun perusteena ulkopuolelta saatavaa sotilaallista tukea, mutta varautui kuitenkin mahdollisen avun vastaanottamiseen ja sen antamiseen muille apua kaipaaville valtioille.

- *Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi ei voi käyttää sotilaallisen puolustuksensa suunnittelun perusteena ulkopuolelta saatavaa sotilaallista tukea. Suomen on kuitenkin varauduttava mahdollisen kansainvälisen avun vastaanottamiseen ja antamiseen.*"(emt. 12)
- *Lähtökohtana on, että koko maata puolustetaan ja puolustusjärjestelmän perustana säilyy yleinen asevelvollisuus. Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa ja harjoittaa yhteistyötä Naton kanssa sekä ylläpitää mahdollisuutta hakea Naton jäsenyyttä.*"(emt. 68)

Globalisaation myötä Suomen katsottiin hyötynneen maailman verkostoituneisuudesta, mutta tämän katsottiin myös vastavuoroisesti lisänneen maan haavoittuvuutta. Valtioiden välinen riippuvuus oli lisääntynyt ja globaali turvallisuusympäristö oli tullut yhä herkemäksi esimerkiksi maailmantalouden häiriöiden tai ilmastomuutoksen heilahduksille, joilla voisi lopulta olla heijastusvaikutuksia myös Suomeen. Suomen edun mukaista oli pyrkiä vähentämään tällaisia pitkän aikavälin vaikutuksia, vaikka ne eivät välittömästi vaikuttaisikaan suoraan Suomen turvallisuuteen. Globalisaatio edellytti siis tavoitteellista, johdonmukaista ja ennakoivaa toimintaa sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristön muutoksiin. Suomen kansallisia etuja voitiin tällöin parhaiten edistää kansainvälisessä yhteistyössä.

- *"Globalisaation vaikutukset Suomeen ovat pääosin myönteisiä. Suomi ja suomalaiset ovat hyötynneet globalisaatiosta muutosvalmiuden, sosiaalisten turvaverkostojen sekä korkean koulutustason ja uuden teknologian tehokkaan hyödyntämisen myötä. Globaali verkostoituminen on samalla lisännyt maamme haavoittuvuutta... Valtioiden välinen riippuvuus lisääntyy. Globaalin turvallisuustilanteen muutoksilla, maailmantalouden häiriöillä tai ilmastomuutoksella on heijastusvaikutuksia myös Suomeen. Esimerkiksi energian tai raaka-aineiden tuotannon häiriöt kaukaisillakin alueilla saattavat hidastaa myös Suomen talouskehitystä. Suomen edun mukaista on pyrkiä vähentämään tällaisten muutosten pitkän aikavälin vaikutuksia, vaikka ne eivät välittömästi vaikuttaisi Suomeen.*" (emt. 50)
- *"Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa toimintalinjassa huomioidaan laajan turvallisuus käsitteen mukaisesti globaalin toimintaympäristön muutokset. Globalisaatio edellyttää tavoitteellista, johdonmukaista ja ennakoivaa toimintaa sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristön muutoksiin. Kansallisia etuja edistetään parhaiten kansainvälisessä yhteistyössä."* (emt. 58)

Kansainvälisen kriisinhallinnan kehittäminen oli vuonna 2009 jo osa Suomen turvallisuutta. Suomen strategisen ajattelun katsottiin tähtäävän eurooppalaiseen yhteistyöhön, jolla ajateltiin voivan torjua ennalta globalisaation synnyttämiä turvallisuusuhkia. Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden katsottiin kytkeytyvän entistä tiiviimmin toisiinsa. Selonteko korosti myös valtion ero toimijoiden avointa yhteistyötä ja kumppanuutta kansalaisjärjestöjen, yritysten ja muiden ei-valtiollisten toimijoiden kanssa.

- ”Suomen strateginen ajattelu tähtää laajaan eurooppalaiseen yhteistyöhön ja yhdentymiseen, jonka avulla poistetaan vastakohtaisuuksia ja torjutaan ennalta turvallisuusuhkia.” (emt. 66)
- ”Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin yhteen. Useat laaja-alaisista turvallisuusuhkista ovat kytköksissä toisiinsa, vaikeasti ennustettavissa, monimuotoisia sekä varoitussajaltaan lyhyitä. Valtion eri toimijoiden avoin yhteistyö ja kumppanuudet kansalaisjärjestöjen, yritysten ja muiden ei-valtiollisten toimijoiden kanssa korostuvat edelleen sekä kansallisessa että kansainvälisessä yhteistyössä.” (emt. 70)

Tehtävät. Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät olivat edelleen itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen. Vaikka Suomeen ei katsottu kohdistuvan sotilaallista uhkaa, tuli sen lähtökohtaisesti kyetä ennalta ehkäisemään sotilaallisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen, koska tuota mahdollisuutta ei katsottu voitavan edelleenkaan sulkea pois. Mikäli voimaa olisi kuitenkin käytetty, tuli puolustusvoimien kyetä torjumaan hyökkäys omin voimin ja mahdollisen ulkopuolisen tuen avustuksella.

- ”Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät ovat Suomen itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen.” (emt.5, emt. 58)
- ”Suomen tulee kyetä ennalta ehkäisemään sotilaallisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen. Mikäli sotilaallista voimaa kuitenkin käytetään Suomea vastaan, on puolustusvoimien kyettävä torjumaan hyökkäys omin voimin ja mahdollisen ulkomaisen tuen avulla.” (emt. 56)
- ”Puolustuksen lähtökohtana kuitenkin on, että Suomeen kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön tai sillä uhkaamisen mahdollisuutta ei voi sulkea pois.” (emt. 68)

Suomi ylläpiti uskottavaa kansallista puolustusta, joka halusi ottaa mahdollisimman hyvin huomioon kansainvälisen sopimusjärjestelmän. Suomen puolustuskyky oli pidettävä kulloisenkin tilanteen mukaisesti sellaisena, joka teki jo ennalta sotilaalliset toimet maattamme vastaan kannattamattomiksi. Puolustus perustui alueellisen puolustuksen periaatteeseen, yleiseen asevelvollisuuteen sekä laajaan reserviin.

- ”Suomi ylläpitää uskottavaa kansallista puolustusta, joka ottaa mahdollisimman hyvin huomioon kansainvälisen sopimusjärjestelmän, sekä varautuu torjumaan maahamme kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen. Päämääränä on ennaltaehkäisy siten, että ylläpidettävä puolustuskyky ja kulloisenkin tilanteen mukainen puolustusvalmiutemme tekevät jo ennalta arvioiden sotilaalliset toimet maattamme vastaan kannattamattomiksi. Uskottavuuden perustan muodostavat hyvin koulutetut suorituskykyiset ja nykyaikaisesti varustetut joukot sekä korkea maanpuolustustahto.” (emt. 68)
- ”Suomen puolustus perustuu alueellisen puolustuksen periaatteeseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja laajaan reserviin sekä vahvaan maanpuolustustahtoon ja kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön.” (emt. 68)

Maanpuolustuksen päätehtävän lisäksi puolustusvoimien tehtävissä korostuivat muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen

kriisinhallintaan. Tämä edellytti Suomelta nopean toiminnan joukkojen sekä tarvittavien erikoiskykyjen kehittämistä. Jatkuvasti vaativammiksi kehittyvien kriisinhallintatehtävien katsottiin vaativan Suomelta kriisinhallintakykyjen jatkuvaa arviointia ja taloudellisten resurssien lisäämistä. Sotilaallisten välineiden käytön laaja-alaisten turvallisuushaasteiden hallinnassa katsottiin myös edellyttävän niin kansallista kuin kansainvälistäkin yhteistyötä. Uusiin laajoihin uhkiin ei enää välttämättä katsottu kyettävän vastaamaan pelkästään perinteiseen sodankäyntiin kehitetyillä menetelmillä.

- ”Päätehtävän lisäksi puolustusvoimien tehtävissä korostuvat muiden viranomaisten tukeminen ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.” (emt. 56)
- ”Sotilaallinen kriisinhallinta edellyttää Suomelta nopean toiminnan joukkojen sekä tarvittavien erikoiskykyjen ja -materiaalien kehittämistä. Operaatiot toteutetaan maantieteellisesti aiempaa kauempana, mikä nostaa merkittävästi operaatiokustannuksia. Tämä edellyttää Suomelta kriisinhallintakykyjen jatkuvaa arviointia ja taloudellisten resurssien lisäämistä.”(emt. 52)
- ”Sotilaallisten suorituskykyjen käyttö laaja-alaisten turvallisuushaasteiden hallinnassa edellyttää kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Uusiin uhkiin ei välttämättä kyetä vastaamaan pelkästään perinteiseen sodankäyntiin kehitetyillä menetelmillä”(emt. 56)

Kansainvälisen kriisinhallinnan turvallistaminen. Suomen osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan argumentoitiin vuoden 2009 selonteossa edelleen niin, että se tukisi samalla myös Suomen kansallisen puolustuksen järjestämistä ja toimivuutta; osallistumisen katsottiin olevan osa Suomen turvallisuuden rakentamista ja kansainvälisen turvallisuusvastuun kantamista, joka samalla vahvistaisi myös Suomen kansallista puolustuskykyä. Kansainvälisen sotilaallisen yhteistyön katsottiin siis tukevan Suomen puolustuksen uskottavuutta ja lisäävän Suomen turvallisuutta. Kriisinhallinnalla Suomen katsottiin voivan parantaa omaa turvallisuuttaan sekä tukevan kansallisen puolustuksensa ja kansainvälisen yhteistoimintakykynsä kehittämistä.

- ”Osallistuminen kriisinhallintaan on osa Suomen turvallisuuden rakentamista ja kansainvälistä vastuun kantamista, ja se vahvistaa samalla kansallista puolustuskykyä.” (emt. 65)
- ”Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö tukee Suomen puolustusta ja sen uskottavuutta. Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan lisää Suomen turvallisuutta ja luo kansainvälistä yhteistoimintakykyä. Kyky ottaa vastaan ja antaa kansainvälistä apua on luotava normaalioloissa.” (emt. 68)
- ”Kriisinhallinta on vastuun kantamista ja kansainväliseen yhteistyöhön osallistumista. Samalla se parantaa Suomen omaa turvallisuutta sekä tukee kansallisen puolustuksen ja kansainvälisen yhteistoimintakyvyn kehittämistä.” (emt. 84)

Selonteossa huomioidaan se, ettei unionilla ole omaa puolustussuunnittelua eikä yhteisen puolustuksen järjestelyä. Suomen katsottiin voivan synnyttää kriisinhallinnan kautta sotilaallista yhteistoimintakykyä EU:n avunantovelvoitteen mukaisien toimien vastaanottamiseen sekä niiden antamiseen. Mahdollisuuden vastaanottaa apua katsottiin

vahvistavan Suomen puolustuskyvyn ja turvallisuuden uskottavuutta. Suomi katsoi lähtökohtaisesti avunantovelvoitteen lujittavan jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ja oli valmis antamaan muille jäsenmaille apua avunantovelvoitteen mukaisesti ja odotti muiden jäsenmaiden toimivan samoin.

- ”Suomi ottaa politiikassaan huomioon, ettei unionilla ole omaa puolustussuunnittelua eikä yhteisen puolustuksen järjestelyjä. Kriisinhallinnan kautta syntyy yhteistoimintakykyä sotilaallisen avun vastaanottamiseen ja antamiseen. Mahdollisuus avun saamiseen muilta unionimailta nostaa hyökkäyskynnystä ja parantaa Suomen kykyjä mahdollisen hyökkäyksen ennaltaehkäisemiseksi.” (emt. 60)
- ”Suomen lähtökohtana on, että unionin jäsenmaiden keskinäinen avunantovelvoite lujittaa jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ja velvoittaa kaikkia jäsenmaita yhtäläisesti. Suomi antaa muille jäsenmaille apua avunantovelvoitteen mukaisesti ja odottaa muiden jäsenmaiden toimivan samoin. Suomi pitää sotilaalliset keinot kattavaa avunantovelvoitetta luonnollisena sitoumuksena unionin kaltaisessa tiiviissä liitossa. On selvää, että unionin vahva yhteenkuuluvuus heijastuu myös sotilaalliseen toimintaan ja valmiuteen puolustaa muita jäsenmaita kaikin käytettävissä olevin keinoin.” (emt. 60)

Suomen kriisinhallintaoperaatioihin osallistuminen tapahtui Euroopan unionin, Naton, YK:n ja Etyjin välityksellä ja vaati kasvavammin yhteistoimintakyvyn kehittämistä. Suomi halusi vahvistaa EU:n valmiuksia suunnitella ja toteuttaa kriisinhallintaoperaatioita. Suomi piti myös myönteisenä kehityssuuntana sitä, että unionille suunniteltiin omia vaativiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin kykeneviä hallintorakenteita. Suomi halusi myös osaltaan varmistaa, että EU:lla olisi riittävät taloudelliset edellytykset vastata kansainvälisen kriisinhallinnan lisääntyviin haasteisiin, jolloin rahoitusta piti Suomen näkemyksen mukaan lähteä lisäämään, jotta yhä vaativampien operaatioiden kustannukset voitaisiin kattaa.

- ”Euroopan unionin valmiuksia suunnitella ja toteuttaa kriisinhallintaoperaatioita vahvistetaan. Unionin sotilasesikuntaan on luotu valmius perustaa operatiokeskus ja vuonna 2007 neuvoston sihteeristöön on perustettu siviilikriisinhallinnan suunnittelu- ja johtorakenne. Suomi pitää tätä kehityssuuntaa hyvänä. Suomi suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen rakentaa unionille oma operatiivinen esikunta sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden johtamista varten.” (emt. 82)
- ”Suomen on osaltaan varmistettava, että Euroopan unionilla on edellytykset vastata kriisinhallinnan lisääntyviin haasteisiin. Suomi pitää tärkeänä yhteisen rahoituksen lisäämistä sotilaallisten operaatioiden kustannusten kattamiseksi.” (emt. 82)

Sotilaallisten nopean toiminnan valmiuksien kehittäminen oli myös merkittävä tavoite Suomen turvallisuuspolitiikalle. Suomen tuli kehittää kansainvälisesti yhteensopivia, monipuolisia ja laadulliset kriteerit täyttäviä sotilaallisia kriisinhallintavalmiuksia, joilla kyettiin osallistumaan erilaisten konfliktitilanteiden hallitsemiseen. Suomen tuli ylläpitää ja kehittää näitä kykyjä osallistumalla EU:n nopean toiminnan joukkoihin. Suomen haluttiin pyrkivän osallistumaan myös Naton nopean toiminnan joukkojen koulutukseen, harjoituksiin ja arviointiin sekä vahvistavan osallistumistaan myös YK:n kriisinhallintaan.

Euroopan unionin nopean toiminnan kykyjen suhteen Suomi halusi näiden kehittyvän edelleen ja toivoi, että taisteluosastojen käyttöperiaatteita voitaisiin laajentaa, koska näitä ei voitu hyödyntää sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Taisteluosastojen merkitys perusteltiin edelleen niin, että niiden nähtiin palvelevan myös Suomen kansallisen puolustuksen kehittämistä.

- *”Sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan keinovalikoimaa vahvistetaan edelleen. Kriisinhallintaan osoitetaan riittävät kansalliset taloudelliset, materiaaliset ja henkilöstövoimavarat. Suomi kehittää kansainvälisesti yhteensopivia, monipuolisia ja laadulliset kriteerit täyttäviä siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan kykyjä, joilla kyetään osallistumaan erilaisten konfliktitilanteiden hallintaan.”* (emt. 65)
- *”Suomi ylläpitää ja kehittää nopean toiminnan sotilaallisia kykyjään ja valmiuksiaan osallistumalla Euroopan unionin nopean toiminnan joukkoihin. Suomi pyrkii osallistumaan Naton nopean toiminnan joukkojen koulutukseen, harjoituksiin ja arviointiin. Siviilikriisinhallinnassa osallistutaan Euroopan unionin nopean reagointikykyyn kehittämiseen. Suomi vahvistaa osallistumistaan YK:n kriisinhallintaan.”* (emt. 65)
- *”Suomi pyrkii osallistumaan Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan kehittääkseen kansainvälisessä kriisinhallinnassa tarvittavia kykyjä sekä vahvistaakseen Suomen kansallisia puolustusvalmiuksia. Se tukee myös Suomen osallistumista Euroopan unionin taisteluosastojen toimintaan sekä Euroopan unionin voimavaratyöhön.”*(emt. 66)
- *”Unionin nopean toiminnan kykyjä tulee kehittää edelleen ja taisteluosastojen käyttöperiaatteita on pyrittävä soveltamaan joustavasti. Suomi osallistuu vuoden 2011 alkupuoliskolla kahden taisteluosaston päivitysvalmiuteen. Taisteluosastot palvelevat myös kansallisen puolustuksen kehittämistä.”* (emt. 83)

Vuonna 2009 Suomi oli jo etulinjassa kehittämässä EU:n kriisinhallintavalmiuksia ja nopean toiminnan valmiuksia sotilasliittoihin kuulumattomana jäsenvaltiona. Suomi suhtautui lähtökohtaisesti hyvin myönteisesti Lissabonin sopimuksen tuomaan avunantovelvoitteeseen, eikä turvallisuuspoliittisen linjan johdosta enää voitu ajatella, että Suomi olisi ollut sotilaallisesti liittoutumaton maa. Selonteon keskeisten termien osalta turvallisuuden identifikaatiota rakennettiin voimakkaasti yhteistyöpohjaisten termien varaan.

4.6 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2012

Kansainvälis-poliittinen turvallisuusasetelma. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka esitettiin laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen perustuvana myös aineiston viimeisessä selonteossa. Laaja-alaiset turvallisuusuhkat kattoivat perinteisen sotilaallisen uhkakuvan lisäksi nyt myös sellaisia ilmiöitä ja haasteita, jotka liittyivät ilmastonmuutokseen, energian ja vesivarojen niukkuuteen, väestönkasvuun ja väestöliikkeisiin, terrorismiin, tartuntatauteihin, järjestäytyneeseen rikollisuuteen, huume-

ja ihmiskauppaan, tietoturvahyökkäyksiin sekä muuhun yhteiskunnan haavoittuvuuteen. Näiden katsottiin vaikuttavan enenevässä määrin myös Suomen kansainvälis-poliittiseen turvallisuusasetelmaan.

- ”Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta esitetään hallitusohjelman edellyttämällä tavalla eduskunnalle laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen perustavana. Selonteko muodostaa perustan Suomen politiikan ohjaamiselle ja toiminnan vahvistamiselle maan etujen ja tavoitteiden edistämiseksi muuttuvassa kansainvälisessä tilanteessa.” (emt. 9)
- ”Perinteisen sotilaallisen uhkakuvan lisäksi laaja turvallisuuskäsitys kattaa useat erilaiset kysymykset, ilmiöt ja haasteet, kuten ilmastonmuutos, energian ja vesivarojen niukkuus, väestönkasvu ja väestöliikkeet, terrorismi, tartuntataudit, järjestäytyneet rikollisuus ja sen ilmenemismuodot, kuten huume- ja ihmiskauppa, tietoturvahyökkäykset ja yhteiskunnan haavoittuvuuden lisääntyminen. Nämä vaikuttavat enenevässä määrin kansainväliseen yhteistyöhön ja myös Suomen turvallisuusympäristöön.” (emt. 14)

Suomen turvallisuuden kehitys oli edelleen tiiviisti osa kansainvälistä turvallisuuskehitystä ja globaalin, laaja-alaisen turvallisuuden katsottiin edellyttävän yhteiskunnan kehityksen perustamista taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti kestäväälle pohjalle. Kansainvälisten muutospainoiden vuoksi Suomen oli selonteon mukaan rakennettava kansainvälistä yhteistyötä, osallistuttava lähialueidensa ja muun Euroopan turvallisuuden vahvistamiseen sekä varauduttava vastaamaan edellä esiteltyihin laajoihin turvallisuushaasteisiin monilla eri yhteiskunnan tasoilla.

- ”Globaalin, laaja-alaisen turvallisuuden edellytyksenä on kehityksen rakentuminen taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja ekologisesti kestäväälle pohjalle. Muutostekijöiden paineessa Suomen on rakennettava kansainvälistä yhteistyötä, osallistuttava lähialueidensa ja muun Euroopan turvallisuuden vahvistamiseen sekä varauduttava vastaamaan erilaisiin turvallisuushaasteisiin monilla eri tasoilla.” (emt. 14)

Sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan synergian kehittäminen oli edelleen osa myös vuoden 2012 turvallisuuspoliittista toimintalinjaa. Näiden keinoja tuli käyttää toisiaan täydentäen kunkin kriisialueen ja kansainvälisten operaatioiden erityistarpeiden pohjalta.

- ”Sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan keinoja voidaan käyttää toisiaan täydentäen kunkin kriisialueen ja kansainvälisten operaatioiden erityistarpeiden pohjalta. Sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa sekä kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua tulisi koordinoida keskenään parhaan mahdollisen yhteisvaikutuksen ja kestävien tulosten aikaansaamiseksi. Sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun roolit ja vastuut ovat erillisiä, mutta ne voivat olla toisiaan täydentäviä.” (emt. 82)

Keskeiset toimijat. Euroopan unioni oli Lissabonin aikana Suomen turvallisuuteen keskeisimmin vaikuttava turvallisuuspoliittinen toimija. EU:lla todettiin olevan jo myös oma vahva turvallisuuspoliittinen ulottuvuutensa, ja Suomen todettiin olevan sitoutuneen unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä YTPP:n kehittämiseen – Euroopan

unionin katsottiin olleen Suomelle perustavanlaatuinen arvovalinta, jolla oli myös vahva turvallisuuspoliittinen ulottuvuus. Unionin kriisinhallinnan kehittymisen katsottiin vahvistaneen EU:n uskottavuutta globaalina toimijana, ja jäsenyyttä pidettiin keskeisenä väylänä Suomen kansallisesti tärkeiksi katsomien asioiden edistämiseksi globaalilla tasolla.

- ”Euroopan unioni on Suomelle perustavanlaatuinen arvovalinta, jolla on myös vahva turvallisuuspoliittinen ulottuvuus. Suomelle on tärkeää, että unionin asema Euroopan vakauden ylläpitämisessä ja merkitys turvallisuusyhteisönä säilyvät. Unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen, joiden vahvistamiseen Suomi on sitoutunut, tukevat tätä tavoitetta. Myös Lissabonin sopimukseen kuuluvat yhteisvastuulauseke ja keskinäistä avunantoa koskeva velvoite vahvistavat unionin luonnetta turvallisuusyhteisönä. Unionin laajentuminen, tehokas ja laaja-alainen naapuruuspolitiikka sekä pyrkimys Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) kautta yhteisten arvojen vahvistamiseen edesauttavat arvo- ja turvallisuusyhteisön kehittymistä Euroopassa. Unionin kriisinhallinnan kehittäminen vahvistaa EU:n uskottavuutta globaalina toimijana. Jäsenyys unionissa on samalla keskeinen väylä kansallisesti tärkeinä pidettyjen kansainvälis-poliittisten ja globaalien tavoitteiden edistämiseksi.” (emt. 11-12)

Unionin yhtenäisyyden ja toimintakyvyn vahvistaminen oli edelleen hyvin tärkeää. Erityisen tärkeää oli vahvistaa unionin yhteisiä arvoja, yhteiskunnallista hyvinvointia, taloudellista kilpailukykyä, kansainvälistä vetovoimaa sekä globaalia vaikutusvaltaa. Kansainvälisesti vahvan, yhtenäisen ja toimintakykyisen unionin katsottiin edistävän myös Suomen kansallisia etuja. Unionin aktiivisena jäsenenä Suomen katsottiin olleen sitoutunut poliittiseen liittoon, jonka jäsenvaltioita yhdisti yhteenkuuluvuus ja tahto toimia yhdessä erilaisissa laaja-alaisissa kysymyksissä.

- ”EU:n yhtenäisyyden ja toimintakyvyn vahvistaminen on tärkeää. Suomen etujen kannalta on keskeistä, että unionin yhteiset arvot, yhteiskunnallinen hyvinvointi, taloudellinen kilpailukyky sekä kansainvälinen vetovoima ja globaali vaikutusvalta vahvistuvat. Kansainvälisesti vahva, yhtenäinen ja toimintakykyinen unioni on myös Suomen etu... Unionin aktiivisena ja aloitteellisena jäsenvaltiona Suomi on sitoutunut poliittiseen liittoon, jonka jäsenvaltioita yhdistää yhteenkuuluvuus ja tahto toimia yhdessä laaja-alaisissa kysymyksissä.” (emt. 75)

Vuonna 2012 Suomi oli siis jo hyvin sitoutunut EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen. EU:n kriisinhallinnan kokonaisvaltaista kehittämistä pidettiin hyvin tärkeänä, ja Suomen pitkän linjan tavoitteena oli luoda unionille oma pysyvä ja kokonaisvaltainen suunnittelu- ja johtokyky kansainvälisen kriisinhallinnan tehostamiseksi. Retoriikka antoi vuonna 2012 jo myönteisiä viitteitä EU:n yhteisen puolustuspolitiikan kehittymiselle, kun Suomi toivoi EU:n luovan yhteisen vision ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta sekä sitoutuvan poliittisesti ”sotilaallisten suorituskykyjen yhteiseen kehittämiseen, ylläpitämiseen, käyttöön ja jakamiseen”.

- ”Suomi on sitoutunut EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen. Tässä tavoitteessa pyritään myös hyödyntämään samanmielisten maiden kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuudet. EU:n kriisinhallinnan kokonaisvaltainen kehittäminen on Suomelle tärkeää. Pitkän linjan tavoitteena on EU:n pysyvän ja kokonaisvaltaisen suunnittelu- ja johtokyvyn luominen kriisinhallinnan tehostamiseksi.” (emt. 78)
- ”Suomen näkemyksen mukaan EU:n tulisi luoda yhteinen visio ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta ja sitoutua poliittisesti sotilaallisten suorituskykyjen yhteiseen kehittämiseen, ylläpitämiseen, käyttöön ja jakamiseen.” (emt. 84)

Uusiin turvallisuuspoliittisten velvoitteiden suhteen selonteolla oli ensimmäistä kertaa selkeä linjaus, kun näitä voitiin määritellä ensimmäistä kertaa Lissabonin sopimuksen voimaantumisen jälkeen. Yhteisvastuulausekkeen suhteen Suomen tuli varautua toimiaan niin, että se luo ja ylläpitää valmiuksia lausekkeen mukaisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Suomen tuli myös huolehtia siitä, että kansallinen lainsäädäntö ei olisi ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa.

- ”Suomi varautuu toimimaan Lissabonin sopimuksen yhteisvastuulausekkeen (SEUT 222 artikla) mukaisesti sekä luo ja ylläpitää valmiuksia yhteisvastuulausekkeen piiriin kuuluvan avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Suomi huolehtii siitä, että kansallisessa lainsäädännössä ei ole esteitä yhteisvastuulausekkeen toimeenpanolle Suomen alueella tai Suomen toiminnalle, jos toinen jäsenvaltio joutuu terrori-iskun, luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi ja pyytää tätä varten apua. Tämä edellyttää muutoksia Suomen lainsäädäntöön. Muutosten tarve pyritään selvittämään tämän hallituskauden aikana. Lisäksi varmistetaan, että lausekkeen toimeenpanolle on varattu riittävät resurssit.” (emt. 87-88)

Keskinäisen avunannon velvoitetta oli Suomen mukaan taas tulkittava siten, että se edellytti jäsenmailta myös valmiutta antaa tarvittaessa apua, jos jokin jäsenvaltio joutui alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Unionilla ei katsottu olevan velvoitteen suhteen toimivaltaa, ja kunkin jäsenvaltion tuli tehdä omat päätöksensä avun antamisesta ja sen keinoista. Suomi halusi kehittää avunantovelvoitteen käytäntöä Natoon kuulumattomana maana, koska sen tuli politiikassaan huomioida, ettei unionilla ole omaa puolustussuunnittelua eikä yhteisen puolustuksen järjestelyjä. Suomi halusi tämän vuoksi edistää EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä, jonka se katsoi synnyttävän siten myös yhteistoimintakykyä avunantovelvoitteen mukaisen sotilaallisen avun vastaanottamiseen ja antamiseen.

- ”Suomi katsoo, että Lissabonin sopimukseen sisältyvää velvoitetta keskinäisestä avunannosta (SEU 42(7) artikla) on tulkittava siten, että se edellyttää jäsenmailta myös valmiutta antaa tarvittaessa apua, jos jokin jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Velvoitteen käyttöönotto ei edellytä unionitason päätöstä. Unionille ei ole velvoitteella annettu toimivaltaa. Kukin jäsenvaltio tekee omat päätöksensä avun antamisesta ja sen muodoista. Pohjois-Atlantin liittoon kuuluvat EU:n jäsenvaltiot toteuttavat oman puolustuksensa liittokunnan puitteissa.” (emt. 88)
- ”Jäsenmaiden kesken EU:ssa ei ole käynnistetty keskustelua siitä, miten avunantovelvoitetta pantaisiin toimeen. Suomi kehittää omia valmiuksiaan avun

antamiseen ja vastaanottamiseen ja pyrkii kuluvaan hallituskauden aikana selvittämään tarpeet lainsäädäntönsä muuttamiselle lausekkeen toimeenpanon mahdollistamiseksi.” (emt. 88)

- *”Suomi ottaa politiikassaan huomioon, ettei unionilla ole omaa puolustus suunnittelua eikä yhteisen puolustuksen järjestelyjä. Suomi edistää EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä, jonka kautta syntyy yhteistoimintakykyä sotilaallisen avun vastaanottamiseen ja antamiseen.” (emt. 89)*

Naton yhteistyön kehittyminen EU:n, YK:n, Etyjin sekä muiden kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kanssa katsottiin olevan Suomen kannalta myönteistä. Nato nähtiin edelleen yhtenä eurooppalaisen turvallisuuspolitiikan keskeisimmistä toimijoista ja Yhdysvaltain sitoutumista Eurooppaan pidettiin maanosan turvallisuuden ylläpidossa keskeisenä tekijänä. Suomi halusi edelleen osallistua aktiivisesti Naton kumppanuuspolitiikan kehittämiseen ja kriisinhallinnan nähtiin olevan Suomen Nato-kumppanuuden ”ytimessä”. Suomi halusi jatkossakin osallistua harkitusti Nato-johtosiin kriisinhallintaoperaatioihin ja piti tärkeänä, että yhteistyöhön osallistuneet tahot pääsisivät myös mukaan uusien operaatioiden suunnitteluun ja valmisteluun.

- *”Naton yhteistyön kehittyminen EU:n, YK:n, Etyjin sekä muiden kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kanssa on Suomen kannalta myönteistä. Nato on edelleen eurooppalaisen turvallisuuspolitiikan keskeisin toimija. Naton rooli ja Yhdysvaltojen sitoutuminen Eurooppaan ovat keskeisiä maanosan turvallisuuden ylläpitämisessä.” (emt. 79)*
- *”Suomi osallistuu aktiivisesti Naton kumppanuuspolitiikan kehittämiseen. Suomi kannattaa yhteistyön kehittämistä joustavissa kokoonpanoissa, jotka määräytyvät aihekohtaisesti. Kriisinhallinta ja suorituskyky-yhteistyö ovat Suomen Nato-kumppanuuden ytimessä. Suomi osallistuu jatkossakin harkintansa mukaan Nato-johtosiin kriisinhallintaoperaatioihin. Suomi pitää tärkeänä, että aktiivisesti kriisinhallintayhteistyöhön osallistuneet edistyneet kumppanit pääsisivät mukaan uusien operaatioiden suunnitteluun ja valmisteluun.” (emt. 79)*

Naton jäsenyyden harkinta ei ollut vuoden 2012 selonteossa läheskään yhtä voimakkaasti läsnä, kuin vuonna 2009. Suomen todettiin jälleen olevan sotilasliittoon kuulumaton maa, joka harjoitti yhteistyötä Naton kanssa ylläpitäen mahdollisuutta hakea tämän jäsenyyttä. Suomi ei aikonut tuolloisen hallituksen aikana valmistella kuitenkaan jäsenyyden hakemista. Puolustusvoimien kehittämisessä haluttiin kuitenkin ottaa huomioon se, ettei mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle muodostuisi käytännön esteitä.

- *”Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka harjoittaa yhteistyötä Pohjois-Atlantin liiton kanssa sekä ylläpitää mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä. Suomi ei nykyisen hallituksen aikana valmistelee Nato-jäsenyyden hakemista. Suomi arvioi mahdollista Nato-jäsenyyttä omien kansallisten turvallisuus- ja puolustuspoliittisten intressiensä pohjalta. Suomi toimii Euroopan unionin ja Naton yhteistyön kehittämiseksi ja ottaa huomioon Naton merkityksen eurooppalaisen turvallisuuspolitiikan keskeisenä foorumina. Puolustusvoimien kehittämisessä otetaan huomioon, ettei mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle muodostu käytännön esteitä.” (emt. 77)*

Turvallisuusympäristön muutoksen nähtiin korostaneen yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen ja toimintatapojen merkitystä, minkä nähtiin puolestaan korostaneen YK:n merkitystä ainoana universaalina maailmanjärjestönä. YK:lla nähtiin myös olevan keskeinen rooli yhteistyöhön ja kansainväliseen oikeuteen pohjautuvan kansainvälisen järjestyksen vahvistamisessa. Suomi halusi tukea konfliktien ennaltaehkäisyä, kriisinhallintaa, rauhanvälitystä ja rauhanrakentamista monenvälisessä järjestelmässä, EU:ssa, kansainvälisissä järjestöissä sekä myös kahdenvälisesti. Suomi halusi kehittää globaalin hallinnan rakenteita ja erityisesti YK-järjestelmän toimintakykyä. Suomi toivoi YK:n turvallisuusneuvoston laajentamista sen edustavuuden parantamiseksi ja halusi tehostaa järjestön toimintaa sen avoimuutta lisäämällä.

- *”Turvallisuusympäristön muutoksilla on vaikutuksensa myös globaalihallintaan ja pyrkimyksiin muuttaa kansainvälisen järjestelmän rakenteita. Yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen ja toimintatapojen merkitys kasvaa, ja Yhdistyneiden kansakuntien (YK) merkitys ainoana maailmanjärjestönä korostuu. YK:n turvallisuusneuvostolla on keskeinen asema kaikkia valtioita sitovien kansainvälisten ratkaisujen oikeuttajana.”* (emt. 11)
- *”Universaalina maailmanjärjestönä YK:lla on keskeinen rooli Suomen tavoitteleman monenkeskisen yhteistyön ja kansainväliseen oikeuteen pohjautuvan kansainvälisen järjestyksen vahvistamisessa. Suomi tukee konfliktien ennaltaehkäisyä, kriisinhallintaa, rauhanvälitystä ja rauhanrakentamista monenvälisessä järjestelmässä, EU:ssa, kansainvälisissä järjestöissä sekä kahdenvälisesti.”* (emt. 77)
- *”Suomi työskentelee globaalihallinnan rakenteiden vahvistamiseksi sekä erityisesti YK-järjestelmän toimintakyvyn kehittämiseksi. YK:lla ja sen turvallisuusneuvostolla on keskeinen asema kaikkia valtioita sitovien kansainvälisten ratkaisujen oikeuttajana. YK:n turvallisuusneuvostoa olisi laajennettava sen edustavuuden parantamiseksi ja toimintaa olisi tehostettava muun muassa avoimuutta lisäämällä.”* (emt. 80)

Venäjän nähtiin pyrkivän säilyttämään oma suurvalta-asemansa, joka perustui turvallisuusneuvoston pysyvään jäsenyyteen, ydinaseisiin sekä runsaisiin luonnonvaroihin. Venäjän nähtiin kärsineen kuitenkin monista yhteiskunnallisista ongelmista, joiden katsottiin vaikuttavan heikentävästi sen kansainväliseen asemaan. Venäjän vaikutus Suomen lähialueilla oli kuitenkin suuri ja Suomi halusi kehittää maiden välisiä suhteita tiiviin poliittisen tason, viranomaisten, talouselämän ja kansalaistason vuorovaikutuksen sekä yhteistyön kautta sekä pyrkivän edistämään Venäjän osallistumista alueelliseen yhteistyöhön lähialueillaan.

- *”Venäjä pyrkii säilyttämään suurvalta-asemansa, joka perustuu YK:n turvallisuusneuvoston pysyvään jäsenyyteen, ydinaseisiin sekä runsaisiin energia- ja raaka-ainearvoihin. Venäjä on merkittävä maailmanpoliittinen ja eurooppalainen toimija, joskin sen vaikutusvalta vaihtelee alueittain ja kysymyksittäin. Venäjän kansainväliseen asemaan vaikuttaa sen kyky ratkaista sisäisiä haasteitaan kuten talousrakenteen yksipuolisuutta, talouden ja hallinnon uudistumista vaikeuttavaa korruptiota, vaikeaa demografista kehitystä sekä oikeusvaltion ja poliittisen järjestelmän puutteita.”* (emt. 32)
- *”Suomi kehittää suhteitaan Venäjään tiiviin poliittisen tason, viranomaisten,*

talouselämän ja kansalaistason vuorovaikutuksen sekä yhteistyön kautta ja pyrkii edistämään Venäjän osallistumista alueelliseen yhteistyöhön sen lähialueilla.” (emt. 80)

Venäjä oli myös Suomen suurin kauppakumppani, mutta naapuruuden merkitys nähtiin taloussuhteita merkittävämpänä. Venäjän kasvavan integroitumisen yleiseurooppalaiseen kehitykseen, kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmantalouden rakenteisiin nähtiin edelleen vahvistavan Suomen turvallisuuspoliittisia päämääriä. Suomi näki erityisen tärkeänä sen, että EU:n ja Venäjän suhteita lähdetäisiin kehittämään laajapohjaisesti, eli myös ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset huomioiden. Kehitys oli erityisen tärkeää taloudellisistakin syistä; EU oli Venäjän suurin kauppakumppani ja Venäjä oli useille EU-maille muun muassa tärkein energiantoimittajamaa.

- *”Venäjä on Suomen suurin kauppakumppani, mutta naapuruuden merkitys on paljon taloussuhteita isompi. Laaja-alaiset suhteet kattavat aktiivisen poliittisen dialogin, viranomaisyhteistyön ja kansalaistason lisääntyvän vuorovaikutuksen. Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittinen linja ja yhteiskunnallinen kehitys sekä sotilaallisen suurvallan asevoimien tila ja kehitysnäkymät ovat luonnollisesti Suomea kiinnostavia asioita. Suomen etujen mukaista on Venäjän kasvava integroituminen yleiseurooppalaiseen kehitykseen, kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmantalouden rakenteisiin. Suomi pitää EU:n ja Venäjän yhteistyön kehittymistä myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa tärkeänä tavoitteena.” (emt. 11)*
- *”Venäjä on EU:n strateginen kumppani, ja niiden keskinäiset suhteet ovat laajat etenkin talouden alalla. Venäjälle EU on suurin kauppakumppani ja energian tärkein vientimarkkina. Useille EU-maille Venäjä on tärkein energiantoimittaja.” (emt. 34)*
- *”Suomen tavoitteena on Venäjän vahva sitoutuminen kansainväliseen yhteistyöhön ja monenkeskisiin sopimusjärjestelyihin sekä globaaliin vastuunkantoon. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n ja Venäjän välisten suhteiden laajapohjaiseen kehittämiseen. EU:n ja Venäjän yhteistyötä tulisi kehittää myös ulko- ja turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä.” (emt. 80)*

Keskeiset termit. Euroopan unionin yhteinen arvomaailma oli myös viimeisessä selonteossa hyvin keskeisenä terminä. Euroopan unionin katsottiin olevan Suomelle perustavanlaatuinen arvovalinta. Unionilla oli turvallisuusretoriikassa kaavailut tietyt, yhteiset arvot, joiden kautta unionin syventyvä integraatio edesauttoi Euroopan arvo- ja turvallisuusyhteisön kehittymistä. Unionin yhtenäisyyden ja toimintakyvyn vahvistaminen muun muassa yhteisten arvojen avulla oli Suomen etujen kannalta tärkeää. Kehityksen tavoitteena oli kasvattaa unionin ulko- ja turvallisuuspoliittista roolia arvopohjaisena ja laajaa keinovalikoimaa johdonmukaisesti käyttävänä kansainvälisenä toimijana.

- *”Euroopan unioni on Suomelle perustavanlaatuinen **arvovalinta**, jolla on myös vahva turvallisuuspoliittinen ulottuvuus.” (emt. 11)*
- *”Unionin laajentuminen, tehokas ja laaja-alainen naapurisuuspolitiikka sekä pyrkimys Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) kautta **yhteisten arvojen** vahvistamiseen edesauttavat **arvo- ja turvallisuusyhteisön** kehittymistä Euroopassa.” (emt. 12)*

- ”EU:n yhtenäisyyden ja toimintakyvyn vahvistaminen on tärkeää. Suomen etujen kannalta on keskeistä, että **unionin yhteiset arvot**, yhteiskunnallinen hyvinvointi, taloudellinen kilpailukyky sekä kansainvälinen vetovoima ja globaali vaikutusvalta vahvistuvat.” (emt. 75)
- ”Euroopan unionia pyritään kehittämään sen ulkoisen roolin, turvallisuuden ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Tavoitteena on vahvistaa rakenteita ja toimintaa, jotka edistävän EU:n globaalia roolia **arvopohjaisena** ja laajaa keinovalikoimaa johdonmukaisesti käyttävänä toimijana.” (emt. 77)

Suomen uskottavaa kansallista puolustuskykyä ei enää mainittu vuoden 2012 selonteossa käytännössä kertaakaan; ainoa asiayhteys korosti sitä, miten aktiivinen puolustusyhteistyö lisäisi Suomen puolustuksen uskottavuutta. Sen sijaan EU:n yhteisen kriisinhallinnan kehittämisen katsottiin vahvistavan unionin uskottavuutta globaalina toimijana ja uskottavan, vaikuttavan ja laaja-alaisen EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan nähtiin myös edistävän Suomen turvallisuutta.

- ”Unionin kriisinhallinnan kehittäminen vahvistaa **EU:n uskottavuutta** globaalina toimijana.” (emt. 12)
- ”**Uskottava, vaikuttava ja laaja-alainen EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka** on Suomen etu.” (emt. 78)
- ”Aktiivinen puolustusyhteistyö lisää alueellista vakautta ja **puolustuksen uskottavuutta.**” (emt. 84)

Vastuun kantaminen oli läsnä myös vuoden 2012 selonteossa; Suomi halusi osallistua kansainväliseen vastuun kantamiseen ja vahvistaa kansainvälistä vastuunkantoaan osallistuen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jonka katsottiin vastaavan Suomen pitkäaikaista sitoutumista kansainvälisen rauhan ja vakauden turvaamiseen.

- ”Suomi osallistuu **kansainvälisen vastuun kantamiseen**, toimintakykyisen globaalihallinnan kehittämiseen ja kansainvälisten ongelmien ratkaisemiseen.” (emt. 10, emt. 76)
- ”Suomi osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan tasolla, joka vastaa Suomen pitkäaikaista sitoutumista kansainvälisen rauhan ja vakauden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tämä vahvistaa Suomen asemaa ja osoittaa selkeää halua osallistua **kansainväliseen vastuunkantoon.**” (emt. 13)

Kansainvälisen yhteisön osallisuus ei enää velvoittanut Suomen turvallisuutta osallistumaan laajemmin kansainväliseen vastuunkantamiseen. Muuten velvoite-termin käsite sisältyi vain selonteon keskinäistä avunantoa käsitteleviin määrittelyihin.

- ”Konfliktien luonteen muuttuessa ja teknologisten ratkaisujen monimuotoistuessa **kansainvälisten velvoitteiden** sekä humanitaarisen oikeuden kehittäminen ja noudattaminen aseellisissa konflikteissa vaativat entistä tiiviimpää seurantaa ja huomiota.” (emt. 39)
- ”Lissabonin sopimukseen sisältyvät yhteisvastuulauseke ja **keskinäistä avunantoa koskeva velvoite** vahvistavat unionin luonnetta turvallisuusyhteisönä.” (emt. 12, emt. 57)

Monenkeskinen yhteistyö oli ehkä edellisiä selontekoja voimakkaammin läsnä vuonna

2012. Globaalin ”keskinäisriippuvuuden” katsottiin korostaneen monenkeskisen yhteistyön merkitystä. EU:lla oli merkittävä rooli monenkeskisen yhteistyön kehittämisessä, mutta Suomen näkemyksen mukaan YK:lla oli ainoana universaalina maailmanjärjestönä keskeisin rooli monenkeskisen yhteistyön ja kansainväliseen oikeuteen pohjautuvan järjestyksen vahvistamisessa. Monenkeskinen yhteistyö nähtiin vakautta lisäävänä menetelmänä, ja Suomi toivoi muun muassa Venäjältä vahvempaa sitoutumista kansainväliseen yhteistyöhön ja monenkeskisiin sopimusjärjestelyihin, jotta tämä voisi kasvaa vakaammaksi toimijaksi Suomen turvallisuuspoliittisessa lähiympäristössä.

- ”Myös globaali keskinäisriippuvuus korostaa **monenkeskisen yhteistyön** merkitystä.” (emt. 26)
- ”EU jatkaa **monenkeskistä yhteistyötä** muun muassa demokratian tukemisessa, ihmis- ja perusoikeuksien, tasa-arvon sekä oikeusvaltiokehityksen edistämässä ja kriisinhallinnassa.” (emt. 28)
- ”Universaalina maailmanjärjestönä YK:lla on keskeinen rooli Suomen tavoitteleman **monenkeskisen yhteistyön** ja kansainväliseen oikeuteen pohjautuvan kansainvälisen järjestyksen vahvistamisessa.” (emt. 77)
- ”Suomen tavoitteena on Venäjän vahva sitoutuminen kansainväliseen **yhteistyöhön ja monenkeskisiin** sopimusjärjestelyihin sekä globaaliin vastuunkantoon.” (emt. 80)

Naapuruuspolitiikan termin osalta EU:n katsottiin pyrkivän lisäämään vakautta omilla lähialueillaan. Suomen suhtautuminen naapuruuspolitiikkaan oli myönteinen ja sen haluttiin ainakin edistävän sitä EU:n itäisen kumppanuuden alueella, millä viitattiin yleensä EU-Venäjä -suhteisiin.

- ”Unionin **naapuruuspolitiikka** ja itäinen kumppanuus pyrkivät lisäämään vakautta EU:n **naapurustossa**. **Naapuruuspolitiikka** kattaa suhteet monipuolisesti ja tarjoaa mahdollisuuksia vaikuttaa alueiden kehitykseen.” (emt. 56)
- ”Euroopan unionille itäinen ja eteläinen **naapurusto** ovat ulkosuhteiden pääkohteita, joihin käytetään laajasti unionin poliittisia, taloudellisia ja kehityspoliittisia välineitä. EU:n **naapuruuspolitiikalla** vahvistetaan myös Euroopan turvallisuutta.” (emt. 58)

Keskinäisriippuvuuteen perustuva globaali turvallisuusjärjestys noudatti yhä ärsyttävän turvallisuusargumentin kaavaa. Globalisaation myötä valtioiden välisen lisääntyneen keskinäisriippuvuuden ja toimintaympäristön teknistymisen katsottiin tuoneen esiin yhteiskuntien uudenlaisen haavoittuvuuden. Tämän katsottiin asettaneen haasteita sille, miten valtiot järjestävät keskinäiset suhteensa ja sopeutuvat kestäväen kehityksen asettamiin vaatimuksiin. Turvallisuuden ylläpitämisen ja kehittämisen katsottiin vaativan globalisoituneessa, keskinäisriippuvaisessa maailmassa yhä enemmän kansainvälistä yhteistyötä, uskottavia kansainvälisiä instituutioita sekä aktiivista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Selonteko katsoi vahvan sitoutumisen laaja-alaiseen kansainväliseen yhteistyöhön olevan lopulta myös Suomen turvallisuuden etujen mukaista.

- ”Globalisaation myötä valtioiden **keskinäisriippuvuus**, joka on pohjimmiltaan myönteinen tekijä, on kasvanut, ja talouskehityksessään onnistuneet valtiot ovat lisänneet kansainvälistä vaikutusvaltaansa.” (emt. 10)
- ”**Keskinäisriippuvuuden** lisääntyminen ja toimintaympäristön teknistyminen ovat tuoneet esiin myös yhteiskuntien uudelleen haavoittuvuuden.” (emt. 13)
- ”Kasvanut **keskinäisriippuvuus** ja globalisaatio, jotka ovat monessa mielessä erittäin myönteisiä ilmiöitä, asettavat ennen kokemattomia haasteita sille, miten ihmisyhteisöt, valtiot ja kansakunnat järjestävät keskinäiset suhteensa ja sopeutuvat kestävä kehityksen asettamiin vaatimuksiin. Turvallisuuden ylläpitäminen ja kehittäminen globalisoituneessa, **keskinäisriippuvuuden** toimintaympäristössä edellyttävät yhä enemmän kansainvälistä yhteistyötä, uskottavia kansainvälisiä instituutioita sekä aktiivista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.” (emt. 19)
- ”Vahva sitoutuminen laaja-alaiseen kansainväliseen yhteistyöhön on Suomen edun mukaista. Myös globaali **keskinäisriippuvuus** korostaa monenkeskisen yhteistyön merkitystä.” (emt. 26)

Vuoden 2012 selonteko keskittyi laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen muihin sektoreihin laajemmin ja käytti ”kokonaisturvallisuuden” käsitettä, jolla tarkoitettiin yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Kokonaisturvallisuuden kannalta keskeisenä haasteena nähtiin globaalin ja kansallisten järjestelmien kasvanut keskinäisriippuvuus. Jotta uhkien voitiin vastata keskinäisriippuvuuden maailmassa tehokkaammin, tuli toimintaympäristön muutosten seurauksena kyetä entistä kokonaisvaltaisemmin havaitsemaan ja analysoimaan uhkien välilliset ja välittömät keskinäisvaikutukset. Jotta tällaista kokonaisturvallisuutta voitiin kehittää, tarvittiin laajaa ja monialaista osaamisen yhteensovittamista kaikilla hallinnon tasoilla. Yhteistoiminnassa harjoitetun kokonaisvaltaisen turvallisuusajattelun katsottiin tukevan ennaltaehkäisevien toimien ja kustannustehokkaiden ratkaisujen löytämistä uudelleen ongelmatilanteisiin.

- ”Suomalaisen yhteiskunnan varautuminen toteutetaan **kokonaisturvallisuuden periaatteella**, joka tarkoittaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana.” (emt. 90)
- ”**Kokonaisturvallisuuden kannalta** keskeisimpiä haasteita ovat globaalin ja kansallisten järjestelmien keskinäisriippuvuuden kasvaminen.” (emt. 91)
- ”Toimintaympäristön muutosten seurauksena on kyettävä entistä **kokonaisvaltaisemmin havaitsemaan** ja analysoimaan uhkien välilliset ja välittömät keskinäisvaikutukset. **Kokonaisturvallisuuden kehittämiseksi** ja resurssien käytön optimoimiseksi tarvitaan monialaisen osaamisen yhteensovittamista kaikilla hallinnon tasoilla. Yhteistoiminnassa muodostuva **kokonaisvaltainen** turvallisuusajattelu tukee myös ennaltaehkäisevien toimien ja kustannustehokkaiden ratkaisujen löytämistä.” (emt. 91-92)

Uhat. Suomeen ei katsottu kohdistuvan suoraa laajamittaista sotilaallista uhkakuvaa, mutta tämän tilanteen mahdollisuutta ei haluttu lähteä sulkemaan pois. Toimintaympäristön ennakoimattomuuden ja epävarmuuden katsottiin kuitenkin edelleen voivan aiheuttaa kielteisiä turvallisuusvaikutteita myös Suomeen. Suomi saattoi myös yhä joutua poliittisen

painostuksen tai voimankäytön kohteeksi yleiseurooppalaisessa tai alueellisessa kriisissä. Suomen tuli jatkossakin huolehtia omasta puolustuksestaan, mutta toimintaympäristön kehityksen katsottiin edellyttävän puolustusdoktriinin sekä joukkojen käyttö- ja toimintaperiaatteiden jatkuvaa kehittämistä. Kriisit vaikuttivat selonteon määrittelemässä uudessa keskinäisriippuvuuden maailmassa enemmän kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla, ja niiden rajaaminen oli hyvin ongelmallista. Yhteiskunta oli riippuvuusverkostoista johtuen hyvin riskialtis ja haavoittuvainen, mutta toisaalta sen myös katsottiin mahdollistavan tiivistyvän yhteistyön kautta Suomelle koituvia hyötyjä.

- ”Suomen turvallisuusympäristö on tällä hetkellä vakaa. Turvallisuuteen vaikuttavat tekijät, kuten toimintaympäristön ennakoimattomuus ja epävarmuus, voivat aiheuttaa kielteisiä turvallisuusvaikutuksia myös Suomeen. Suomi voi joutua painostuksen tai voimankäytön kohteeksi yleiseurooppalaisessa tai alueellisessa kriisissä. Laajamittaisen sotilaallisen voimankäytön uhka on pieni, mutta sitä ei voi sulkea pois. Sotilaallista voimaa voidaan käyttää rajoitetusti osana poliittista tai taloudellista painostusta. Suomen tulee jatkossakin huolehtia omasta puolustuskyvystään. Toimintaympäristön kehitys edellyttää puolustusdoktriinin sekä joukkojen käyttö- ja toimintaperiaatteiden jatkuvaa kehittämistä.” (emt. 14)
- ”Sotilaallinen maanpuolustus on osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Kriisit vaikuttavat entistä enemmän kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla, ja niiden alueellinen rajaaminen on vaikeaa. Keskinäisriippuvuuden kasvu lisää riskejä ja yhteiskunnan haavoittuvuutta, mutta se toisaalta myös mahdollistaa tiivistyvän yhteistyön kautta saatavia hyötyjä.” (emt. 98)

Ominaisuudet. Yleisesti Suomen turvallisuuspolitiikan nähtiin olevan sekä turvallisuuden aktiivista rakentamista että uhkien ennakointia ja torjumista. Suomen tuli valita kansainvälisen toimintaympäristön muutosten mukainen turvallisuuspoliittinen toimintalinja, joka edistäisi parhaalla mahdollisella tavalla kansainvälistä yhteistyötä, yhteistyövaraista turvallisuutta sekä Suomen kansainvälistä asemaa, arvoja, etuja ja turvallisuutta. Vaikka kieli olikin positiivisesti sävyttynyt kansainvälistä yhteistyötä kohtaan, huolehti Suomi jatkossa omasta puolustuksestaan vielä itse. Puolustusratkaisu perustui koko maan kattavaan alueelliseen puolustusjärjestelmään ja yleiseen asevelvollisuuteen. Uhkakuvia pyrittiin kuitenkin puolustuksen tasollakin ennaltaehkäisemään ja puolustuskyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä tuli hyödyntää kansainvälisen yhteistyön synnyttämiä mahdollisuuksia. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintalinjaa luonnehtivatkin jatkuvuus, avoimuus ja vahva sitoutuminen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja kriisinhallintaan.

- ”Suomen turvallisuuspolitiikka on sekä turvallisuuden aktiivista rakentamista että turvallisuusuhkien ennakointia ja torjumista. Suomen tulee arvioida kansainvälistä toimintaympäristöä, ennakoida siinä tapahtuvaa kehitystä sekä varmistaa, että turvallisuuspoliittinen toimintalinja parhaalla mahdollisella tavalla edistää kansainvälistä yhteistyötä, yhteistyövaraista turvallisuutta sekä Suomen kansainvälistä

asemaa, arvoja, etuja ja turvallisuutta.” (emt. 75)

- *”Suomi huolehtii jatkossakin omasta puolustuksestaan. Puolustusratkaisu perustuu koko maan kattavaan alueelliseen puolustusjärjestelmään. Yleinen asevelvollisuus säilyy yhtenä puolustuksen perusratkaisuna. Turvallisuushkia pyritään ennaltaehkäisemään ja niihin varaudutaan kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti. Puolustuskyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä hyödynnetään kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet.” (emt. 76)*
- *”Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintalinjaa luonnehtivat jatkuvuus, avoimuus ja vahva sitoutuminen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön, joka näkyy aktiivisena osallistumisena EU:n turvallisuus- ja puolustuspoliittikan kehittämiseen, Naton kumppanuuteen, pohjoismaiseen yhteistyöhön sekä kansainväliseen kriisinhallintaan.” (emt. 10, emt. 75)*

Vuoden 2012 selonteko määritteli Suomen vuoden 2009 selonteon tavalla sotilasliittoon kuulumattomaksi maaksi, joka varautui sotilaallisten uhkien torjumiseen ilman ulkopuolista tukea. Suomen katsottiin harjoittavan yhteistyötä Naton kanssa ja ylläpitävän mahdollisuutta hakea sen jäsenyyttä tulevaisuudessa. Suomi toimi myös aktiivisesti kehittäen EU:n kriisinhallintavalmiuksia ja puolustusvoimien kehittämisen tulikin perustua siihen, ettei mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle muodostuisi käytännön esteitä.

- *”Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi varautuu sotilaallisten uhkien torjumiseen ilman ulkopuolista tukea ja ylläpitää tämän vuoksi kaikkia puolustusjärjestelmän suorituskykyalueita. Suomen puolustusjärjestelmän ydin on puolustusvoimien tuottama sotilaallinen puolustuskyky. Sotilaallisen puolustusjärjestelmän kaikki avainsuorituskyvyt on pidettävä puolustusvoimien hallussa.” (emt. 98)*
- *”Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka harjoittaa yhteistyötä Pohjois- Atlantin liiton kanssa sekä ylläpitää mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä. Suomi ei nykyisen hallituksen aikana valmistelee Nato-jäsenyyden hakemista. Suomi arvioi mahdollista Nato-jäsenyyttä omien kansallisten turvallisuus- ja puolustuspoliittisten intressiensä pohjalta. Suomi toimii Euroopan unionin ja Naton yhteistyön kehittämiseksi ja ottaa huomioon Naton merkityksen eurooppalaisen turvallisuuspolitiikan keskeisenä foorumina. Puolustusvoimien kehittämisessä otetaan huomioon, ettei mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle muodostu käytännön esteitä.” (emt. 77)*

Selonteon mukaan globalisaation synnyttämä valtioiden keskinäisriippuvuus oli lähtökohtaisesti myönteinen tekijä, mutta kehitys on myös vastavuoroisesti lisännyt ei-valtiollisten toimijoiden vaikutuksia luoda kansallista tai kansainvälistä epävakautta. Erityisesti globalisaation synnyttämien suurimmiksi kutsuttujen kehityskulkujen; väestönkasvun ja ilmastonmuutoksen katsottiin vaikuttavan valtioiden ja kansalaisten turvallisuuteen enenevässä määrin ja monin eri tavoin.

- *”Globalisaation myötä valtioiden keskinäisriippuvuus, joka on pohjimmiltaan myönteinen tekijä, on kasvanut, ja talouskehityksessään onnistuneet valtiot ovat lisänneet kansainvälistä vaikutusvaltaansa. Teknologinen kehitys on mullistanut globaalin tiedonkulun ja vuoropuhelun mahdollisuudet. Keskeinen ilmiö on muiden kuin valtiollisten toimijoiden merkityksen korostuminen turvallisuusympäristön muokkaajina. Ei-valtiolliset toimijat voivat myös luoda epävakautta.” (emt. 10)*

Jotta Suomi pystyi selonteon mukaan varmistamaan oman turvallisuutensa ja hyvinvointinsa näitä globaaleja uhkia vastaan, tuli sen osallistua aktiivisesti globaalien, eurooppalaisten ja lähialueidensa turvallisuusrakenteiden vahvistamiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä varautua vaikeasti ennakoitaviin, syntytaivoiltaan ei-kansallisiin turvallisuushaasteisiin. Tähän tavoitteeseen pyrittiin jatkamalla osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti.

- ”Suomi varmistaa turvallisuutensa ja hyvinvointinsa parhaiten osallistumalla aktiivisesti globaalien, eurooppalaisten ja lähialueidensa turvallisuusrakenteiden vahvistamiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä varautumalla myös vaikeasti ennakoitaviin, syntytaivoiltaan ei-kansallisiin turvallisuushaasteisiin. (emt. 11)
- ”Suomi osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti tasolla, joka vastaa Suomen pitkäaikaista sitoutumista rauhan ja vakauden ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä ottaa huomioon Suomen vuosikymmenten pituisen ja merkittävän osallistumisen sotilaallisiin rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin. (emt. 83)

Tehtävät. Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikoilla nähtiin nyt olevan yhteiset tehtävät, joista tärkeimmät olivat itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen. Suomeen kohdistuvan laajamittaisen sotilaallisen voimankäytön uhka nähtiin pienenä, mutta sitä ei edelleenkään haluttu sulkea pois. Suomen tuli myös varautua siihen, että sotilaallista voimaa voitaisiin käyttää maata kohtaan osana poliittista tai taloudellista painostusta. Suomen tuli jatkossakin huolehtia omasta puolustuskyvystään, mutta toimintaympäristön kehityksen katsottiin edellyttävän puolustusdoktriinin sekä joukkojen käyttöperiaatteiden jatkuvaa kehittämistä.

- ”Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät ovat itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen. Lähtökohtana on laaja-alainen käsitys turvallisuudesta, johon vaikuttavat tekijät ovat jatkuvassa muutoksessa ja joka edellyttää monipuolisen keinovalikoiman käyttämistä.” (emt. 75)
- ”Laajamittaisen sotilaallisen voimankäytön uhka on pieni, mutta sitä ei voi sulkea pois. Sotilaallista voimaa voidaan käyttää rajoitetusti osana poliittista tai taloudellista painostusta. Suomen tulee jatkossakin huolehtia omasta puolustuskyvystään. Toimintaympäristön kehitys edellyttää puolustusdoktriinin sekä joukkojen käyttö- ja toimintaperiaatteiden jatkuvaa kehittämistä.” (emt. 14)

Puolustuskyvyn päämääränä oli muodostaa ennaltaehkäisevä kynnyks Suomea kohtaan käytettävälle sotilaalliselle voimankäytölle. Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomen tuli varautua uhkien torjumiseen ilman ulkopuolista tukea, mutta puolustuskyvyn kehittäminen oli yhä riippuvaisempi kansallisesta ja kansainvälisestä yhteistoiminnasta.

- *”Puolustuskyvyn ylläpidon ensisijaisena päämääränä on muodostaa ennaltaehkäisevä kynnys sotilaallisen voimankäytölle ja sillä uhkaamiselle. Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi varautuu sotilaallisten uhkien torjumiseen ilman ulkopuolista tukea ja ylläpitää tämän vuoksi kaikkia puolustusjärjestelmän suorituskykyalueita. Puolustuskyky ja sen kehittäminen ovat kuitenkin yhä riippuvaisempia kansallisesta ja kansainvälisestä yhteistoiminnasta.” (emt. 15)*

Kuten edellä esitetyistäkin lainauksista tulee jo helposti ilmi, turvallisuuden identifikaatio jätti kasvavasti tilaa kansainvälisen yhteistyön roolille määriteltäessä Suomen puolustuksen tehtäviä. Kokonaisturvallisuuden ja maanpuolustuksen tukeminen yhteiskunnan voimavaroilla katsottiin edellyttävän yhä syvempää verkottumista. Kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden kasvaneen keskinäisriippuvuuden vuoksi puolustusvoimien tehtävien eli Suomen sotilaallisen puolustamisen, viranomaisyhteistyön ja kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallinnan katsottiin tulevaisuudessa nivoutuvan yhteen yhä enemmän. Kriisitilanteessa muualta yhteiskunnasta saatava tuki oli tärkeää sotilaallisen puolustuksen toteuttamiseksi, samoin kuin puolustusvoimien tuki oli tärkeää siviiliviranomaisten toiminnan varmistamiseksi. Yhteiskunnan voimavarojen suuntaamisen pitkäkestoisiin puolustustoimiin katsottiin olleen tulevaisuudessa entistä haastavampaa ja vaatineen laajaa yhteiskunnallista verkottumista niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

- *”Yhteiskunnan voimavarojen tuki kokonaisturvallisuudelle ja maanpuolustukselle edellyttää yhä syvempää verkottumista. Riippuvuus yhteiskunnan huoltovarmuudesta ja sitä kautta sotilaallista maanpuolustusta sekä turvallisuutta tukevasta tuotannosta ja järjestelmien ylläpidosta kasvaa. Kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden keskinäisriippuvuuden vuoksi puolustusvoimien tehtävät eli Suomen sotilaallinen puolustaminen, viranomaisyhteistyö ja kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta nivoutuvat tulevaisuudessa enemmän yhteen.” (emt. 97)*
- *”Kriisitilanteessa muualta yhteiskunnasta saatava tuki on ratkaisevaa sotilaallisen puolustuksen toteuttamiseksi, samoin kuin puolustusvoimien tuki on tärkeä siviiliviranomaisten toiminnan tehokkuuden varmistamiselle. Yhteiskunnan voimavarojen suuntaaminen pitkäkestoisiin ja laajamittaisiin puolustustoimiin on tulevaisuudessa entistä haastavampaa..” (emt. 99)*

Kansainvälisen kriisinhallinnan turvallistaminen. Osallistumisen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan argumentoitiin edelleen vuoden 2012 selonteossa vahvistaneen myös Suomen ulkopoliittikkaa, kansallista turvallisuutta ja puolustuskykyä. Suomen haluttiin siispä osallistuvan jatkossakin kriisinhallintatehtäviin tukeakseen kansainvälistä turvallisuutta ja konfliktien ratkaisemista vahvistettaessa näin myös omaa turvallisuutta, kansainvälistä asemaa sekä puolustuskykyä.

- *”Sisäisen turvallisuuden vahvistamiseen liittyvä kansainvälinen yhteistyö vahvistaa myös Suomen ulkopoliittikkaa ja kansallista turvallisuutta.” (emt. 92)*
- *”Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistaa Suomen puolustuskykyä.” (emt. 100)*
- *”Kansainvälinen puolustuspoliittinen yhteistyö ja osallistuminen sotilaalliseen*

kriisinhallintaan vahvistavat Suomen puolustuskykyä. Yhteistyötä voidaan tehdä usealla taholla päällekkäisyyksiä välttäen. Aktiivinen puolustusyhteistyö parantaa ennaltaehkäisy- ja torjuntakykyä ja turvaa sotilaallisten suorituskykyjen kehittämistä.” (emt. 15)

- *”Suomi osallistuu jatkossakin kriisinhallintatehtäviin tukeakseen turvallisuutta, vakautta sekä konfliktien ratkaisemista ja vahvistaakseen Suomen turvallisuutta, kansainvälistä asemaa ja puolustuskykyä. Sotilaallinen kriisinhallinta kehittää Suomen puolustuksessa ja Suomeen vaikuttavissa kriiseissä tarvittavia valmiuksia ja kykyjä.”* (emt. 82)

Avunantovelvoitteeseen nojautuvaa turvallisuusargumenttia käytettiin myös edelleen perusteltaessa kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallinnan merkitystä. Kansainvälisen sotilaallisen yhteistyön ei katsottu tarjoavan turvatakuita, mutta sen katsottiin edesauttavan poliittisen tuen ja sotilaallisen avun saantia tilanteessa, jossa Suomen voimavarat osoittautuivat riittämättömiksi. Vastavuoroisesti tämän katsottiin edellyttävän Suomelta valmiutta ja kykyä sotilaallisen ja muun avun antamiseen tarpeen vaatiessa. Sotilaallisen yhteistoimintakyvyn kehittämisen katsottiin myös parantavan teknisiä valmiuksia tämän kansainvälisen avun vastaanottamiseksi.

- *”Yhteistyö ei tarjoa turvatakuita, mutta se edesauttaa poliittisen tuen ja sotilaallisen sekä muun avun saantia tilanteessa, jossa Suomen voimavarat osoittautuisivat riittämättömiksi. Vastavuoroisesti tämä edellyttää Suomelta valmiutta ja kykyä sotilaallisen ja muun avun antamiseen tarvittaessa.”* (emt. 99)
- *”Kriisinhallintaan osallistuminen on keino kantaa kansainvälistä vastuuta, kohottaa kansainvälistä painoarvoa ja kehittää osaamista. Osallistuminen kansainväliseen vastuunkantoon vahvistaa mahdollisuuksia saada apua kriisitilanteissa.”* (emt. 53)
- *”Sotilaallisen yhteistoimintakyvyn kehittäminen myös parantaa teknisiä valmiuksia ottaa kansainvälistä apua vastaan kriisitilanteessa.”* (emt. 79)

Kokonaisvaltaisen osallistumisen muun muassa YK:n, EU:n, Naton ja Etyjin kautta harjoitettavaan kansainväliseen kriisinhallintaan katsottiin olevan keskeinen osa Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Suomi oli näiden neljän kansainvälisen järjestön kautta pitkäaikaisesti sitoutunut sotilaallisen kriisinhallinnan tasolla kansainvälisen rauhan ja vakauden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Suomen haluttiin myös osoittavan aktiivista halua osallistua kansainvälisen vastuun kantamiseen. Suomen katsottiin olevan myös sitoutuneen EU:n YTPP:n kehittämiseen. EU:n kriisinhallintaa haluttiin kehittää kokonaisvaltaiseksi ja pitkän linjan tavoitteena oli luoda unionille pysyvät institutionaaliset rakenteet kriisinhallintatehtävien johtamista silmällä pitäen. Järjestöjen kautta selonteko rakentaa kolmannen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumista tukevan turvallisuusargumentin, jonka mukaisesti Suomi oli riippuvainen kansainvälisestä yhteistyöstä ylläpitäessä ja kehittäessä omia kansallisia suorituskykyjään. Jotta yhteistyö voitaisiin turvata, tuli kansainvälistä yhteistyötä tiivistää.

- ”Kokonaisvaltainen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan (YK, EU, Nato, Etyj) on keskeinen osa Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa... Suomi osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan tasolla, joka vastaa Suomen pitkäaikaista sitoutumista kansainvälisen rauhan ja vakauden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tämä vahvistaa Suomen asemaa ja osoittaa selkeää halua osallistua kansainväliseen vastuunkantoon.” (emt. 13)
- ”Suomi on sitoutunut EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen. Tässä tavoitteessa pyritään myös hyödyntämään samanmielisten maiden kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuudet. EU:n kriisinhallinnan kokonaisvaltainen kehittäminen on Suomelle tärkeää. Pitkän linjan tavoitteena on EU:n pysyvän ja kokonaisvaltaisen suunnittelu- ja johtokyvyn luominen kriisinhallinnan tehostamiseksi.” (emt. 78)
- ”Suomi on riippuvainen kansainvälisestä yhteistyöstä sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Yhteistyön tiivistäminen on välttämätöntä suorituskykyjen turvaamiseksi.” (emt. 84)

Kriisinhallintakykyjen ja erityisesti nopean toiminnan joukkojen kehittäminen nähtiin selonteossa edelleen hyvin tärkeänä. Suomen haluttiin kehittävän kriisinhallintavalmiuksiaan osallistumalla EU:n, YK:n sekä Naton järjestämiin monikansallisiin koulutus- ja harjoitustoimintoihin. Suomi halusi kehittää puolustusvoimien suorituskykyä ja yhteensopivuutta osallistumalla laajasti EU:n taisteluosastoihin ja Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan. Suomen ensisijaiseksi tavoitteeksi katsottiin osallistumisen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, mutta osallistumisella haluttiin myös parantaa kansallista puolustuskykyä sekä kykyä vastaanottaa ulkopuolista sotilaallista tukea.

- ”Suomi kehittää kriisinhallintavalmiuksiaan osallistumalla EU:n, YK:n sekä Naton ja sen jäsen- ja kumppanuusmaiden järjestämään monikansalliseen koulutus- ja harjoitustoimintaan.” (emt. 13)
- ”Suomelle EU:n taisteluosastot ja osallistuminen Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan sekä kansainvälinen koulutus- ja harjoitustoiminta ovat keskeisiä käytännön välineitä kehitettäessä puolustusvoimien suorituskykyä ja niiden yhteensopivuutta.” (emt. 84)
- ”Suomi osallistuu jatkossakin päätöstensä mukaan EU:n taisteluosastoihin ja tukee niiden toimintakyvyn ja käyttömahdollisuuksien lisäämistä sekä jatkaa myös osallistumista Naton nopean toiminnan joukkoja (NRF) täydentävään toimintaan. Suomen osallistuminen ensisijaisena tavoitteena on kehittää valmiuksia osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan, mutta osallistumisella parannetaan myös kansallista puolustuskykyä sekä ulkopuolisen avun vastaanottovalmiutta.” (emt. 84-85)
- ”Monikansallisten harjoitusten ja kansainvälisten valmiusjoukkopoolien merkitys yhteistoimintakykyä ylläpitävänä ja kehittävänä välineenä kasvaa tulevaisuudessa.” (emt. 100)

4.7 Tutkimustulokset

Analyysin päättävän kappaleen tarkoituksena on koota yhteen tutkimustuloksista kronologisesti löytämäni tutkimusajanjakson suurimmat turvallisuuden identifikaation muutokseen vaikuttaneet keinot ja menetelmät. Kappaleen löydökset perustuvat varsinaisesta analyysistä tehtyihin päätelmiin. **Vuodesta 1995** alkaen kansainvälistä turvallisuusjärjestystä haluttiin vahvistaa käytännössä länsimaiden välittämien yhteisien arvojen mukaisella tavalla. Kansainvälisen yhteisön valmiuden kitkeä siihen kohdistuneita uusia uhkakuvia katsottiin lisääntyneen. Nato nähtiin Euroopan keskeisimmäksi turvallisuustoimijaksi, eikä Euroopan unionin puolustusyhteistyötä nähty ajankohtaisena mahdollisuutena. Suomi harjoitti vuoden 1995 toimintaympäristössä sellaista turvallisuuspolitiikkaa, joka perustui uskottavaan kansalliseen puolustuskykyyn, jolla pyrittiin turvaamaan maan itsenäisyys sekä ennalta ehkäisemään maahan kohdistuvat sotilaalliset painostusyrietykset. Suomen suhtautuminen kansainväliseen yhteistyöhön oli arkaa ja Suomen muotoiltiin tavoittelevan sellaista vakauspoltiikkaa, joka ei synnyttäisi uusia jakolinjoja Eurooppaan.

Kriisinhallinnan katsottiin yleisesti vahvistaneen Suomen turvallisuutta, mutta puolueettomuuden ja sotilaallisen liittoutumattomuuden ajatukset olivat turvallisuusretoriikassa vielä voimakkaasti läsnä; selonteko muun muassa korosti Euroopan kansallisvaltioiden pitäneen kiinni oikeudestaan ja velvollisuudestaan omaan kansalliseen puolustukseensa. Turvallisuuspoliittisen ympäristön ei nähty aiheuttaneen syitä tarkastella puolustusratkaisun toteutusta uudelleen. Päämääränsä mukaisesti selonteko rakensi kahta voimakasta turvallisuusargumenttia, joilla pyrittiin puolustamaan Suomen puolueetonta ja sotilaallisesti liittoutumatonta puolustusratkaisua. Ensimmäinen oli toistuvasti käytettävä uskottavan kansallisen puolustuskyvyn määritelmä. Toinen keino oli se, kuinka tämän uskottavan kansallisen puolustuskyvyn katsottiin lujittaneen Pohjois-Euroopan vakaata tilaa ”parhaalla mahdollisella” tavalla. Turvallisuusargumentaation voima implikoituu tällöin silloin, kun puolustusratkaisun toteuttamista halutaan kyseenalaistaa; toteutustavan muuttamisen voidaan tällaisessa retoriikassa nähdä jopa uhkaavan Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittista vakautta.

Selonteko oli voimakkaan ristiriitainen Suomen uuden kansainvälistä osallistumista korostavan roolin ja vanhaan sotilaallisesti liittoutumattomaan puolustusratkaisuun perustuvan roolin välillä. Suomi oli juuri allekirjoittanut sopimuksen, joka määritteli Euroopan unionin olevan kehittymässä kohti ”asteittain määriteltävää yhteistä puolustuspolitiikkaa”, mutta katsoi kuitenkin, ettei ollut tehnyt asian suhteen turvallisuuspoliittisia varauksia ja aikoi edelleen jatkossakin noudattaa pidättäytyvää asennoitumista sotilaallista liittoutumista kohtaan. Turvallisuuden laajentumisen suhteen selonteossa esitettiin Suomeen kohdistuvia uudenlaisia uhkia, joihin puuttumisen katsottiin toisaalta vaatineen kansainvälisen turvallisuuspoliittisen yhteistyön kehittämistä. Suomen lainsäädäntö ja vanhahtava turvallisuusretoriikka aiheuttivat kuitenkin näiden päämäärien tavoittelulle vielä haasteita, sillä Suomelta puuttuivat vielä sellaiset järjestelmälliset yhteistyövalmiudet, joiden kehittämistä hidastavasta retoriikasta haluttiin ehkä vasta lähteä hiljalleen luopumaan.

Vuonna 1997 Euroopan unionin jäsenyyden merkitys Suomen turvallisuudelle oli edellistä selontekoa korostuneemmassa asemassa. Joulukuun rauhanturvallain muutos oli mahdollistanut Suomen osallistumisen YK:n ja Etyjin valtuuttamiin rauhanturvaoperaatioihin ja Suomen kansainvälisiä sotilaallisia kriisinhallintavalmiuksia haluttiin lähteä kehittämään EU:n jäsenyyden puitteissa. Suursodan uhkan tilalle tuotiin voimakkaasti muuttuneen turvallisuusympäristön synnyttämiä uudenlaisia ja laajempia uhkakuvia. Kokonaisuudessaan turvallisuus rakentui kokonaisvaltaisen ja laajan turvallisuuskäsityksen varaan ja Suomi oli osaltaan levittämässä länsimaista ja erityisesti Euroopan unionin jakamaa yhteistä arvomaailmaa.

Mielenkiintoinen muutos oli tapahtunut sen suhteen, miten selonteossa käytettiin toistuvasti myös yhteistyölle myönteisesti sävyttyneitä termejä, kuten yhteistyövarainen turvallisuus ja yhteisvastuuseen perustuva turvallisuus, kun esimerkiksi vuonna 1995 termiä yhteisvastuu ei käytetty vielä kertaakaan ja yhteistyövaraista turvallisuutta käytettiin ainoastaan kaksi kertaa. Selonteossa myös laaja turvallisuuskäsite, vakauden ja uusien turvallisuusuuhkien merkityksien korostuminen määriteltiin yleisesti tarkoituksenmukaiseksi turvallisuusjärjestyksen muuttamiseksi, mikä tuki osaltaan

tutkimukseni lähtökohtia. Uudenlaisten sotilaallisten uhkatekijöiden nähtiin asettaneen haasteita valtioiden väliselle yhteistyölle ja synnyttäneen kansallisvaltioihin kohdistuvia kasvavia haasteita kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallinnan kehittämiseksi. Kun tällaiset ajatukset rakennettiin yhteistyövaraisen tai yhteisvastuuseen perustuvaan turvallisuuden ”murteeseen”, voidaan selonteon nähdä rakentaneen näiltäkin osin Suomen turvallisuuskäsitettä laajentaneita argumentaatiotapoja.

Suomen turvallisuus oli vuoden 1997 toimintaympäristössä riippuvainen sekä ulkoisista turvallisuuspoliittisista tekijöistä, että Suomen kyvyistä edistää omia etujaan ja arvojaan kansainvälisissä yhteisöissä. Suomi halusi rakentaa turvallisuuttaan sekä yhteisten, että kansallisten järjestelyjen varassa. Laajempaa kansainvälistä osallistumista tuettiin sellaisilla turvallisuusargumentilla, joiden mukaan Suomen oma turvallisuus vahvistuu, kun se vaikuttaa ja sopeutuu omaan kansainväliseen turvallisuusympäristöönsä. Suhtautuminen kansainväliseen yhteistyöhön oli toisaalta kuitenkin maltillista siinä mielessä, miten Suomen haluttiin edistävän EU -jäsenyyden kautta rakennettavalla panoksellaan oman alueensa, eli Pohjois-Euroopan turvallisuuden vakautta. Suomen turvallisuuspolitiikka sidottiin tällä menetelmällä vielä ikään kuin Euroopan tason turvallisuuspoliittisen toiminnan ulkopuolelle. Puolustusvoimien tehtäviksi määriteltiin vuoden 1995 tavoin uskottavan kansallisen puolustuskyvyn mahdollistamana itsenäisyyden säilyttäminen ja yhteiskunnan perusarvojen turvaaminen. Uutena tekijänä puolustusvoimien tuli myös taata maan poliittinen toimintakyky kansainvälisten suhteiden murroksessa. Suomen puolustus määriteltiin lähtökohtaisesti itsenäiseksi, sillä ulkopuolisen sotilaallisen avunsaannin katsottiin olleen turvallisuustakuiden piiriin kuulumattomalle maalle hyvin epätodennäköistä.

Suomen puolueetonta ja sotilaallisesti liittoutumatonta puolustusratkaisua tuettiin myös vuoden 1995 tavoin monin turvallisuusargumentaation keinoin. Suomen turvallisuus perustui edelleen uskottavan kansallisen puolustusratkaisuun, joka herätti kansainvälistä luottamusta, ja jonka muuttamisen tarkastelemiselle ei nähty turvallisuusympäristön muutoksen aiheuttamia perusteita. Toinen perinteistä turvallisuusargumentointia tukeva piirre koski sotilaallisen liittoutumattomuuden sitomista Pohjois-Euroopan vakaaseen

tilanteeseen, mitä ei enää kuitenkaan tehty niin voimakkain toistorakentein, kuin kaksi vuotta aiemmin. Vuoden 1997 selonteko tarjosi myös uudenlaisen sotilaallista liittoutumattomuutta tukevan turvallisuusargumentin, jonka mukaisesti Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus ja puolueettomuus olivat varsinaisesti edellytyksiä kansainvälisen turvallisuuden takaamisessa. Argumentin implikoiva voima rakentuu jälleen silloin, kun sille lähdetään esittämään vaihtoehtoja; uuden ratkaisu voi turvallisuusretoriikassa tällöin implikoitua kansainvälistä turvallisuutta uhkaavana tekijänä.

Laajempaa kansainväliseen yhteistyöhön osallistumista perusteltiin taas osaltaan myös monin turvallisuusargumentein. Suomen turvallisuuden katsottiin muun muassa olleen riippuvainen kansainvälisestä yhteistyöstä, minkä vuoksi Suomen haluttiin korostavan yhteistyötä ja yhteisvastuuta kansainvälistä turvallisuutta rakennettaessa. Turvallisuusargumentointi rakentui tällöin sen varaan, miten Suomen puolustusvalmiuden kehittämisen katsottiin osaltaan olleen riippuvainen kansainvälisestä sotilaallisesta yhteistoiminnasta saavutetusta tietämyksestä. Suomi koki myös tärkeäksi painottaa EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan olleen tärkeä osa Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Tätä kautta kansainvälisen sotilaallisen yhteistoiminnan katsottiin välillisesti olleen kasvavampi osa myös Suomen turvallisuutta. Selonteko hylkäsi puolueettoman puolustusratkaisun ihanteen siinä mielessä, ettei Suomen katsottu enää voineen sitoutua puolueettomaksi EU:n ja kolmannen osapuolen välisissä konflikteissa ja jäsenyyden katsottiin nostaneen kynnystä Suomeen kohdistuviin ulkopuolisiin painostustoimiin sekä lisänneen Suomen turvallisuuspoliittista vakautta.

Selonteko oli kokonaisuudessaan vuoden 1995 tavoin hyvin ristiriitainen perinteisen turvallisuusretoriikan ja uuden kansainvälistä kriisinhallintaa turvallistavan retoriikan välillä. Suomen turvallisuuspoliittisen asetelman ei katsottu vielä kuitenkaan edellyttäneen minkäänlaisia muutoksia Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen toimintalinjaukseen. Lähtökohtaisesti Suomen nähtiin liittyneen EU:n jäsenmaaksi sotilaallisesti liittoutumattomana maana, joka sai osallistua unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomiseen ja toteuttamiseen tasavertaisesti ja täysipainoisesti. Suomen liittoutumattoman toimintalinjan ei myöskään katsottu estäneen Suomea olemasta

mukana sotilaallisessa kriisinhallinnassa kykynsä ja tahtonsa mukaisesti; kokonaisuudessaan Suomen katsottiin harjoittavan osallistuvaa, sotilaallisesti puolueetonta ja liittoutumatonta turvallisuuspolitiikkaa. Vuoden 1997 turvallisuuden identifikaatio oli jo antanut kuitenkin enemmän tilaa kansainvälistä sotilaallista kriisinhallintayhteistyötä tukevalle turvallisuusargumentaatiolle.

Vuonna 2001 selonteko rakensi yleispiirteiltään EU:n roolia keskeisemmäksi vuoteen 1997 verrattuna sen suhteen, miten unionin katsottiin saaneen uutta painoarvoa poliittisten ja taloudellisten uudistusten lisäksi myös turvallisuuspoliittisena toimijana uusien kriisinhallintavälineidensä ansiosta. Huomionarvoista on myös se, että EU:n haluttiin rakentavan turvallisuuttaan myös alueidensa ulkopuolella. Natoa selonteko ei määritellyt enää vuoden 1997 tavoin Euroopan keskeisimmäksi turvallisuuspoliittiseksi toimijaksi, vaan sen sijaan keskeiseksi euroatlanttisen alueen sotilaalliseksi turvallisuusjärjestöksi. Tällä muutoksella pyrittiin mahdollisesti jättämään tilaa EU:n kehittyvän turvallisuuspoliittisen toiminnan painoarvon lisäämiselle. Toisaalta Natonkin katsottiin sopeutuneen uusien uhkien määrittämään turvallisuuspoliittiseen ympäristöön sen suhteen, miten se oli luonut itselleen uudenlaisen roolin kriisinhallintavalmiuksien ylläpitäjänä ja Euroopan ainoana sotilaallisesti vaativien kriisinhallintatehtävien kyvykkäänä toteuttajana.

YK:n roolin ja arvostuksen nähtiin säilyneen ennallaan, vaikka selonteossa esitetäänkin huolta siitä, miten YK:n turvallisuusneuvosto ei ollut kyennyt tuottamaan päätöksiä kaikista tuolloisista kriisitilanteista. Sen turvallisuuspoliittisen roolin voidaan katsoa hieman heikentyneen EU:n ja Naton rinnalla, joita molempia käsiteltiin selonteossa huomattavasti laajemmin. Selonteon arviot Venäjän suhteen olivat taas muuttuneet myönteisemmin sävyttyneiksi. Kun vuonna 1997 pohdittiin Venäjän mahdollisesti kielteisiä vaikutuksia Keski-Euroopan ja Baltian maiden turvallisuuteen, niin vuonna 2001 arvioitiin jo lähtökohtaisesti Venäjän turvallisuuspolitiikan tulevaisuudennäkymiä ja mahdollisuuksia.

Suomen omaa turvallisuusretoriikkaa lähdettiin vuonna 2001 avaamaan sellaisilla keinoilla, jotka tarjosivat keskustelulle enemmän liikkumavaraa ja suuntautumismahdollisuuksia. Muun muassa uskottavan kansallisen puolustuskyvyn määritelmää käytettiin enää vain 12 kertaa edellisen selonteon 24 kertaan verrattuna. Suomen turvallisuutta identifioidiin tavalla, jonka esittämänä Suomen turvallisuuden katsottiin pitkällä aikavälillä yleisesti laajentuneen. Euroopan valtioiden turvallisuuspolitiikan katsottiin yhä enemmän perustuneen yhteiseen arvoperustaan sekä samankaltaisiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin perusteisiin. Turvallisuutta rakennettiin jälleen yhteisvastuuseen perustuvaksi ja ehkä merkittävin vuoden 2001 selonteon turvallisuutta laajentava piirre ilmeni sen suhteen, miten yhteistyö tai turvallisuusyhteistyö mainittiin alle 100 sivun selonteossa jopa yli 180 kertaa. Yhteistyö -käsitettä käytettiin muutamaa otteeseen myös lyhenteenä puhuttaessa kansainvälisestä turvallisuusyhteistyöstä tai kansainvälisestä sotilaallisesta kriisinhallinnasta.

Sitoutuminen kansainvälisiin järjestöihin ja yhteiseen eurooppalaiseen arvoperustaan oli selonteon mukaan myös kasvattanut Suomen turvallisuuspolitiikkaan kohdistuneita kansainvälisiä velvoitteita. Selonteossa rakennettiin tältä pohjalta sellaista turvallisuusargumenttia, jonka mukaan Suomi oli velvollinen osallistumaan laajempaan sotilaalliseen kriisinhallintaan ollessaan muun muassa EU:n jäsenmaa. Argumenttia perusteltiin muun muassa sillä, miten kansainvälisen riippuvuuden ja uudenlaisten laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden synnyttämien uhkakuvien katsottiin uhkaavan aiempaa voimakkaammin keskinäisriippuvaisempien yhteiskuntien turvallisuutta. Kansallisten puolustusrakenteiden ja kansainvälisen yhteisön katsottiin olleen sellaisen rakennemuutoksen keskellä, joka katsottiin näin edellyttäneen uusien yhteistyön menetelmien kehittämistä.

Kun vuonna 1997 Suomen puolustusratkaisun keskeisiksi periaatteiksi määriteltiin sotilaallinen liittoutumattomuus, itsenäinen puolustus sekä Euroopan unionin jäsenyys, niin vuonna 2001 itsenäinen puolustus oli korvautunut alueellisella puolustusjärjestelmällä ja unionin jäsenyys oli siirretty kokonaan omaksi alakohdaksi. Yleinen suhtautuminen unionin tason turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön oli sen suhteen myönteinen, miten tämän katsottiin täydentäneen ja kehittäneen Suomen kansallista turvallisuuspolitiikkaa.

Edellisten selontekojen maininta jäsenmaiden oikeudesta ja velvollisuudesta kansalliseen puolustukseensa oli kokonaan hävinnyt vuoteen 2001 tultaessa. Kansallisen puolustuksen merkityksen korostaminen oli yleisesti heikentynyt ja turvallisuuden määrittelyssä keskityttiin aiempaa laajemmin kansainvälisen turvallisuustilanteen muutoksiin.

Suhtautuminen Euroopan tason turvallisuusympäristöön oli myös muuttunut; kun vuonna 1997 EU-jäsenyyden nähtiin vahvistaneen Suomen turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön eli Itämeren ja Pohjois-Euroopan alueen vakautta, niin vuonna 2001 unionin yhteisvastuullisen politiikan nähtiin vahvistaneen yleensäkin Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista asemaa. Hyötyjä ei enää lähdetty sitomaan vain Suomea koskettaneeseen lähiympäristöön. Mielenkiintoinen muutos koski myös sitä, kun vielä vuonna 1997 Suomen haluttiin tukevan Pohjois-Euroopan ja koko Euroopan vakautta pysyttämällä sotilasliittojen ulkopuolella, niin vuoden 2001 selonteon suhtautuminen sotilaalliseen liittoutumisen oli muuttunut huomattavasti avoimemmaksi. Suomi halusi jatkuvasti arvioida turvallisuuteensa vaikuttaneita muutostekijöitä; Euroopassa ja sen ulkopuolella katsottiin olleen useita Suomen turvallisuuteen vaikuttaneita tekijöitä, jotka tuli ottaa huomioon turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kehitettäessä.

Osallistuminen rauhanturvatoimintaan oli vuonna 2012 myös lisätty puolustusvoimien selkeäksi tehtäväksi ja kriisinhallintakyvyn kehittymisen katsottiin yleisellä tasolla palvelleen myös Suomen kansallisen puolustuksen rakentamista ja kehittämistä. Laajempaa kansainvälistä sotilaallista kriisinhallintaa lähdettiin turvallistamaan monien argumenttien voimin osaksi Suomen turvallisuutta. Kun vuonna 1997 Suomen katsottiin retorisisella tasolla halunneen kehittää sotilaallista yhteistoimintakykyään Naton rauhankumppanuusohjelman ja WEU:n kautta, niin vuonna 2001 Suomen nähtiin jo voimakkaasti sitoutuneen EU:n kriisinhallintakykyjen kehittämiseen.

Toinen argumentti rakentui sen varaan, miten Suomen todetaan ensin vaatineen sotilaallisen kriisinhallinnan sisällyttämistä EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan ja olleen toisaalta näiden sisällytetyjen päämäärien kautta kansainvälisten

turvallisuuspoliittisten vaatimusten velvoittama toteuttamaan sotilaallisia kriisinhallintaoperaatioita aiempaa laajemmin. Argumentointia rakennettiin myös sen varaan, miten yhteisvastuuseen perustuvan unionin katsottiin ehkäisevän mahdollisten Suomea uhkaavien kriisien syttymistä ja parantaneen samalla myös Suomen mahdollisuuksia selviytyä näiden aiheuttamista ongelmista. Kun vuoden 1997 selonteossa sotilaallisen liittoutumattomuuden ei katsottu estävän Suomea olemasta mukana kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallinnassa kykynsä ja tahtonsa mukaisesti, niin vuoden 2001 selonteko katsoi Suomen pyrkineen kansainvälisen kriisinhallintatoiminnan voimin tehostamaan kansallisesti uskottavaa ja itsenäistä puolustuskykyään.

Kokonaisuudessaan vuoden 2001 selonteko jatkoi vuoden 1997 selonteon aloittamaa kehityskulkua siinä suhteessa, miten se antoi edelleen huomattavasti enemmän tilaa turvallisuuskäsitteen laajentumista tukevalle turvallisuusargumentoinnille. Suomi oli siirtynyt turvallisuuden identifikaatiossa pois tilanteesta, jossa se huolehtisi itse turvallisuudestaan, jolloin kansainväliset turvallisuuspoliittiset muutostekijät olivat olleet vain osaltaan vaikuttamassa kehityksestä erillään olevan Suomen turvallisuuden määrittelyyn. Keskustelua puolustusratkaisun toteuttamistavoista ei enää 1990-luvun tyyliä lähdetty sulkemaan kokonaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen keskustelun ulkopuolelle.

Vuonna 2004 Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja määriteltiin kokonaan uudelleen. Turvallisuutta rakennettiin edelleen kuitenkin laajan turvallisuuskäsityksen varaan ja Suomen riippuvuuden kansainvälisestä turvallisuustilanteesta katsottiin edelleen voimistuneen. Selonteko voimisti EU:n merkitystä Suomen keskeisimpänä turvallisuuspolitiikan kansainvälisenä vaikutuskanavana. Unionin katsottiin lisänneen painoarvoaan ja uskottavuuttaan paitsi poliittisena ja taloudellisena, mutta myös turvallisuuspoliittisena toimijana hankittua käyttöönsä uusia kriisinhallintavälineitä. Suomi halusi toiminnallaan vahvistaa unionin roolia turvallisuusyhteisönä ja kansainvälisenä toimijana. Suomi halusi unionin kantavan vastuunsa kansainvälisestä vakaudesta edellisvuonna hyväksytyyn unionin yhtenäisen turvallisuusstrategian mukaisesti.

Nato oli myös edelleen Suomen turvallisuuteen keskeisesti vaikuttava toimija, mutta sitä ei enää määritelty keskeiseksi koko euroatlanttisen alueen sotilaalliseksi turvallisuusyhteisöksi, koska Euroopan unioni oli alkanut rakentamaan alueella omaa sotilaallista turvallisuustoimijuuttaan; Naton rooli oli vuoteen 2001 verrattuna jossain määrin alisteinen tälle EU:n rakenteilla olleelle uudelle turvallisuuspoliittiselle toimijuudelle. Selonteossa ei esimerkiksi määritelty vuoden 2001 tavoin Suomen ja Naton välistä yhteistyötä kovin yksityiskohtaisesti, vaan keskityttiin sen sijaan enemmän suoraan määrittelemään EU:n ja Naton yhteistyötä, Suomen ollessa selkeästi EU:n jäsenvaltio. Suomi katsoi transatlanttisen suhteen olleen kuitenkin hyvin tärkeä Euroopan turvallisuudelle ja helpottaneen kansainvälisten konfliktitilanteiden ratkaisemista. Suomi halusi jatkossakin vahvistaa valmiuksiaan osallistua Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin ja halusi erityisesti edistää järjestön kanssa harjoitettavaa yhteistyötä sotilaallisen yhteensopivuuden, joukkosuunnittelun ja voimavarojen kehittämisen osalta. Suomi halusi myös pitää avoinna liittokunnan jäsenyyden hakemisen mahdollisuutta yhä jatkossakin.

Kun vuonna 2001 esitettiin huolta YK:n turvallisuusneuvoston kyvyttömyydestä tuottaa päätöksiä, niin vuonna 2004 järjestön toimintaedellytyksiä haluttiin lähteä vahvistamaan Etyjin, Euroopan unionin ja Naton omaamien keinovarojen puitteissa. YK:n katsottiin olleen yhä jatkuvasti kansainvälisen turvallisuuspolitiikan normien lähde ja osoittautuneen tärkeäksi toimijaksi konfliktien ratkaisemisessa ja hallinnoimisessa. Venäjän kehityksen taas nähtiin edelleen olleen suuressa murroksessa ja sen katsottiin pyrkineen kohti yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti uudistuneita demokraattisia oloja. Näiden uudistusten toteutumisen katsottiin määrittävän ajan myötä sen, millaiseksi Venäjän kansainvälinen asema tulisi tulevaisuudessa rakentumaan.

Turvallisuuspolitiikan kohtaamien uusien keskeisten termien osalta yhteiset eurooppalaiset arvot olivat yhä voimakkaasti läsnä ja Euroopan unioni määriteltiin muutamaan otteeseen jopa omaksi arvoyhteisöksi. Uusien kansainvälisten ongelmien ratkaisemisen katsottiin edellyttäneen myös yhteistyössä toteutettavaa vastuun kantamista. Euroopan unionin kantaman vastuun osalta käytettiin monessa yhteydessä käsitettä yhteisvastuu, jolla rakennettiin mahdollisesti pohjaa myös tulevien perussopimusten yhteisvastuulausekkeelle.

Yhteistyökäsitteiden toistaminen ei ollut kuitenkaan vuonna 2004 yhtä toistuvasti läsnä ja selonteossa tarkennettiinkin käsitteitä muun muassa niin, että turvallisuus määriteltiin yhteisvastuullisuuden ohella monenkeskisenä yhteistyönä, joka nähtiin perusedellytyksenä rakennettaessa kansainvälistä turvallisuus- ja oikeusjärjestystä. Monenkeskinen yhteistyö oli usein myös sidottu EU:n harjoittamaan naapuruuspolitiikan käsitteeseen, jolla unioni pyrki toteuttamaan avointa turvallisuuspolitiikkaa jäsenyyttä hakeneita maita ja muita lähialueiden turvallisuuspoliittisia kumppaneita kohtaan kehitettäessä lähialueiden turvallisuuspoliittista vakautta.

Suomen suhtautuminen turvallisuusympäristön yhteistyömahdollisuuksiin oli seuraileva ja se halusi kehittää puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana. Suomen puolustusvoimat olivat rakennemuutokseksi kutsutun muutoksen keskellä, jolla haluttiin yleisesti viitata siihen, miten kansainvälisen toimintaympäristön synnyttävät paineet olivat asettaneet uusia velvoitteita kehittää kansainvälisestä sotilaallisesta kriisinhallintayhteistyöstä keskeisempi osa Suomen turvallisuuden määrittelyä. Rakennemuutoksen toteuttamiseksi Suomen tuli kehittää kriisinhallintavalmiuksiaan joustavammiksi, nopeammin reagoiviksi ja jatkuvasti uuteen turvallisuusympäristöönsä sopeutuviksi. Näiden toimien tuomat hyödyt argumentoitiin edelleen tavalla, jonka mukaan kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuminen tuki Suomen yhteistoimintakyvyn kehittämisen ohella välillisesti myös maan kansallisen puolustuksen uskottavuutta.

Kun vuoden 2004 selonteossa Suomen turvallisuus määriteltiin jo hyvin voimakkaasti tukemaan kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallintayhteistyön laajentamista, niin tutkielman analyysissä ei ollut enää syytä lähteä pohtimaan Suomen perinteistä puolustusratkaisua tukevaa argumentointia, jota ei enää pyritty siis käyttämään. Suomi halusi uuden toimintalinjansa mukaisesti vahvistaa EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa sekä osallistua edellisen selonteon mukaisesti täysimääräisesti tämän toteutukseen ja kehittämiseen. Kokonaisuudessaan selonteko tarjosi tutkimusajanjakson suurimman muutoksen Suomen turvallisuuden identifikaatiossa; kun vuonna 2001 turvallisuusretoriikalla avattiin vielä tilaa vanhaan toimintalinjaan kohdistuville muutoksille, niin vuonna 2004 turvallisuuden identifikaatio haluttiin määrittää jo

voimakkaasti sen ympärille, miten kansainvälisen turvallisuusyhteistyön osallistumismahdollisuuksia tuli Suomessa lähteä kehittämään.

Vuonna 2009 uudenlaisten globalisaation tuottamien uhkien katsottiin jälleen edellyttäneen Suomelta tavoitteellista ja tehokasta hallintotapaa, kansainvälistä vaikuttamista sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristönsä muutoksiin. Näiden tavoitteiden myötä Suomen tuli varautua globalisaation uhkiin osana eurooppalaisia ja maailmanlaajuisia yhteistyörakenteita, joiden kautta Suomen katsottiin välillisesti vahvistaneen myös omaa kansallista toimintakykyään. Selonteossa painotettiin vuoden 2004 tavoin sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan synergian lisäämistä ja erityisesti Euroopan unionin siviili- ja sotilaallista kriisinhallintaa tuli Suomen näkemyksen mukaan lähteä kehittämään yhtenä selkeänä kokonaisuutena. Selonteossa korostettiin myös valtion eri toimijoiden välistä avointa yhteistyötä sekä näiden kumppanuutta kansalaisjärjestöjen, yritysten ja muiden ei-valtiollisten toimijoiden kanssa niin kansallisissa kuin kansainvälisissäkin tehtävissä.

Suomen EU-jäsenyyden katsottiin vuonna 2004 olleen jo keskeinen osa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja sen katsottiin olleen maalle perustavanlaatuinen turvallisuuspoliittinen valinta. Lissabonin sopimuksen myötä syntyneen YTPP:n laajentumisen katsottiin vahvistaneen unionin kansainvälistä turvallisuusroolia ja näin ollen myös Suomen omaa turvallisuutta. EU:n avunantovelvoitteen ja yhteisvastuulausekkeen merkityksen arvioiminen oli luonnollisesti vahvistunut vuoden 2009 selonteossa, kun nämä olivat sopimusmuodossaan ehtineet jo astua voimaan. Velvoitteilla rakennettiin yhteistä turvallisuuspolitiikkaa tukevaa argumentointia sen suhteen, miten Suomi katsoi molempien velvoitteiden vahvistaneen unionin sisäistä turvallisuutta sekä jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta ja tulkitsi tätä kautta näiden tukeneen myös Suomen oman kansallisen turvallisuuden rakentamista siinä mielessä, että syvemmän yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toiminnan kehittämisen nähtiin luovan edellytyksiä myös Suomea kiinnostaneen avunantovelvoitteen toimeenpanemiseksi.

Naton nähtiin vuonna 2009 myös jo ensisijaisesti kriisinhallintaorganisaationa. Suomi halusi edelleen kehittää omia sotilaallisia kykyjään Naton standardien mukaisesti ja osallistua aktiivisesti Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin. Selonteossa todettiin, ettei Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintalinjaa ollut syytä tarkistaa, ja toteaa Suomen olleen sotilasliittoon kuulumaton maa, joka harjoittaa yhteistyötä Naton kanssa sekä ylläpitää mahdollisuutta hakea liittokunnan jäsenyyttä. Tämän ohella selonteko esittelee kuitenkin yllättävän laaja-alaisesti sitä, millaisia hyötyjä Nato-jäsenyydestä koituisi Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle. Tämä selontekojen epätyypillinen piirre ilmeni kuitenkin ainoastaan vuoden 2009 selonteossa.

Vuoden 2009 turvallisuus määriteltiin edelleen Euroopan yhteisten arvojen pohjalle; Eurooppa määriteltiin muun muassa rauhan ja vakauden alueeksi, jolla katsottiin olleen omat ennalta määritellyt arvonsa puhuttaessa kansainvälisen turvallisuuden kehittämisestä. Globalisaatio oli noussut vuoden 2009 selonteossa keskeiseksi Suomen turvallisuusympäristöä muokanneeksi käsitteeksi. Suomen katsottiin hyötynneen maailman verkostoituneisuudesta, mutta vastavuoroisesti myös lisänneen tätä kautta omaa kansainvälistä haavoittuvaisuuttaan. Turvallisuusympäristö oli tullut herkemmäksi muun muassa maailmantalouden häiriöille ja ilmastonmuutoksen heilahduksille, joilla voisi lopulta olla heijastusvaikutuksia myös Suomeen. Tällaisten uhkien kitkemisen katsottiin olleen Suomen etujen mukaista, jolloin voitiin edelleen perustella Suomen laajempaa kansainväliseen turvallisuuspoliittiseen yhteistoimintaan osallistumista. Globalisaation katsottiin edellyttäneen Suomelta tavoitteellista, johdonmukaista ja ennakoivaa toimintaa sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristössä syntyneisiin muutoksiin. Suomen kansallisia etuja katsottiin parhaiten voitavan edistää kansainvälisen yhteistyön välityksellä, mikä osaltaan tuki edelleen turvallisuutta laajentaneiden argumentointitapojen keinoja.

Vastuutermin korostamisen suhteen Suomen haluttiin kantavan edelleen osansa maailmanlaajuisesta vastuusta pyrkien kehittämään omia kriisinhallintavalmiuksiaan. Suomi oli vuoden 2004 tavoin myös mukana monenkeskiseksi määritellyn yhteistyön järjestelmässä, jossa sitoutumisen yhteisiin pelisääntöihin katsottiin olleen Suomen etujen

mukaista. Monenkeskisen yhteistyön lisäksi Suomen toimintaympäristö perustui voimakkaasti valtioiden väliseen ”keskinäisriippuvaisuuteen”. Valtioita kohtaavien uhkakuvien katsottiin olleen luonteeltaan valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan aiempaa laaja-alaisempia, joten niiden hallitsemiseen vaadittiin perinteisten turvallisuuspolitiikan keinojen lisäksi myös uusia ratkaisutoimenpiteitä.

Mielenkiintoista oli myös se, että kun vuonna 2004 Suomi suhtautui turvallisuusympäristöönsä vielä varsin seurailevasti kehittäen puolustuskykyään pohjoiseen Eurooppaan vaikuttavia muutoksia seuraten, niin vuonna 2009 Suomen turvallisuuden esitettiin olleen jo tiiviisti kytköksissä kansainväliseen turvallisuuskehitykseen. Uuden määritelmän mukaisesti Suomen puolustusjärjestelmän valmiutta haluttiin siis säädellä turvallisuusympäristön tilannekehityksen mukaisesti. Kun sotilaallisen liittoutumattomuuden varaan rakentuvaa mallia haluttiin aiemmin arvioida suhteessa toimintaympäristöön, niin nyt puolustusratkaisua haluttiin ennemmin jo arvioida toimintaympäristön muutosten mukaisella tavalla. Sotilaallisen liittoutumattomuuden määritelmästä oli kokonaan luovuttu ja siirrytty käyttämään sotilasliittoihin kuulumattoman maan määritelmää. Tällaisena maana Suomi ei voinut käyttää puolustuksensa suunnittelun perusteena ulkopuolelta saatavaa sotilaallista tukea, mutta varautui kuitenkin mahdollisen avun vastaanottamiseen ja sen antamiseen muille apua kaipaaville valtioille. Uskottavan puolustuskyvyn määritelmää käytettiin Suomen kansallisen puolustuskyvyn osalta enää vain kolmessa yhteydessä, eikä argumenttia ollut silloinkaan rakennettu enää toistuvaksi turvallisuusargumentiksi. Kokonaisuudessaan toimintalinjan uusi muotoilu avasi Suomen puolustusratkaisua koskevassa keskustelussa uusia mahdollisuuksia, sillä puolustusratkaisua voitiin lähtökohtaisesti arvioida jo tilannekohtaisesti.

Uudessa toimintaympäristössä kansainvälisen yhteistyön sotilaallisten valmiuksien kehittämisen argumentoitiin monessa yhteydessä tukeneen myös Suomen kansallista puolustusta. Suomen haluttiin aiempaa rohkeammin olevan mukana erityisesti Euroopan unionin laajempien kriisinhallintavalmiuksien kehittämisessä. Toistuva valmiuksien kehittämisen hokeminen oli selonteossa jopa voimakkaampaa kuin vuonna 2004.

Selonteon keskeisten termien osalta turvallisuuden identifikaatiota rakennettiin edelleen voimakkaasti myös yhteistyöpohjaisten termien varaan, jotka olivat jo osana Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintalinjausta. Suomi suhtautui hyvin myönteisesti Lissabonin sopimuksen tuomiin velvoitteisiin, eikä selonteossa haluttu kasvaneen puolustuspoliittisen avoimuuden vuoksi puhua enää minkäänlaisesta sotilaallisen liittoutumattomuuden periaatteesta. Vuoden 2004 tavoin Suomi oli Euroopan unionin jäsenvaltiona täysin mukana unionin turvallisuus- ja puolustuspoliittisen sektorin kehittämistoiminnassa.

Vuonna 2012 EU:sta oli tullut Lissabonin sopimuksen myötä Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan keskeisimmin vaikuttanut toimija ja sillä todettiin olleen jo oma vahva turvallisuuspoliittinen ulottuvuutensa. Unionin yhtenäisyyttä ja toimintakykyä haluttiin edelleen vahvistaa ja kansainvälisesti vahvan, yhtenäisen ja toimintakykyisen unionin katsottiin aineiston toistuvan kaavan mukaisesti jälleen edistäneen myös Suomen kansallisia turvallisuustavoitteita. Suomen pitkän linjan tavoitteeksi linjattiin jo unionin pysyvän ja kokonaisvaltaisen suunnittelu- ja johtokyvyn luominen kansainvälisen kriisinhallinnan tehostamiseksi. Vuoden 2012 turvallisuusretoriikka antoi jo myös myönteisiä viitteitä unionin yhteisen puolustuspolitiikan kehittymiselle sen suhteen, miten Suomen näkemyksen mukaan unionille tuli luoda yhteinen visio ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta ja tämän haluttiin sitoutuvan poliittisesti sotilaallisten suorituskykyjen yhteiseen kehittämiseen, ylläpitoon, käyttöön sekä jakamiseen.

Lissabonin sopimuksen velvoitteiden osalta Suomen tuli huolehtia siitä, ettei kansallisella lainsäädännöllä aiheutettaisi ristiriitaisuuksia näiden toteutumisen suhteen. Suomi halusi kehittää erityisesti avunantovelvoitteen käytäntöä Natoon kuulumattomana maana, koska selonteossa esitettiin erityistä huolta siitä, ettei unionilla ole omaa valmista puolustussuunnitteluaan eikä yhteisen puolustuksen järjestelyjä. Suomi halusi kehittää tämän vuoksi EU:n yhtenäistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa edellisinkin selonteon esittämän ajatuksen pohjalta, jonka mukaan tällä synnytetäisiin jäsenmaiden välille yhteistoimintakykyä myös avunantovelvoitteen mukaisen sotilaallisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen.

Nato määriteltiin edelleen vuonna 2012 Euroopan turvallisuuspolitiikan yhdeksi keskeisimmistä toimijoista ja Yhdysvaltain sitoutumista Eurooppaan pidettiin maanosan turvallisuuden vakauden keskeisenä takaajana. Suomi halusi edelleen osallistua harkitusti Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja piti tärkeänä sitä, että yhteistyöhön osallistuneet puolustusliittoon kuulumattomatkin maat pääsisivät mukaan uusien operaatioiden suunnitteluun ja valmisteluun. Suomen todettiin kuitenkin olleen sotilasliittoon kuulumaton maa, joka harjoitti yhteistyötä Naton kanssa säilyttäen mahdollisuutensa tämän jäsenyyden hakemiseen. Puolustusvoimia tuli kehittää kuitenkin sellaisella tavalla, joka ei muodostaisi käytännön esteitä mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle.

YK:n rooli nähtiin edelleen myös hyvin tärkeänä huomioiden sen roolin ainoana todellisena universaalina maailmanjärjestönä. Suomi tiedosti kuitenkin järjestön päätösrakenteiden ongelmat ja selonteossa toivottiin jo sitä, että YK:n turvallisuusneuvostoa laajennettaisiin sen edustavuuden parantamiseksi ja järjestön toimintaa ja avoimuutta pyrittäisiin lisäämään. Venäjän nähtiin edellisten selontekojen tapaisesti yhä kärsineen monista yhteiskunnallisista ongelmista, joiden katsottiin heikentäneen sen asemaa.

Selonteon keskeiset termit rakentuivat myös vuonna 2012 voimakkaasti yhteisten arvojen ja kansainvälisen yhteistyön varaan. EU:sta haluttiin kehittää arvopohjainen ja laajaa keinovalikoimaa johdonmukaisesti käyttävä kansainvälinen turvallisuuspoliittinen toimija. Puhuttaessa monenkeskisen yhteistyön, naapuruuspolitiikan, vastuunkannon tai yhteistyöhön perustuvan maailman mukaisella turvallisuusretoriikalla, voidaan termistön perustellusti väittää rakentaneen perustaa sotilaallisen yhteistyön vaatimukselle globaalien turvallisuusuhkien hallinnassa. Erityisesti keskinäisriippuvuuteen perustuva globaali turvallisuusjärjestys noudatti selonteossa perinteistä ärsyttävän toiston turvallisuusargumentoinnin kaavaa. Selonteossa käytettiin myös useaan otteeseen kokonaisturvallisuuden määritelmää, jolla viitattiin yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten harjoittaman yhteistoiminnan menetelmien avulla.

Kun vuonna 2009 Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen määritelmän mukaan Suomen puolustusjärjestelmän valmiutta haluttiin säädellä turvallisuusympäristön tilannekehityksen mukaisesti, niin vuonna 2012 Suomen tuli jo valita suoraan kansainvälisen toimintaympäristön muutosten mukainen turvallisuuspoliittinen sellainen toimintalinja, joka edistäisi parhaalla mahdollisella tavalla kansainvälistä yhteistyötä, yhteistyövaraista turvallisuutta sekä Suomen kansainvälistä asemaa, arvoja, etuja ja turvallisuutta. Lähtökohtaisesti Suomen tuli huolehtia puolustuksestaan edelleen jatkossakin itse ja Suomi määriteltiin vuoden 2009 tavoin sotilasliittoon kuulumattomaksi maaksi, joka varautui sotilaallisten uhkien torjumiseen ilman ulkopuolista apua. Mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle ei edelleenkään haluttu muodostaa käytännön esteitä. Uskottavan kansallisen puolustuskyvyn turvallisuusargumentti oli myös tullut tiensä päähän ainakin turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen osalta; sillä ei enää perusteltu Suomen puolustusratkaisun hyviä puolia, vaan määriteltiin ennemmin jo jopa Euroopan unionin harjoittamaa uskottavaa turvallisuuspolitiikkaa.

Puolustusratkaisun määritelmä perustui edelleen perinteisen näkemyksen mukaisesti puolustusvoimien uskottavuuteen, mutta puolustuskyvyn kehittämisen katsottiin kuitenkin olleen entistä riippuvaisempi kansainvälisestä yhteistoiminnasta. Puolustusratkaisussa korostuivat vuoden 2009 tavoin sotilaallisen puolustamisen, viranomaisyhteistyön sekä kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallinnan nivoutuminen toisiinsa. Laajempaa kriisinhallintaosallistumista perusteltiin selonteossa kolmen vahvan turvallisuusargumentin keinoilla. Ensimmäisen mukaan laajempi osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan tuki jälleen välillisesti myös Suomen turvallisuutta. Toisen mukaan osallistuminen vahvisti Suomen kykyä vastaanottaa tai antaa sotilaallista apua kriisitilanteessa Lissabonin sopimuksen avunantovelvoitteen mukaisissa tilanteissa. Kolmannen mukaan Suomen kansallisten turvallisuusvoimavarojen kehittäminen ja ylläpitäminen olivat jo riippuvaisia kansainvälisesti harjoitettavasta turvallisuuspoliittisesta yhteistyöstä.

Kokonaisvaltaisen osallistumisen kansainvälisten järjestöjen harjoittamaan kriisinhallintaan katsottiin vuonna 2012 olleen keskeinen osa Suomen harjoittamaa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Suomen katsottiin sitoutuneen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja pyrkineen kansainvälisen rauhan ja vakauden

ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Unionin kriisinhallintaa haluttiin kehittää kokonaisvaltaiseksi ja Suomen pitkän linjan tavoitteena oli luoda unionille omat pysyvät institutionaaliset rakenteet kriisinhallintatehtävien johtamisen mahdollistamiseksi. Unionin nopean toiminnan valmiuksien kehittäminen nähtiin edelleen hyvin myös tärkeänä. Vuoden 2012 selonteko rakentaa lopulta jopa varsin rohkean turvallisuusargumentin, jonka mukaan Suomi oli riippuvainen kansainvälisestä turvallisuuspoliittisesta yhteistyöstä ylläpitäessään ja kehittäessään omia kansallisia suorituskykyjään. Kokonaisuudessaan Suomen turvallisuuden määrittäminen oli muuttunut voimakkaasti tutkielman olettamalla tavalla laajempaan suuntaan tutkimusajanjaksoni kuluessa vuosina 1995 – 2012.

5. PÄÄTELMÄT

Tutkimushypoteesini mukaan Suomi oli pyrkinyt EU-jäsenyyden kautta syntyneessä uudessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa omaksumaan Euroopassa vallinneita yleisesti hyväksytyjä laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden mukaisia arvoja muun muassa laajemman sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisen muodossa. Kun tämä oli yleisen mielipiteen kehityksen mukaan tapahtunut ilman kansalaisten laajaa yleistä hyväksyntää, voidaan Buzanin turvallisuusajatusten mukaisesti olettaa, että muuttuneet piirteet on turvallisuusretoriikalle ominaisesti pyritty turvallistamaan osaksi Suomen turvallisuuden määrittelmää. Tutkielman tavoitteena oli tutkia Suomen turvallisuuskäsitteen identifikaatiota tavallisia ja byrokratisoituneita argumentteja syvemmälle tasolle, jotta voitiin löytää Buzanin määrittelemiä ärsyttävästi toistuvia turvallisuusargumenteiksi rakennettuja itsestäänselvyyksinä idettyjä turvallisuuskäsitettä määrittäneitä hokemia. (Buzan ym. 1998, 27-28) Näitä Suomen turvallisuuden laajentumiseen vaikuttaneita piirteitä oli tutkimusaineiston selonteoista löydettävissä hyvin paljon. Seuraavaksi esittelen kronologisessa järjestyksessä kaikkein oleellisimmat löydökseni turvallisuuden identifikaatiota laajentaneista piirteistä, joita esittelen seuraavaksi oleellisimmilta osin aineiston mukaisessa kronologisessa järjestyksessä, ennen kuin siirryn tutkielman tuloksista tehtyihin päätelmiin.

Vuonna 1995 Suomen suhtautuminen kansainväliseen turvallisuusyhteistyöhön oli vielä arkaa, ja Suomen katsottiin harjoittavan sellaista varovaista vakauspolitiikkaa, joka ei synnyttäisi Eurooppaan uusia jakolinjoja. Yhteistyön katsottiin jossain määrin vahvistaneen Suomen turvallisuutta, mutta puolueettomuuden ja sotilaallisen liittoutumattomuuden arvot olivat turvallisuusretoriikassa hyvin vahvasti läsnä. Selonteojen mukaan Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus ja puolueettomuus nähtiin jopa edellytyksiä kansainvälisen vakauden takaamisessa. Vuonna 1997 turvallisuusretoriikkaan alkoi kuitenkin sisältyä kasvavasti sellaisia piirteitä, jotka tukivat Suomen turvallisuuden laajentamista sekä laajempaan kansainväliseen kriisinhallintaan osallistumista. Tutkimusaineiston selonteoissa määritellään sellaisia Euroopan tasolla yhteisiä turvallisuuspoliittisia arvoja, jotka Suomi koki kasvavammin itselleen hyvin

tärkeiksi. Selonteon argumentointi loi myös uusien uhkakuvien myötä kehittämistavoitteita valtioiden väliselle yhteisyydelle ja esitti kasvavia haasteita erityisesti kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallintavalmiuden kehittämiseksi.

Selonteossa hylättiin myös perinteisen turvallisuuspolitiikan arvojen mukainen puolueettomuuden ihannoitiin ja siirryttiin korostamaan sotilaallisen kriisinhallinnan sisällyttämistä osaksi EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Tämän ajatuksen kautta kansainvälisen sotilaallisen yhteistoiminnan katsottiin välillisesti olleen myös kasvava osa Suomen omaa turvallisuutta. Selonteko oli kuitenkin kokonaisuudessaan varsin ristiriitainen ja tarjosi hyvän esimerkin tutkimuksen johdannossa esitetyistä turvallisuuskäsitteen retorisen argumentoinnin näkökulmien ristiriitaisuuksista. Suomen katsottiin muun muassa liittyneen EU:n jäsenmaaksi sotilaallisesti liittoutumattomana maana, joka pystyi halutessaan kuitenkin osallistumaan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomiseen ja toteuttamiseen täysipainoisella tavalla. Suomen sotilaallisesti liittoutumattoman toimintalinjan ei siis katsottu estäneen Suomea toimimasta sotilaallisessa kriisinhallinnassa omien päämääriensä mukaisesti.

Vuoden 2001 selonteon myötä nämä ristiriitaisuudet alkoivat vähitellen kuitenkin purkautua ja Suomen laajempaa osallistumista kansainväliseen turvallisuusyhteistyöhön alettiin korostaa aiempaa voimakkaammin. Keskeisten termien osalta turvallisuutta rakennettiin kasvavasti yhteisvastuuseen perustuvaksi, ja erityisesti ilmeisin laajan turvallisuuden turvallistamisen keino ilmeni sen suhteen, miten yhteistyö tai turvallisuusyhteistyö mainittiin alle 100 sivun selonteossa jopa yli 180 kertaa. Suomen sitoutumisen kansainvälisiin järjestöihin ja yhteiseen eurooppalaiseen arvoperustaan katsottiin kasvattaneen Suomen turvallisuuspolitiikkaan kohdistuneita kansainvälisiä velvoitteita. Kansallinen puolustus rakenne ja kansainvälinen yhteistyö olivat sellaisen rakennemuutoksen kynnyksellä, jonka katsottiin vaatineen uusia yhteistyön kehittämisen menetelmiä. Vuonna 2001 erityisesti suhtautuminen Euroopan unionin turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön oli muuttunut aiempaa myönteisemmäksi, ja tämän katsottiin täydentäneen ja kehittäneen myös Suomen kansallista turvallisuuspolitiikkaa. Turvallisuuden identifikaatio oli myös muuttunut sen suhteen, että kun vuonna 1997 EU-

jäsenyyden katsottiin vahvistaneen Suomen turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön eli Itämeren ja Pohjois-Euroopan alueen vakautta, niin vuonna 2001 EU:n yhteisvastuullisen turvallisuuspolitiikan katsottiin vahvistaneen yleisesti Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista asemaa, eikä hyötyjä sidottu enää varovaisesti ainoastaan Suomen turvallisuuspoliittiseen lähiympäristöön.

Turvallisuuskäsitteen identifikaatio oli myös muuttunut sen suhteen, että kun vuonna 1997 Suomen katsottiin haluavan kehittää sotilaallista yhteistoimintakykyään muun muassa Naton rauhankumppanuusohjelman kautta, niin vuonna 2001 sen katsottiin jo täysin sitoutuneen EU:n yhteisten kriisinhallintakykyjen kehittämiseen. Asian tärkeyttä korostettiin tutkimusaineiston tutuimmalla laajempaa turvallisuutta tukeneella turvallisuusargumentilla, jonka mukaan kansainvälisen turvallisuusyhteistyön katsottiin vastavuoroisesti vahvisteen myös Suomen omaa kansallista puolustuskykyä. Viimeinen löytämäni laajaa turvallisuutta korostava argumentti rakentui sen varaan, miten Suomen haluttiin sisällyttävän sotilaallinen kriisinhallinta osaksi EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Tämä suhtautumisen muutos oli Suomen turvallisuusretoriikan kannalta hyvin merkitsevä, sillä kun vielä vuonna 1997 sotilaallisen liittoutumattomuuden ei katsottu estäneen Suomea olemasta mukana kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallinnassa kykynsä ja tahtonsa mukaisesti, niin vuonna 2001 Suomen linjattiin jo pyrkineen kansainvälisen kriisinhallintatoiminnan avulla oman kansallisesti uskottavan ja itsenäisen puolustuskykynsä tehostamiseen.

Vuonna 2004 Euroopan unioni ja sen välittämät vuoden 2003 Brysselin yhteisen turvallisuusstrategian mukaiset arvot olivat selonteossa varsin selvästi läsnä. Huomionarvoista oli se, että selonteossa siirryttiin määrittelemään EU:n ja Naton välistä yhteistyötä, eikä enää keskitytty edellisten selontekojen tapaan määrittelemään yksityiskohtaisella tavalla Suomen ja Naton välisiä suhteita. Muutos osoittaa osaltaan sen, että Suomi alettiin turvallisuuspoliittisessa toiminnassa nähdä yhä enemmän EU:n jäsenvaltiona. Tämä heijastui muun muassa siten, miten unionin yhteinen arvomaailma oli korostuneessa asemassa määriteltäessä Suomen kansallisen turvallisuuspolitiikan arvomaailmaa.

Selonteon retoriikassa otettiin myös käyttöön toistuvien rakenteiden käytetty monenkeskisen yhteistyön käsite, jolla kuvattiin yleisesti sellaista valtioiden välistä turvallisuusyhteistyötä, jolla pyrittiin etsimään keinoja uusien, laajempien ja vaativampien kansainvälisten uhkakuvien hallitsemiseksi. Kokonaisuudessaan vuoden 2004 selonteko oli turvallisuuden identifikaation toinen käännekohta, koska turvallisuus määriteltiin uuden turvallisuus- ja puolustuspoliittisen toimintalinjan myötä jo niin voimakkaasti tukemaan kansainvälisen turvallisuusyhteistyön ja sotilaallisen kriisinhallinnan laajentamista, ettei tutkielman analyysissä ollut enää järkevää pohtia Suomen perinteisen turvallisuusratkaisun mukaisia arvoja tukevaa argumentointia, joita ei siis vuosien 2004, 2009 ja 2012 selonteissa enää lähtökohtaisesti edes käytetty. Kun vuonna 2001 turvallisuusretoriikalla avattiin ehkä vielä tilaa vanhaan toimintalinjaan kohdistuville muutoksille, niin vuonna 2004 uuden toimintalinjan mukainen turvallisuuden identifikaatio haluttiin jo määrittellä voimakkaasti sen ympärille, miten kansainvälisen turvallisuusyhteistyön osallistumismahdollisuuksia tuli Suomessa lähteä kehittämään.

Vuoden 2009 selonteossa globalisaation synnyttämällä uusilla uhkakuvilla perusteltiin entistä laajemman turvallisuuspoliittisen yhteistyön rakentamista. Suomelta edellytettiin tavoitteellista ja tehokasta hallintatapaa, kansainvälistä vaikuttamista sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristössä syntyneisiin muutoksiin. Suomen tuli varautua globalisaation synnyttämiin uhkiin osana eurooppalaisia ja maailmanlaajuisia yhteistyörakenteita, joiden se katsoi edelleen välillisesti vahvistaneen myös Suomen omaa kansallista toimintakykyään. Erityisesti 1990-luvun selonteille tyypillisestä sotilaallisen liittoutumattomuuden määritelmästä oli jo luovuttu ja vuoden 2009 selonteossa siirryttiin käyttämään määritelmää sotilasliittoihin kuulumattomasta maasta.

Euroopan unionin jäsenyyden ja sen toteuttaman yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan katsottiin vuonna 2009 olleen Suomelle jo perustavanlaatuinen turvallisuuspoliittinen valinta. Suomen katsottiin vahvasti sitoutuneen EU:n integraatiokehitykseen, ja unionin jäsenyyden argumentoitiin vahvistaneen Suomen omaa turvallisuutta, jolloin kansainvälisesti uskottavan ja toimintakykyisen unionin argumentoitiin näin myös olleen Suomen turvallisuuden etujen mukainen. Esimerkiksi Lissabonin sopimuksen yhteisvastuulausekkeen ja avunantovelvoitteen katsottiin

vahvistaneen Suomen kansallista turvallisuutta, koska näiden nähtiin myös vahvistaneen unionin sisäistä turvallisuutta sekä jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta.

Kokonaisuudessaan kansainvälistä kriisinhallintaa korostavat turvallisuusargumentit olivat vuoden 2009 selonteossa jo voimakkaasti läsnä kaikilla analyysin osa-alueilla. Suomen laajemman osallistumisen argumentoituin muun muassa edelleen tukeneen Suomen kansallisen puolustuksen järjestämistä ja toimivuutta. Osallistumisen katsottiin myös olleen osa Suomen turvallisuuden rakentamista sekä kansainvälisen turvallisuusvastuun kantamista, joka myös välillisesti vahvisti edelleen Suomen kansallista puolustuskykyä. Suomi oli täysimääräisesti edistämässä erityisesti Euroopan unionin ja Naton kautta tapahtuvaa sotilaallista kriisinhallintayhteistyötä. Kaikki laajempaa turvallisuuden käsittämistä puoltava argumentointi kiteytettiin yleisesti väitteeseen, jonka mukaan kansainvälisen vastuun kantamisen ja kriisinhallintaan osallistumisen nähtiin välillisesti vahvistaneen myös Suomen omia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia valmiuskykyjä ja kehittämistavoitteita.

Tutkimusaineiston viimeisen selonteon turvallisuuden määrittelyyn liittyneet keskeiset termit olivat vuosien 2004 ja 2009 tavoin edelleen voimakkaasti yhteistyöhenkisyttä tukevia; puhuttiin laajasti monenkeskisestä yhteistyöstä, naapuruuspolitiikasta, vastuunkannosta ja yhteistyöhön perustuvasta turvallisuusjärjestyksestä. Selonteon keskeisten termien osalta mielenkiintoista oli myös se, että uskottavan kansallisen puolustuskyvyn perinteinen turvallisuusargumentointi oli tullut tiensä päähän. Sillä ei enää perusteltu Suomen itsenäisen puolustusratkaisun erityisluonteisia piirteitä, vaan määriteltiin sen sijaan yleensä Euroopan unionin harjoittamaa uskottavaa turvallisuuspolitiikkaa.

Kansainvälisen turvallisuusyhteistyön ja sotilaallisen kriisinhallinnan laajentamista perusteltiin vuonna 2012 kolmen vahvan turvallisuusargumentin avulla. Ensimmäisen mukaan Suomen laajempi osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan tuki välillisesti myös Suomen omaa turvallisuutta. Toisen argumentin mukaan osallistuminen vahvisti Suomen kykyä vastaanottaa ja antaa sotilaallista apua avunantovelvoitteen mukaisissa

tilanteissa. Kolmas argumentti oli kuitenkin kaikkein mielenkiintoisin. Kun vuonna 1995 Suomen uskottavan itsenäisen puolustuskyvyn katsottiin vielä vahvistaneen myös Euroopan unionin ja sen jäsenten turvallisuutta, niin vuoden 2012 Suomen kansallisten turvallisuusvoimavarojen kehittäminen ja ylläpitäminen nähtiin jo riippuvaisina kansainvälisesti yhteistyössä harjoitettavasta turvallisuuspolitiikasta. Kokonaisvaltainen osallistuminen kansainvälisten järjestöjen harjoittamaan kriisinhallintaan nähtiin jo keskeisenä osana Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

Kun vuonna 1995 turvallisuuspolitiikan kehittämisen tuli olla sopusoinnussa kansainvälisten velvoitteiden kanssa, niin vuonna 1997 Suomen tuli jo vahvistaa turvallisuuttaan sopeutumalla ja vaikuttamalla toimintaympäristöönsä. Vuonna 2001 Suomen tuli arvioida sotilaallisen liittoutumattomuuden sekä kriisinhallintayhteistyön toimivuutta Euroopassa ja tehdä turvallisuuspoliittiset valintansa itsenäisesti turvallisuusasetelman muutoksen ja Euroopan unionin kehityksen mukaisesti. Kun myös vuonna 2004 Suomen tuli kehittää puolustuskykyään turvallisuusympäristönsä muutoksia seuraten, niin vuonna 2009 puolustuskyky- ja valmius tuli mitoittaa siten, että erilaiset tehtävät olisivat toteutettavissa kunkin tilannekehityksen mukaisesti.

- **1995:** *"Suomi kehittää ja toteuttaa turvallisuuspolitiikkaa, joka edistää Suomen kansallisia tavoitteita ja on sopusoinnussa suomalaisten arvojen ja Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa (Selonteko 1995, 5)."*
- **1997:** *"Suomen turvallisuus riippuu sekä ulkoisista tekijöistä, että Suomen omasta kyvystä edistää arvojaan ja etujaan. Turvallisuutta on rakennettava sekä yhteisten että kansallisten järjestelyjen varaan. Suomi vahvistaa turvallisuuttaan sopeutumalla ja vaikuttamalla toimintaympäristöönsä. Suomi korostaa yhteistyötä ja yhteisvastausta kansainvälisen turvallisuuden rakentamisessa (Selonteko 1997, 42)."*
- **2001:** *"Suomi arvioi jatkuvasti sotilaallisen liittoutumattomuuden sekä kriisinhallinta- ja muun turvallisuusyhteistyön toimivuutta Euroopassa, ottaen huomioon lähialueen turvallisuusasetelman muutokset ja Euroopan unionin kehityksen. Suomi tekee valintansa itsenäisesti ja pyrkii varmistamaan, että sillä on kaikissa tilanteissa parhaat mahdolliset keinot huolehtia turvallisuudestaan (Selonteko 2001, 32)."*
- **2004:** *"Suomi kehittää puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana turvallisuusympäristönsä, erityisesti pohjoiseen Eurooppaan vaikuttavia muutoksia seuraten (Selonteko 2004, 8)."*
- **2009:** *"Suomi varautuu torjumaan maahan kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen. Tämä korostaa ennaltaehkäisykyvyn merkitystä. Puolustuskyky ja -valmius mitoitetaan siten, että tehtävät ovat toteutettavissa tilannekehityksen mukaisesti (Selonteko 2009, 92)."*
- **2012:** *"Suomen tulee arvioida kansainvälistä toimintaympäristöä, ennakoida siinä tapahtuvaa kehitystä sekä varmistaa, että turvallisuuspoliittinen toimintalinja parhaalla mahdollisella tavalla edistää kansainvälistä yhteistyötä, yhteistyövaraista turvallisuutta sekä Suomen kansainvälistä asemaa, arvoja, etuja ja turvallisuutta (Selonteko 2012, 75)."*

Turvallisuuskäsitteen laajentuminen näyttäisi jossain määrin saavuttaneen päätepisteensä, kun vuoden 2012 selonteossa Suomen toivottiin varmistavan turvallisuuspoliittisen toimintalinjansa edistävän parhaalla mahdollisella tavalla kansainvälistä yhteistyötä, yhteistyövaraista turvallisuutta sekä Suomen asemaa, arvoja, etuja ja turvallisuutta sen kansainvälisessä turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä

Tutkimuksen tavoite oli paljastaa sellaisia keinoja ja menetelmiä, joilla tämä turvallisuuspolitiikan muutos on pyritty argumentoimaan osaksi Suomen turvallisuuskäsitettä. Kokonaisuudessaan tutkimukseni identifikaatioanalyysillä olikin löydettävissä yllättävän voimakkaita turvallisuuskäsitteen laajentumiseen liittyneitä muutoksia ja muutoksiin mahdollisesti vaikuttaneita keinoja ja menetelmiä. Näiden keinojen paljastaminen on turvallisuustutkimuksen mukaan yleensä nähty yhteiskunnan demokraattisuutta lisäävinä tapoina, koska näiden keinojen on nähty olleen itsessään tapoja, joilla yhteiskunnan turvallisuuspolitiikkaan on voitu rakentaa epädemokraattisia piirteitä.

Tutkielman suurimman itsekritiikin haluan kohdistaa varsin sekavan identifikaatiotutkimuksen varsinaiseen analyysiosuuteen. Pyrin kuitenkin selkiyttämään tutkimustulosten ja tutkielman päätelmien kautta löytämieni turvallisuusretoriikan muutosten piirteitä ja merkityksiä. Tutkielmaan käytettävä aika on rajallinen, joten kuuden laajan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon johdonmukainen seulominen osoittautui hyvin vaikeaksi. Haluan nostaa itsekritiikkiä myös sen suhteen, miten pitkien selontekojen seulominen kvalitatiivisen menetelmän turvin on aina kyseenalainen tapa kerätä tutkimusaineistoa. Tämän ongelman vuoksi halusin kuitenkin käyttää tutkimuksen analyysivaiheessa laatikoituja suoria aineistolainauksia, jotta lukijalla olisi mahdollisuus nähdä, millaisissa konteksteissa vallinneista piirteistä olen turvallisuusretoriikan muutospiirteitä pyrkinyt analyysini avulla etsimään.

Tutkimuksen toinen itsekritiikkini koskee tutkielmassa laajasti esiintyvien keskeisten termien välisiä suhteita. Laajemmassa tutkimuksessa tutkimuksen lähtökohdissa tulisi ottaa tarkemmin huomioon esimerkiksi se, minkälaisiksi sotilaallisen kriisinhallinnan ja

sotilaallisen liittoutumattomuuden suhde on käsitetty kunkin selonteon välisenä ajanjaksona. Tutkielman lähtökohta on mahdollisesti ollut liian taipuvainen olettamaan sotilaallisesti harjoitettavan kriisinhallintayhteistyön olleen ristiriidassa sotilaallisen liittoutumattomuuden mukaisten arvojen kanssa. Toisaalta se, että sotilaallisen liittoutumattomuuden periaatteesta luovuttiin vuosien 2004 ja 2009 selontekojen välisenä ajanjaksona tukee osaltaan valitsemani tutkimusasetelman lähtökohtaisia oletuksia.

Mahdollisen jatkotutkimuksen suhteen tutkimusaineiston selontekomenettely aiheuttaa monia ongelmia. Linnéll nostaa selontekomenettelyn suhteen esille muun muassa ongelman siitä, miten turvallisuuspolitiikassa ehtii nykyään tapahtua todella paljon muutoksia yhden selontekokauden aikana. (Linnéll, 2008) Voidaan siis epäillä, ettei Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selontekomenettelyn asema ole tulevaisuudessa välttämättä ainakaan entisensä veroinen, vaikka koko menettelystä ei heti oltaisikaan luopumassa. Suomen turvallisuuskäsitteen identifikaation jatkotutkimus olisi mielekästä kuitenkin niiden huomioiden johdosta, joiden mukaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa keskustelussa piileviä ja vakiintuneita kielenkäyttötapoja paljastamalla voidaan turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta käytyä keskustelua kehittää avoimempaan ja demokraattisempaan suuntaan.

Lähdeluettelo

Burke, Kenneth (1950). A Rhetoric of Motives. University of California press. Berkeley, Los Angeles & London, 1969.

Buzan, Barry, Ole Waever & Jaap de Wilde (1998). A New Framework for Analysis. Lynne Rienner Publishers Inc. London, 1998. Saatavilla www-muodossa: <http://www.uni-erfurt.de/fileadmin/public-docs/Internationale_Beziehungen/BA_Einfuehrung_in_die_IB/BUZAN%20+%20WAEVE R+%20WILDE_%201998_Security_CH%201+2.pdf> (viitattu 10.4.2014)

Davis, Diane (2008): Identification: Burke and Freud on Who You Are, Rhetoric Society Quarterly, 38:2, 123-147, DOI: 10.1080/02773940701779785. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02773940701779785>> (viitattu 6.8.2014)

Eskola, Susanna. Turvallisuus Käsitteenä. Maanpuolustuskorkeakoulu, 2008. Saatavilla www-muodossa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74107/StratL3_10.pdf?sequence=1> (viitattu 6.8.2014)

Eurooppa -neuvosto (19.12.2013): Eurooppa -neuvosto. Eurooppa -neuvoston kokoukset, 19.12.2013 – 20.12.2013. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.european-council.europa.eu/council-meetings?meeting=257508dc-b1e7-4f58-914e-4bbaebf37e47&lang=fi&type=EuropeanCouncil>> (viitattu 4.8.2014)

Eurooppa-neuvoston päätelmät 1999: Euroopan parlamentti, 10. ja 11. joulukuuta 1999. Puheenjohtajavaltion päätelmät. Helsinki. Saatavilla www-muodossa: <http://www.europarl.europa.eu/summits/hell_fi.htm#b> (viitattu 16.9.2014)

Eurooppa -neuvoston päätelmät (19.&20.12.2013): Eurooppa -neuvosto. 19. ja 20. joulukuuta päätelmät. Saatavilla www-muodossa: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/fi/ec/140234.pdf> (viitattu 4.8.2014)

Forsberg, Tuomas, Jortikka-Laitinen, Tiina, Lähdevirta, Kimmo, Savola, Heikki & Tiilikainen, Teija (2006). Yhteisten arvojen puolesta. Eurooppa-tiedoitus 189/2006. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.eurooppa-tiedotus.fi/public/download.aspx?ID=50489&GUID=%7BAB6AFE30-893B-447D-BA44-0B398315DCF2%7D>> (viitattu 5.8.2014)

Gates (10.6.2011): U.S. Department of Defence. Secretary of Defence Speech. The Security and Defence Agenda (Future of Nato). Belgia, 10.6.2011. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1581>> (viitattu 24.4.2014)

Hallituksen esitys, 189/1995 vp: Eduskunta. Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 21. Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökongressin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Valtiopäivät 1995. Saatavilla www-muodossa: <<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=UaVM+21/1995&base=erml&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WP>> (viitattu 5.8.2014)

HE/5/2006 vp: Edilex.fi. Hallituksen esitys laiksi sotilaallisesta kriisinhallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. 10.3.2006. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.edilex.fi/mt/uavm20060001>> (viitattu 6.8.2014)

Heinonen, Veikko. Suomalaisen turvallisuuspolitiikan tila. Jyväskylä University Printing House. Jyväskylä, 2011. Saatavilla www-muodossa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36526/Heinonen_Veikko_screen.pdf?sequence=3> (viitattu 6.8.2014)

Kysymyksiä ja vastauksia: Euroopan komissio. Press release database. Memo: Kysymyksiä ja vastauksia Junckerin komissiosta. 10.09.2014, Bryssel. Saatavilla www-muodossa: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-523_fi.htm> (viitattu 5.11.2014)

Laki 1465/1995: Finlex.fi. Laki Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta. Saatavilla www-muodossa:

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19951465>> (viitattu 5.8.2014)

Laki 750/2000: Finlex.fi. Eduskunta. Laki Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta. 12.8.2000. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000750>> (viitattu 5.8.2014)

Laki 211/2006: Finlex.fi. Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta. 31.3.2006. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060211>> (viitattu 6.8.2014)

Limnell, Jarno. Toimiiko turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selontekomenettely? Julkaistu Maanpuolustuskorkeakoulun strategian teoksessa Julkaisusarja 4: Työpapereita No 26. Edita Prima Oy. Helsinki, 2008. Saatavilla www-muodossa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74136/StratL4_26.pdf?sequence=1> (viitattu 5.11.2014)

Lissabonin sopimus (2007). Saatavilla www-muodossa: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=FI>> (viitattu 6.8.2014)

Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) (1996). Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino. Tampere, 1996. ISBN 951-768-000-7

Parlamentin jäsenten esittämän kysymykset. Euroopan parlamentti. 18. kesäkuuta 2007. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2007-1342&language=FI>> (viitattu 28.7.2014)

Raitasalo, J & Sipilä, J. Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvapolitiikka näkökulmina suomen turvallisuuspolitiikkaan.

Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki, 2007. Saatavilla www-muodossa:

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74132/StratL4_23.pdf?sequence=1> (viitattu 19.4.2014)

Reuters (12.01.2012): David Alexander. U.S. to withdraw two brigades from Europe, Panetta says. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.reuters.com/article/2012/01/13/us-usa-defense-europe-idUSTRE80C04820120113>> (viitattu 10.4.2014)

Schulz (19.12.2013): European Parliament. 19.12.2013. Address to the European Council by the President of the European Parliament Martin Schulz. Saatavilla www-muodossa: <http://www.europarl.europa.eu/the-president/en/press/press_release_speeches/speeches/sp-2013/sp-2013-december/html/address-to-the-european-council-by-the-president-of-the-european-parliament-martin-schulz> (viitattu 15.4.2013)

Selvitys EU:n turvallisuusstrategiasta (2008): Euroopan Unioni. Selvitys Euroopan Unionin turvallisuusstrategian täytäntöönpanosta. Bryssel, 2008. Saatavilla www-muodossa: <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/FI/reports/104635.pdf> (viitattu 6.8.2014)

Sopimus 2000-luvun Euroopalle: Lissabonin sopimus. Sopimus 2000-luvun Euroopalle. Saatavilla www-muodossa: <http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_fi.htm>

Stone, M (2009). Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis. Security Discussion Paper Series 1. Saatavilla www-muodossa: <http://geest.msh-paris.fr/IMG/pdf/Security_for_Buzan.mp3.pdf> (viitattu 19.4.2014)

Tiilikainen, Teija (2008) . Selvitys Euroopan Unionin Lissabonin sopimukseen sisältyvän keskinäisen avunannon velvoitteesta. Ulkoasiainministeriö. Saatavilla www-muodossa: <<http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=28971&GUID=%7B3E77F80F-9D53-49B5-99A7-0CF54ED291A6%7D>> (viitattu 6.8.2014)

Turvallisempi Eurooppa (2003): Euroopan unionin turvallisuusstrategia. Bryssel, 2003. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIFI.pdf>> (viitattu 6.8.2014)

Uusi Suomi (18.5.2013): Suomi ei enää täysin liittoutumaton. Saatavilla www-muodossa:
<<http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/58915-jyrki-katainen-suomi-ei-ena-ole-taysin-liittoutumaton>> (viitattu 16.4.2014)

van Rompuyn kommentit (14.12.2007): EU-PRESS. Puheenjohtaja Herman van Rompuyn kommentit Eurooppa-neuvoston päätteeksi. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/fi/ec/134459.pdf>
(viitattu 8.6.2014)

Verkkouutiset.fi (14.5.2014): Kiuru, Ilpo. Suomalaisten pääjoukko lähtee rauhanturvaoperaatioon Keski-Afrikan tasavaltaan. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.verkkouutiset.fi/kotimaa/suomi_rouhanturvaajat_keski_afrikan_tasavalta_ban_gui-20491> (viitattu 29.7.2014)

Woodward, Gary C. The Idea of Identification. State University of New York Press. New York, 2003.

yle.fi (20.9.2006): Suomi valmistautuu Althea operaatioon. Saatavilla www-muodossa:
<http://yle.fi/uutiset/suomi_valmistautuu_althea-operaatioon/5162350> (viitattu 29.7.2014)

yle.fi (13.9.2013): Suomi on yksin Euroopan asevelvollisuuskartalla. 13.9.2013. Saatavilla www-muodossa:
<http://yle.fi/uutiset/suomi_on_yksin_euroopan_asevelvollisuuskartalla/6828285> (viitattu 6.8.2014)

Tutkimusaineisto

Selonteko 1995. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Turvallisuus muuttuvassa maailmassa – Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjat. VNS 1/1995. Saatavilla www-muodossa: <http://www.defmin.fi/files/246/2513_2143_selonteko95_1_.pdf> (viitattu 23.11.2014)

Selonteko 1997. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus. 17.3.1997. VNS 1/1997. Saatavilla www-muodossa: <http://www.defmin.fi/files/245/2512_2142_selonteko97_1_.pdf> (viitattu 23.11.2014)

Selonteko 2001. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. 13.6. 2001. VNS 2/2001. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.defmin.fi/files/1147/selonteko2001.pdf>> (viitattu 23.11.2014)

Selonteko 2004. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004. 24.9.2004. VNS 6/2004. Saatavilla www-muodossa: <http://www.defmin.fi/files/240/2493_2161_Selonteko_2004_1_.pdf> (viitattu 23.11.2014)

Selonteko 2009. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. 23.1.2009. VNS x/2009. Saatavilla www-muodossa: <<http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/pdf/2009/turvallisuus-ja-puolustuspoliittinen-selonteko/selonteko.pdf>> (viitattu 23.11.2014)

Selonteko 2012. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012. Edita Primera, 14.12.2012. Saatavilla www-muodossa: <<http://vnk.fi/julkaisukansio/2012/j05-suomen-turvallisuus-j06-finlands-sakerhet/PDF/fi.pdf>> (viitattu 23.11.2014)

Taulukot 1-4

Kevät, 2001

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_ann.pdf (B. 28)

3.2 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	49,00%/51,00%	39,00%/41,00%	12,00%/8,00%
Koko EU (EU15)	65,00%/73,00%	18,00%/14,00%	17,00%/13,00%

Syksy, 2000

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb54/eb54_ann.pdf (B. 62)

5.3 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	45,00%/47,00%	41,00%/40,00%	14,00%/13,00%
Koko EU (EU15)	65,00%/73,00%	20,00%/15,00%	15,00%/12,00%

Kevät, 2000

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb53/eb53_ann.pdf (B. 37)

3.3 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	53,00%/46,00%	36,00%/43,00%	11,00%/11,00%
Koko EU (EU15)	64,00%/73,00%	17,00%/14,00%	19,00%/13,00%

Syksy, 1999

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb52/eb52_ann.pdf (B. 42)

3.7 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	50,00%/46,00%	40,00%/46,00%	10,00%/12,00%
Koko EU (EU15)	64,00%/73,00%	17,00%/14,00%	19,00%/13,00%

Kevät, 1999

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb51/eb51_ann.pdf (B. 41)

4.3 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	49,00%/44,00%	36,00%/44,00%	15,00%/12,00%
Koko EU (EU15)	63,00%/71,00%	16,00%/14,00%	21,00%/15,00%

Syksy, 1998

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb50/eb50_ann.pdf (B. 38)

3.10 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	55,00%/52,00%	34,00%/39,00%	11,00%/9,00%
Koko EU (EU15)	66,00%/75,00%	16,00%/13,00%	18,00%/12,00%

Kevät, 1998

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb49/eb49_ann.pdf (B. 22)

2.3 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	53,00%/47,00%	31,00%/42,00%	16,00%/11,00%
Koko EU (EU15)	63,00%/73,00%	16,00%/14,00%	21,00%/13,00%

Syksy, 1997

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb48/48tab.pdf (B. 45)

3.11 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	43,00%/36,00%	48,00%/56,00%	9,00%/8,00%
Koko EU (EU15)	63,00%/69,00%	21,00%/19,00%	16,00%/12,00%

Kevät, 1997

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb47/tables/tabchap2.pdf (s1)

2.1 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence and military policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	45,00%/33,00%	43,00%/56,00%	12,00%/11,00%
Koko EU (EU15)	63,00%/68,00%	20,00%/19,00%	17,00%/13,00%

Syksy, 1996

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb46/tab46.pdf (B. 23)

SUPPORT FOR CURRENT ISSUES (% , by country) - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence and military policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	43,00%/36,00%	47,00%/54,00%	10,00%/10,00%
Koko EU (EU15)	64,00%/68,00%	22,00%/21,00%	14,00%/11,00%

Kevät, 1996

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb45/tables/chapter3.pdf (s25)

SUPPORT FOR CURRENT ISSUES (% , by country) - Results in % by country: Common foreign policy?/Common defence and military policy?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	48,00%/24,00%	43,00%/69,00%	9,00%/7,00%
Koko EU (UE15)	66,00%/60,00%	20,00%/26,00%	14,00%/14,00%

Kevät, 1995

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb43/eb43_en.pdf (s34)

To be decided jointly in EU (vaihtoehto kansallisesti) - Results in % by country: Foreign policy/defence?

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	51,00%/10,00%	43,00%/88,00%	6,00%/2,00%
Koko EU (UE15)	70,00%/55,00%	31,00%/40,00%	9,00%/5,00%

Taulukot 5-6

Kevät, 2013

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb79/eb79_anx_en.pdf

QA20.4 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among EU Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	56,00%	40,00%	4,00%
Koko EU	74,00%	19,00%	7,00%

Syksy, 2012

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb78/eb78_anx_en.pdf

QA18.4 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among EU Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	52,00%	44,00%	4,00%
Koko EU	73,00%	20,00%	7,00%

Kevät, 2012

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb77/eb77_anx_en.pdf

QA19.4 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among EU Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	57,00%	40,00%	3,00%
Koko EU	71,00%	20,00%	9,00%

Syksy, 2011

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_anx_en.pdf

QA16.4 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among EU Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	57,00%	38,00%	5,00%
Koko EU	74,00%	18,00%	8,00%

Syksy, 2010

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb74/eb74_fi_fi_nat.pdf

Kuvio QA19. Suhtautuminen Euroopan Unionia koskeviin ehdotuksiin (%). ”Euroopan Unionin jäsenmaiden yhteinen puolustus- ja turvallisuuspolitiikka”

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	58,00%	37,00%	5,00%
Koko EU	75,00%	17,00%	8,00%

Syksy, 2008

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_full_annex.pdf

QA27.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. ”A common defence and security policy among EU Member States”

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	65,00%	30,00%	5,00%
Koko EU	75,00%	16,00%	9,00%

Kevät, 2008

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb69/eb69_annexes.pdf

QA37.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. ”A common defence and security policy among European Union Member States”

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	65,00%	31,00%	4,00%
Koko EU	76,00%	15,00%	9,00%

Syksy, 2007

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb68/eb_68_en.pdf

QA22.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. ”A common defence and security policy among EU Member States”

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	66,00%	29,00%	5,00%
Koko EU	76,00%	13,00%	11,00%

Kevät, 2007

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb67/eb67_en.pdf

QA27.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among EU Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	65,00%	31,00%	4,00%
Koko EU	77,00%	15,00%	8,00%

Syksy, 2006

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf

QA25.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among EU Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	62,00%	34,00%	4,00%
Koko EU	76,00%	16,00%	9,00%

Kevät, 2006

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb65/eb65_en.pdf

QA30.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among European Union Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	61,00%	32,00%	7,00%
Koko EU	75,00%	15,00%	10,00%

Syksy, 2005

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_anx.pdf

QA32.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among EU Member States"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	60,00%	36,00%	4,00%
Koko EU	77,00%	15,00%	8,00%

Kevät, 2005

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb63/eb63_en.pdf

Support to a common defence and security policy among European Union member states (%).

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	63,00%	33,00%	5,00%
Koko EU	77,00%	14,00%	9,00%

Syksy, 2004

Eurobarometre, 62 10-11/2004. Annexes. 185/230.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb62/eb62_en.htm

Q36.3 What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. "A common defence and security policy among European Union member states"

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	60,00%	36,00%	4,00%
Koko EU	78,00%	14,00%	8,00%

Kevät, 2004

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb61/eb61only_anx.pdf

10.2a – Support for a common defence policy (% by country)

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	57,00%	35,00%	8,00%
Koko EU	72,00%	16,00%	11,00%

Syksy, 2003

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb60/eb60_rapport_standard_en.pdf

11.4a – Support for a common defence policy (% by country)

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	46,00%	43,00%	11,00%
Koko EU	70,00%	19,00%	12,00%

Kevät, 2003

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb59/eb59_rapport_final_de.pdf

2.3a – Support for a common defence policy (% by country)

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaa</i>	<i>EOS</i>
Suomi	51,00%	39,00%	9,00%
Koko EU	74,00%	15,00%	12,00%

Syksy, 2002

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb58/eb58_en.pdf

5.2a – Support for a common defence policy (% by country)

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	48,00%	42,00%	10,00%
Koko EU	73,00%	17,00%	10,00%

Kevät, 2002

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb58/eb58_en.pdf

3.3. Suomalaisten tuki Euroopan unionin eri politiikan aloille: Euroopan unionin jäsenmaiden yhteinen puolustus- ja turvallisuuspolitiikka

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb57/eb57_en.pdf s74, support for key issues: A common defence and security policy among the European Union member states

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	54,00%	37,00%	9,00%
Koko EU (EU15)	71,00%	16,00%	13,00%

Syksy, 2001

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb56/eb56_ann.pdf (B. 49)

4.4 - SUPPORT FOR KEY ISSUES - Results in % by country: 3. Common defence and security policy

ALUE	<i>Puolesta</i>	<i>Vastaan</i>	<i>EOS</i>
Suomi	48,00%	44,00%	8,00%
Koko EU (EU15)	73,00%	17,00%	10,00%